

HARVARD UNIVERSITY

LIBRARY

OF THE

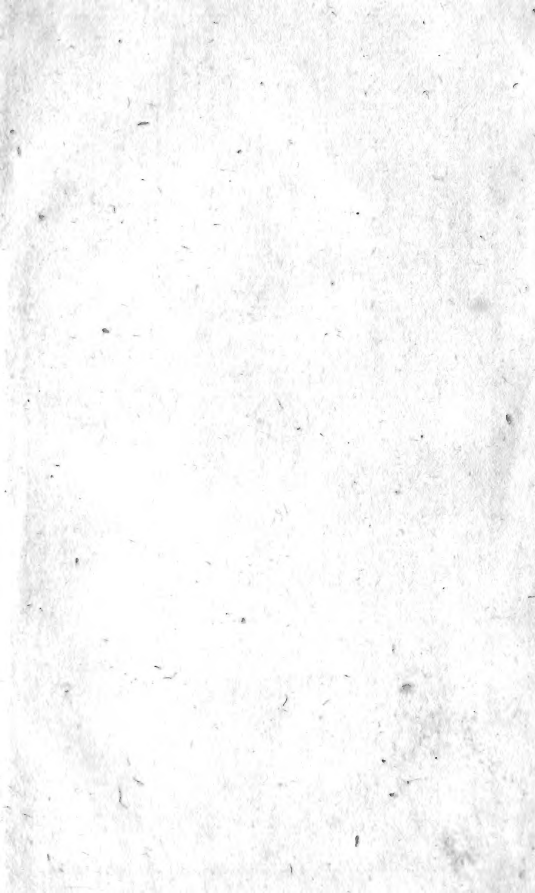
Museum of Comparative Zoölogy

MUS. COMP. ZOOL.
LIBRARY

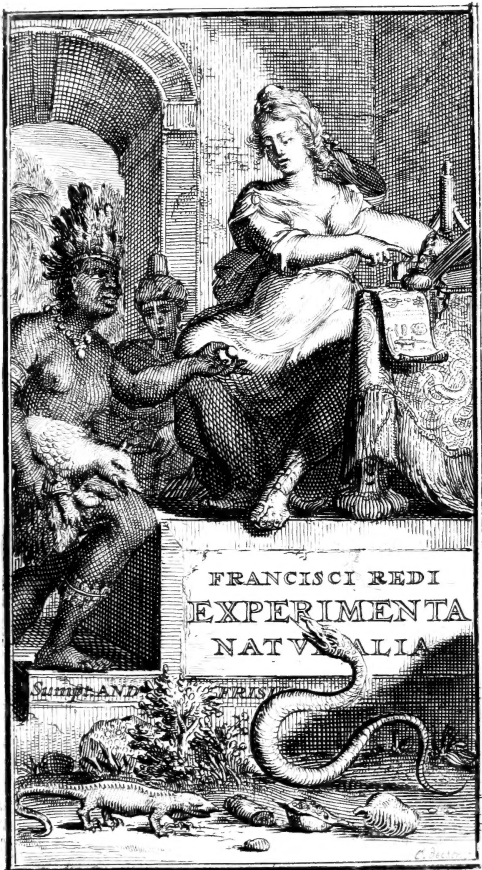
HARVARD
UNIVERSITY

Redi

FRANCISCI REDII
EXPERIMENTA
NATURALIA

Sumptibus FRISII

THE
ATLANTIC OCEAN
WATER

THE
ATLANTIC OCEAN
WATER

FRANCISCI REDI,

Nobilis Aretini,

EXPERIMENTA

*circa res diversas naturales,
speciatim illas,*

Quæ ex Indiis adferuntur.

Ex Italico Latinitate donata.

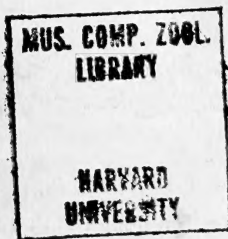
AMSTELODAMI,

Sumptibus ANDRÆ FRISII.

MDC LXXV.

Sapientiam sibi adimunt, qui sine
ullo judicio inventa majorum
probant, & ab aliis pecudum more
ducuntur. Sed hoc eos fallit, quod
majorum nomine posito, non putant
fieri posse, ut aut ipsi plus sapiant,
quia minores vocantur, aut illi desi-
puerint, quia majores nominantur
Lactantius lib. 2. Divin. Instit. c. 7.

10 April 1953
Rosenthal (Holland)
\$ 29.00

FRANCISCI REDI,

Nobilis Aretini,

EXPERIMENTA

circa res diversas naturales.

REVERENDISSIME PATER:

HONOR ille, quem mihi exhibuisti, transmittendo literas ad me tuas, quemadmodum eum nunquam speravi, ita ex quo improvise mihi oblatas est, animum meum ineffabili jucunditate replevit: & quanquam credam, laudes illas, quas mihi tribuis, filiolas esse, non alicujus mei meriti, sed bonitatis, urbanitatisque

A

tuæ,

tux, quæ amica intentione fortassis id egit, ut animos mihi adderet, atque id efficeret, ut obfirmata mente progrederer, in describendis naturalibus illis observationibus, & experimentis, quæ præteritis his annis feci, & quotidie animi gratia facio: nihilo tamen minus fateor tibi illas me suaviter titillare, & mihi blandiri: & bonæ mentis expertem, aut saltem plane rudem, & insensibilem Stoicum me exhiberem, si non gratissimæ mihi illæ laudes essent, quæ à tuæ conditionis viro, id est ab homine laudato, & per tot opera famosa celeberrimo mihi tribuuntur.

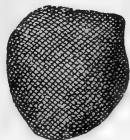
Quapropter obligatus tibi sum, & si verba satis commoda reperire possem, eodem bono animo debitas tibi gratias agerem, quo exiguam hanc gratiarum particulam, quam scio & possum, tibi offero, quod tibi placuit, mihi significare duo salutifera experimenta, Romæ facta, unum à te in cane, alterum à Domi-
no

no Carolo Magnini in homine, lapidis illius, qui in capite serpentis cujusdam Indici venenosissimi natus, summum, potens, & infallibile medicamentum esse fertur, contra morsus quorumcunque animalium venenosorum. Sed enim, quia video, quod intellectus noster, nisi veritate illustratus, nunquam satietur, & præterea non ignorem, quanto amore candor animi tui soliditatem & pulchritudinem veritatis prosequatur; audebo tibi dicere, me jam ab aliquot retro annis hunc lapidem nosse, & virtutis ejus diversis temporibus multa experimenta fecisse, quorum exitum hic tibi, procul ab omni fuco, ea ratione narrare constitui, qua id his meis oculis multoties vidi. Noli mirari, me aliunde, quam de te habere notitiam illius lapidis: neque enim ignoras, mihi illud honoris obtigisse, ut in illa aula ferviam, ad quam undique concurrit, quicquid est magnorum hominum,

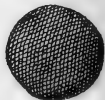
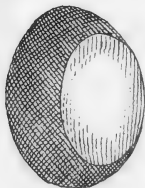
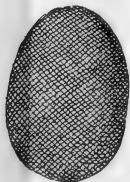
qui peregrinationibus suis mercedem virtutis quærunt & asportant, & ubi huc pervenerunt, usque adeo benigne excipiuntur, ut fateantur, Florentiæ renatos esse antiquos & deliciosissimos hortos Phæacios, & in Serenissimo Magno Duce Cosmo tertio, aliisque Serenissimis Principibus regiam & humanissimam affabilitatem Alcinoi.

Ergo tibi dico, quod anno cIo Ioc LXII. sub finem veris, reduces ex India orientali, in aulam Hetru-riæ, tunc Pisis venationibus occupatam, pervenerint tres Patres, venerabilis ordinis S. Francisci, vulgo *Zoccolanti* dicti, qui ex illis regionibus multas res curiosas adferentes, id honoris obtinuerunt, ut inspicendi copiam darent Serenissimo Magno Duci Ferdinando II. æternæ & gloriosæ memoriæ, inter alia non sine pompa ostentantes nonnullos lapides, quos, perinde ut tu mihi scribis, affirmabant reperiri in ca-
 pite

S
a
l-
i-
t,
a
n
e
i
ti
z
:
:
o
1
:-
1
:-
1
:-
)
:

Lapides serpentis Cobras de Cabelo dicti.

pite certorum serpentum, à Garzia
ab Horto descriptorum, & à Lusita-
nis *Cobras de Cabelo* dictorum, eos-
que per omnem regionem *Indostan*,
& vastissimas duas peninsulas intra
& extra Gangem, sed specialiter in
regno *Quamsy*, ceu probatæ fidei
experimentum, securissimi antidoti
loco inservire, si imponantur mor-
sui viperarum, aspidum, cerasium, &
quorumcunque aliorum animalium,
qui morfu vel pungendo inficiunt:
nec non si imponantur quibuscun-
que vulneribus, à sagittis, vel alio
aliquo armorum veneno infectorum
genere recens inflictis. Præterea di-
cebant, talem & tantam, & usque
adeo miraculosam esse sympathiam
horum lapidum cum veneno, ut sta-
tim vulneri appropinquantes, par-
varum ventosarum instar se eidem
tenacissime applicarent, nec ante lo-
co moverentur, quam omne vene-
num sugendo imbibissent, quo facto
sua sponte soluti in terram caderent,

relieto animale sano & immuni à mortifero, quo opprimebatur, morbo : atque hinc , ut ab imbibito veneno purgarentur , affirmabant boni illi Patres, necessum esse, lavare illos in lacte recens mulcto , nec non eosdem in eodem lacte macerare , tantisper , donec omne venenum in lac evomuissent , quod ex albo , quale est , abiret in colorem inter flavum & viridem medium. Et quo magis promptè huic suæ narrationi fides adhiberetur , sua sponte obtulerunt, tot sese experimenta daturus , quot maxime curiosis & minime credulis placere possent ; certo persuasi , fore , ut Medici manu tangerent , minimè mentitum esse Galenum , ubi *cap 14. libr. primo de facult. natur.* scripsit , dari nonnulla medicamenta , quæ venenum eadem ratione attrahant , qua magnes ferrum. Ergo ne qua mora opus tardaret , dictum est statim , sedulo conquirendas esse viperas : interim Domino Vincen-

tio

tio Sandrini, uni è numero experientissimorum operariorum in aromataria domo Serenissimi Magni Ducis, diligenter inspectis his lapidibus, incidit in memoriam, nonnullos istiusmodi lapides jam diu sub sua custodia esse, eosque repertos his Religiosis exhibuit, fatentibus, eosdem ex eadem cum suis generatione esse, & forte, imo revera easdem vires habuisse.

Plures istiusmodi lapides habeo, nigri coloris, lapidi Lydio non absimiles, læves & splendentes, ac si sandaracha infecti essent. Nonnulli ab uno latere; alii ab utroque maculam cineream habent: alii plane nigri & sine aliqua macula sunt; alii, circa medium, colorem quendam albescentem sordidum obtinent, & in ambitu ingrato colore tincti sunt. Major pars lentis figuram exactè æmulatur; nec tamen desunt inæqualiter longi: & ex primis illis majores, quos ego vidi, latitudinem num-

mi, à Florentinis *grosso* dicti obtinent; paulo minores magnitudinem *quatrini* non æquant. At vero, siue magni sint, siue parvi, pondere parum inter se differunt. Etenim majores ut plurimum denarium & grana octodecim non superant: minores denarium & sex grana pendent. Attamen, per hos dies vidi & examinaui unum, qui grana sex super quartam partem uncie pendebat, & latitudinem *Testonis*, ut vocant, non nihil superabat: & ut figuram meorum, cum figura tui lapidis conferre possis, nonnullos hic tibi tabulâ primâ designatos mitto.

Communibus desideriis minimè fortuna favit. Etenim, cum per anni tempus, solito frigidius, viperæ nondum coepissent prodire, ex saxis illis, in quibus per totam hyemem latent, impossibile fuit vel unam invenire, quæ negotio, de quo agebatur, inserviret. Quare statutum est, ut sequenti die aliis adhibitis venenis

nis experimentum fieret virtutis illorum lapidum : & hunc in finem multi sapientissimorum & maximi nominis Philosophorum & Medicorum Academia Pisana convenerunt, cupidi in opere ipso videre, id quod Patres verbis declarabant.

Ex venenis quæ vulneribus adhibita necant, oleum tabaci, ceu potentissimum elegerunt, & ducto in acum filo albo duplicato, illud hoc oleo quatuor transversorum digitorum latitudine inunxerunt : inde acupulli gallinacei coxam transadigentes, filum oleo inunctum per vulnus adduxerunt, & statim quidam ex Religiosis illis cruento vulneri unum ex lapidibus illis applicavit, qui, ut erat prædictum, eidem tenaciter adhæsit : eo tamen non obstante pullus ille gallinaceus post octavam horæ partem mortuus cecidit, æque magna Religiosorum admiratione, ac eorum unquam fuit, qui rem incredibilem viderunt.

At enim, quod nondum sibi satisfactum putarent, sed in credulitate pertinacissimè persisterent, eodem filo, sed recens inuncto, propriis manibus alterius pulli gallinacei vulnus infecerunt, qui æquè ac prior ille brevissimo tempore mortuus est, cum nihil ei profuissent deprædicationis lapidis virtutes: id quod usque adeo novum & insolitum illis visum est, ut tertia vice rem experiri voluerint: idque experimentum occasionem præbuit, ut sequenti die plura illius generis fierent. Etenim, trajecto per coxam tertii pulli gallinacei eodem filo, quo priores infecti erant, adhibitoque lapide, pul-
 lus non modo nullum futuræ mortis signum, sed ne morbi quidem indicium dedit: ideoque ex re visum est, eundem denuo sub ala dextra scalpello ferire: & affusis sanguinolento vulneri aliquot olei guttulis, ac statim applicato lapide, dignosci non potuit, ullum ei a veneno allatum

tum esse detrimentum. Tantummodo laborare multum, & affligi visus est, ex quo tertia vice, acu & filo in exitiosissimum hoc oleum intincto sinistra ejus coxa vulnerata est: sed paucæ aliquot horæ abierunt, cum pristino vigori restitutus est, & sequentis diei matutino tempore saltando & cantando indicium dedit, cibi se potius, quam mortis desiderio teneri.

Magnam ab hoc eventu delectationem & voluptatem cœperunt lapidum fautores, usque adeo ut resumptis animis, intrepidè & studiosissimè alia & diversi generis animalia adferri peterent: quo obtento, experimentis longè pluribus, & morte animalium evidentissimè constitit, nullam huic lapidi vim & virtutem medicam, contra venenosum tabaci oleum inesse. Cæterum, quia non raro accidit, ut juxta id quod verum est, ceu tumidus quidam surculus propullulet id quod dubium

est; hinc evenit, ut nonnulli causa-
rentur, forte hæc animalia non de-
fectu virtutis, lapidibus propriæ,
sed multo potius eam ob causam in-
teriisse, quod transfixis acu illorum
membris, ideoque bicipiti vulnere
affectis, necessum esset, non unum,
quod hætenus factum erat, sed duos
lapides adhibere: sed exiguo nego-
tio sublata est hæc difficultas, morte
aliquot gallorum, quibus antea vul-
neratis duorum lapidum applicatio-
ne subventum est. Oblivioni dan-
dum non est, quod vulneratis uno
eodemque momento, in eadem cor-
poris regione, & æquali vulneris
magnitudine duobus capis, quorum
uni impositi erant lapides, alteri non
item; is cui subventum erat lapidi-
bus, aliquot minutis ante mortuus
est, quam alter ille, idemque lusus
accidit, in aliis aliquot avibus, &
diversis animalculis quadrupedi-
bus: nec forte præter rationem esset,
credere, obserato à lapidibus vulne-
ris

ris capite, & prohibito sanguinis simul & aliquo veneni effluxu, mortem citius subsecutam esse.

Alia multa, & his similia experimenta alias à quam plurimis eruditissimis hominibus fieri vidi, quos inter nominare possem aliquot Patres Societatis Jesu, & specialiter Patrem Antonium Veira, famosissimum concionatorem Lusitanum, P. Adamum Adamando, celebrem Matheseos Professore, P. Erasmus Scales, & P. Antonium Michaëlem Vinci, Lectorem Theologiæ & Philosophiæ, in vestro collegio Florentino, & tandem D. Matthæum Campani, virtuosum, & nobilissimis utilissimisque suis inventionibus nulli literatorum per orbem ignotum. Hactenus nihil aut parum attulissem, contra mendosas dotes illorum lapidum, solis olei peti experimentis subnixus, nisi subjungere possem, illos non magis contra mortiferos viperæ morsus prodesse : & multi dictis meis ve-

rum & vivum testimonium dare possunt, & specialiter venerabilissimæ Societatis vestræ Pater Maracci, homo admodum sapiens, & in rebus Indicis expertus & sagax, quo præsentē ab iratis his animalculis multa animalia morſu vulnerata sunt, nullo in his lapidibus invento subsidio, quibus tunc temporis bonus hic Pater plurimum tribuebat. Et dum hæc scribo, idem in viperis Neapoli allatis, & quæ hic in vicinis nobis clivulis capiuntur, multoties expertus sum, ut certus essem ejus rei, cujus jam ante certissimus eram. Inter alia memini, me nono Maji, præsentibus multis doctissimis hominibus, quatuor columbos totidem viperis mordendos exhibuisse, qui applicatis quatuor lapidibus, decimo, ex quo infecti fuerant minuto, mortui sunt. Idem fere accidit quatuor pullis galinaceis, quorum tres viginti aut aliquanto amplius minutis interierunt: quartus, exclamando & concutien-

do

do sese, non nisi exactis quinque horis mortuus est. Nec verò tot experimentis, & meorum, aut Serenissimi Magni Ducis lapidum virtuti satis fidens, alium D. Doctoris Joannis Baptistæ Cheluzzi, inclyti in urbe Florentina Medicinæ Doctoris lapidem operi adhibui: sed etiam hunc, non minus quam omnes alios, deprehendi indigum, & plane expertem omnis proprietatis & virtutis, contra venenum viperarum, & scorpionum Africanorum. Multas istiusmodi bestiolas, *in experimentis* *mess de generatione insectorum* jam antea descriptas, & Tuneto advectas, recens acceperam: ergo quatuor columbas Sylvestres quatuor scorpionibus, in parte pectoris maxime carnosa pungendas exhibui, applicato lapidum remedio, sed cum opprobrio lapidum intra unius horæ spatium columbæ omnes mortuæ sunt: at vero capus, ex quo percussus, & adhibita medicina est, septem
horas

horas supervixit : & porcellus Indicus , à Scorpione Tunetano percussus , applicato lapidum maximo & speciosissimo , horas octodecim vivus exegit. Nihil tamen causæ est , quo minus credam , canem , applicato lapide tuo , & hominem à vipera percussum , applicato lapide D. Caroli Magnini mortem effugisse. Credo illud , & verissimum esse judico , eique tantum fidei tribuo , quantum cuicunque veritati evidentiori tribuere par est. At vero absit , ut cogitem , lapidis virtute id factum esse ; sed naturæ hic effectus fuit , robustæ , vegetæ & bene constitutæ , quæ fortiter repugnando vim veneni viperini , solito debilioris , & minus vividi tandem superavit : vel lusus hic , ut ita dicam fortunæ fuit , cujus causas ut plurimum ne summa quidem ingenia comprehendere possunt , ut ut comprehensibiles sint ; si accuratum & diligens examen accedat , quo mediante simul illæ , & latentes fraudes

des cum fallacibus indicationibus detegantur. Quare submissè à te pecto, liceat mihi hac occasione referre cumulum earum rerum, quas maximam partem egomet observavi, & quæ fortassis ingratae non erunt, utut minus eleganter, citra ordinem, & confuse, atque multiplicatis plus justo digressionibus dicantur.

Ne nunc quidem defunt, qui veridicum fuisse statuunt Dioscoridem, *libro secundo*, & Plinium *libro octavo*, nec non *vigesimo tertio* historiae naturalis, ubi herbam chelidoniam ab hirundinibus inventam esse, eademque oculos pullorum hirundinum laceratos & corruptos restitui scribunt; id quod ab ipso etiam Tertulliano *in fine libri sui de poenitentia* confirmatum est, dum scribit: *Hirundo, si excecaverit pullos, novit illos rursus oculare de sua chelidonia.* Nec tamen sanitas hirundinum, aliorumque volatilium, chelidoniae, ut quæ nunquam in nidis hirun-

rundinum invenitur ; sed foli natura-
 ræ , femota omni medicamentorum
 ope debetur : id quod cuivis mani-
 festum esse poterit , cui placuerit ,
 oculos hirundinum , aut alterius cu-
 juscunque aviculæ , acu vel scalpro
 folerter terebrare. Ego ejus rei pe-
 riculum feci , in gallinis , anseribus ,
 anatibus , gallis gallinaceis , & Indi-
 cis , & animadvertendo , omnia hæc
 volatilia , sua sponte , minore quam
 viginti quatuor horarum spatio sa-
 nari , veracem deprehendi Corne-
 lium Celsum , libro sexto dicentem :
Extrinssecus vero interdum , si ictus
oculum lædit , ut sanguis in eo suffun-
datur , nihil commodius est , quam
sanguine columbæ , vel palumbi , vel hi-
rundinis inungere : Neque id sine causa
fit , cum harum acies extrinssecus læsa ,
interposito tempore , in antiquum statum
redeat , celerrimeque hirundinis. Unde
etiam locus fabulæ factus est , aut per
parentes , aut id herba chelidonia resti-
tui , quod per se sanescit.

Et forte Cornelius Celsus, hoc ex libro quarto Aristotelis de generatione, & sexto historia animalium didicit.

Circulatores, ut virtutem antidotorum suorum ostentent, scorpiones & viperarum capita devorant, & fel in potu assumunt: hinc imperitum vulgus, ignorans, scorpiones & vipersas, si comedantur, non inficere veneno, & circulatores nec mori nec ægrotare videns, hæc omnia antidotis tribuenda esse sibi persuadet: quibus etiam illud deberi credunt, quod iidem circulatores nullo à morfu viperarum damno afficiuntur; cum id inde veniat, quod bestiolis illis, antea quam mordendos sese præbeant, dentes effregerint, & os, palatum & gulam optime purgaverint, nec non vaginam dentium laceraverint, ex qua flavus quidam liquor prodit, in quo vis veneni viperini consistit. Alii, ut idem artis suæ specimen exhibeant, Mer-

curium sublimatum, arsenicum, & his similia corrosiva citra grande periculum deglutiunt : sed prius quam illa deglutiant, stomachum laganis, aliisque eduliis inordinate conditis suffarciunt, butyro præsertim, & vix assumtis corrosivis celerime id agunt, ut omnia per vomitum rejiciant.

Magis subtilis & callida illorum fraus est, qui succo herbarum vel sigillorum, peregrinis, ignotisque characteribus inscriptorum vi & efficacia, alterius cutem & carnes ita induraturos sese promittunt, ut nec frangi, nec à qualicunque ferro, vel ictu sclopeti vitari possint. Non multum absimilis est illa promissio, quam Ariostus finxit Rodomonto à casta Isabella factam esse :

*Ho notizia d'un' erba, e l'ho veduta
Venendo; e so dove trovarne ap-
presso,
Che bollita con ellera, e con ruta*

Ad

*Ad un fuoco di legna di cipresso,
E fra mani innocenti indi pre-
muta*

*Manda un liquor, che chi si ba-
gna d'esso*

*Tre volte il corpo, in tal modo
l'indura,*

*Che dal ferro, e dal fuoco l'assi-
cura.*

Id est:

*Novi, herbam, eamque venien-
do vidi, & ubi illam invenire possim
non ignoro, qua cum hedera & ruta ad
ignem ex ligno cupressino decocta, &
deinde inter innocentes manus compres-
sa, liquorum emittit, qui, si corpus co-
ter madesiat, eum in modum illud in-
durat, ut à ferro & flamma securum
sit. Et quia hujusmodi medicinæ &
incantamenta ut plurimum à vatibus
tractabantur, hinc est, quod illi, qui-
bus casu contigerat, ut vulnerari
non possent, incantati dicebantur:
qua-*

quales ab antiquis & modernis in
 Hetruria fabularum scriptoribus
 Ferrau & Orlandus fuisse feruntur ,
 & apud Græcos & Latinos Achilles,
 Cignus & Ceneus. Quin etiamnum
 inter populos orientales vagatur hu-
 jusmodi superstitio, & fuit, cum per
 manus Domini Joannis Michaëlis
 Wanslebii, Erfurtenfis, ab Ægypto
 redeuntis, libellum haberem, Arabi-
 ca lingua conscriptum, quo hæ atque
 his similes vanitates continebantur ;
 præterea alium etiam istiusmodi li-
 brum inter Serenissimi Magni Du-
 cis, Domini mei manuscriptos codi-
 ces Syriacos, Arabicos, Ægyptios
 & Chaldæos vidi, Abyssina lingua
 conscriptum.

Subtilis profecto & ingeniosa,
 ut dixi, est impostorum illorum fal-
 lacia, qui has & his similes vanitates
 promittunt, quibus plures decepti
 sunt : quare subito inducor, ut tibi
 narrem, in quo fraus consistat : atque
 uti id eo melius demonstrare possim,
 bre-

breviter tibi dicam festivam quandam narratiunculam, risu & commiseratione, ubi eam audiveris, dignam. Pauci abhinc anni sunt, ex quo à partibus montanis Florentiam habitatum venerat, & forte ibidem adhuc habitat, honestus quidam vir & horologiorum egregius fabricator. Huic, cum aliquando cum Serenissimo Magno Duce sermocinaretur, excidit, multos sese in patria sua nosse, qui verborum, herbarum, aut lapidum virtute cutem haberent, contra sclopetorum ictus temperatam : idque narrabat, non tanquam rem auditam, sed quasi multoties à se manifestissimè vilam. Subriferunt nonnulli ex circumstantibus, ad vanum hunc discursum, & alii alios intuendo, ridere tacitè simplicitatem boni hujus viri cœperunt, qui fidem adhibebat his infirmorum somniis & fabularum scriptoribus. Sensit properè, non modo dictis suis negatam fidem, sed etiam tacitè deride-

rideri sese, idque maximæ injuriæ
 loco habens, murmurando, & nescio
 quid intra dentes mufsitando, cer-
 to quodam, & sibi naturali gestu per-
 sistens dixit: brevi derisores deriden-
 dos fore: & improbata eorum in-
 credulitate, non multum temporis
 abiit, cùm suis sumtibus in Italiam
 accersivit militem quendam, qui se
 incantatum & impenetrabilem, vel,
 ut vulgo vocant, induratum & con-
 glaciatum esse jactabat, & qui citra
 timorem sese velut scopum expo-
 suisset maximis & horribilissimis
 sclopetorum ictibus: & usque adeo
 instanter, importunè & perseveran-
 ter periculum fieri petiit, ut tandem
 exauditus sit: & ipse quidem nullâ
 periculi curâ, fronte securâ & fa-
 stuosâ nudum pectus Carolo Costæ,
 uni ex subsidiariis cameræ Serenissi-
 mi Magni Ducis offerens, elata vo-
 ce petebat, ut sclopetum illud mi-
 nus, quod eum in finem manu tene-
 bat, recta in pectus exploderet: &
 jam

jam Costa in eo erat, ut morem ei gereret, cum generosa pietas Sere- nitatis S. A. noluit, ut in pectus col- linearet, sed ut majoris mali evitan- di causa, ictum versus illas partes dirigeret, ubi nates quam maxime carnosæ sunt, quas ille globulo sclo- peti de latere in latus trajecit: ergo fortis hic miles, damno & pudore suffusus, ne ultimo quidem vale di- cto ex cœtu se proripuit & totus sanguine madens, abiit ad curandum vulnus: ac bonus noster horologio- rum fabricator, tunc quidem pudore defixus hæsit, sed ita, ut opinioni suæ magis obstinatè inhæreret, quam antea: ac jam aliquot septimanæ abierant, cum duobus militibus sti- patus rediit, quorum alter ex pede- stri cohorte stipatorum erat, alter inter cataphractos stipatores mere- bat. Ille incantatum, hic incanta- torem sese ferebat. Stipator miles dextrum femur ostentabat, quinque lividis maculis insigne, quas totidem

iactibus sclopetorum minorum, à cataphracto equite, in conveniente distantia, præsentibus aliquot testibus sibi impactas ajebat; qui testes non modo se id vidisse affirmabant, sed unus ex eorum numero, magis quam reliqui benignus & mitis, ut veritatem facti persuaderet, viginti quinque aureos stipulabatur: & statim aderat, qui promitteret: nec defuisset, qui promitteret, etiamsi major summa in stipulationem deducta esset, ut quæ dubio procul amissa esset. Etenim experimento facto, miser stipator, natibus ab iactu minoris sclopeti male affectis, delusus mansit: quibus visis, versutus & impudentissimus incantator cautè subducere sese voluit: at vero Præfecti sui jussu detentus, & acriter, non sine comminatione severioris poenæ objurgatus, nisi fraudem dilucidè revelaret, ipsius propria confessione constitit, plures alios ab eo deceptos esse, & omne artificium

consistere in modo onerandi sclopeti : Nimirum in tubum sclopeti justæ mensuræ, pauca aliquot grana pulveris tormentarii immittebat, & super pulverem globulum, & porro super globulum tantum stupæ, quantum operiendo globulo sat erat. Inde super stupam debitam sclopeto pulveris pyrii mensuram mittebat, eique benè adactæ imponebat probè constrictum ex stupa obturamentum; quo fiebat, ut sclopetum, ubi ignem conceperat, magnum strepitum ederet; cum econtra globulus, à paucis aliquot granulis pulveris propulsus, nihil præter levem maculam incutere posset. Nec tamen quisquam credat, soli Hetruriæ isthoc privilegii à fortuna datum esse, ut vanas atque inutiles reddat has magicas artes : etiam in exteris regionibus prorsus inutiles evadunt, & à prudentibus merito deridentur. Id quod supra de hac materia scriptum est, quandoque doctissimo Olao Bor-

richio, famoso Academiae Hafnien-
 sis Profeflori narraveram, cui, quod
 libenter in meam sententiam con-
 cederet, placuit, ad confirmandam
 illam mihi communicare aliud ex-
 perimentum, in aula Regis Daniæ fa-
 ctum, cujus verba in schedula ad me
 perscripta hæc sunt: *Sereniss: Daniæ
 & Norwegiæ Rex, in ea ingenti & spiri-
 tus magnitudine, ut rerum naturalium
 pene omnium oppido studiosus est, &
 causarum earumdem indagator acerrim-
 us, ita non rarò in decantatam illam
 rationem indurandi corpora humana, ut
 ab ictu globi plumbei & ferrei immunia
 sint, sollicitè inquisivit, cogniturus verò
 ne consentirent tot militarium hominum
 voces, à quibus tot induratorum exem-
 pla pleno ore enarrabantur; ceterum ex-
 pertus: andem est, quod ante diu mente
 aestimaverat, omnia illa fabulis, & sicu-
 lis gerris esse vaniora: Et licet quando-
 que ad experimenta in rei confirmatio-
 nem quidem provocarent, ubi tamen ad
 rem ventum est, effugiis & exceptinnu-
 lis*

lis quibusdam ineptis, promissorum stultitiam aperte prodiderunt. Quin & nobilis ille in Septentrione negotiator Sillius Marfilius, ut rei veritatem ad unguem sciret, & Regi suo significaret, spargi jussit per universum & nostrum & inimicum exercitum seposuisse semille scutatos, in ejus usum sine fraude cessuros, qui se vere induratum adversus ferrum & sclopetorum ictus ostenderet; diu nemo se pecunie illius cupidum indicavit, tandem unus & alter spe lucri, & vanis nescio quibus characteribus circa collum dispositis armati, in se experimenta provocarunt, successu minus prospero; nam ubi Marfilius induratorum auribus cultro suo immineret jam abscissuro similis, (parciturum enim se vitæ temeraria promittentium) vani ostentatores ne ea quidem parte cultri attractum ferebant, prætexentes aures carminibus armari nequuisse, sed reliquum corpus, nec vero, ubi ad ceteras partes deventum, sustinere ictus, sed pudenda fuga cultro se subtraxerunt.

Non

Non minus improba illa fraus est, qua hypocritæ apud Turcas, *Dervisi* vulgo dicti, utuntur, ubi id agunt, ut ostendant, se facili negotio prædicere, uter exercituum in prælio evasurus sit victor. Quatuor sagittas eligunt hi impostores, & crenam unius mittentes in crenam alterius, ita junctas in pulvinari ita disponunt, ut par unum ab altero æquidistet. Has, illum in modum dispositas, duo homines, sibi invicem oppositi, utraque manu fortiter circa cuspidem teneant necesse est. Hinc unumquodque par sagittarum conjunctarum, & secundum longitudinem suam extensarum, hujus vel illius inimici exercitus nomine insigniunt, & illud par quod sponte sua loco sese movens, alteri opposito pari inequitat, indicio est, exercitum illum, cujus nomen gerit, futurum victorem. At vero necesse est, ut à Turca, calcaneis insidenti, ter legatur, longum illud Alcorani

caput ; cui titulus est *Iasin*, id est ,
O homo ! Quotquot Mahumetano-
rum minus callidi & magis simpli-
ces sunt , usque adeo constanter his
ineptiis fidem adhibent , ut confir-
mandis illis manus in ignem immit-
tere ausint. Quare, ut maximam hic
fraudem subesse ostenderem , ali-
quoties id egi, ut experimentum ejus
rei facerent : ac ne deciperer , ipse
semper sagittas tenere volui , & hic
successus rei fuit , ut nunquam loco
sefe moverint sagittæ , non sine ma-
gno præsentium Turcarum dedeco-
re & ludibrio, qui dictum caput nu-
gacissimi Alcorani , servatis omni-
bus requisitis circumstantiis , lege-
rant, & relegerant. Sedenim, quod
nonnulli occidentales adessent , qui
in oriente versantes , ceu oculati te-
stes , huic operationi respondisse
eventum assererent, occasionem mi-
hi dederunt , ut sollicitè & attentè
considerarem, qua ratione hæc fraus
atque hic manuum lusus fieri potuis-

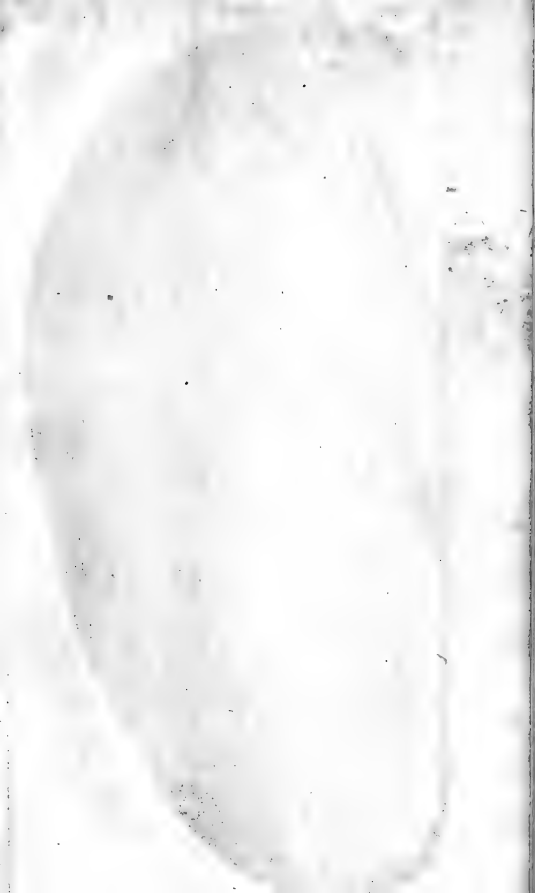
set : nec diu me latuit artificium. Etenim , in duorum illorum , qui sagittas tenent , arbitrio positum est , quas quibus velint imponere sagittas ; idque solo & insensibili pulsus & manuum motu : itaque huic joco me accingens , spectantibus multis , evidenter & politè rem peregi. Quare unus Dervisiorum , minus quam reliqui versutus , sponte sua eo descendit , ut fateretur , omnes has imposturas & fraudes in usu esse Mahumetanis , prudenti & politico consilio , ut milites , falsi sui Prophetæ persuasione de victoria certiores redditi , eo audentius pericula contemnerent. Quod si postea effectus non responderet , ut anno 1626. Assani Calafato , apostatæ Græco , & famosissimo piratæ accidit , qui non obstante hac sagittarum incantatione , quæ victoriam ei de Pontificia , nec non regia Hispaniarum , & Magni Hetruriæ Ducis classe prædicebat , ab eadem circa promontorium Sar-

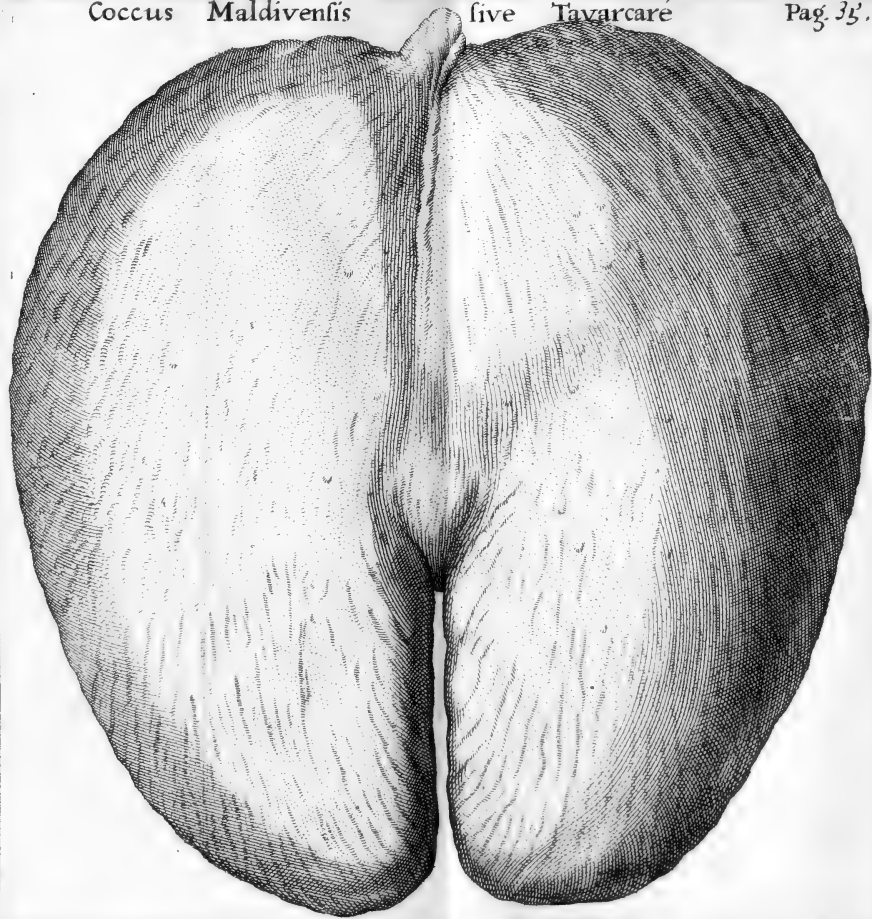
Sardiniae victus, & cum omni suo navali agmine captus est: si inquam effectus non respondet, non desunt eis prætextus, quibus sacrilegi hujus seductoris auctoritatem fartam tectam conservent.

Breviter, sub mirabilibus Saracenorum & Idololatrarum præstigiis, semper fraudulentum aliquod artificium latet: nec vero recens, sed antiquissimus ille mos est, uti ex Danielis *decimo quarto* capite patet; ubi fraus sacerdotum Beli refertur, qui Regi Cyro, omnique Babyloniorum populo persuadebant, hoc suum idolum ea ingluvie esse, ut quotidie oves quadraginta devoraret, & amphoras vini magnas sex absorberet: & de his tamen carnibus atque hoc potu clam triumphum ducebant, & vivendo in delitiis, cum uxoribus, liberisque suis, cutem bene curabant, gulosissimi illi sacerdotes. Et annon apud Plutarchum legimus, tempore Agidis junioris de-

glutitos à præstigiatoribus Spartanorum gladios ? Apulejus etiam narrat , Athenis in porticu à præstigiatore deglutitum esse gladium acutissimum, & multo magis longum quam Spartanorum gladii sint. & alium quendam circulatorem , exigui lucelli causa , hastam venatoriam inguini impingentem , eandem integram cum mucrone & conto per cervicem transadegisse : & quod magis mirandum erat , hastæ quasi affixus videbatur elegans quidam puerulus, plane lascivus, facie venusta, & crispo capillitio, qui usque adeo bellè tripudiabat, & saltando pedes alternatim usque adeo artificiosè & celeriter motabat, ut nervis & ossibus carere videretur. Odiosus & molestus mihi simul & tibi essem, doctissime & eruditissime Pater, si omnes istiusmodi casus enumerare vellem, quos quotidie in foro à circulatoribus fieri videmus; præsertim vero illos, quorum anti-

qui

qui Scriptores, & B. Joannes Chrysostomus, in libro contra gentiles, & Nicephorus Gregoras, *libro octavo* historiæ Byzantinæ meminerunt: quare misso hoc discursu ad ea me refero, quæ Rabbi Moyſes Majemonides libro de *Tavarcarè*, *capite undecimo* de his rebus cenſet. Id tantum tibi ſcribam, quid ante aliquot menſes mihi, nec non venerabili cuidam homini, Maſſagami in Africa nato, & poſtea civi Goano acciderit. Is huc in aulam Thuſciæ varias res peregrinas, & inter alia aliquot fruſta *Tavarcarè*, à nobis *Cocco delle Maldive* dicta adduxerat. Quæ de hujus *Tavarcaré* viribus à Garzia ab Horto, Chriſtophoro Acoſta, Carolo Cluſio, Martino Ignacio, Augerio Cluſio, Francisco Hernandez & Guilelmo Piſone ſcripta ſunt, ea oppido bene tibi nota ſunt. Aliam eidem prærogativam dabat, egregius hic, de quo dixi, vir, aſſeverans, quemadmodum inter

magnetem & ferrum mutua amicitia intercedit, ita hoc Taverçarè *vel Cocco delle Maldive* ferro inimicissimum esse, idque procul abigere, & violenter è vicinia sua propellere. Et cum videret, me difficulter induci posse, ut hæc talia crederem, caperata fronte mihi respondit, nihil impossibile esse, & malo inveteratoque more fieri, ut minus vera esse credantur, quæ vel raro audiuntur, vel non sine difficultate videntur, aut debiles humanæ æstimationis vires transcendunt: cum si attentè considerentur, certissima, & factu facilia esse deprehendantur: ac se toties, quoties mihi visum esset, experimento demonstraturum, hujus pretiosissimi *Cocco* vel *Tavarçarè* virtutem admirandam esse, ut quod inter delitias, & nobilissimam partem thesauri Monarcharum apud Indos recenseatur. Et cum ei respondiissem, me ardere desiderio videndi his meis oculis, id quod ipse facturum se aiebat, statim

fer-

ferrum ei obtuli, ut satisfacere curiositati meæ per hanc occasionem posset. At vero bonus ille vir subito me monere cœpit, non quodvis ferrum huic negotio aptum esse; sed perinde, ut magnetem armare necesse est, ubi effectus ejus circa ferrum manifestè detegere volumus, ita hic necessario requiri, ut ferrum armatum sit: & cum ego etiam atque etiam urgerem, ut mihi certitudinem hujus veritatis videre liceret, cum id lamina gladii, manubrio suo armati, fieri posset; subito allatus est gladius, quem ille nudum, verso in pavimentum muerone attollens, indicibus digitis extremitates capuli regebat, & hac ratione suspensum in aëre gladium tenens, mihi injungebat, ut magnum aliquid frustum *Tavarcarè*, laminæ circa medium admoverem, futurum dicens, ut manifestè viderem, ferrum ab eodem secedere: & profecto secedebat, sed motus voluntarius duorum digitorum, qui-

bus capulus regebatur, secessionis illius causa erat : quare ipse gladium manu tenens , nunquam illum moveri vidi , utut lepidus hic vir non sine magno affectu *Tavarcarè* frustum laminæ gladii admoveret.

Sed hæc quidem voluntariæ fraudes , & ut vulgo dici solet, lusus manuum sunt. At vero accidit aliquando, ut vel minimè observatis, aut perperam comprehensis obstaculis, etiam potentissimæ causæ non possint producere solitos effectus : Non raro Medicis accidit, ut potio ex fortissimè purgantibus exhibita, ventrem ne minimum quidem moveat.

Robertus Boile, nobilis Anglus, magnæ inter literatos famæ, doctus, diligens, semper veridicus, & quavis sublimi laude dignus, solita sua, & commendatione dignissima sinceritate narrat, se, cum in historia naturali Verulamii legisset, aquam vitæ oleo amygdalarum dulcium in-

nata-

natare, ejus rei periculum fecisse, & semper deprehendisse, aquam vitæ hære in fundo, eique oleum superflare; contra adhibitâ aquâ ardente optimâ, verum evasisse, quod protulerat Verulamius, qui aut non vidit, aut non curavit adjicere aquam vitæ requiri purissimam, & ab omni minima aquositate separatam. Alios similes eventus ab eodem Boile, in tractatu *de experimentis quæ non succedunt* relatos, procul dubio legisti doctissime Pater, ideoque illis commemorandis lubens supersedeo.

In præludiis experimentorum naturalium, in Academia experimentalis, sub protectione Serenissimi Principis Cardinalis Medicei congestis, scriptum est, infusione aquæ, per campanam plumbeam distillatæ, turbari omnes alias, fluviorum, thermarum, fontium & puteorum aquas, & solam inter aquas naturales illam, quæ Pisas deducitur, non albescere, sed nativam suam limpidi-

tudi-

tudinem prorsus fartam tectam servare. Verè id ipsum & sine fūco scriptum est : nec deest ingens eruditorum numerus, qui, cum propriis oculis hoc experimentum viderint, vivum & verum ejus rei testimonium perhibere possint. Atqui jam aliquot menses sunt, ex quo non sine maximo stupore omnium, qui centies centiesque contrarium notaverant, observavi, aquam Pisanam non minus quam alias albescere & turbari. Causam aliam præter admistionem rerum terrestrium heterogenearum nullam novi, quæ invisibiliter prope scaturiginem aquæ stillando procurrant, & venam aquarum comitentur. Poterat etiam istiusmodi casus dari, ut quo tempore experimenta circa albedinem aquarum naturalium capta sunt, non nisi aquæ per campanam plumbeam distillatæ adhibitæ sint, quæ durante distillatione quam minimum salis ab hac campana attraxerint, & consequenter

tan-

tantum aquas impuras, non vero purissimas conductus Pisani dealbare potuerint, ad quas dealbandas aquis opus est, à sale illo imprægnatis, quem campanæ plumbeæ evomere solent. Atque, ut quod res est dicam, quisquis hujusmodi experimentum cum cura facturus est, si pluribus & diversis aquis per diversas campanas distillatis usus fuerit, inveniet, nonnullas, quæ in aquas conductus Pisani infusæ, nunquam illas turbabunt, & contra alias quæ id agant subito. Et hanc talem differentiam, ut ego quidem expertus sum, non parum promovere potest, non diversitas modo campanarum, sed etiam gradus ignis, & diversa constitutio florum & herbarum quæ distillantur. Præterea ad rem fortè facit, utrum prima sit, quæ per campanam distillat aqua, an vero ultima, ubi post continuos labores aliquot dierum campana, ut ita dicam, defatigata & sterilis facta est. Accidit etiam

etiam quandoque, ut extraordinariam quandam differentiam producat major minorve quantitas aquæ, per plumbum distillatæ, & in aquam conductus Pisani infusæ: utut enim hæc aqua Pisana turbetur & albescat; minus tamen quam mille aliæ, à me hætenus probatæ naturales aquæ, turbatur & albelcit, excepto flumine *Pescia*, quod per vallem *Nievole* dictam in Hetruria decurrit, cujus aqua eundem fere cum aqua Pisana albedinis modum servat: nec multum ab hac abit aqua fonticuli cujusdam, in prato palatii *Buonvisini*, in montibus Lucæ, non procul à famoso urbis illius balneo. Porro aqua Nili tantopere celebrata, nec non putei Meccensis in Arabia, quam tantoq̃ere venerantur Mahometani, non minus quam vilissima quævis turbida evadit.

In eodem illo libro experimentorum naturalium dicitur, aquas in vasis vitreis distillatas, si aquis in
vase

vase plumbeo distillatis, admisceantur, non turbari.

Sæpissime procedit hoc experimentum, sed si generaliter de omnibus aquis in vase vitreo distillatis, loquamur, minime. Parietariam in vase vitreo, & balneo Mariæ, nec non arena & cucurbitis aureis ac argenteis, cum capitello vitreo, & in castello fornacis, in vasis vitreis & terreis, vitro indutis, distillari curavi; eo tamen non obstante aqua, quæ prodierat, affusâ exiguâ aquæ rosarum, vel florum myrti, in plumbo distillatæ quantitate, semper turbida & lactis instar alba evasit. In cucurbitam vitream quandoque libras quatuor parietariæ recens collectæ misi, eandemque cum suo capitello rostrato arenæ imposui, servato semper eodem ignis gradu, & deducendo aquam, usque dum parietaria plane sicca, & quasi ambusta evaderet: atque ut differentiam aquarum in prin-

principio, medio, & fine operis animadvertere liceret, decies quater mutato recipiente, tandem horum quatuordecim speciminum aquæ periculum feci, additâ rosarum aquâ per campanam plumbeam destillatâ & statim alba evaserunt. Hoc experimentum mense Aprili factum, Majo & Junio mensibus iteravi. Quare ut idem denuo tentarem, residuum horum quatuordecim speciminum cucurbitâ argenteâ cum capitello vitreo exceptum, denuo in balneo Mariæ distillari curavi, octies mutato recipiente, nec tamen eo minus aqua, in primis sex recipientibus collecta, albescebat, non vero octava & ultima, utut illam non uni generi aquarum, in vase plumbeo distillatarum, admiscerem. Melissa eodem ferè quo parietaria modo albescit, sed ita, ut quandoque variet. Dantur istiusmodi herbæ, quæ in vase vitreo & arena destillatæ, quam maxime variant: etenim

enim vel nunquam albescunt, aut si quæ albescunt, illis tantum hoc accidit, quæ sub initia operis in recipiente colliguntur, non ultimis, ut quæ illius naturæ sunt, ut non ipsæ modo à turbatione immunes sint, sed etiam turbatis aquis admistæ claras illas & limpidas reddant, haud aliter ac succus limonum, nec non omphacium, & multo magis acetum forte & distillatum: spiritus autem vitrioli non item. Et hæ posteriores aquæ tanto majorem in clarificando vim habent, quanto alacrior ignis fuit, cujus beneficio distillatio peracta est. Quod ad betam & salviam attinet, quilibet hujus veritatis certus esse potest, sed non quoad parietariam, quæ semper & æqualiter, ut dixi, turbatur. Porro aquæ in castello fornacis, five vitreis five terreis vasis vitro incrustatis, cum vitreo capitello distillatæ, generaliter ferè omnes turbidæ evadunt. Dico ferè, quia non desunt,

sunt, quæ nunquam turbentur. Et ex eorum numero quæ turbantur, nonnullæ sunt, quæ in principio, aliæ quæ in medio, & rursus aliæ quæ in fine operis distillant: item aliæ quæ ex vasis in ima, aliæ quæ ex iisdem in summa castelli regione collocatis proveniunt. Et sæpe accidit, ut hæ aquæ non eundem semper ordinem servant: & potest dari casus, ut aqua alicujus herbæ distillata, si experimentum capiat, semper turbida evadat, & contra, ut unius ejusdemque generis herba, de novo distillata, effectum hunc turbationis non producat, ut jam difficilimi operis sit, quicquam certi in genere de his aquarum distillatarum conturbationibus statuere, de quibus, ne prolixior sim, suo fortassis tempore & opportuniore loco agam, cum materia sit curiosa, & quæ varios & quandoque inexpectatos casus recipit.

Aqua cinnamomi in cucurbitis

au-

aureis , argenteis , æreis , stanno obductis , vel vitreis , cum suis capitellis vitreis distillata , si in vasis vitreis asservetur , semper clara & limpida permanet : sed vasis crystallinis asservata , paucis aliquot horis crassescit , & lactis instar alba evadit , ac post aliquot dies sensim flavescere incipit , saporemque assumit amygdalarum amararum , & interioris substantiæ nucum persicarum. Hoc experimentum , in aqua cinnamomi cum vel sine vino distillata, plus centies à me repetitum , semper verissimum evadet ; sed necessum est , ut periculum facturus, vasis utatur crystallinis , quæ Pisis fiunt ; etenim si aliis utatur , vel plane non succedet , aut hac vel illa ratione variabit. In vasis quidem crystallinis , quæ Romæ vel Venetiis fiunt , aqua cinnamomi non intra paucas aliquot horas , sed post duas demum , vel tres dies turbatur & albescit ; sed ita , ut nunquam in his flavescat , aut fastidiosu

diosum illum saporem amygdalarum amararum, vel nucum persicarum assumat. At vero, si in vasis crystallinis, quæ Romæ & Venetiis fiunt, non nisi post duos tresve dies turbatur, longe diutius in pulcher-
 rimis illis crystallinis vasis, quæ Lutetiae Parisiorum fiunt, perdurat: quin usque adeo exigua est, quam in his vasis assumit, albedo, ut fere dicere liceat, eandem plane non al-
 bescere. Erit forte, cum hæc diver-
 sitas cessabit, idque pro varietate ar-
 tis & materiæ, quâ crystallina vasa
 Pisis, Romæ, Venetiis & Lutetiae
 Parisiorum præparabuntur. Causam
 hujus albedinis à sale provenire cre-
 do, qui in vasis crystallinis efflore-
 scens, lapsu temporis illa corrodit,
 diffringit & consumit: cujus rei
 quilibet certus esse potest, cum in
 aqua cinnamomi distillata semper
 aliqua pars salis, idque pro modo &
 quantitate aquæ, deprehendatur.
 Hæc aquæ conturbatio argumento
 est;

est, falsam esse communem opinionem eorum, qui vasa crystallina nullam liquoribus quos continent alterationem adferre hactenus credunt: eoque major hujus opinionis falsitas deprehendetur, quod aquæ nonnullæ per campanam plumbeam distillatæ, in vasis crystallinis, quæ Pisis parantur, albescunt, utut tardius quam aqua cinnamomi distillata turbentur.

Pulvis componitur ex tribus partibus salis nitri purgati, duabus salis tartari, & una florum sulphuris, qui ab effectu quem producit *pulvis tonans* vocatur. etenim, si exigua ejusdem quantitas in cochlear, vel patellam æneam, vel cujuscunque metalli aliam mittatur, & candelæ vel prunis ardentibus imponatur, sensim colorem mutat, ac tandem strepitum edit, qualem edere solet bombarda minor vel major, idque pro ratione assumptæ quantitatis. Accidit tamen quandoque, ut ille ipse pulvis, quem

experimento facto optimum esse cognovimus, si denuo adhibeatur, eundem effectum in perstrependo producere nolit: & vice versa, iterum adhibitus, effectum suum producat; id quod mihi evenit, virtutem hujus pulveris D. Magalotti demonstraturo. Etenim prima vice pulvis effectum nullum edidit, sed ceræ instar liquefactus est: at vero iterum iterumque repetito examine, optimè respondit eventus.

Quin sæpius mihi usu venit, ut morfu viperarum, vel oleo peti ægrè admodum interimere aliquod animal possem. Dantur, ut dixi, varii casus, ut vel vipera parum antea comederit, vel quidquam aspri, rigidi & detergentis biberit, quo os, palatum, & fauces repurgata sint; vel ut mordendo flavum illum, in vagina dentium latentem, & mortiferum humorem absumferit, vel ut liquor ille quantitate minor sit, quam ut afficere sanguinem possit;

vel

vel si satis copiosus adsit, ut morsus cursim, leviter, vel in locis minime venosis & arteriosis inflictus sit; maximè si animal morsu petatum majoris staturæ sit. Etenim vipera non æque facile hominem, ovem, capram, equum, taurum, quam columbam, gallum gallinaceum, cuniculum, felem, aliaque minora animalcula interimit. Nec raro accidit, ut cum sanguine ipsum quoque ex vulnere venenum prorumpat. Forte etiam non omnium viperarum eadem in inficiendo potestas, sed vel minor, vel major, & magis fervida est, pro loci, in quo natæ sunt, vel morantur, natura & conditione. Idemque oleo peti accidit: etenim non omne animal hoc oleo infectum moritur; aut certe non æque cito, si vulnus aliquam ex minoribus venis vel arteriis attingat. Prætereā non omne oleum peti mortiferum est: sed dantur ejusmodi species, quæ nullum quasi detrimentum adfe-

runt : cujus rei me certissimum experientia reddidit. Maximam differentiam invenio inter petum Brasilianum, & illud quod ex insula S. Christophori advehitur. Varinense & Brasilianum effectum parum inter se differunt. Terranovanum, & quod ex insula Nivis, S. Martini & Anguillæ adfertur, easdem ferè cum S. Christophori peto facultates obtinet. Diversos ab aliis peti speciebus effectus nostrum producit, utut omnes ejusdem species in eo convivant, quod oleum reddunt empyreumaticum, putidissimum & foetoris non ferendi. Non ignoro me forsitan nimis obscure de tot speciebus peti egisse, sed cum materia sit periculosa, intelligat qui potest, ego memet intelligo.

Sed audi quæso miras rerum vicissitudines. Hoc oleum in vulnera immissum, brevi momento necat, aut certe fastidiosissima symptomata excitat : & ego novi homines, qui so-
lo

lo pulvere peti incisuras & vulnera ,
à Chirurgis simplicia dicta , curant.
Et supradictus Pater Antonius Veira ,
Jesuita , qui per annos triginta
duos in Brasilia vixit , mihi retulit ,
illis in regionibus nullum aliud me-
dicamentum in curandis vulneribus
magis in usu esse , quam succum ro-
centem & folia peti. Quod plus est,
Nicolaus Monardes narrat , Indos ,
dum vulnera curant, à Cannibalis in-
flicta , mediantibus sagittis veneno
infectis , non nisi hoc succo uti , ut
qui non solum veneno resistit , sed
etiam celeriter cicatricem ducit , &
fluxum sanguinis prohibet. Nec de-
sunt,alii,qui singulis diebus matutino
tempore jejuni non exiguam quan-
tatem peti dentibus conterunt & de-
glutiunt , nullo , ac ne minimo , qui-
dem quod appareat, præjudicio, cum
quævis olei ejusdem gutta , per os
assumta , vel in stomachum demissa,
exitiosorum & lethalium malorum
radix & origo sit: haud aliter ac pul-

vis ille peti, quem per momenta nemo fere non per nalum attrahit, si in os bestiolæ cujusdam, & specialiter lacertæ mittatur, momentaneo illam deliquio, & distentis membris morte afficit. Idem ab eodem peti pulvere serpentibus accidere dicerem: sed de his nihil dicam, ut ut per integrum biennium mihi de illius experimenti veritate constet: etenim hoc currente anno, ob causam, quæ me latet, ne unum quidem ejusdem generis serpentem, hoc pulvere interimere potui. Id affirmare possum, hirudines pulveri peti involutas, post paucas aliquot horas mori, idque non vi pulveris qua pulvis est, sed virtute peti.

His, qui verum modum præparandi oleum peti non ignorant, majoris momenti videbitur, his temporibus apud exteros ubivis, atque etiam apud nos, multos homines securè, & citra periculum peti fenum per os assumere, quo palatum, omnes-

omnesque vicinas partes ita imbuunt, ut magistraliter eundem per oculos, aures, & nares emittere possint: & eo usque progressus est luxus, ut ingeniosam, facillimamque rationem invenerint, deducendi hunc fumum per canaliculos, sub nive sepultos, ex quibus usque adeo gelidus prodit, ut nihil causæ sit, cur frigidiori aquiloni invideat. Et multi, non contenti hunc fumum assumpsisse per os, eodem, sed calido, nova arte & recens invento instrumento intestina replent, idque loco clysteris, eundemque contra multos contumaciores morbos, maxime vero contra colicam passionem, prodesse deprehendunt.

Quærere mihi videris, an artificium præparandi oleum peti per se ita comparatum sit, ut violentissimam illam necandi virulentiam producat, vel an venenosum aliquod ingrediens recipiat, sine quo id perfici non possit? Et hæc tua instantia

mihi illis inniti videtur, quæ circa hanc materiam ab erudito quodam homine Gallo, in curioso & elegantissimo suo tractatu de peto affirmativè scripta, & optimo jure nobilissimo doctissimoque Abbati Burdeloto, Condei & S. Legeri Domino, & discretionè, sapientiâ, & usu rerum inter primos hujus seculi Medicos numerando. Verba autoris hæc sunt :

Quelques-uns néanmoins, pour prouver qu'il est veneneux objecteront l'expérience de certaine quinte-essence de tabac, qui fut apportée de Florence à Paris il y a quelque temps, dont une seule goutte introduite dans une piqueure faisoit mourir à l'heure même. Mais come le tabac en son naturel ne produit rien de semblable, cette quinte-essence devoit être suspecte de quelque mélange, ou du moins étoit de-
venüe

venue veneneuse par les diverses preparations qu'elle avoit reçu de la chimie.

Id est:

Eo non obstante, nonnulli, ut venenosum illud esse probent, objiciunt experientiam, cujusdam quintæ essentiæ peti, non ita pridem Florentiâ Lutetiam Parisiorum allatæ, cujus unica gutta, in punctiunculam missa, ea ipsa hora mortem inducit. At vero, cum petum naturâ suâ nihil istiusmodi producat, quintæ hæc essentia debebat esse suspecta mixturæ alicujus, aut certè venenosa alicujus qualitatis, à diversis præparationibus chemicis acceptæ.

Hic nihil aliud quo tibi respondeam habeo, quam eodem, quo oleum peti fit, magisterio, etiam diversa alia fieri, quæ in usu medico evadunt innocentissima, & sive ore assumpta, sive extrinsecus vulneri applicata, non nisi eximia & salutifera

medicamenta esse deprehenduntur : ideoque certo affirmare non ausim , hoc oleum tali magisterio converti in naturam veneri : id liberè affirmare possum, nihil ei, dum præparatur, admisceri, quo infici venenosa qualitate possit : & hinc est, quod nonnulli, subdubitantes, crediderunt, petum à mercatoribus in regionibus Americæ elleboro & euphorbio corrumpi : quare proprio motu, simul oleum euphorbii, & ellebori extrahi curavi, & experimento in diverso genere vulnerum capto, utrumque semper veneni expers esse deprehendi. Interim, si quis justo scrupulosior esset, replicare posset, id mihi accidisse ob non adhibitas ceremonias in colligendo elleboro necessarias, & ab autoribus toties memoratas, quos inter Plinius scripsit : *Hoc & religiosius colligitur : primum enim gladio circumscribitur, dein qui circumcisingitur, ortum spectat, & precatur, ut id liceat sibi conceden-*

dentibus Diis facere, observatque aquila volatus. Ineptiæ, quibus fidem adhibuerunt antiqui, vel quas eum fortassis in finem scripserunt, ut auctoritatem & venerationem illius herbæ fartam tectam conservarent. Et siquidem veræ & necessariæ essent illæ ceremoniæ, (id quod negarem) ea est autorum in describendis illis diversitas, ut nesciam, cui fidem adhibere deberent herbarii nostri. Et enim Plinius, in colligendo elleboro, aquilarum volatus eâdem ratione observare jubet, qua olim in prædictionibus suis utebantur Augures. Contra Theophrastus & Dioscorides volunt, ut Herbarii id agant, ne aquilæ illos in opere deprehendant & videant. Ubi obiter noto, Plinium, cum hæc ex Græcorum libris describeret, non observasse discrimen, quod tamen non exiguum est, inter *φυλάττω* & *φυλάττω* : vel ut Salmasius autumat, pro *observatque aquila volatus*, legi posset, *servatque*

aquila volatus, eo sensu, quo Horatius dixit: *En rupes maxima: Serva.* & Terentius: *Hem! Serva geminabit, nisi caves*; qua ratione Theophrasto & Dioscoridi conveniret cum Plinio. Sed enim, quicumque hæc talia negligit, virtuti ellebori non præjudicat, cum ipsi autores declarent, non ellebori, sed colligentis causa hæc fieri, ut nimirum omne periculum declinet, & vacuus sit ab omni metu sinistri augurii, quæ omnia non nisi vanæ imaginationis sunt.

Res inter scriptores notissima est, quod piscis ille marinus *Torpedo* dictus, si tangatur, somnum atque stuporem inducat manui & brachio tangentis: cujus rei non semel experimentum feci, simul ut certus essem de veritate, & de eadem cum certitudine scientiæ loqui possem: & narrabo tibi, piscatores aliquot me requirente, hujus piscis causa piscatum ivisse, & capto illius generis uno, eundem mihi, paulo postquam captus erat,

erat, vivum adduxisse. Vix illum manu constrictum tetigeram, cum formicare manus, brachium, & omnis humerus cœpit, cum tremore usque adeo fastidioso, nec non dolore afflictivo & acuto, in mucrone cubiti, ut statim manum abducere cogerer: idque toties mihi accidit, quoties eundem diutius tangere obstinatè volebam. Verum quidem est, me tanto minus doloris atque tremoris sensitse, quanto morti propior torpedo erat: quin sæpius nihil istiusmodi sensi: & cum jam plane mortua esset, neque enim ultra tres horas vixit, tractare eandem securè, & sine omni fastidio poteram: ut jam mirum non sit, esse, qui de veritate hujus effecti dubitent, & rem omnem fabulæ loco habeant; fortè, quia in torpedine, non viva, sed mortua, aut morti vicina experimentum fecerunt.

Non possum eadem securitate affirmare vel negare, an verum sit, vir-

tutem torpedinis etiam operari è longinquo. Piscatores omnes dicunt, quod sic : & constanter affirmant, eandem per funem retis , & hastam fuscinæ transire de corpore torpedinis in manum & brachium piscatoris : quin unus ex eorum numero mihi dicebat, se, cum torpedinem in vas prægrande misisset , & jam in eo esset , ut ope cacabi illud aqua marina adimpleret, soporatas sibi manus, sed leviter , sensisse. Sit quomodo-cumque velit , negare illud non auserim , quin potius huc feror ut credam : nec tamen certo aliud dicere possum , quam me , cum citra contactum torpedinis manum propius ad-moverem, aut in aqua, cui innatabat, manibus versarer, nihil omnino mali sensisse. Potest tamen esse, ut torpedo in mari , vivida , integrâ , nec dissipatâ ob mortis viciniam virtute propriâ , producat omnes illos effectus à piscatoribus memoratos.

Torpedo illa, de qua loquor, capta
fuit

fuit decimo quarto Martii, anno millesimo sexcentesimo, sexagesimo sexto. Fœmina erat, & libras circiter quindecim pendebat. Volui tunc observare internam viscerum fabricam, sed ob multas occupationes cursim illud, & ut dici solet, crassa Minerva feci. Scribam tamen, eo non obstante, omne illud, quod tum temporis ea de re in adversariis meis notavi.

Oculi parvi, & in superiori parte positi sunt, duobus transversis digitis ab extremo anteriore limbo corporis torpedinis. Prominent ex loculis suis velut duo cornua, vel informes quædam nuces. Pupilla rotunda non est, sed iridis figuram æmulatur, ejusque dimidia pars concava, altera convexa est, & ubi convexa pars in concavam intrat, pupilla clauditur. Humor crySTALLINUS rotundus est, teneræ substantiæ, quoad exteriora, & duræ, quoad interiora,

Dentes in extremitate altitudinis fatis acuti, & circa basin largi sunt.

Hepar in duos lobos dividitur, duarum falcium instar, qui in basi subtilissimo & arctissimo ligamento connectuntur. In universum uncias undecim pendebat.

Folliculus fellis fatis magnus, ad dextrum lobum hepatis annexus erat, pondere drachmarum sex. Ulysses Aldrovandus credit, hoc fel, cataplasmatibus loco alicui corporis membro impositum, tremorem inducere, & torporem: sed experientia edoctus sum, vanum esse hunc ejusdem timorem. Vanam quoque crederem esse Plinii & Galeni opinionem, qui affirmarunt, hoc ipsum fel pollere ea virtute, ut flaccidum & imbellere reddat illud cornu, quo (ut Boccacius noster loquitur) homines arietant.

Inter duos lobos hepatis stomachus & intestinum jejunum interjacent.

Stomachus usque adeo magnus est, ut immissa manus hominis per os torpedinis, quod æquè satis latum est, convertere sese facile in eodem stomacho possit, qui carnosus & rugosus est.

Inter stomachum & intestina exiguus quidam trajectus est, quem pilorum vocare licet, & qui duos angulos facit, figuram literæ S. repræsentantes.

Intestinum jejunum sex transversorum digitorum longitudinem vix æquat, interius ad cochleæ formam fabricatum, ad modum fabricæ intestinorum piscis palumbi, aliorumque piscium ex canum & rajarum genere, maximamque partem simile duobus intestinis cæcis struthionis & cuniculi.

In altero angulorum, stomachum inter & intestinum, pancreas & lien sita sunt.

Lien, drachmas duas pendens, figuræ ellipticæ; at vero pancrea-
tis

tis figura fatis irregularis erat : etenim versus lienem crassum & latum est , & postea longo ligamento ad intestinum accedit.

Cor non absimile est aliorum piscium cordibus , & non nisi unam auriculam habet. Postquam illud à corpore torpedinis dissolveram , & ab omni vase sanguineo separaveram , non desit per septem horarum spatia vivere & palpitare : & reliquum corpus torpedinis , denoto corde , non cessavit per tres horas continuas monstrare evidentissima signa motus & sensus ; quo utroque omnium ultimò cauda destituebatur : id quod mihi in memoriam revocat , quod in alia torpedine , ante multas horas mortua , & frigore contracta observaveram , caudam non-nihil se movisse.

Ad utrumque lobum hepatis immediatè annexa , & diaphragma inter & ipsum hepar sita erant ovaria duo. In unoquoque ovario supra quin-

quinquaginta ova diversæ magnitudinis videre erant. Ab his duobus ovariis duo distincti canales descendunt, qui in oviductibus terminantur. In horum oviductuum uno sex ova satis magna erant, quorum unum unciam unam vel circiter pendebat, coloris ex viridi flavescentis, instar bilis porraceæ. In altero oviductu ova octo, sex aliis similia continebantur, quæ ex oviductu exempta in figuram planam circularem abibant.

In cavitate oviductuum, circa ova, humor quidam fluctuabat, liquefacto crystallo non absimilis, liber, nec ab oviductibus vel ovis dependens: ipsa etiam ova non minus libera, & nullis ligamentis vel vinculis astricta erant.

Branchias ab utroque latere quatuor cum dimidia habet: quatuor tamen illæ, quas integras voco, duplices sunt, & carne quadam musciosa, motui earundem inserviente à se invicem separantur: ita ut dicere liceat,

liceat, torpedinem, si utrumque latus respicias, branchias habere novem. Foramina branchiarum extrinsecus in pelle quatuor, intus & gulæ respondentia quinque mihi visa sunt, sed ita, ut dubitarem, essentne etiam in pelle quinque, uno à me per imprudentiam in sectione corrupto.

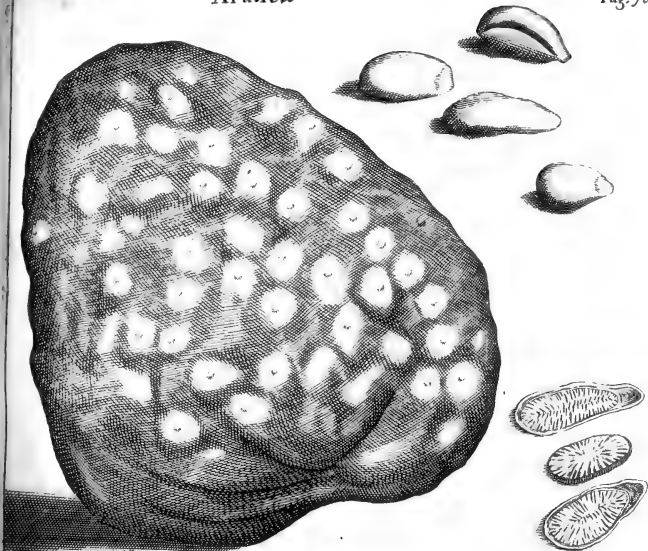
Omne illud spatium corporis torpedinis, quod branchias inter & caput, nec non illum locum, ubi pinnae collocatae sunt, ad usque extremitatem anteriorem corporis situm est, substantia occupat fibrosa, mollis candidissima, cujus fibrae crassitiam pennæ cygneæ crassioris æquant, & nervis munitæ sunt vasisque sanguineis. Capita vel extremitates harum fibrarum pellem dorsi & pectoris attingunt, & simul junctæ duo corpora, vel musculos duos falcatae figuræ formant, qui duo muscoli simul ad examen vocati, ad libras circiter tres cum dimidia

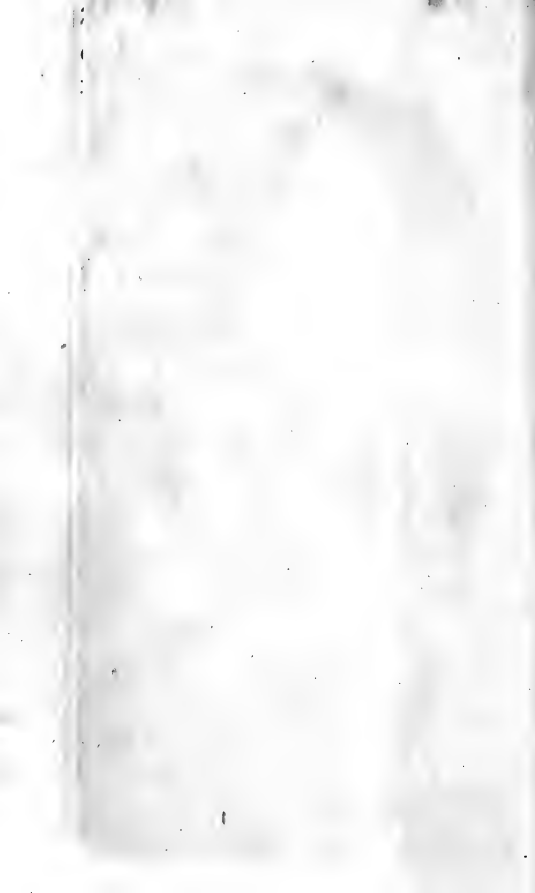
dia ascenderunt. Mihi tunc quidem videbatur, in his duobus falcatis corporibus, vel musculis potius, quam in ulla alia parte residere virtus dolorifica torpedinis: sed idem denuo affirmare non ausim, & forte deceptus sum. Non tamen credo, me deceptum esse, observando, quod supradicta virtus sese magis vividè exerat tunc, quando torpedo capta, & manu constricta, contorquendo sese per vim elabi conatur.

In Brasilia fructus arboris nascitur, ab incolis ejus regionis *Araticù* dictus, gustu suavissimus, & nutrimenti laudabilis. Attamen inter species hujus *Araticù* una invenitur, nutrimenti pessimi & venenosa. Quare si quis illis in regionibus indifferenter & citra delectum hoc fructu uteretur, fieri facile posset ut non sine magno suo malo deciperetur. Guilelmus Piso, *libro quarto & quinto historia naturalis*, hujus arboris simul & fructus mentionem facit:

cit : at enim , quia figuræ illius fructus , usquequaque non respondent , ipsi fructui , quem pro humanitate sua mihi donavit D. Franciscus Antonius Malaspina , Suveri Marchio , inde est , quod figuram ejusdem , in naturali sua magnitudine , nec non seminum integrorum , & apertorum , atque ipsius etiam animæ seminum mediante *tab. VI.* tibi transmittito.

Fructus ille , quem hac figura designatum vides , corticem habet cætera lævem , sed consertum spiculis , vel spinis , raris , obtusis , non pungentibus , & à plano ipsius corticis oppidò parum assurgentibus. Color corticis hujus exsiccati fructus , in ferrugineum propendet , nigro mistus , utut ubi jam maturuit in croceum obscuriorem , intermistis hinc inde rubris maculis , propendeat. Intus usque adeo seminum plenus est , ut in hoc ipso , quem tibi describo , centum & septuaginta numeraverim,

verim, quorum suis singula cellulis, ex tenuissima membrana compositis, & cortici quasi alligatis constant. Semina, si figuram & magnitudinem spectes, amygdalas referunt. Folliculi seminum, quoad substantiam, folliculis seminum citreolorum non absimiles sunt. Extrinsecus læves, nitidi, & coloris ex flavo rubri, sed intus candidi, asperi, & rigidi, ob membranulas quasdam duras, quæ à superficie folliculorum assurgentes, in ipsam medullam seminis penetrant : Semen ipsum candidum est, & figuram ellipticam obtinet, & à membranulis accuratè incisum est. Si Pisonis descriptio tibi non satisfacit, legere poteris sequentem relationem, à Lusitano Patre Societatis vestræ, nec non magno in Theologia Magistro, & Præcone excellentissimo factam :

Por que ha tres especies d'este Pommo muito semelhantes, direy a differen-

ferenza de todas que com nome universal se chaman Araticù. A primeira especie, que absolutamente se chama com o nome generico he da mesma figura, que a qui se mostra, mas ordinariamente de muito mayor grandeza como hum mellam mediano. A cor de fora he verde com mistura de amarello; quando esta maduro; A cor por dentro he tra branco, e dourado. As sementes da mesma forma, que as pintadas de cor de tamara madura, mas naon secca. Sam poucas, e metidas pella carne do pomo a modo das pevides de ballanzia. O cheiro bom e agudo, com alguma asperezza, a qual tambem se acha no sabor entre doce, e azedo. Tem hum tallo no meo, como cravo, em que se sustenta, e continua o pe, e por isso da mesma grossura, e duro, mas da mesma

mesma cor da carne; a qual naon penetra muito. As arvores saon grandes, e frescas; folhas como de l'aranja, mais grossas, e escuras. A madeira do tronco leve, e pouco scilida; e assi de pouco servizo. Nasce esta especie em todo o Brasil; onde naon he estimada.

A segunda especie se chama Araticu Panà, com figura semelhante. Nasce iunto dos rios. A arvore pequena, e de differente tronco, e folha. O fruto he tam venenoso, que os Caranguejos terrestres, que dello se sustentan, mata.

A terccira especie se chama Araticu Apè. Hesta he verdedaeiramente comparavel as melhores frutas do mundo, postoque naon tenha semelhanza com nenhua dellas. A figura he como a pintada, e

sol he faltam hunas pontas salidas para fora, com que as escamas da pinha se vaon como distinguindo, mas todas em huna mesma casca, ou pelle unida, com que se cobre. A grandeza ordinaria he como a qui se mostra, mas algumas saon muito mayores. As sementes saon negras com alguma lus de dourado. O cheiro he pouco, e naon aspero. Madura he toda amarella com alguns pontos negros. Parte se esta fruta pello meo facilmente com huna facca: E fica repartida como em duas porzelanas de manjar branco muito brando, doce, e fresquiissimo, ou como de nata com mestura de azucar. E assi se come as colheres ficando a casca de grossura de huna pataca. Dese esta fruta em Pernambuco (porque nunca a vi na Bahia) mas muito melhor na Parà, onde naon tem

tem o mesmo nome, e se chama Beribà. O tronco, e flor, e folhas saon diferentes da primeira especie, mas naon tam formosas a vista. Naon descrevo a flor, porque naon estou bem lembrado. Digo que se naon se mudar, com o terreno, he dignissima de ser transplantada a Florenza.

Id est:

Cum hujus pomi tres dentur species, quæ inter se similitudinem servare videntur, earum differentias universali nomine Araticù significatas describere conabor.

Prima species quæ absolutè generis sui nomen servat, talem figuram habet, qualis hic depingitur, sed frequenter magnitudine instar mediocris meloponis prædita est. Color exterius viridis est, cum aliquali palloris mistura, quando ad perfectam maturitatem devenit: intus albo, aureo simul flavescente colore suffunditur. Semen gene-

rat depicto haud dissimile: colore tamarindi maturi, sed non desiccati, praeditum: pauca vero generat semina, & per totius pomi medullam, sicuti aquatici melopoponis dispersa. Odore pollet grato, & acuto, cum levissima adstrictione, quæ etiam saporem acido-dulcem comitatur. In medio taleolum, quasi clavum continet, quo sustinetur, & cum toto principio, seu pede usque ad fructus radicem continuatur, ideo eandem crassitiem & duritiem obtinet, & ejusdem pomi colore decoratur, qui non valde medullam penetrat, neque ad illius intimam perducitur. Arbor est procera magnitudinis, semper virescens: folia Aurantie arboris similia, sed crassiora, & obscurioris coloris. Trunci lignum admodum leve, & exiguae soliditatis, ideo nulli usui inservire aptum. Nasceitur hæc species in universa Brasilia, ubi nullius æstimationis habetur.

Secunda species dicitur Araticù Panà, precedenti similis, juxta flumina germinare solet. Arbor est parva, trun-

co & foliis à prima specie non parum differens : fructus adeo venetata qualitate malignus, ut à cancris terrestribus. comestus, ipsos statim enecet.

Tertia species appellatur Araticù Apè, poterit quidem fructus hic totius orbis melioribus comparari, quamvis nulli aliquo modo similis appareat : ejus figura eadem fere est ac illius fructus, qui hic depingetur, cui duntaxat desunt, acuta quaedam cuspides, quibus fructus segmenta quasi dividuntur, licet omnes eodem cortice, seu pellicula conjungantur. Ejus ordinaria magnitudo talis est qualis hic ostenditur depicta, ultra quam aliqui frequenter increscunt. Semen est nigrum, aureo quodam fulgore nitescens. Remisso pollet odore, & non ingrato; cum jam perfectè maturuit pallido colore suffusus nigris maculis, seu punctulis, undique perfusus. Facillime fructus iste gladiolo diffecatur, & partes jam divisæ videntur ut duæ capsulae, seu vascula eo cibo referta, qui vulgo ex carne Gallina cum sacharo & lacte

contusa parari solet, eoque maxime blando, suavi & frigidissimo; vel sicuti pinguior pars lactis, qua supernatat albo saccharo permixta: ideo non nisi cum cochleari commode ipso vefcuntur. Cortex Imperialis moneta crassitiem minime excedit. Nas citur hac planta Pernambuci, (siquidem nunquam ipse Bajæ vidisse memini) sed multò melior in Parà progignitur, ubi non eodem nomine nuncupatur, sed Beribà communiter dicitur. Truncus, flores & folia à prima specie satis differunt, sed hac non ita pulcra visui apparent. Eto-rem describere supersedeo, cujus ideam memoria non satis retinui. Quod si ex terræ natura & proprietate mutationem non suscepit fructus, operæ pretium esse arbitror ut Florentiam deferatur, & illic transplantetur.

Et non hanc modo arborem me ibidem vilurum spero, sed herbas etiam exoticas permultas. Etenim Serenissimus Magnus Dux Cosmus tertius, non æmulator minus, quam
filius

filius, magni Ferdinandi Prudentis, inter actiones, regio suo genio quam maxime convenientes, hanc numerat, protectione, gratiâ, & liberalitate præcurrere votis eorum, qui scientias & bonas artes profitentur. Quod si inter laudes Herculis non postrema fuit, cedros ex hortis Hesperidum Africanis transtulisse in Græciam; inter gloriosas laudes Serenissimi Domini mei etiam hæc refulget, quod hortos Florentiæ & Pisis omni plantarum exoticarum apparatu generosè instructos vult, idque non vanæ alicujus, aut curiosæ delectationis gratia, sed in usus eorum, qui diversas plantarum naturas & proprietates indagando describunt.

Tempus est, ut missis longis his digressionibus, ad primum & præcipuum scripti mei filum redeam; ideoque cum omni affectu te rogo, precorque, placeat tibi, lapidis tui serpentini *Cobra de Cabelo* naturam, & vires denuo in aliis bestiis, quas

viperæ momorderunt, experiri: Etenim, si post multa experimenta accuratè facta deprehenderis, illum revera pollere virtute sanandi punctus & morsus venenosorum animalium, ingenuè fatear necesse est, me hætenus deceptum, & lapidem tuum bonum & legitimum, meos vero falsos & spurios esse. Quod si è contra inveneris, nihil in lapide tuo virtutis esse, gaudebimus utrique, inventam à nobis veritatem, & detectum esse mendacium, quod hoc vel illo casu occasionem mortis suppeditare poterat homini ingenuo, qui morsu à vipera vel cane rabido petitus, recusatis omnibus aliis medicamentis, omnem suam spem in hujus unius lapidis virtute collocaret, quod genus lapidum, ut dicam quod sentio, adulterinum & factitium est; aut si in capite serpentis *Cobra de cabelo* vel *Pileati* vulgo dicti nascitur, nullam contra viperæ morsum, peti oleum, & sagittas Bantamorum & Macassarorum

rorum virtutem habet : quod si omnino aliquam alexipharmacum vim obtinet , nihil quod ei ultra largiamur superest , quam ut dicamus , prodesse eundem , contra morsus illorum serpentum , in quorum capite nascitur , & hoc Pater Michaël Boim Jesuita , semotis fabulis *capite octavo de serpente Gen-to* in sua Flora Sinica scripsit , penes quem ejus rei fides sit. Me quod attinet , non dubito , quin hi nostri lapides , ut jam antea dixi , manu facti sint : & hanc meam sententiam multi viri confirmant , qui diu admodum in India cis & ultra Gangem habitarunt , affirmantes , illos à solitariis , vel Indorum eremitis , idololatriis , *Ioguis* dictis , compactos esse , quos postea in Diu , Goa , Salsetta , nec non per omnem Malabari & sinus Bengalenfis , Siami ; & Coccincinæ oram , omnesque præcipuas maris orientalis insulas divendant. Sed me vel maximè in hac opinione confirmat ,

quod tu ipse, Virtuosissime Pater, non multum ab hac mea sententia abis, uti paucis abhinc diebus liquido videre mihi licuit, ex doctissimo tuo libro, *de triplici in natura rerum magnetē*: ubi mentione facta serpentum cristatorum eorundemque lapidibus, sapienter hunc in modum scripsisti: *Qui autem hujusmodi serpentes capiendi modum quam dexterrime callent, sunt Brachmani, & quos Jogues vocant, gentilitie superstitionis eremicoe: longa siquidem experientia docti, vel ad primum serpentis pileati aspectum ex certis signis norunt, qui lapide turgeant, qui non, nec hic sistunt, siquidem comparata horum lapidum copia, contusos, atque una cum reliquis serpentis partibus, addita nonnihil ex terra sigillata, aut etiam, quam magni faciunt, terra Melitensi, in massam reductos, lapides efformant artificiales, eadem virtute, qua naturales imbutos, quos deinde magno questu advenis vendunt, secreti lapidis conficiendi ita tenaces,*

naces , ut nullis aut precibus , aut obsequiis propositisque nummis , id advenæ extorquere possint.

Alius quidam Pater Soc. Jesu in suis relationibus de hac re ita loquitur.

Pondre a qui la virtud de otra piedra de cobra que ay en la India : llamase esta , piedra de cobra de Diu : Es pequena, e tiene algunas manchas blancas : es echa de varias conficciones , y contravenenos ; hazenla los Jogues , que son hombres gentiles y penitentes , y los encantadores de culebras , que moran en Diu. De algunas se dize , que nascen en la cabeza de la culebra ; pero estas son verdes , y escuras : en verdad son piedras diferentes d'estas artificiales , y todas tienen la misma virtud.

Id est :

Ponam hic virtutem alterius lapidis Cobra dicti, quem India habet : hic lapis vocatur, Piedra de Cobra de Diu. Parvus est, & maculas aliquot albas habet. Variis confectionibus & antidotis constat. Jogues illum præparant, homines pagani, pœnitentes, & serpentum incantatores, qui in Diu morantur. Nonnulli dicunt illos in capite colubrinasci : sed hi virides sunt, & obscuri : certe lapides sunt, ab his artificialibus diversi, & omnes eadem virtute pollent.

Virides hætenus nullos vidi, nec expertus sum : sed si eandem quam artificiales virtutem obtinent, non sine ratione de eorundem viribus vehementer dubitaverim : quin in eo sum, ut ferè credam, hos simul & illos prorsus omni virtute carere, & hos Jogues ejusdem cum nostris circumforaneis & cantilenarum propolis farinæ esse : ctenim per empo-
ria

ria Indiarum vagantur, ostentando serpentes cristatos, eosque collo & brachiis circumligantes, sed ita, affirmante Garzia ab Horto, ut dentes illis omnes antea effregerint, nec non omni veneno spoliaverint. Et fieri potest, (quæ mea imaginatio est) ut his serpentibus, ea ratione præparatis, sese mordendos exhibeant, & medicato his lapidibus morfu, falsam pro vera virtute jactent. *Serpentes cobras de cabelo*, scribit Garzias, capite de ligno serpentino, circumferre solent. *Circumforanei quidem* (Jogues appellant) stipem emendicantes, & cineribus sese aspergentes, ut hac ratione venerandos sese sanctimonia titulo vulgo præbeant. Circumeunt isti omnes regiones, & nonnulli ex iis circulatorum munere funguntur, gestantque hos serpentes, quos demulcere solent, & collo aptare, (prius tamen exemptis dentibus) vulgo persuadentes eos se incantasse, ne nocere possint.

Attamen, inquiet aliquis, necesse est, ut hi lapides aliquam, nescio qualem amicitiam vel inimicitiam cum veneno gerant, & ut aliquis inter lapides & venenum reciprocus amor sit, cum liquido appareat, quam tenaciter sese ad venenosa vulnera applicent. Et vero negari non potest, quod vulneribus illis adhæreant; sed hoc addatur necesse est, illos quibuscunque vulneribus non venenosis, atque adco cuicunque parti corporis adhærere, quæ quidem molles sint, & sanguine, vel quo alio liquore madeant: eadem ratione, qua exigui illi panes terræ figillatæ, & omnes aliæ bolorum species. In summa, semper magis magisque obtusus hæreo, ad tanta mendacia, quanta indies de illis medicamentis scribuntur & narrantur, quæ ex ultramarinis, & longius remotis, aut minus cognitis regionibus ad nos deferuntur, nulla veri falsive cura, tantum, ut quæ narrantur, nova,

nova, inaudita, & quasi miraculosa videantur; unoquoque id agente, ut hac via magis conspicuum sese, magisque reverendum, & simplici vulgo doctiorem ostendet, qui quidem has nugas eadem fide apprehendit, quâ rudes Castiliani crediderunt, veros esse effectus pennæ & carbonum, à nequissimo impostore sibi exhibitorum, cujus mentionem Boccacius facit: prorsus ut falsus sit Ariostus, ubi dixit:

*Chi va lontano dalla sua patria
vede*

*Cose da quel che già credea lon-
tane,*

*Che narrandole poi non se gli
crede,*

E stimato bugiardo ne rimane:

*Che 'l volgo sciocco non gli vuol
dar fede*

*Se non le vede, e tocca chiare,
e piane.*

Id est :

Qui procul à patria sua abit res videt, quas antea procul à vero abesse credebat : quin ubi illas narrat, nemo ei credit, & nugator habetur. Etenim Iolidum vulgus fidem ei adhibere non vult, nisi illas clarè & planè videat tangatque.

Certus sum, si de Historico, non de Poëta scripsissem, vel saltem ea puritate sermonis usus essem, qua ille in Satyris utitur, sapientes, non stultos vocassem, qui lentè procedunt in adhibenda fide omnibus illis, quæ de istiusmodi regionibus referuntur, quæ adiri commodè nequeunt, ad investigandam veritatem relationis. Rem experienciâ probatam loquor & veram : multa famosa medicamenta, inde ab Africa & Indiis tam orientalibus, quam occidentalibus, magna exspectatione in Europam delata, mihi tractanti non respondiſſe, & facto periculo nullius valo-

valoris fuisse. Culpabunt multi zelatores, & nimis forte creduli, id quod dico, & murmurantes exclamabunt, me nimis stupida & parum politica sinceritate id agere, ut fidem minuam vel demam illis pharmacis, quam inveterato multorum consensu obtinuerunt maximam. Ego vero per viam experientiæ liberam, & ab affectu immunem incedens, respondebo illis, nobilissimi illius Satyrici Florentini verbis, ad meum propositum accommodatis:

*Dunque tua voglia imperiosa
chiede,*

*Ch' io metta al mio 'ntelletto le
pastroje,*

*Ne piu la scorra, ch' il tuo oc-
chio vede?*

*Chi si da questi impacci, e queste
noje*

*La verità non ha già per og-
getto;*

Ma

*Ma vuol tenere in prezzo
 quelle gioje,
 Ch' essendo false, gli fa gran
 dispetto
 Chi arreca delle vere, e le sua
 smacca,
 Mostrando al paragone il lor
 difetto.*

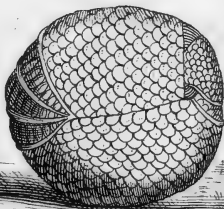
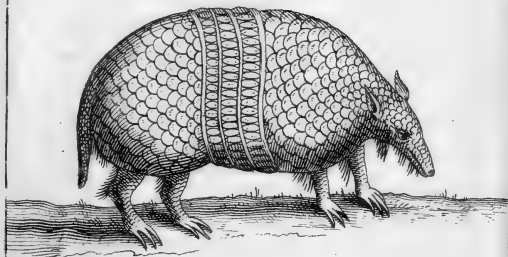
Id est :

*Ergo imperiosa tua voluntas postu-
 lat, ut intellectui meo numellas impo-
 nam, ne plus percurrat, quam oculus
 tuus videt? qui, si in perplexis & tæ-
 diosis his negotiis veritatem pro objecto
 non habet, sed in pretio gemmas illas
 habere vult, quæ falsa sunt, vehemen-
 ter succenset ei, qui veras affert, repro-
 bratis illis, monstrando ad lydium lapi-
 dem eorum defectum.*

*Nec tamen ignoro, aut quotidie
 minus experior, experimenta diffi-
 cilia, & maxime fallacia esse illa,
 quæ circa res medicas fiunt: &
 quan-*

quanquam magna & generalis incertitudo ut plurimum comitetur omnia medicamenta, nec raro accidat, ut unum idemque malum in diversis corporibus nascatur ex diversis causis, & multæ circumstantiæ temporis, vel loci, aut præparationis, aliarumque rerum dari possint, quæ non benè observatæ, impedire, mutare, vel minuere virtutem medicamentorum queant; eo tamen non obstante, ubi hæc vel illa medicamenta post sæpe sæpiusque repetita experimenta, & iteratò adhibitam diligentiam effectum evidentem nullum edunt, rationabiliter necesse est, ut suspecta nobis sit eorundem virtus. Ex horum numero est, testaceum illud animal, testudini non multum absimile, in Brasilia & nova Hispania *Taton*, & Hispanis *Armadillo* dictum, & ab Oviedo, Petro Martyre, Gesnero, Johanne Lerio, Clusio, Nierembergio, Wormio & Septala in nobili suo musæo descriptum.

ARMADILHO.

m
a-
n,
fi-
fi-
ni-
m-
m,
era
id-
um
tu-
ar-
ste
ri-

si-
ie-
m,
ut
em
io-
qui
ræ-

æte

Pece Muger, sive piscis ἀνθρωπόμορφος.

ptum. Nonnulli dicunt, drachmam unam corticis vel testæ hujus animalis potenter provocare sudorem, morbo Gallico laborantibus, & ossiculum caudæ ejusdem, intenuissimum pulverem redactum, & magnitudine capitis aciculæ in aures immissum, prodesse contra surditatem, eamque infallibiliter sanare. Mera hæc est fabula; quod fortè animadvertens Wilhelmus Piso, verbum non addidit de hujus animalis virtute, sed ad ea provocat, quæ Monardus & Ximenes scripserant, modeste fatendo, se nunquam ejus rei periculum fecisse.

Alii narrant, piscem maris Brasiliæ, ab Hispanis, quod faciem mulierem refert, *Pece Muger* vocatum, habere ossa, ea virtute gravida, ut dorso ita gestata, ut vivam carnem tangant, immediate omnem exiisum fluxum sanguinis cohibeant, qui ex hac vel illa vena vel arteria præcipitanter restagnat.

Præter hanc illorum narrationem alii, & inter illos Pater Philippus de Trinitate, Carmelitanus discalceatus libro septimo itinerarii sui orientalis, prolixè hac de re verbis subsequentibus loquitur :

*Vi sono ancora alcune Sirene, massime vicino all' Isola di S. Lorenzo, nella parte orientale dell' Africa, le quali si chiamano da' Portugesì Pesci Donne, perchè dalla cintola in giù se terminano in pesce. L'ossa loro servono in molte cose. Sono straordinariamente fredde, sicchè, se qualcheduno pigliasse uno di questi ossi mentre se gli cava sangue, non solo il sangue si ferma pel freddo, che il braccio ne riceve, ma ancora si gela nella stessa vena. Il Vicerè dell' Indie fu una volta ferito nell' arteria dal Cerusico, e quando non v' era più rimedio per
la*

la sua salute, gli si diede nelle mani un dente di questo pesce, ed il sangue dell'arteria si fermò subito, e restò libero dal pericolo. Quest'ossa giovano molto per la castità, ed a reprimere i movimenti carnali, anzi rendono gli uomini impotenti, e servono in molte altre cose per la salute del corpo.

Id est:

Sunt ibidem etiam nonnullæ Sirenes, præsertim propè insulam S. Laurentii, in parte orientali Africa, à Lusitanis Pesci Donne vocatæ, propterea, quod à zona versus inferiora in pisces abeunt. Ossa earundem ad multa prosunt. Præter modum frigida & sicca sunt, ita, ut si quis dum sanguinem mittit, unum ex his ossibus capiat, non sanguis modo, ob frigus quo brachium afficitur, subsistit, sed in ipsa etiam vena concrevit. Pro Regi Indiarum, cum aliquando chirurgus arteriam ei secuisset, nec
ullum

ullum salutis remedium superesset, datus est in manum dens hujus piscis, & sanguis arteria statim substitit, ipseque liberatus est à periculo. Hac ossa multum prosunt castitati, & ad reprimentos motus carnales: quin homines reddunt impotentes, & multis aliis in rebus inserviunt ad salutem corporis.

Variaë coronæ, ex his ossibus factæ, diversis temporibus Serenissimo Magno Duci, Domino meo donatæ sunt, quæ à me in usum deductæ, ne minimum quidem signum mihi dederunt, memoratæ hujus virtutis, in sistendo sanguinem, & cohibendo libidinosos affectus. Idemque experientia edoctus affirmo de dentibus & ossibus Hippopotami, vel equi marini: attamen Pater Michaël Boim videtur persuadere contrarium, dum ita scriptum reliquit:

Nel Regio Spedale di Goa si conserva un grandissimo dente di Caval marino, del quale quando voglion

glion fare speranza, tagliano la vena d'un uomo, e mentre il sangue ne spiccia, legano quel dente all'intorno della vena aperta, e subito il sangue, in essa ringorga, e si ferma. Ed è nota la storia del cadavero d'un certo Principe di Malabar ucciso in battaglia navale da' Portugesì, che quantunque fosse passato fuor fuora da molte palle di moschetto, contuttociò non gli era uscita ne pure una minima stilla di sangue, perchè portava al collo un pezzeto d'osso di Caval marino, il quale tosto che da quel cadavero fu allontanato, cominciò il sangue a sgorgar dalle ferite così direttamente, che tutti gli astanti ebbero grand' occasione di riempirsi di stupore. Di questo avvenimento, soggiunge, non penso che altra sia la cagione, che una certa qua-

E lità

lità freddissima di quell' ossa, valevole a congelar ne' corpi tutto il sangue, e a privarlo della sua nativa flussibilità.

Id est:

Novi Goæ in regio Nosocomio esse unum ex maximis dentibus equi marini, cujus admiranda facultatis si experimentum sumere volunt, dentem vene sectæ adhibere solent, & ecce, mirum dictu, statim sanguinis proficientis impetus, sanguine intra venam recepto, sistitur. Nota est historia cadaveris cujusdam Malabarici Principis à Lusitanis occisi, quod cum juxta navem occupatam pluribus glandibus transfossum, sine ullo tamen ex hiantibus vulneribus sanguinis effusi vestigio reperissent, in vestibus jam spoliati collo frustum ossium appensum cum detraxisissent; quod uti unum ex ossibus Hippopotami erat, ita quoque sanguinis veluti aggere perrupto è mortui corpore copiosissimè ad stuporem omnium profluxit:

xit : Cujus quidem , subjungit , aliam causam esse non puto , quam frigidissimam qualitatem , quâ sanguis protinus congelatur , & à fluxu prohibetur.

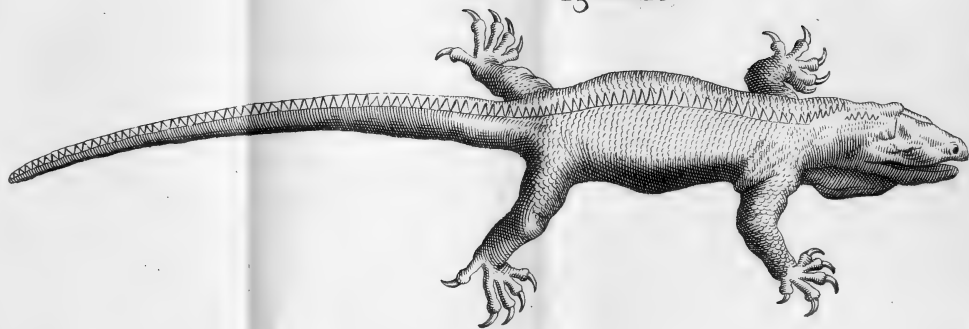
An verò homo , vel quodcunque aliud animal , congelato sanguine in ventriculis cordis , & intricatis recessibus & mæandris canalium sanguineorum vivere possit , id verò illis considerandum relinquo , qui ratione pollent. Porro , quod attinet aperturam venæ , & cohibitionem sanguinis , dente vel ossibus hippopotami ita factam , ne quicquam exeat , id istiusmodi negotium est , ut Indis , ceu hominibus bonæ constitutionis , & exhiberi & persuaderi facile possit , non verò Europæis : nisi sit simplex quædam muliercula , quæ decipi posset , aperiendo venam , & postea duorum aut trium digitorum latitudine sub apertura strictè ligando frustulum aliquod dentis vel ossium , actutum enim sanguis redundare desinet : at verò æquè desinet ,

fi loco dentis marini digitum unum applies, aut quaecunque frustum ligni vel metalli adhibeas, tantum ut corpus venæ eum in modum stringatur, ne sanguis transcurrere, & penetrare in vulnus possit. Unde plurimum veræ laudis tibi debetur, Pater Athanasi, qui cum in nobili & magnifico libro Sinæ illustratæ referas, te tres istiusmodi dentes possidere, nihil tamen de proprietate eorundem affirmasti, sapienter reservata tibi facultate id ipsum agendi, ubi qualitatis experimentum cœpisses. *Nos (inquis) dentes hujus animalis ternos in nostro Museo exhibemus, quorum quidem qualitatis experimentum nondum sumpsimus : quod ubi fecerimus, tunc una quoque rationem tam mirificæ qualitatis investigabimus.*

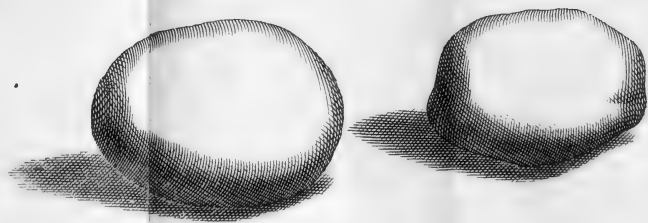
In Insula Cuba, Mexico & Brasilia, variisque Americæ Septentrionalibus Meridionalibusque locis, fœdum atque importunum aliquod genus lacertarum aquaticarum invenitur,

I
-
-
-
-
-
-
-
n
l-
s
-
o
s
l-
-
s
s
s
-
la
o
-
-
l-
-
s.
d

Iguane

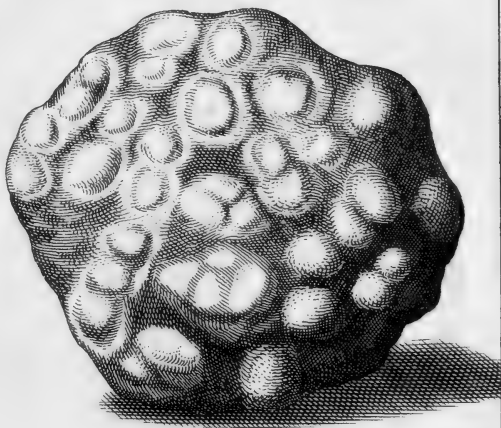
Lapides Iguane

nitur, *Iguane* vulgo dictum, quæ laceratæ, referente Guilelmo Pisone, lapidem minus durum stomacho gerunt, ovi gallinacei magnitudine. Alii tamen affirmant, eundem in cerebro generari: & inter illos Franciscus Ximenes testatur, eundem lapidem, drachmæ unius pondere in conveniente liquore assumptum, mirabiliter sanare dolores nephriticos; cum virtutem habeat diureticam, frangendo calculum & aperiendo vias urinarias. Piso fatetur, se ejus rei periculum non fecisse. Nierembergius, Oviedus, Gomara, Wormius, & Joannes de Laet nudam ejus mentionem faciunt. Ego in multis occasionibus vires ejusdem expertus sum, & nullas, ac ne phantasia quidem concipiendas inveni. Et D. Marchioni Hieronymo Biffi debeo, quod ab hoc errore liberatus sum, cui, ut curiositatem meam in capiendis experimentis foveret, placuit, donare mihi unum ex his lapidibus.

Sed si inutilem hunc expertus sum ; inutilissimum inveni alium quendam famosum lapidem, in capite, vel ventre serpentis cujusdam Africani, in Mombaza, Zanguebaris regione productum : & tamen hunc eundem lapidem maximum probatumque remedium esse ferunt, accelerando gravidarum partui, idque sine dolore, etiam si foetus mortuus sit, si coxæ parturientis alligetur ; hac tamen cautione servata, ut statim post partum removeatur. Etenim, si diutius ibi alligatus maneat, ob ingentes suas vires omnia puerperæ intestina ad se traheret. Mirabiliter quoque contra febres prodesse creditur, si tempore paroxismi in potu detur : quin & sanare dolores colicos fertur, & pellere animo omnem melancholiam, quamvis gravissimam & hypochondriacam. Serenissimo Magno Duci Ferdinando Secundo, Domino meo, dono datus est hujusmodi lapis : figuræ erat Sphæricæ, ponderis

Lapis serpentis in Mombaza.

10

Sec

inu

fan

tre

Mo

pro

lap

ren

gra

re,

par

cat

tur

ibi

vir

se t

tra

po

&

pel

lia

po

Du

no

lap

ris unciarum quinque, eundemque experimento semper inveni inutilem esse. Lapis est, si exteriora spectes, nodosus, & ex infinitis foliis compositus, quorum unum alteri superinductum est, perinde ut in calculo vesicæ hominum, nec non illis lapidibus, quos in Indiis orientalibus in stomacho cercopithecorum, ovium, cervorum, damarum, aliorumque ruminantium, domesticorum pariter & sylvestrium animalium, nec non apud Indos occidentales in stomacho illorum animalium quæ *Vicuñas, Tarvas, Guanacos* & *Pacos* vocant, reperire est, quos omnes nomine lapidis Bezoar indigetamus. Qui illum dono dabat, longe maximi illum faciebat, & addere sequentem scripturam voluit.

Para que se conosca esta piedra, y se estime, diré a qui su valor, su virtud, y el modo como se deve usar della. En primero lugar llamase

está piedra en Portugues Pedra de Cobra de Mombaza. Criase en la cabeza, o como otras dizem, en el ventre de las culebras, que ay en Mombaza.

En las Indias son estas piedras mui raras, y por esso de mucho valor; y essa no se allaria alla menos de cen Pardaos, que valen poco menos que cen Patacas, por ser cada Pardao, que por otro nombre se llama Xerapin, siete Reales y medio de plata: Otras piedras hai d'estas mas piquenhas, que valen menos, mas tienen la misma virtud. En Europa no se que haya mas que duas, y esta es una dellas.

Esta pedra tiene primeramente virtud para hazer parir las mugeres con facilidad, e sin dolor: e haze que la crianza se eche aunque sea muerta en el ventre. Para
esto

esto se deve ligar en una pierna , o muslo , menos de un palmo del collo para cima de la parte de dentro ; però tanto que la crianza uvriere salido , se deve quitar luego , porque si uvriere discuido en esto , la Madre tendrà peligro de vida , porque le hara purgar todas las entranchas.

Sirve mas esta pedra para dolores de Colica , y es maravillossa para quitar esta dolenzia , la qual , si procede de calentura , se deve tomar en agua ; si procede de frio , se deve tomar en vino ; e quando no se sabe la raiz de la dolenzia , se puede tomar en agua , porque de su naturaleza es caliente , y sempre darà buen effeçto , aunque proceda de frio. El modo de tormarla es moliendo poquito de a questa pedra , que facilmente se haze sopra otra pedra maiada con agua , o vino , y

despues se beve como qualquier otro contra-ponzonha.

Sirve mas para todos los dolores del ventre procedidos de indigestion, y ventosidad, y en csto se iguala con la pedra de puerco espino, y se toma del mismo modo en agua.

Sirve mas para quitar todas las febres, tomandose como està dicho en agua en la declinazion, y haze mas sudar.

Sirve mas para quitar toda melancolia, y tristeza de corazon bevida en vino aiguado.

Id est:

Ut hic lapis cognoscatur & in pretio sit, hic valorem, ejus, nec non utendi modum dicam. Primo loco hic lapis lingua Lusitana vocatur Pedra de Cobra de Mombaza. Nascitur in capite, vel, ut alii dicunt, in ventre colubrorum, quos Mombaza habet.

In Indiis hi lapides admodum rari, ideo-

ideoque magni pretii sunt, & hic noster minimum centum Pardais veniret, qui paulo minus quam centum Patacas efficiunt, cum singuli Pardai, alio nomine Xerapin dicti, septem argenteos Regales cum dimidio efficiant. Adsunt etiam alii hujus generis lapides, sed minores, nec ejusdem pretii, utut easdem virtutes obtineant. In Europa, quod sciam, non nisi duo adsunt, ex quorum numero hic est.

Primo hic lapis facultatem habet promovendi partum mulierum, idque sine difficultate, & citra dolorem, & foetum expellit, utut in ventre mortuum. In hunc finem alligandus est ad partem interiorem coxae, vel cruris, palmi latitudine ab utriusque principio, ita tamen, ut prodeunte foetu statim removeatur: id enim nisi fiat, mater vitae periculum incurret, omnia enim viscera sequentur.

Præterea hic lapis prodest contra dolores colicos, & mirabiliter dolores illos aufert: & si illi à causa calida sint,

cum aqua assumendus est; si à frigida, vino; & si radix doloris ignota sit, aqua adhibenda est, cum sua natura calidus sit, & semper bonum effectum producet, utui à frigido procedat. Modus assumendi hic est, ut exigua lapidis particula comminuatur, id quod facile sit, super lapidem, aqua vel vino madefactum, & postea ut alia omnia antidota assumitur.

Inservit etiam contra omnes dolores ventris, à mala digestionem, vel flatibus procedentes, & in hoc similis est lapidi hystricis, eodemque modo assumitur.

Præterea inservit contra omnes febres, assumendo illum, ut dictum est, cum aqua in declinatione, & sudorem prolicit.

Conducit etiam ad pellendam omnem melancholiam, & cordis tristitiam, in aqua vino mixta assumtus.

Fabulosæ illæ inventiones, quæ de modernis medicamentis narrantur, maximam partem originem suam habent, à quadam fabula, ab
anti-

antiquorum credulorum aliquo scripta & credita. Et quis non videt, ea, quæ hic noster de lapide Mombazæ, & utilitate illa narrat, quam parturientibus adferre solet, ea inquam omnia, ab illis desumta esse, qui de lapidis aquilini virtutibus somniando scripserunt. *Ætites*, inquit Wormius, nam etiam ipse hac talia credit, parturientibus dicatum testatur Plinius & Galenus, non refragante experientia, sinistro namque brachio alligatus fœtum in iis retinet, quæ ad abortum sunt proclives, ob uteri lubricitatem. Tempore partus sinistro femori alligatus dolores minuit, ac partum accelerat; cujus experientiam sæpius in hac urbe feci, adhibita tertia specie. Est enim *Geodes* parvulus ovi columbini magnitudine, cujus effectum in casibus desperatis multa honesta matronæ sæpius viderunt. Sed ubi partus exciderit statim amovendus: Observavit namque *Valeriola* tam vehementer trahere, ut una uterus excedat ni ma-

turè removeatur , quod , eo referente , accidit Valentia conjugi Ponsoni Iouberti , qua oblivioni tradens lapidem femori alligatum , elapsa matrice extincta est.

Caimani , Indorum cocodrili , & à Nicolao Monardes , Guilelmo Pifone , & Jacobo Bontio , multisque aliis descripti sunt. In hujus bestiae stomacho, magna calculorum fluvialium , ab eadem deglutitorum copia reperitur :

De quali , ut Monardes refert , è tenuto un gran conto da gli Spagnuoli , e da gl' Indiani , per servizio di coloro che anno la febbre quartana : conciossiacosachè , applicando due di que' ciottoli all' una , ed all' altra delle tempie , cessa la quartana , o s' alleggerisce grandemente il calore di essa ; e di cio Soggiunge il Monardes , ne anno grande esperienza , perchè nel naviglio ,

viglio, dove veniva chi me ne donò due di essi, fu medicato un Monaco, il quale con questo rimedio in tre, o quattro accessioni rimase libero dalla febbre; ed io gli ho provati due volte in una fanciulla quartanaria, e pare che non senta tanto caldo mentre gli tien legati alle tempie, ma non le è cessata la quartana: Non so quello che sia per seguire da qui avanti.

Id est:

Qui, ut Monardus refert, in magna apud Hispanos aestimatione sunt, in usus illorum, qui feбри quartana laborant. Etenim, duobus istiusmodi calculis, regioni temporum applicatis, quartana cessat, aut calor ejusdem vehementer minuitur: & hujus rei, subjungit Monardes, magnam experientiam habent: nam in navigio illo, quo vehabatur, qui mihi duos istiusmodi calculos dono dedit, sanitati restitutus est
Mo.

*Monachus, qui hoc adhibito remedio, post tertiam vel quartam accessionem à febre liberatus est : & ego hujus rei bis experimentum cœpi, in puella quartanaria, & alligatis ad tempora calculis, minor caloris sensus videbatur : sed quartana non remisit. Quid porro secuturum sit, nescio. Si Monardes hanc de puella historiam continuare, vel veritatem scribere voluisset, putaverim, eundem etiam potuisse referre vanitatem illius medicamenti, à me sæpius nullo cum fructu deprehensam, idque non in quartanis modo febribus, sed in renum etiam calculo, utut Franciscus Ximenes referat, illud singulare in hoc affectu remedium esse : maxime, si fluviales illi calculi eximantur ex stomacho illorum crocodilorum, quos *Iacaré* vocant. Potuit fieri, ut ego deceptus sim, & ut loco calculorum crocodili mihi dono dati sint lapilli fluviorum Arni & Minionis : quicquid tamen sit, non muto sententiam, nec credo*

hos

hos calculos ex eo acquisivisse virtutem illam, quod à serpentibus deglutiti sunt. Autor historiæ naturalis & moralis Antiliarum, agendo de crocodilis, nullam horum calculorum in stomacho, sed aliquam lapillorum in capite mentionem facit, eosque multum prodesse calculosis narrat. Subjungit postea, dentes majores crocodili attactu sanare dolorem dentium, eosque integros à corruptione servare. Nolim ei fidem adhibere, id vetante experienciâ, quam non de Æthiopum modo Caimanis, sed Ægyptiorum etiam crocodilis habeo.

Inter peregrina animalia, quæ antiquo & regio more in arcibus Serenissimi Magni Ducis, Domini mei, nutriuntur, avis est rapax, magnitudine, figurâ & pennarum colore Bozagro simillima : nisi quod partem illam, qua collum capiti annectitur, nigra fascia ambit. Nascitur in Brasilia, & *Hancoban* vocatur. Prima hæc

hæc esse fertur, quæ in Europam viva delata sit. Gentiles Americani, & Lusitani, qui in illis regionibus morantur, affirmant, scobem unguum & rostri inter potentissima antidota numerandam esse, & pennas, carnemque ipsam, & ossa, magnam facultatem obtinere, sanandi non unum genus morborum. Nondum ejus rei experimentum feci, prope diem tamen me illud facturum spero. Præterea, quamprimum minutatim observabo aliud animal quadrupes, recens ex Brasilia advectum, quod iisdem in arcibus vivit, & à Guilelmo Pisone *Capybâra*, vel *Porcus fluviatilis* appellatur, idque singulari attentione observabo, cum Guilelmus in descriptione hujus animalis multa mihi prætermisisse videatur, quæ necessario dicenda erant.

Eliphanti in exigua sua cauda nigros aliquot pilos, vel ut melius dicam, fetas nigras, transparentes, osseas, sed flexiles obtinent. Quod
 si

si inter has nigras setas reperiatur alba in magno apud Indos orientales pretio est, maximè verò in imperio Siam, & insula Ceilon, ubi cum nonnumquam elephanti albi inveniuntur, major quoque setarum illarum copia est, quibus populi illi utuntur contra surditatem, frustulum illarum instar turundæ in aures immittendo. Præterea credunt, eum, qui armillam ex his setis factam brachio gerit, ab omni in posterum vertigine & aëris marini infectione & pestilentia immunem esse.

Novi quosdam, qui diu hoc medicamine usi sunt, quod eis subministraverat D. Antonius Morera, cathedralis Ecclesiæ Goanæ Canonicus, sed nec auditum recuperaverunt unquam, ac ne magis quidem acutum eum senserunt: quare huc inclino, ut credam, non minus hoc quam commemorata alia medicamenta inutile & vanum esse. Et certe Philippus Pigafetta, in descriptione

ptione sua Congi, de elephantis illius regni, & de caudarum fetis agens, affirmasse contentus est, in magno illas apud Africanos pretio esse, non ob aliud, quam quod ornatui viro-
rum foeminarumque inserviant.

Supra dictus D. Antonius Morera mihi affirmabat, in montanis Malabar certum genus avium nigerri-
morum morari, corvis Europæis non absimilium, in quarum ventri-
culis lapilli inveniantur, diversæ fi-
guræ, & coloris diversi, qui plum-
bo inclusi, & circa frontis medium
applicati, omnem ex qualicunque
causa natum dolorem capitis statim
sanent, ideoque ab Eremitis illius
loci, qui hunc quæstum exercent,
quamplurimo veneunt: & ipse qui-
dem, cum duos eorum possideret,
magni eos faciebat. Accidit post
paucos dies, ut ego hemicrania,
morbo mihi familiari, corriperer,
quare urbanitatis gratia, & ne inci-
vilis viderer, persuaderi mihi pas-
sus

sus sum, ut unum ex his lapillis fronti applicatum : sed hemicrania, magis quam unquam obstinata, cursum suum viginti quatuor horarum spatio perficere voluit, non sine magna admiratione boni illius hominis, qui postea me huc deducere conatus est, ut crederem, me vel infelicissimum omnium esse, vel dolores capitis Europæorum diversæ naturæ esse à doloribus Asiaticorum. Etenim subiciebat, nisi lapides illi mirabili virtute dotati essent, natura, quæ nihil frustra & citra finem particularem facit, illos in harum avium stomacho non produxisset : hinc transit ad commendandam virtutem lapidis chelidonix, qui secundum Dioscoridem & Apollonium, apud Alexandrum Trallianum, & secundum ea, quæ autor libri *de incantatione* Galeno tributus refert, in ventriculis pullorum hirundinum invenitur : nec non ad virtutem lapidis alectorii, qui in gallorum ventriculo

lo nascitur, de quo Plinius : *Alectorias* vocant in ventriculis gallinaceorum inventas, crystalli specie, magnitudine faba, quibus Milonem Crotoniensem usum, in certaminibus invictum fuisse volunt : & Solinus : *Victor Milo omnium certaminum, qua obivit, alectoria usus traditur: qui lapis specie crystallina, faba modo, in gallinaceorum ventriculis invenitur, aptus, ut dicunt, praeliantibus* : & Solini descriptor Poëta :

*Est & Alectorius gallorum in ventre lapillus,
Ut faba, crystalli specie, pugnantibus aptus.*

Risi apud me, & cum omni mansuetudine eidem persuadere conatus sum, nec non id egi, quasi manu palparet, lapides illos non nasci in ventriculis, sed jam antea ab avibus deglutitos esse : neque hoc illos modo avibus naturale esse, ut lapides deglutiant, sed omnibus cujuscum-
que

que generis avibus, domesticis & sylvestribus id datum esse, ut lapillos in ventriculum demittant: & post paucos dies eidem hoc recipere ostendi, in plurimis diversis generis volatilibus, & specialiter in gruibus, quæ maximam eorundem copiam præbebant.

Grues deglutire lapillos Ælianus testatur, adducendo rationem, quod tempore autumnii transituræ per mare in Africam, hos lapillos deglutiant, iisque cibi & saburræ loco utantur, contra impetum ventorum. λίθον δὲ ἐκάστη καὶ ἀπὸ πέντε, ὡς ἔχειν καὶ δεῖπνον, καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῶν ἀνέμων ἔρμα, περιῶν τὴν μετοικισμῶν.

Frivolum, meo judicio, est hoc Æliani dictum: etenim grues non unum aliquem, sed permultos lapillos deglutiunt: nec credibile est, illas saburræ loco hos deglutire, cum in omnium domesticarum avium, quæ non avolant, ventriculis, nunquam non lapilli inveniantur: anatum scilicet,

licet, anserum, gallinaceorum, gallinarum, maxime struthionum: & memini, me in ventriculo struthionis invenisse supra tres libras lapillorum, intercurrentibus frustulis ferri & æris. Et grues, animal sagacissimum, in hoc maritimo transitu lapillis vivere, ex quibus succum nutrientem nullum attrahere possunt, id vero Samueli Bocharto usque adeo insolens visum est, ut in *Hierozoicis* dubitaverit, sit ne mendum in textu Æliani, ita ut pro voce δῆπνοι significante *cœnam* vel *cibum*, legendum sit δι' ὑπνον, id est *propter* vel *ob causam somni*. Nimirum, quia venator non fuit, verum esse credidit grues excubias agentes, dormientibus reliquis, & uni pedi insistentes, sublato altero saxum tenere, ne obdormiscant. *Itaque* (scribit Bochartus) *cum grues Ælianus lapillos vorare dicit* ὡς ἔχειν καὶ δῆπνοι, καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῶν ἀνέμων ἔρμα, *videndum an ne pro δῆπνοι legi debeat δι' ὑπνοι, propter som-*

somnum : *Lapillos enim Gruibus esse pro cœna valde absurdum est* : Sed voluit *Ælianus lapides à Gruibus vorari non solum ut Pontum transvolatûris pro saburra sint , sed & ut mari , trajecto , evomiti ad somnum , qua ratione diximus , arcendum inserviant.*

Grues quandoque uni pedi inniti verissimum est, idque *Conrado Gianfigliazzi Chicchibius coquus in planitie Peretolæ ostendit , si veridicus est Boccacius* : at verò, ut tunc temporis altero pede lapidem teneant id venatores credere nolunt , quicquid etiam *Plinius , Solinus , Plutarchus , & Zezes testentur.* Et ut hoc vel maxime verum esset, cui bono grues ventriculo vel ingluvie , cum tanto suo incommodo , trans mare deportarent lapides ? an ut illos postea revomerent ? quasi verò alibi nulli lapides inveniantur.

Interim ingeniosissima est *Bocharti emendatio* : ego verò textum *Æliani simpliciter , ita ut antiquitus*

scriptum est, legerem : & si illo pruritu laborarem , qui hodie familiaris pluribus est , ut scilicet veteres dixisse ferant id , quod ne somniarunt quidem unquam , dicerem , *Ælianum* optimo jure usum vote *δειπνον* , significante *cibum* , quod fortè cognovisset , aves lapillis uti ad bene digerendum cibum , id quod postea magis perspicuè dictum est à modernis , & specialiter ab Academicis nostris experimentalibus , nec non Guilelmo Harvæo , & Thoma Cornelio , qui digestionem in ventriculis avium , maximam partem trituratione perfici , vel adjuvari , & hos lapillos quasi totidem minores molas esse volunt , quæ à duobus illis robustis musculis , quibus ventriculus constat , circumagantur .

Porro , quia accidentaliter locutus sum de hac correctione textus *Æliani* , liceat mihi , cum bona tua gratia , in materia de gruibus defendere Græcum Scholiastem Theocriti ,

criti, perperam notatum ab eodem
Samuele Bocharto. Scholastes super
hos versus Idyll. x.

Ἄ αἰετὶ τὴν κύτισον, ὃ λύκετ' ἐπὶ αἶγα διώκει,
Ἄ γέραντ' ἔωροττον.

scriptum reliquit: Ἀ'εχομένε γὰρ πότερ
αἰ γέραντοι φαίνονται, *Grues comparent*
incipiente sationis tempore ad quæ Bo-
chartus; Quod non capio, quia sementis
tempore non veniunt grues, sed migrant;
Gruum enim migratio in autumnum
incidit, qui est sationis solemne tempus,
&c. Itaque nugatur Graculus a quo
hæc Scholia scripta sunt.

Si Scholastes Græcus hæc scripsis-
set, in illis regionibus, ex quibus grues
discedentes primò avolant, quando
transitum in Africam moluntur;
fateor, justissima esset Bocharti ac-
cusatio: At verò injusta illa mihi vi-
deretur, si, quod verisimile est, hæc
in alia aliqua regione scripta sint, u-
bi grues, dum in itinere sunt, se-
mentis tempore primò compareant;
eadem ratione, qua in campestribus

Pisæ, circa medium Septembrem, & principium Octobris quotannis comparere solent; in quam anni tempestatem cum sementis primordia incidant; non erraret, qui apparentibus in Thufcia gruibus, cum Theocrito diceret: *α γέγραθε τ' ἀγορεύ*
Grus aratum sequitur. Etenim cum ad nostras regiones mense Septembri vel Octobri, ut aves transeunt alia accedunt, ut plurimum in sativis agris quiescunt, & terram unguibus scalpendo, magnam vastitatem inducunt, absuntis quæ occurrunt seminibus. Nec verò grues folis seminibus, quæ multorum sententia est, vivunt; sed herbis etiam, & bombycibus pascuntur, ut experientia me docuit. Fuit, cum unius ingluviem gramine, alterius fabis repletam invenirem. Alia stomacho magnam herbæ contritæ, & ut mihi videbatur trifolii quantitatem continebat. Alia duæ crabrones, nonnullæ lumbricos deglutiverant. In unius ingluvie qua-

quatuor pisciculos marinos, duas lacertas, & quinque glandes quereneas; in alterius stomacho aliquot limaces, nec non piscem aliquem, cum multa herba; atque tot lapillis inveni, ut ad trutinam diligenter examinati, duas uncias & aliquanto plus efficerent; cum, qui ventriculis aliarum continebantur, non nisi ad septem vel octo drachmas ascenderent. Hæc tamen omnia à me Februario & Martio mēsis observata sunt, quo tempore grues ex Africa redeuntes, in Thusciam comparent, abiturae in Thraciam & Scythiam. Et curiosa res est, scire, quam exactè hoc genus avium quotannis observet tempora sui reditus ad nos. Anno 1667 primæ grues comparuerunt in campestribus Pisæ vigesimo Februarii. Anno 1668 vigesimo quarto Februarii, nec non anno 1669 decimo septimo, & anno 1670 decimo quinto ejusdem mensis. Unde concludere licet, non sine magna

ratione dixisse Prophetam: *Hirundo & grus custodierunt tempus adventus sui; at populus meus non novit jus Domini.* Nec verò quisquam putet, solas hirundines & grues servare statuta adventus sui tempora, sed idem omnes aliæ aves vagabundæ faciunt, nisi ventis validioribus, aut calida vel frigida constitutione aëris, in illis locis, per quæ transeunt impediantur: Ardeæ anno 1667 septimo Februarii primò Pisis visæ sunt: anno 1668 decimo octavo ejusdem mensis comparuerunt. anno 1669 decimo septimo, & anno 1670 decimo quinto ejusdem Februarii. Plateæ Plinii, vel Plateleæ Ciceronis tardius comparent. Anno 1667 vigesimo, anno 1668 decimo quarto; anno 1669 vigesimo primo, & anno 1670 vigesimo quarto Martii primò visæ sunt. Nimium me esse sentio, in commemorandis his & similibus minutiis, itaque in occasionem magis oportunam illas reservabo, ubi de

de digestionē agens , fortè innuam , non omne genus avium ejusdem roboris & fabricæ ventriculum , sed alias diversum ab aliis habere , quibus minus frequens est , adjuvandæ digestionis causa deglutire lapides ; e quorum numero ardæ stellares sunt.

Dum in hoc discursu versamur , ingenuè monebo , in præludiis experimentorum naturalium , Academiæ experimentalis , pag. 265. errorem commissum esse. Scriptum ibi invenitur :

Mirabile è la forza con la quale s' opera la digestionē delle galline, e dell' anitre, le quali imbeccate con palline di cristallo massicce, sparate da noi in capo di parecchi, ore, ed aperti i loro sentrigli al Sole, parevano foderati d'una tunica rilucente, la quale veduta col microscopio si conobbe non esser altro che un polverizzamento finissimo,

ed impalpabile di cristallo; Dove fu detto con palline di Cristallo massicce; dovea dirsi con palline di Cristallo vote.

Id est:

Mirabilis est illa virtus, qua digestio in gallinis & anatibus perficitur, nam deglutitis solida crystalli globulis, cum post plures horas à nobis exenterata essent, aperti ad Solis lumen illarum ventriculi relucente quadam tunica suffulti videbantur, qua, uti adhibito microscopio patuit, nihil aliud erat, quam tenuissimus, & impalpabilis crystalli pulvis. ubi loco solida crystalli dicendum erat, crystalli vacuae. Et enim, globuli ex crystallo solida, non atteruntur, nec in pulverem rediguntur pluribus horis; sed plurimorum dierum & multarum septimanarum decursu opus est: sed vacui, & ad lucernam elaborati, paucis aliquot horis atteruntur. Memini, me quatuor horum globulorum vacuorum

cuorum gallinæ deglutiendos exhibuisse, quos post horas sex in ventriculo illius in minutias redactos inveni. Sex à capite deglutitos, exactis quinque horis, & mactato capite, omnes in ventriculo contritos inveni. In columbo non totis quatuor horis quatuor contriti sunt. At verò, cum duobus aliis, totidem globulos singulis deglutiendos exhibuissem, post horas tres, edentibus interim illis, sed non bibentibus, utrumque mactari jussi, & in unius ingluvie globulum unum integrum inveni, ex tribus aliis, qui in ventriculum descenderant, duo contriti erant, in columi tertio, & pleno liquoris candidi, instar lactis liquidi, & non coagulati, saporis ex acido & amaro misti. In alterius columbi ventriculo, duo globuli minutatim contriti; reliqui duo adhuc integri, & milio trito, supradictoque liquore candido repleti erant. Hujusmodi eventus, verum esse astruunt id, quod in su-

præcitatis præludiis experimento-
rum naturalium narratur : nimirum ,
*ne ventrigli dell' anitre, e delle gal-
line si son trovate palle di vetro, ri-
piene di certa materia bianca, simi-
le al latte rappreso, entratavi per
un picciolissimo foro.*

Id est :

*In ventriculis anatum & gallinarum
inventos esse globulos vitreos , repletos
materia quadam candida, instar coagu-
lati lactis , quæ per minimum quoddam
foramen in globulum penetraverit. Me
quod attinet, crediderim, candidum
hunc liquorem expressum esse ex
infinite illis pupillis , quæ partem
œsophagi avium internam, superiori
orificio ventriculi annexam , ve-
stiunt : idque eo magis crediderim,
quod in aliis istiusmodi experimen-
tis animadverterim, globulos hoc
liquore , citra alterius cibi mistu-
ram repletos , semper in orificio su-
periore ventriculi ; alios verò, cibi*

& liquoris candidi plenos, non nisi in cavitate interiore ventriculi inveniri. Quod si jam ad hunc liquorem candidum qualiscunque alius accedat, qui amarorem ei largiatur, facile est conjicere, qualis ille, & quod ejus officium sit. Ego digestionem in ventriculis avium, non sola trituratione, ut quidam volunt, perfici; sed peractâ naturâ, menstruo quodam opus esse puto, cujus beneficio cibus jam tritus fermentetur, dissolvatur, attenuetur, & in chylum convertatur: atque in ea sum sententia, lapillos ab avibus deglutitos, & vimusculorum circumactos, non alio quam dentes officio defungi: & observavi, nonnullos pisces, & specialiter locustas marinas, quæ rebus duris nutriuntur, easque integras deglutiunt, à natura dentes in cavitate stomachi obtinuisse. Dignum, & lectu circa hanc materiam utilissimum est, *progymnasma de nutritione*, à Thoma Cornelio conscriptum.

Globuli ergo crystalli inanes, paucis aliquot horis in ventriculis avium conteruntur, non verò globuli solidi, qui, ut dixi, plurimum septimanarum tempus requirunt, antea quam planè in pulverem redigi possint. Cum quatuor globulos crystalli solidæ capodedissem, quorum singuli octo grana pendebant, & ex eorum numero erant, ex quibus coronæ & monilia fiunt, exactis duodecim horis eosdem in ventriculo integros inveni, sine ulla etiam splendoris jactura. Foramina verò illa, per quæ filum trajicitur, macerato cibo repleta erant.

Idem aliis quatuor globulis accidit, quos capus per horas viginti quatuor in ventriculo detinuerat. Alius capus quatuor istiusmodi globulos solidos deglutierat, & per octiduum in ventriculo detinuerat; quos omnes integros inveni, nisi quod splendorem amiserant, & corrosi ac imminuti videbantur. Eâdem
ratione

ratione corrosos, & insigniter imminutos quatuor alios vidi, quos capus ante dies sedecim deglutierat, ut & quatuor alios, quos gallina per triginta dies in ventriculo servaverat.

Capo centum globulos solidos exhibui, eundemque horâ decimâ septimâ in caveam inclusi. Horâ vigesimâ quartâ multos adhuc in ingluvie hæerere vidi. Horâ sequente decimâ matutinâ ingluviem planè vacuam esse deprehendi: ergo cum fracto collo apertus esset capus, globulos in ventriculo viginti quatuor, in intestinis novem, & in fundo caveæ, inter sterces, quotquot centenario deerant reliquos inveni: & manifestè dignoscebatur, capum hos globulos non per vomitum, sed per intestina rejecisse: etenim omnium foramina, per quæ filum trajicitur, milio macerato repleta erant: & tam collectis, quam illis, quos in ventriculo & intestinis in-

veneram, pondus & splendor constabat. In alio quodam, cum centum globulos deglutivisset, & post duodecim horas mactatus & apertus esset, globulos tres in ingluvie, sex in canali illo, qui inter ingluviem & ventriculum est, quadraginta octo in ventriculo ipso, & quatuor in intestinis vidi: reliquos per posteriora ejecerat, omnesque nativum suum splendorem servaverant: sed hunc perdiderant viginti quinque alii globuli, inventi in ventriculo capi, cui ante octiduum quadraginta deglutiendos exhibueram. Eadem ratione splendorem simul, & nonnihil ponderis amiserant, quatuordecim alii, qui in ventriculo capi remanserant, decimo quinto die ex quo illos deglutiverat.

Duas vitri guttas, vel cucurbitulas, in aqua temperatas cœpi, quæ vel minimâ earundem parte ruptâ totæ in pulverem abeunt, vel, ut melius dicam, crepitant. Has, rescissa ignis
bene-

beneficio cauda, duabus domesticis anatibus deglutiendas dedi, ut viderem, quis futurus esset effectus; & crepitaturæne essent in ventriculo. Exactis duodecim diebus, mactata una, guttam vitri integram inveni, sed amisso nitore. Ergo duodecim alios dies expectare visum est, & cæsa anatum altera, guttam in ventriculo, æquè ut antea integram inveni: & cum cupido me incesse-
ret experiundi, an virtutem crepitandi deposuissent hæc vitra, experimento cognovi, nihil illis hac in parte decessisse: etenim forcipe disrupta, statim in minutias abierunt.

Aliam guttam capo deglutiendam dedi. Exactis quadraginta diebus, cæsoque capo, vitrum inveni integrum, id quod forcipe ruptum, planè in pulverem abiit; non minus quam alia ejusdem generis gutta, quæ per dies octuaginta continuos in ventriculo capi fuerat.

Duas guttas, notato pondere, duobus

bus capis deglutiendas præbui, & exactis triginta diebus utroque mactato, guttas inveni integras, & examinato pondere, cognovi, uni vitro grana duo cum dimidio, & alteri decessisse granatria. Et hujusmodi factò, & sæpius repetito experimento, semper mihi constitit, ponderi decessisse grana duo, cum dimidio, ac nonnunquam tria, aut paulo plus: idque egi sedulò, ut guttæ, antequam à capis degluterentur, æquilibres essent. Si tibi placuerit, habere accuratam cognitionem harum guttarum vitri temperati, earumque curiosorum effectuum, poteris legere speculationes Physicas, D. Geminiani Montanari, Professoris Matheseos, in Academia Bononiensi, & demonstrationes Physico-mathematicas, D. Canonici, Donati Rosetti, celebris in universitate Pisana Philosophi.

Ignem præmollitam hujusmodi guttam, pondere trium denariorum, ca-

po exhibui. Exa^{cto} quatr^{iduo}, neca-
toque capo, nec non repetito exami-
ne guttæ, cognovi, eidem deesse
quatuor grana. Demissa eadem in
alterius capi ingluviem, & post sex
dies necato capo, perierant grana
novem : unde probabiliter, si non
certò argumentari licet, quanto, quæ
temperatæ sunt guttæ, duriores sint
his, quæ temperamento suo excide-
runt.

Sex rudes & parvi adamantes, qui
per quindecim dies continuos in
ventriculo anatis Memphiticæ hæ-
ferant, nullum, ac ne minimum qui-
dem ponderis detrimentum passi
sunt. Duabus topasiis sex diebus ni-
hil decessit. Septem globulis plum-
beis, in usum sclopi minoris, quo-
rum singuli denarios octo cum di-
midio pēdebant, quinquaginta ho-
ris in ventriculo gallinæ decesserunt
grana novem : aliis septem ejusdem
ponderis horarum septuaginta spa-
tio defuere grana duodecim. Rur-
sus

sus septem similibus aliis, in ventriculo gallinæ, diebus quatuor, denarii duo; iisdemque, ab alia gallina deglutitis, quatuor dierum spatio, defuit granum unum, minus duobus denariis. Jaspidis Bohemicæ frustulum, ponderis unius denarii cum dimidio, quanquam diu admodum in ventriculo diversarum gallinarum, anatum, & gallorum Indicorum permanferit, unquam quicquam primi ponderis amisit.

Frustulum porphyritis, à gallina deglutitum, & per duos menses in stomacho detentum, planè integrum mansit. Mortuo struthione, qui ante octo menses ex Barbaria advenerat, in demortui stomacho multi nummi cuprei, Africanæ monetæ, inventi sunt, nondum consumptis characteribus Arabicis, iisdem impressis. Duobus globulis ex ligno Rhodio granorum viginti, à capo deglutitis, spatio sex dierum octo grana decesferunt. Quatuor margaritis tuberosis,

sis, granorum duodecim, in ventriculo columbi, spatio viginti horarum, adempta sunt grana quatuor. Et octo aliæ margaritæ, granorum triginta, bidui spatio, in alterius columbi ventriculo amiserunt viginti grana. Unde videre licet, quam luculenti lucri autores sint, qui margaritas, à columbis deglutitas, antiquum splendorem assumere, & pretiosiores fieri docent. Sed transeamus ad alia.

In America meridionali nascuntur aranei, usque adeo enormis magnitudinis, ut nonnulli secundum relationem P. Eusebii Nierenbergii, magnitudinem ovi columbini, alii partem dimidiam mali medici æquent. Alii præterea, in America meridionali, & regionibus Perù, & Chile, maximè verò in Brasilia, & Præfecturis Pernambuci, Tamaraçæ, & Paraibæ, venenosissimi, & malo arantio majores inveniuntur. Pernambucenses, ungues habent duros, fuscos,

fuscos, & ea virtute dotatos, ut auro vel argento ligati, solo tactu, & quasi miraculose qualemunque dolorem dentium statim sedent; & Zacutus Lusitanus se id cum felicissimo successu expertum esse indubitanter testatur. Crederem relationi Zacuti, nisi experimenta, circa hos ungues facta, id prohiberent, quos D. Antonius Morera in aulam Hetruriæ attulit, & qui nullum mihi unquam hujus miraculosæ virtutis indicium dederunt; uti nec dentes Rhinocerotis, ut sapientis nomen mereatur Olaus Wormius, qui ingenue fateretur, se ejus rei experimentum non fecisse. *Perunt, inquit, dentem hunc, dolenti denti applicatum, dolores sedare, quod tamen nondum expertus sum.*

Mira narrant de sanguine hujus Rhinocerotis, in sedandis doloribus colicis, profluvio sanguinis, & provocandis foeminarum solitis & necessariis floribus; (cum tamen hæc

duæ

duæ virtutes inter se contrariæ sint) dicunt, pellem hujus animalis, si diutius humectetur, & in aqua percoquatur, ac decoctum ejusdem per tres dies continuos bibatur, securissimam medicinam esse illis, qui hæmorrhoidum dolores patiuntur, & qui ob languorem stomachi, vel qualemcunque aliam ob causam continuo cibi fastidio laborant. Et vulgus, qui decipi sese magnopere gaudet, & omnem suam fiduciam in rebus exoticis, & quæ difficulter obtinentur, collocat, facillimè hæc talia credit: ego verò inducere animum nequeo, ut id credam; cum non nisi post multa experimenta capta de hac re loquar. Et quid est, quod de cornu hujus ejusdem animalis non prædicetur? ac si cor vitamque hominis defendere ab omni veneno possit; attamen ego hæcenus ne minimum quidem ejusdem effectum vidi: & specialiter non contra venenum viperinum, & scorpionum

Tune-

Tunetanorum. Nec majorem effectum vidi cornuum Alces contra epilepsiam, utut Olaus Wormius scribat : *Cornua insigni pollent adversas epilepsiam facultate, imprimis, si circa Kalendas Septembris animal capiatur, & mactetur, quia tum maxime vegetum & succulentum, in venerem ferri solet.*

Hæc tamen conditio, quod nimirum utendum sit cornubus hujus animalis occisi, circa principium Septembris, ab omnibus non probatur; sed non desunt, qui non nisi cornua quotannis sponte decidentia prodesse velint : & alii, magis superstitiosi, omnem hanc virtutem contra epilepsiam, in dextro cornu residere, & sinistrum eâdem plane privatum esse contendunt.

Hanc differentiam, inter dextrum & sinistram cornu, fundatam esse credo in fabula illa, quam Theophrastus, *libro de animalibus, quæ invidia laborare creduntur*, recitat, ubi dicit,

dicat, cervum, ubi dextrum cornu decidit, illud occulere sub terra, quod homines miraculosæ virtutis hujus cornu gaudere nolit.

In *Experimentis meis*, circa *generationes Insectorum*, nugas esse dixi, cervum naturali hac invidia laborare, ut hoc cornu occultet: etenim dextrum simul sinistrumque cornu, citra omnem aliam curam fortunæ committens, ibi, ubi unumquodque decidit, relinquit: cujus rei certissimus sum, ut qui Serenissimum Magnum Ducem in venationibus Pisanis secutus, ubi longè maxima cervorum copia est, specialiter per multos annos id observavi: qua in re dum verfor, alia etiam particularia, circa cervorum cornua, curiosè observavi, quorum nonnulla in gratiam eorum, qui naturali historia delectantur, inferius subjiciam, partim confirmandæ, partim refutandæ antiquorum circa hanc materiam opinioni.

Inter cervos, non nisi masculi cornua gerunt, id quod notissimum, & ab Aristotele *in historia animalium*, nec non *in arte Poëtica* proditum est, nec ob aliud hic commemoratur, quàm quod Poëtis familiare est, etiam cervis foëminis tribuere cornua: quemadmodum apud Sophoclem in Anacreonte, nec non Euripidem, Pindarum, Apollodorum, Callimachum, & inter Latinos Silium Italicum, & Valerium Flaccum legere est, qui cervam Frixi aurea cornua habuisse canit:

Fatidicæ Frixius magna movet agmina cerva

Ipsa comes setis fulgens, & cornibus aureis

Ante aciem celsi vehitur gestamine conti,

Mœsta necis sava luco reditura Diana.

Quin montis Menali cerva, à Græcis pariter & Latinis cornibus aureis

reis descripta est. Et memini, mihi à doctissimo, eruditissimoque D. Cammelli, inter nummos Serenissimi Magni Ducis Cosmi, exhibitum fuisse nummum Græcum, à Pergamenis, in honorem Severi, & Juliæ percussum, in cujus averfa facie Hercules cervam cornibus tenebat : & alium ejusmodi Herculem vidi, in musæo Serenissimi Principis Cardinalis, Leopoldi Medicei, in nummo aureo Maximiani, & alio Macrini, à Prusienfibus percusso, & à Tristano impresso. Sed quia varii semper, & diversi conceptus artificium fuere, hinc factum est, ut in altera facie nummi Elogabali, à Germanis percussi, & inter Serenissimi Magni Ducis antiqua numismata asservati, impressus videatur Hercules, non cervam, sed cervum cornu tenentem : id enim ex genitali membro manifestè cognoscitur.

Poëtas veteres, Græcos & Latinos, cervis foeminis cornua adscri-

bentes, egregiè imitatus est Petrar-
cha, cantu CLIX:

*Una candida cerva sopra l'erba
Verde m' apparve con duo corna
d'oro
Fra due riviere all' ombra d'un
alloro
Levando 'l Sole alla stagione a-
cerba.*

Id est:

*Cerva mihi apparuit candida, duo-
bus aureis cornubus dotata, in herba
viridi, inter duos amnes, sub umbra
lauri, oriente sole, acerbo tempore.*

Et post Petrarcham ab alio Poë-
ta Tusco in cerva incantatricis Fal-
sirenæ:

*Vien dopo 'l suon, che par, che i
veltri à caccia
Chiamando irriti, una cervet-
ta strana,*

Che

*Che stanca, e come pur gli abbia
alla traccia,*

*Anelando ricovra alla fontana;
Ma visto lui gli salta entro le
braccia,*

*Ne sapendo formar favella u-
mana*

*Con gli occhi almen, con gli atti,
e co' mugiti*

*Prega, che la difenda, e che
l'aiti.*

*Non crederó tra le più vaghe fere
Fera mai più gentil trovar si
possa,*

*Brune le ciglia, e le pupille ha
nere,*

*Bianca la spoglia, e qualche
macchia rossa:*

*Ma più ch' altro mirabili a ve-
dere*

*Son della fronte in lei le lucid'
ossa,*

*Son tutti i rami delle corna
grandi
Del più fin or, che l'Oriente man-
di.*

Id est :

*Sonum sequere: etenim canes indaga-
tores in venatione peregrinam cervulam
clamando irritare videntur, quæ defessa,
prementibus vestigia canibus, anhelan-
do ad fontem se recipit: sed viso illo,
brachiis ejus se committit, & humani
sermonis ignara, oculis saltem, nec non
gestu & mugitibus se defendi & adju-
vari petit.*

*Non credam, interferas quam ma-
ximè venustas inveniri posse magis le-
pidam; hac fera: fusca supercilia, &
pupillas nigras, cutem candidam, &
rubras quasdam maculas habet. Sed
præ cæteris aspectu mirabilia sunt luci-
da ossa frontis. Omnes rami magno-
rum cornuum auro purissimo constant,
quod ex oriente advehitur.*

Magis quam hic Poëta providi
fuerunt Bojardus & Berni, Morga-
næ cervum, masculum, non foemi-
nam fuisse fingentes, qui aurea, quæ
obtinebat cornua, sexies de die mu-
tabat.

*Ma nuova cosa gl' interroppe il
dire,*

*E 'l fin di quella sua dolce no-
vella,*

*Pel verde prato un cervo veg-
gon ire*

*Pascendo intorno l'erba tenc-
rella,*

*La sua beltà non potrei riferire
Fiera non fu giammai simile a
quella,*

*Egli era d'ella fata del tesoro
Grandi ha le corna, e belle, e tut-
te d'oro.*

Id est:

Sed res nova abrupit sermonem ejus,

& finem hujus jucunda fabula. Cervum per viride pratum ire vident, pascentem in tenella herba. Pulchritudinem ejus referre non possem: nulla unquam huic similis fera fuit: fatidice incantatrix thesaurorum proprius erat: magna habebat cornua, & pulchra, & plane aurea.

Minus circumspectus & prudens habitus est Fazius Uberti, qui libro secundo Dittamondi, contra quam acta antiqua de S. Eustachio narrant, putavit, cervum, huic sanctissimo homini apparentem, fuisse foeminam:

*In questo tempo diventò Cristiano
Con la sua donna, e co' figli Eustazio*

*Per un miracol molto bello, e strano,
Che cacciando una cerva, tra lo spazio
Delle sue corna, vide dentro un Cristo,*

Per

Per cui sostenne poi martirio, e strazio.

Id est :

Hoc tempore Christianus evasit Eustachius, cum uxore & filiis, motus miraculo pulchro & mirabili : etenim, dum cervam venatur, Christum inter ejusdem cornua vidit, ob quem postea martyrium sustinuit & contumeliam.

Nec tamen silentio prætereundum est, Julium Cæsarem Scaligerum, & Guntherum affirmare, vi-
fas quandoque cervas cornutas. Sed
vel fabulosum, vel monstrosum, &
à consuetis naturæ legibus, hoc longè
remotum est. Ex hoc monstrorum
cervarum numero fortè fuit,
illa (si tamen hoc animal cerva fuit)
quam nummus Saloninæ, uxoris Ga-
lieni averfa facie cornutam exhibet,
cujus mentionem primus fecit Joannes
Tristanus, & postea D. Ezechiël
Spanhemius, reverendissimus meus
amicus, in tertia sua nobilissima dis-

Nummus Saloninæ.

Nummus Gallieni.

fertatione, de *præstantia & usu numismatum antiquorum*. Horum op-
pidò eruditorum hominum de hoc
nummo judicium, non parum robo-
rari potest hac mea consideratione :
quod nimirum cornua hujus cervæ
in prædicto nummo exigua sint, &
non nisi tres brevissimos ramos ha-
beant, qui non ex ipso processu prin-
cipalis trunci prodeunt, sed triden-
tis instar in fastigio capitis pari cum
trunco passu assurgunt : breviter,
inconcinna, impolita, & quasi per
lulum aberrantis à proprio scopo na-
turæ facta sunt, & plurimum ab illis
differunt, quæ capitibus cervorum
masculorum impressa sunt, maximè
in aversa facie nummī Philippi, qui
inter æreos nummos Serenissimi
Magni Ducis Cosmi tertii asserva-
tur, nec non illorum nummorum
quos Hubertus Golzius edidit, &
à Veletis, Cauloniatis & Agyrineis
perculsi sunt, ut & eorum, quos Joan-
nes Trifanous dedit, quorum hic a

Daldianis, ille ab Ephesinis in honorem Caligulæ & Cæsoniæ percussus est, & denique inter illos, quos Arescoti Dux edidit, à nummo Galieni.

Supposita ergo hac veritate, quod soli inter cervos masculi cornua habeant, sciendum est, illos, ubi nascuntur, sine cornubus nasci, nec primo anno eadem emittere, sed anno demum secundo, idque sine ramis: atque id genus cervorum in Tuscia *Fusoni*; & in Gallia *Brocards* vocatur.

Cervi infallibiter quotannis cornua deponunt, idque incunte Martio, pingues quidem & bene pasti primi omnium: tardius, & quandoque circa medium Aprilem debiles & macilenti. Gerardus Joannes Vossius, *libro tertio Idololatriæ*, veris tempore hoc fieri vult; sed in Tuscia id accidit eo quo diximus tempore.

Multi credunt, & inter illos supra

pra nominatus Voffius, hæc cervorum cornua, pelli tantum, non ossibus capitis affixa esse. At verò quantopere illi decipiantur, cognoscere facile poterit, quisquis caput cervi cum cura observaverit : videbit enim, cranium duabus eminentiis in quatuor transversorum digitorum altitudinem ascendere, quibus eminentiis cornua usque adeo tenaciter affixa sunt, ut quasi impossibile sit, ea per vim divellere, utut tempore maturitatis sua sponte decendant.

Post octo, vel decem dies, ex quo cornua, ut ita dicam, matura deciderunt, protuberare incipiunt nova, tenera & pilosa : nec pilosa esse desinunt, antea, quam satis creverint, & jam plane indurata sint, id quod trium fere mensium spatio accidit, quo tempore cervus fricare cornua ad truncos arborum & sentium incipit, & pellem, qua teguntur, paniculamentorum instar exuit : & ut plurimum cervi omnes circa finem

Junii, vel medium Julii, cornua dura, & pilis nudata obtinent. Maxima profectò admiratione dignum est, tantam molem ramorum tam brevi tempore quotannis renasci & crescere. Hinc est, quod citatus Vossius dubitat, an cervus revera quotannis cornua mutet, & in negativam inclinat: *Sed si, inquit, anno quolibet primi sexennii aliquid accedit ramis, quomodo decidunt, & renascuntur quotannis? Si id pro comperto habent venatores, ut audio, equidem cum iis pedem struere non ausim, ponamque inter naturæ maxima admiranda, breviculo adeo tempore, tam solida duraque tantæ molis cornua enasci. Alioqui magis eo inclinet animus, ut credam, cornua, quæ reperiuntur non sponte, & natura decidisse, sed à venatoribus vi avulsa, eoque esse conjecta: illa verò ramosa, quæ in priorum locum successerint, non nisi annorum aliquot intervallo ad eam magnitudinem & duritiem pervenisse.*

Fallitur tamen Vossius, tantoque magis fallitur, quanto minus possibile est, ut rami, nisi decidentibus quotannis cornubus succrescant: cum induratis jam cornubus, & venis & arteriis, quæ per illa, dum tenera erant, transibant, evanescentibus, sufficiente nutrimento sanguineo ad multiplicandos ramos destituantur: id quod evidenter demonstrare facile possem: sed de hac re occasione magis oportuna. Interim lectu dignum est, & huc facit, quod *Ælianus libro duodecimo de animalibus, capite decimo octavo* habet.

Numerus ramorum, pro ætate & constitutione regionum variat. In Tuscia provectæ ætatis cervi sex vel septem ramos in cornubus habere solent: Inveniuntur tamen quandoque qui octo vel novem gerant. In Germania, & specialiter in Bavaria, sed maxime in Saxonia, ubi cervi multò quàm in Tuscia majores sunt, cornua videas, ramorum quatuordecim,

cim, quindecim, & quandoque plurimum. Nullibi majora, vel magis longa visa sunt, quam Ambasiæ; si tamen artificialiter facta non sunt: etenim duodecim pedum Parisiensium longitudinem obtinent, & quodlibet cornu undecim ramos habet.

Cervi, depositis veterum cornuum armis, & novis nondum protuberantibus, vel adhuc valde teneris, abdita, & quantum possunt, intima sylvarum petunt. Nonnulli ex antiquis scriptoribus pudore id fieri crediderunt, ob amissum speciosissimum corporis ornamentum: alii timore, quod solitis armis privati, minus hilares sint. Sunt, & inter illos primus Aristoteles, qui velint, ideo illos in abscondito perstare, ut tædium muscarum, illam capitis regionem, ubi cornua deciderunt, impetentium effugiant. Ego ob reverentiam maximorum horum Philosophorum id libenter crederem, nisi in mediis sylvis,

vis, æque ac patentibus campis, non muscarum modo, sed culicum etiam, & tabanorum, aliorumque importunissimorum volantium insectorum agmina habitarent.

Tenera hæc cornua mensis magnatum in deliciis sunt, & coqui inde non unum genus ferculorum, appetitui inservientium, componere norunt: quomodo ex duris, siccis, & limatis cornubus varia, & palato apprimè grata juscula parant. An veteribus in usu fuerint hæc scitamenta nescio: at verò bene novi, tenera (ut de induratis cornubus nihil dicam) in usu medico fuisse, ut apud Galenum legere est, in descriptione famosi illius medicamenti colici, quod ab Asclepiade Pacio Antiocho Philenidis Catanensis discipulo tribuitur, & Andromacho à Scribonio Largo inventum esse videtur; qui quidem Scribonius id magno sese pretio ab Africana muliere medica comparasse fateretur.

Præ

Præterea Plinius ejusdem mentionem facit , nec non Marcellus Empiricus , & Nicolaus Alexandrinus.

Si cervo cornua, dum tenera sunt, abscindantur , maximè circa coronam illam , quæ basin cornuum vel radicem facit , sanguis vivi fontis instar ea pertinacia prorumpit , ut animal inde frequenter moriatur. Et hic sanguis , perinde ut quivis alius , ex venis & arteriis cervi prorumpens, coagulatur, & concrefcit : id quod (nescio ob quam causam) negatum est ab Aristotele , & qui eundem postea secutus est , Galeno, in libro, *quod mores animi respondeant temperamento corporis* : & ab autore (quisquis ille etiam sit) libri, *de utilitate respirationis* , perperam Galeno attributi.

Joannes Crato , *epistola secunda , libri secundi* , ex relatione Adami Dietrichstein refert, post paucas aliquot horas mortuum inventum esse

cervum, cujus tenera cornua Imperator Rudolphus Secundus venenatâ sagittâ percusserat. Sed quod Crato postea subjungit : *Lactæum enim humorem istum germanum esse sanguini Hippocrates nos docuit ;* ex eo colligitur , Cratonem credidisse , tenera cornua cervorum vasis sanguineis irrigata non esse, id quod secundum supradicta longè falsissimum est : quin plurimi sunt canales sanguinei, qui ramos suos per tenera cervorum cornua emittunt , eum in finem , ut sufficiens nutrimentum adferant, cujus beneficio cornua debitè crescant. Et hoc non parum facit pro opinione illorum eruditorum hominum , qui diversitatem substantiarum in sanguine statuunt , habilem nutriendis diversis partibus corporis animalium. Præterea non parum militat pro sententia doctissimi Hieronymi Barbati, qui rationibus & experimentis inductus, libro *de sanguine & ejus sero*, statuit, partes sper-

ma-

maticas, mediante solo ductu vasorum sanguineorum nutrimentum suum accipere; idque nutrimentum non aliud esse, quam serum sanguinis. Hæc vasa sanguinis, quæ per cornua cervorum discurrunt, pro modo incrementi & exiccationis cornuum sensim exiccantur & evanescent.

Si cervus juvenis castratur, nondum emissis cornubus, cornua nunquam emittit: si castratur jam emissis cornubus, cornua nunquam mutat, sed quæ dum castratur habet, castratus semper retinet. Et hac in re verior est Aristotelis, Plinii, & Solini, quam Oppiani sententia, *libro secundo, de venatione, versu* 194.

Sufficiant hæc de cervorum cornubus: interim, antea quam ad alia progrediar, non possum non mirari credulam simplicitatem authorum, qui scribunt, cornua bouum & vervecum in vicinis Goæ locis, si in ter-
ram

ram decidant, instar brassicæ radices
emittere, & in plantas animatas mu-
tari, quæ non nisi cum maxima diffi-
cultate evellantur, & erutæ repullu-
lando multiplicentur. *In Goa insula,*
inquit Pater Eusebius Nierember-
gius, *si cornua aliquando jacuerint,*
radices deorsum in terra defigunt, me-
dulla ejus plurima quasi filamenta dis-
secta, & protuberante, hoc modo in so-
lum subditum innitente. Radix ejus
brassicæ similis est. Hujus causæ exa-
men multos summos Naturæ mystas
misere torsit; & licet multi omni tem-
pore fuerint, qui rem hanc ad stuporem
usque admirati fuerint, qui tamen cau-
sam veram & immotam scrutaretur,
nemo, quod sciam, usque adhuc com-
paruit, nam & terra in omni illo confini
valde saxosa, & lapidosa est, atque
cum in cæteris locis omnibus cornua ad
radicem usque extirpari, & detruncari
queant, apud Goanos nullo pacto id fieri
potest; nam etsi illic semel quidem re-
secentur, abjecta tamen adeo fœcunda
sunt,

sunt , ut illico repullulare, & augescere incipiant.

Fidem non adhibebam his ineptiis , eo tamen non obstante quid subesset quærere ex Domino Antonio Morera , Canonico Ecclesiæ cathedralis Goæ , volui , atque is mihi respondit, non nisi fabulam esse , inventam , ad denotandum insatiabilem libidinem foeminarum orientalium , quæ ubi semel maritorum capiti cornua imposuerunt, eadem ibidem semel radicata jugiter conservare norunt. Simile responsum Societati Regiæ apud Londinenses datum est, ab Equite Philiberto Vernati, Residenti in Javæ majoris urbe Batavia.

D. Quel fondament y a il au rapport touchant ce que l'on dit , que les cornes prennent racine , & qu'elles croissent aupres de Goa ?
Rep. En m' enquerant de cela , un de mes amis se prit à rire , & me dit ,

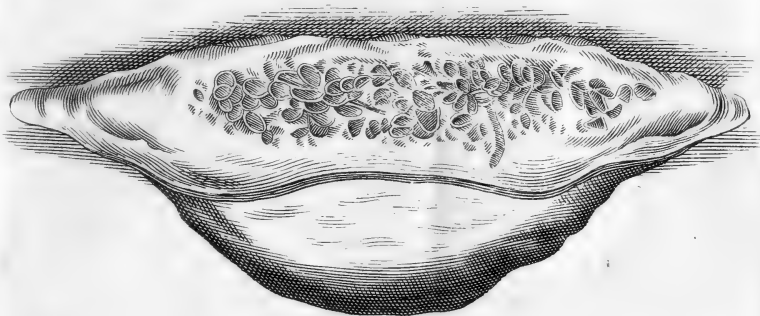
dit, que c'estoit une raillerie qu'on fait aux Portugais, parce que les femmes de Goa sont fort addonnées à la luxure.

Id est:

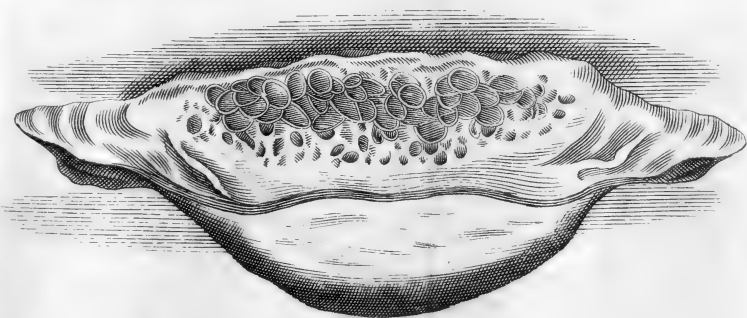
Q. Quo fundamento nititur illa relatio, qua cornua circa Goam radices agere, & crescere feruntur. Resp. Dum in id inquirō, quidam amicorum meorum ridere cœpit, jocum esse dictitans, quo Lusitanis illudunt, cum mulieres Goæ admodum luxuriosæ sint. Doctissimus tamen Petrus Borelli, centuria quarta observationum suarum medico-naturalium, affirmat, propriis suis oculis vidisse sese in Europa vervecum, boum, & bubalorum cornua, quæ radices in terram emisserint: Cornua, inquit, observ. 52. etiam vervecina, & bubula vidi, quæ radices in terra egerant, ut cornu plantabile Linschotii. Fides sit penes ipsum, ego enim is non sum, qui id facile credam, ideoque ad alia transgrediar.

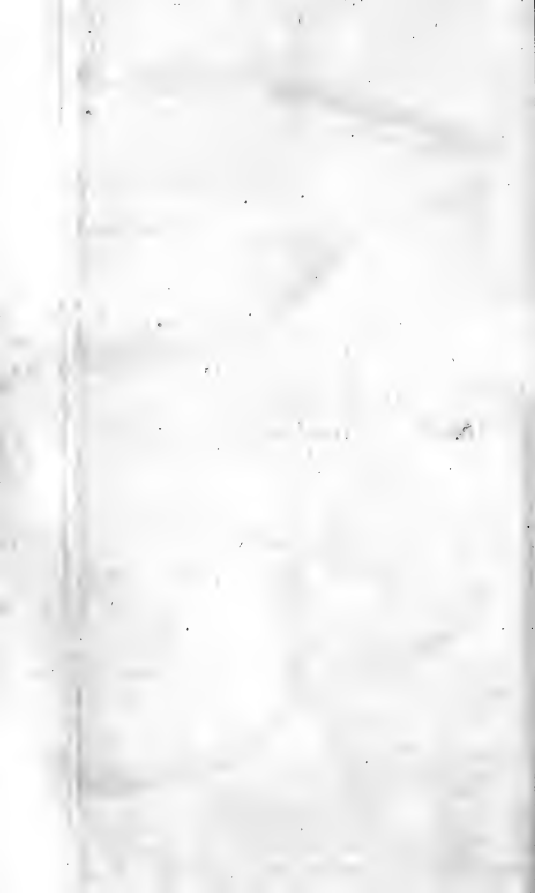
Anti-

Antiquis in usu medico fuisse nidos avium quarundam, notissimum est, ejusque rei mentionem faciunt Hiera Cappadox, nec non Andromachus, & Asclepiades apud Galenum: at verò, ut cibi loco inservierint hi nidi, id verò non memini me unquam legisse, vel audivisse: atque adeo existimo, ingeniosam hanc inventionem, soli modernorum ingluviei deberi, quæ novitatis semper avida, tanto cuncta magis æstimat, quanto locus, ex quo ad nos deferuntur, magis distat. Dantur aviculæ, hirundinibus non multum absimiles, quæ in scopulis, mari Coccinæ imminentibus, nidos struunt, exiguos, coloris subalbi, ex materia, ichthyocollæ non absimili. Hi nidi, à rupibus illis avulsi, quamplurimo veneunt, ad nobilitanda convivia; minus solennia, adeoque vilia futura, nisi hoc novo genere ferculi condirentur, illecebrosi sane saporis, si ab ingenioso coquo ex præscripto
 artis

Nidi hirundinum Coccincinæ, naturali magnitudine.

artis præparetur. Modus præparandi hic est: Nidos in jus vituli vel capi probè decoctum mittunt, usque dum macerati emolliantur, inde in hoc jure illos decoquunt, & postea butyro, caseo, & vario genere aromatum condiunt: & hætenus quidem nihil quod dicam habeo. At verò ubi hunc cibum efficacissimè & tutò prodesse volunt, illis qui cum Petroniano Polieno *neque puero neque puella bona sua vendere possunt, lorumque in aqua, non inguina habent*; cum Perusino Poëta dicere cogor:

*Baja, che avanza in ver quante
novelle,*

*Quante disser mai favole, o
carote*

*Stando al fuoco a filar le vec-
chiarelle.*

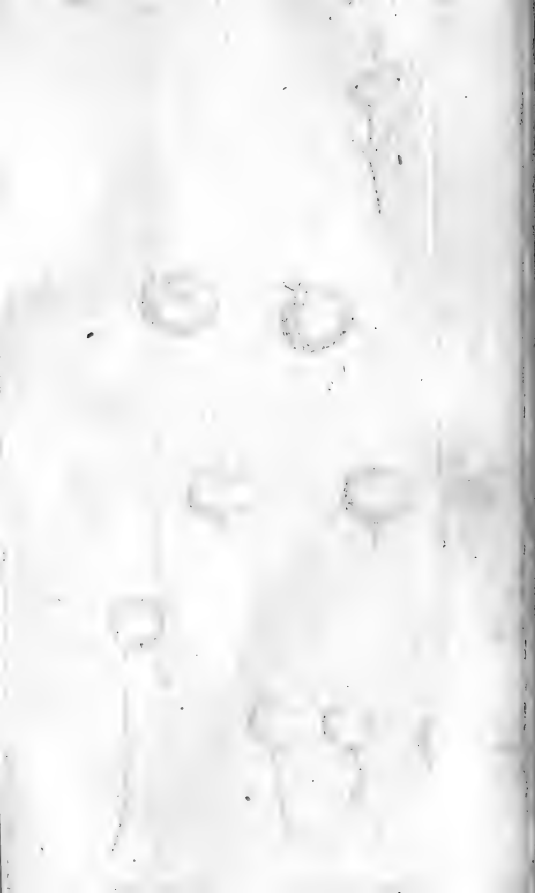
Id est:

*Nugæ profectò majores fabulis &
nugis quas anicula ad focum fila du-
centes narrarunt unquam.*

Nimis

Nimis profectò sibi blandiuntur, qui in hoc tali medicamento spes suas ponunt: quod si mihi non credunt, periculum ejus rei faciant, ut jam antea in simili occasione fecerunt nonnulli.

Ex Indiis occidentalibus certum genus aromatis adfertur, ab Hispanis *Pimienta de Chapa*, à Provincia, Chapa, in cujus montibus nascitur ita dictum, quæ una est, ex octo illis Provinciis, conventui juridico Guatimalæ in nova Hispania addictis. Nonnulli Amomum Dioscoridis id esse crediderunt: at verò Carolus Clusius mihi non sine magna ratione ab illis secedere videtur, qui loci, unde ad nos devehitur ignarus, disquirat, sitne caryophyllum Plinii. Clusio adhæret Joannes Parchinsonus, in suo theatro botanico, Anglica lingua conscripto. Fere est ut credam, quin firmiter statuo, fructum esse arboris, à Francisco Hernandez, *lib. secundo historie Mexicanæ*

canæ, sub nomine Xocoxochitl descripti, vel piperis Tavasci, Provinciæ in finibus Chiapæ: idque eo magis credo, quod Doctor Joannes de Barrios, in libro suo Hispanico, *de Chocolate*, Mexici, anno 1609. impresso, ait:

El tercer simple que se echa en el Chocolate aunque en poca cantidad, llaman los Mexicanos, y los Españoles Pimienta de Chiapa, o de Tavasco.

Id est:

Tertium simplex quod Chocolatam ingreditur, utut in exigua quantitate, Mexicanis & Hispanis Pimienta, vel piper Chiapæ vel Tavasci vocant.

Quicquid sit, fructus est arboris, qui racemulos baccarum producit, quæ à tenuibus, nec admodum longis caudis dependent, & inæqualiter rotundæ, ac in fastigio coronatæ sunt, coloris, ubi siccantur, spadicei, cortice minus lævi, sed qui facile

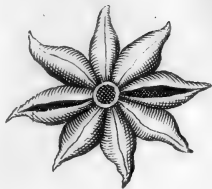
dentibus teritur. Magnitudo baccarum variat : aliæ enim nigro piperi, aliæ baccis hæderæ , rursus aliæ baccis juniperi majoribus similes sunt : Pulpam intus nullam habent , sed duorum , trium , vel quatuor granorum seminis , nigrorum nec non duriusculorum plenæ sunt ; quæ grana, nullo munita cortice, vacuæ matricis suæ spatia occupant, & suis conclusa casulis, tenuissimâ quadam membranâ alia ab aliis secernuntur. Hæc femina , eorumque matrix, aromaticum quid sapiunt , sed ex diversis saporibus compositum : etenim ubi dentibus conteruntur , notabiliter sese prodit sapor baccarum juniperi, & postea cariophyllorum : minus sensibilis est piperis nigri , & hoc minor cinnamomi sapor. Est tamen penes me alia etiam hujus fructus species , baccis minoribus, in quibus juniperi sapor planè nullusprehenditur, sed primo loco cariophyllorum sapor sese offert : & hanc se-

cun-

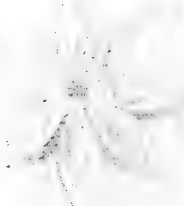
cundam speciem mihi dono dedit D. Doctor Joannes Pagni, Medicinæ Professor in Academia Pisana: eandemque postea vidi apud D. Doctorem Petrum Nati, diligentissimum investigatorem naturæ plantarum, earumque facultatum. At verò primam illam speciem, quæ baccas juniperi sapit, in hanc aulam detulit D. Franciscus Uria, ex Nova Hispania redux, in qua diu habitavit. Ergo in Nova Hispania hoc piper Chiapæ numerant inter ingredientia in Chocolatam: & quod plus est, idem piper commendant, ceu speciale remedium contra epilepsiam, nec non illam cæcitatem, quæ Græcis *ἀμαυρότης*, Latinis recentioribus *Gutta serena* vocatur. Hoc piper omnium juniperi, cariophyllorum, piperis, & cinnamomi proprietatum particeps esse posse, libenter equidem largior: at verò ut speciale remedium sit contra epilepsiam, & guttam serenam, id affirmare non ausim,

cum diu in diversis subjectis ejus rei periculum fecerim, sed nullo cum fructu. Nec tamen obesse ejusdem usum in his talibus morbis crediderim: sed in ea sum sententia, ut putem, idem notabiliter conferre capiti & stomacho, si in loco & tempore cum moderamine adhibeatur.

Ex Sina semen adferunt, *foeniculum Sinense* dictum, idque contra multas infirmitates prodesse prædicant. Ego verò illud foeniculum nostras, nec non anisum, daucum & cuminum virtute parum superare deprehendo. Et quia nuper admodum in has regiones delatum est, nec tu ullum ejus in tua *Sina illustrata* mentionem fecisti, hinc est, quod figuram ejusdem in hac tabula designatam tibi transmitto, quæ, ut videre poteris, stellam refert octo radiorum. Coloris est spadicei, & quisque radius semen continet, læve, splendidum, & coloris spadicei, in quo semine anima reperitur exigua, quæ

Admiral

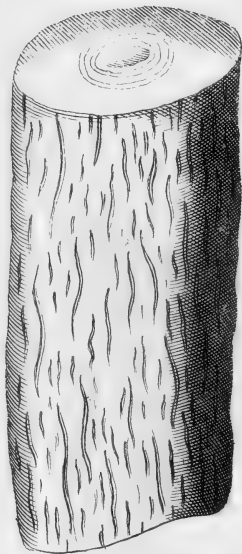
quæ perinde ut folliculus seminis nullum insignem saporem habet. Sed radii stellæ, quibus semen continetur, non multum à fœniculi nostri dulcis sapore abeunt, sed ita, ut minus acutus ille sapor sit, & quandam anisi misturam referat. Qualis illa planta sit, quæ hunc fructum producit, hætenus reperire non potui.

Olaus Wormius, *libro secundo Musæi sui, capite decimo octavo*, Francisci Ximenis opinionem secutus, narrat, lignum Sassafras, si per octiduum in aqua marina maceretur, eandem dulcem & potui aptam reddere. *Aquam marinam dulcem reddere*, inquit Wormius, *observavit Franciscus Ximenes. Assulas ex hac arbore per octiduum macerarunt in aqua salsa, tum dulcem & potui aptam reddiderunt.* Cum hoc prima vice legerem, ætate major eram, quam ut illud crederem: cæterum, ut mihi securè illud non credere liceret,

ejus rei periculum facere volui, & in libram unam aquæ marinæ per octiduum misi drachmas quatuor ligni Sassafras, tenuiter incisi, sed hæc aqua ne hilum quidem falsedini suæ decedere passa est, utut infusionem postea in diem vigesimum continuarem, & repetitis experimentis ligni quantitatem adduplicarem. Fortè Oceani aquæ tempore Ximenis ab hoc ligno dulcedinem contraxerunt: sed hæc Mediterranei maris aquæ, quibus ego hæc experimenta peregi, hodie dulcedinem assumere nolunt, non magis quam famosæ aquæ salis *Tettucci* vel *Bagnuoli*.

Johannes Lopez Pigneiro Lusitanus, in loco *Campomajor in Alentecco* vulgo dicto natus, dum in Provincia Zanguebar, ejusque regionibus Mongalo & Angos morabatur, quas flumen Cuama alluit, in ripa illius fluminis radicem invenit, postea ab inventoris nomine *Raiz de Iuan Lopez Pineiro* dictam. Mihi relatum est,

Radix Joan. Lopez Pigneiro

Radix della Manique.

est, esse radicem arbusculæ, quæ folia producit, colore & figuræ foliis mali cydonæ simillima, sed paulò majora; floribus albis, in quorum medio aliquot fila, nonnihil rubentia, prominent, haud secus atque in croco. Ex flore gemmula nascitur, ciceris magnitudine, quæ ubi calore maturuit, tandem ficcatur, & rumpitur, emissis multis minutissimis seminibus. Radix coloris citrini, & gustu perquam amara est. Hanc, aquâ super lapide tritam, & unius dimidiæ drachmæ pondere assumptam, nec non moribus vel puncturis animalium venenosorum applicatam, infallibiliter à veneno liberare volunt. Præterea credunt, eandem vino tritam, & in prædicta quantitate, accedente febris tertiana vel quartana epotam, omnem febrium ignem extinguere, & prohibere, ne unquam denuo accendatur. Etiam hoc dicunt, eandem applicatam omne genus vulnerum viginti quatuor ho-

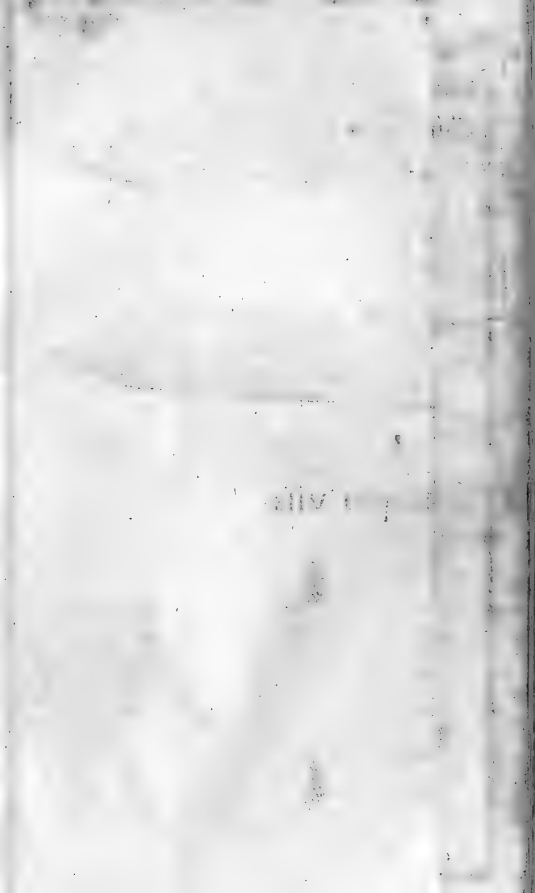
rarum spatio consolidare, ipsumque simplicem & minutissimum ejus pulverem, inveteratis vulneribus impositum, eadem magna facilitate sanare. Eandem virtutem, atque adeo multò magis efficacem, alteri cuidam *radici della Manique* dictæ tribuunt, quæ in Africa & regione Chetevi, Maniquen inter & Sofalam colligitur. Radix est flava, & subamarâ, fruticis cujusdam, qui nec flores nec fructus producit, sed longis, angustis, & tenuibus foliis radices mittit, & hederæ in morem per arbores & muros sursum repit: nec radices modo, sed ipsi etiam in usu sunt ramusculi. Agnosco adversam meam sortem: etenim hæ duæ famosæ radices, post tot & toties repetita experimenta, mihi nunquam exhibuerunt, vel minimum effectum, hujus suæ, usque adeo celebratæ proprietatis. Quare magni facio hominem prudentem & cautum, Patrem Sebastianum de Almeida, qui cum

harum

harum radicum nonnullas Reverentia tuæ dedisset, prout refertur in libro tuo *de triplici in natura rerum magnete*, easdem non nisi ad vulnera commendat, in quo me adstipulatorem habet; si tamen vulnera simplicia & minima sint: nam majora viginti quatuor horarum spatio ab iisdem consolidari, & perfectè cicatricem ducere, id verò ego nunquam deprehendi.

Radix *Queijo*, vel *Keggio*, radix est alba, lignosa, & sine ullo odore, quæ gustata linguam ferit & mordicat; sic dicta, quod à Diego Keggio, Lusitani cujusdam & Indicæ mulieris filio inventa esset; paulò ante, quam Lusitani Malaccam perdidissent. Nascitur in regno Cambajæ, circa civitatem Bassain, distantem à Goa, Septentrionem versus, leucis circiter septuaginta. Folia producit longiora, & latiora quam *Esula* magna, eaque viridia in parte superiore, sed alba & pilosa ab illo

latere, quod terram respicit. Florem producit rubrum; atque id genus radicis optimum censetur: nam quæ florem facit album, in pretio non est. Pro certo affirmant, non omnia capillamenta hujus fruticis in usu esse, sed ea tantum, quæ in Septentrionem vergunt: nam quæ meridiem respiciunt, venenosa sunt & mortifera. Quæ bona sunt, mirabili proprietate gaudent: etenim dorso gestata, vel cum aqua vel vino ad pondus dimidiæ drachmæ assumpta, securum præstant hominum, à feris venenosis, eorumque morfibus: & qui lethargo vel gravi apoplexia laborant, & in vicinia mortis versantur, derepente loquelam & sanitatem recuperant, si in sinus oculorum immittatur parum aquæ, in qua pulvis hujus radicis maceratus sit. Res profectò bellæ, novæ, & raræ, sed quæ prorsus falsæ deprehenduntur, si ad experimenta deveniatur, id quod mihi sæpius, imo verò semper accidit.

Vainigliæ

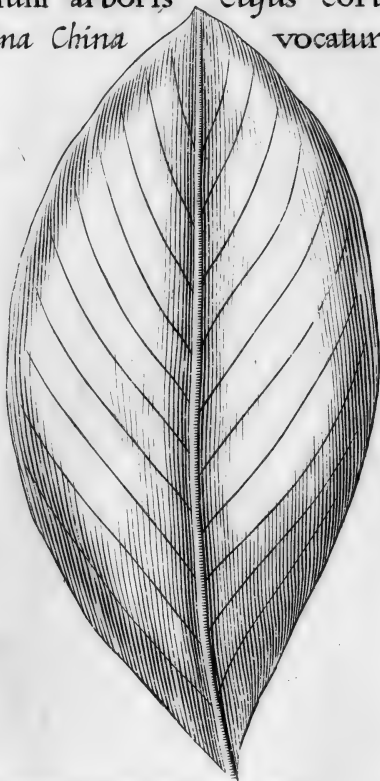
Semina earum microscopio vifa.

Folia arboris Vaignigliarum

Folium arboris cuius cortex
China China vocatur.

dit. Potuit tamen fieri, ut erraverim : ideoque Reverentiam tuam ex animo precor, ut in commune omnium emolumentum iterare experimenta dignetur; cùm hæc radix illa ipsa sit, cujus mentionem fecisti in libro *de triplici in natura rerum magnetæ*, vocando eam *Radice[m] casei*, eo quod odorem casei referat, vel ut alii, à nomine inventoris.

Præterea novis experimentis opus est circa radicem *Calumbæ*, maximi alexipharmaci loco habitam; nec non circa *Vainiglias*, & lignum *Laor* & *Solor* : quæ cum admodum amara sint, non sine ratione omnem illam singularem prærogativam obtinere videbuntur, quam scriptores illis attribuunt, sed quæ tam evidenter mihi non apparet, quam evidentissimè semper effectum video miraculosi illius corticis, arboris Peruviani, in monte Guajachil, quo cortice, vulgo *China*, *China*, & ab Hispanis *Cascarilla de la oja* dicto, uti-

mur, ad interrompendos & debellandos insultus febris quartanæ, nec non tertianæ simplicis, duplicis, & continuæ. Et hoc quidem nomine universus noster orbis maximas gratias debet Patribus venerabilissimæ vestræ societatis, ut qui primi omnium eundem cum tanta sua gloria detulerunt in Europam.

Et utinam non minor authorum Sinensium gloria esset, qui in grandi illo Sinensi imperio inveniri ajunt duas illas raras & pretiosissimas herbas, quarum una *Pusu* vocata vitam hominum reddit immortalem: altera *Ginseng* dicta, utut eam facultatem non habeat, qua homines reddat immortales, illis tamen viribus pollet, ut ejus ope omne tempus vita salubriter, jucundè, & citra metum morborum transigere liceat. Fortè hujusmodi herbarum plenus erat magnus ille cacabus.

Dove Medea il Suocero risfisse

Per

Per cavarlo di man della vecchiaja.

Id est:

Unde Medea socerum refecit , ut eundem eximeret è manu senectutis : & fortè has ipsas morsu appetiit fabulosus ille antiquorum Glaucus , quando ex paupere & luculento piscatore , qualis erat , Ovidio teste , ex improvviso factus est Deus , ex eorum numero , qui fundum maris inhabitant.

Pleni sunt Sinenfium libri hujusmodi gloriosarum novellarum : nec satis capio , quod Pater Martinus Martinius in suo Atlante non dubitavit affirmare , se illos experiendo quasi semper invenisse veridicos. *Si res ita sese habeat , neque enim ipse coram vidi , adeoque fides sit penes hosce Sinicos auctores , quos in iis , quæ comperi , rarò inveni fallaces.* Ita ille , postquam narraverat , in provincia Xansi esse fontes igneos , quibus median-

tibus citra impensam coquere liceat omne genus cibariorum : & quod majoris momenti est , hunc benedictum ignem nec ardere , nec ligna consumere , & feliciter in quascunque longinquas regiones transferri posse , tantum ut occlusus teneatur in aliquo tubulo. O beatas potentes Anglorum , Batavorum , & Lusitanorum classes , si hoc tali mercimonio onerarentur ! etenim præter inæstimabile illud commodum , quod hinc in longissimis navigationibus ad eos redundaret , deportato hoc igne in Europam , nemo non quam maximam ejus copiam sibi paraturus esset , illis præsertim in locis , ubi domus prorsus ligneæ sunt , nullo lapidum subsidio , ad effugiendum scilicet incendii periculum.

Non minus mendacium est scribere , in Provincia Onan , flumen esse , in quo pisces capiantur rubri , quorum sanguine si quis inungatur aut plantas pedum perlinat , eum secure,

curè , citra periculum sordium & submerſionis aquis inambulare poſſe. Magis ſecurum eſt Angli cujuſdam recens inventum , qui machinâ lignea, inſtar anchoræ, vel ferri quatuor marris inſtructi , quo naves actuariæ utuntur, adjectis æquilibrii cauſa quatuor cadis , aëre plenis , & machinam ſuſtentantibus , ita ut in ſuperficie aquæ hærentes viſum tamen effugiant, animi gratia exiguum illum Lacum Iſlingtoni , duobus à Londino milliaribus diſtantem , pedibus pertranſit , & jocando jactitare ſolet , ſe tranquillo mari auſurum pedetentim Dovero Caletum uſque progredi , modo navicula ſibi detur ſubſidiaria , ſi quo caſu mare ex improviſo tempeſtatibus agitari conſpiceret.

Præterea autores Sinici ſcribunt , in provincia Xenſi eſſe duo flumina , unum dictum *Chiemo* , alterum *Io* , quorum aquæ uſque adeo puræ & leves ſint , ut ne minimam quidem paleæ

leæ festucam ferant. Bone Deus!
 & quis unquam crederet, pulsato
 in ripa lacus *Taipe* tympano, con-
 festim horribilem tempestatem im-
 petuosorum fluctuum exorituram,
 non sine tonitru & fulmine. Ego il-
 lud Wilhelmo Britoni credendum
 propinarem, qui libro *sexto Philip-
 pidum*, facta mentione cujusdam
 fontis dixit:

*Esse patens vobis physica qui dicitis
 arte*

*Quis concursus agat, vel quæ com-
 plexio rerum*

*Breciliacensis monstrum admirabile
 fontis,*

*Cujus aqua lapidem, qui proximus
 accubat illi,*

*Si quacunque levi quivis aspergine
 spargat,*

*Protinus in nimios commixta gran-
 dine nimbos*

*Solvitur, & subitus mugire tonitri-
 bus ather*

Cogi-

Cogitur , & cæcis se condensare tenebris ,

Quique adsunt , testesque rei prius esse petebant

Iam mallent, quod eos res illa lateret ut ante ,

Tantus corda stupor , tanta occupat extasis artus.

Mira quidem res, vera tamen, multisque probata.

Eadem ratione id Francisco de Rues credendum darem , qui in deliciis suis Gallicis, describendo montem Dor, scriptum reliquit :

Pres ce mont est la ville de Bessè, à demie lieuë de la quelle on void un lac de grande estenduë , & presque au sommet d'une montagne, duquel on n'a peu trouver le fonds, & est fort admirable à voir , & encore plus effroyable , car si l'on jette quelque pierre dedans , on se peut tenir bientôt assuré d'avoir du ton-

tonnere, des esclairs, pluyes, & gresles. Non loin de la est un creux, ou abisme, nommé Soucis, ronde à son ouverture sans fonds, qu'on aye peu trouver, presque pareil au precedent.

Id est :

Propè montem oppidum est Bessè, à quo dimidui milliaris spacio abest lacus, latè porrectus, & ferè in apice montis alicujus, cujus fundus inveniri non potest : & mirabilis admodum visu & magis horrendus est : etenim si lapis aliquis injiciatur, certò statuere licet, secutura fulmina, tonitru, pluvias, & grandinem. Non procul hinc abest antrum, vel abyssus, nomine Soucis, ostio rotundo, citra fundum, qui quidem inveniri potuerit, præcedenti non multum absimilis.

Nec multum hinc abit fabula, quam supradicti autores Sinici nar- rant, de quodam lacu Provinciæ Peking,

Peking, in quem si lapillus aliquis injiciatur, omnis illius aqua sanguineum colorem assumit: & si in lacum illum incidant folia arborum, in circuitu viridantium, in totidem hirundines abeunt, animatas & volantes; eadem prorsus ratione, qua naves Æneæ in nymphas marinas, & frondes, ab Astolpho in mare Africanum sparsæ, in navigia bellica abierunt, ut fabulator Ariostus narrat, dicens:

Auendo Astolfo esercito infinito

*Da non gli far sett' Affriche
difesa:*

*E rammentando, come fu am-
monito*

*Dal santo Vecchio, che gli diè
l'impresa,*

*Di tor Provenza, e d' Acqua-
morta il lito*

*Di man de' Saracin, che l'avean
pressa,*

D'una

*D'una gran turba fece nuova
eletta*

*Quella ch'al mar gli parve
manco inetta.*

*Ed avendosi piene ambe le palme
Quanto potean capir di varie
fronde*

*A lauri, a cedri tolte, a olive, e
a palme*

*Venne sul mare, e le gittò nell'
onde;*

*O felici dal ciel ben dilette alme;
Grazia che Dio raro a' mortali
infonde,*

*O stupendo miracolo che nacque
Di quelle frondi come fur nell'
acque.*

*Crebbero in quantità fuor d'ogni
stima*

*Si feron curve, e grosse, e lunghe,
e gravi,*

*Le vene ch' a traverso aveano
prima*

*Mutaro in dure spranghe , e in
grosse travi ,*

*E rimanendo acute in ver la ci-
ma*

*Tutte in un tratto diventarons
Navi*

*Di differenti qualitadi , e tante
Quante raccolte fur da varie
piante.*

*Miraclo fu veder le frondi sporte
Produr fusse , galee , navi da gab-
bia ;*

*Fu mirabil' ancor , che vele , e
sarte*

*E remi avean quant' alcun le-
legno n'abbia.*

*Non manco al Duca poi chi
avesse l'arte*

*Di governarsi alla ventosa rab-
bia ,*

Che

*Che di Sardi , e di Corsi non re-
moti*

*Nocchier , padron , permesi ebbe,
e piloti.*

Id est:

Astolfus cum infinitum exercitum haberet , à quo septem Africa non se defenderent , & memor esset , se à sancto Sene , expeditionis autore , monitum esse , ut Provinciam , & littus Aquæ mortuæ , à Saracenis captum , è manu eorundem tolleret , ex magna turba novas copias elegit , quæ ei ad maritima minus ineptæ videbantur . Et repletâ , quantum fieri poterat , utraque manu , variis frondibus lauri , oleæ & palmæ , ad mare veniens , in undas illas projecit . O felices animas , à cælo bene dilectas ! gratia , quam Deus rarò in mortales infundit . O stupendum miraculum , quod ex his frondibus , cum in aqua essent , natum est ! Excreverunt præter omnem expectationem in magnam quantitatem : curvæ evaserunt , crassæ , longæ ,

longæ, & graves. Vene antea transverse mutarunt in duras subscudes, & crassas trabes, & circa apicem acuminata, momento in naves abierunt universæ, diversæ qualitatis, pro modo variarum plantarum, ex quibus collectæ fuerant. Miraculum fuit videre sparsas frondes producere liburnicas, naves actnarias & turritas. Mirum etiam erat, quod vela haberent, rudentes & remos, æquè ac ulla alia navis. Nec deerant postea Duci, qui artem callerent, componendi sese ad ventorum rabiem: etenim ex Sardis & Corsis, non longè remotis, nautas, navarchos, remiges habuit, & rectores.

Non aveo, imo nolim esse ex numero illorum, qui veram credunt hanc foliorum metamorphosin in hirundines. Nec quisquam mihi dicat, fortè id naturaliter posse fieri, exemplo anserum vel anatum, quas *Bernacles* vel *Brantes* vocant, & quas consentientibus infinitis Scriptoribus ex arboribus, vel eorundem

dem fructibus, vel truncis, vel conchis, in Insulis, Scotiæ & Hiberniæ adjacentibus, nasci vulgus credidit. Etenim, hæc talis fabula, abundè refutata est, primò à Carolo Clusio, aliisque plurimis, & postea à doctissimo Deusingio, in tractatulo *de An-scribus* Scoticis. Et Jacobus Waræus in libro *antiquitatum Hiberniæ* cum nonnullorum de generatione harum avium sententiam retulisset, prudenter concludit: *In re, quæ plenius scrutinium mereri videtur, nihil definitio.* Unde nunquam usque aded stolidus ero, ut credam, in mari Sinico inveniri pisces squamosos, crocei coloris, qui per totam hyemem in aquis habitent, sed accedente vere, positæ squamis plumas induant & pennas, & explicatis alis in montes avolent, ubi per totam æstatem, & per autumnî tempora morentur, quibus exactis, assumpta veteri figura in aquas denuo prolabantur. Et quam tu doctissime Pater; in libro

Sinæ tuæ illustratæ, non obscurè innuas, te id credere; in ea tamen sum opinione, te ex animo huic rei fidem non habere, sed illud tantum agere, ut nobile specimen exhibeas excelsi ingenii tui, & profundæ eruditionis, speculando & recitando rationes hujus reciprocæ transmutationis, si vera, nec à consuetis naturæ legibus aliena esset.

Scribendo longius provectus sum, quam ab initio mihi proposueram: sed cupido communicandi cogitationes meas cum hominibus doctissimis, qualis tu es, Pater Athanasi, insensibiliter palpando fecit, ut limites epistolæ transcenderem. Quare solitam tuam benignitatem precor, ne id ægrè ferat, quin potius ut me corrigat, in illis, de quibus minus scitè, locutus sum; interim fidem tibi do, genium meum, in inquisitione veri, *non aliud oblectamentum invenire, quam quod disco.*

F I N I S.

I

I N-

INDEX AUCTORUM.

Qui in *Experimentis naturalibus* citantur, laudantur vel explicantur.

A.

Abbas Burdelotus. 56
Academia experimentalis Medicea. 39, 42, 122, 127, 130
Acosta (Christoph.) 35
Adamus Adamando. 13
Ælianus. 119, 120.
explicatus. 121, 157
Alcoranus. 30
Aldrovandus. 64
Alexander Trallian. 117
Andromachus. 159, 166
Antonius Veira. 15, 53, 71
Apollonius. 117
Apollodorus. 144
Apulejus. 34
Ariostus. 20, 87, 187
Aristoteles. 19, 144, 158, 160
Asclepiades. 159, 166
Autores Sinenses. 181, 183, 186

B.

BErni (Francisc.) 149
Boccacius. 64, 87

Bochartus (Samuel.)

120, 121, 123

Boile (Robert.) 38, 39

Bontius (Jacob) 114

Borellus (Petrus) 165

Borrichius (Olaus.) 27

C.

Cæsar Caporali. 167

Calimachus. 144

Campani. 13

Carolus Magnini. 3, 16

Celsus (Cornel.) 18, 19

Cicero. 126

Clusius (Carolus.) 35,

91, 168, 192

— (Augerius.) 35

Chrysostomus. *ibid.*

Crato. 160, 161

D.

Deusingius. 192

Diego Keggio. 177

Dioscorides. 17, 59,

60, 117

Donatus Rosetti. 136

E.

ERasmus Scales. 13

Ernandez. 35, 168

Euripides. 144

Fa-

Index Auctorum.

F.

FAcius Uberti. 150
Franciscus Antonius
Malaspina. 70
Francisc. Cammelli. 145
Francisc. de Ruës. 185
Franciscus Uria. 171

G.

Galenus 6, 64, 109,
117, 159, 160
Garzias ab Horto. 5,
35, 85
Geminianus Montana-
ri. 136
Gesnerus (Conr.) 91
Golzius (Hubert.) 153
Gomara. 101
Guntherus. 151

H.

HArveus. 122
Hiera Cappadox.
166
Hieronymus Barbatus.
161
Horatius. 60

I.

Ioannes de Barrios. 169
Ioan. Bapt. Cheluzzi
15
Ioannes Lopez de Pi-
gneiro. 174

Ioannes Lerius. 91
Ioannes de Laet. 101
Ioan. Michaël Wansle-
bius. 22

Ioannes Pagni. 171

K.

KIrcherus. 172,
179, 192

L.

Leopoldus Cardinalis
Mediceus. 39, 145
Lerius (Joannes.) 91

M.

MAgalotti. 50
Malaspina. 70
P. Maracci. 14

Marcellus Empiric. 160

Martinus Ignacius. 35

P. Mart. Martinus. 181

P. Michaël Boim. 81, 95

Monardes (Nicolaus.)

53, 110, 111, 112

Morera (Antonius)

115, 116, 140, 164

R. Moyses Majem. 35

N.

NAti (Petrus.) 171

Nicephorus Grego-

ras. 35

Nicolaus Alexand. 160

Nierembergius. 91, 101,

139, 163 Op-

Index Auctorum.

O.	<i>Solinus</i>	18, 121, 162	
O ppianus.	162	<i>Sophocles.</i>	144
Oviedo.	91, 101	<i>Spanhemius.</i>	151
Ovidius.	181	T.	
P.	T erentius.	60	
P acius Antioch.	159	Tertullianus.	17
Parcinsonius.	168	Theocritus.	124
Petrarcha.	146	Theophrast.	59, 60, 142
Petrus Martyr.	91	Thomas (Cor.)	122, 131
Philenides Catan.	159	Trallianus.	147
P. Phil. de Trinitate.	94	Triflanus.	145, 151, 153
Pigafetta.	115	V.	
Pindarus.	144	V alerius.	144
Piso (Guilelmus)	35, 69	Valeriola.	109
93, 101, 110, 114		Vernati (Philib.)	164
Plinius.	17, 59, 64, 109, 118, 121, 160, 162, 168	Verulamius.	38, 39
Plutarchus.	33, 121	Vossius (Gerardus Ioannes)	154, 156, 157
R.	W.		
R osetti.	136	W areus.	192
Ruës (Franc.)	185	Wilhemus Brito-	184
S.	nus.		
S almasius.	59	Wormius.	91, 101, 309, 140, 142, 173
Scaliger.	151	X.	
Scholiastes Theocriti.	122, 123	X imenes.	93, 101, 112, 173
Scribonius Largus.	159	Z.	
P. Sebast. Almeida.	176	Z acus.	140
Septala (Manfred.)	91	Zeges.	121
Silius Italicus.	144		1a-

I N D E X

RERUM MEMORABILIVM

Quæ in Experimentis naturalibus continentur.

A.

- A** Cetum forte & destillatum, aquis turbatis admistum illas limpidas & claras reddit. fol: 45
- Adamantes in ventriculo anatis Memphiticæ. 137
- Amomum Dioscoridis. 168
- Anas Memphitica. 137
- Anatum oculi læsi beneficio naturæ restituntur. 18
- Aqua Nili, Fluminis *Pesciæ*, fonticuli *Buonvisini*, in montibus Lucæ. 42. Aquæ salis *Tettucci* & *Bagnuoli*. 174. Aquæ fluminum *Chiemo* & *Io* in *Xenfi*. 183
- Aqua putei Meccensis in Arabia. 40
- Aquæ naturales, infusione aquæ per campanam plumbeam destillatæ turbantur. 39. etiam illæ quæ per conductus Pisas deducuntur. 41. minus tamen quam aliæ. 42
- Aquæ destillatæ per campanam plumbeam non omnes æqualiter turbant aquas naturales. 41. 42. An conserventur in vasis crystallinis. 49. Quædam albescunt. *ibid.*
- Aqua Cinnamomi destillata, si in vasis vitreis asservetur, semper clara & limpida permanet.

Index Rerum.

- net. 47. in vasis crySTALLINIS asservata, paucis horis crassescit & turbatur. *ibid.*
- Aquæ in vasis vitreis destillatæ turbantur, si aquis in vase plumbeo destillatis admisceantur 42, 43. Sed non omnes. *ibid.* Quædam harum turbatis aquis admistæ illas claras & limpidas reddunt. 45
- Aqua Parietariæ in vasis aureis, argenteis, & vitreis destillata, infusione aquæ destillatæ per campanam plumbeam semper turbatur. 44, 45
- Aqua *Melissæ*. 44. *Salviæ*, & *Betæ*. 45
- Aqua vitæ oleo Amygdalarum dulcium innatat. 38, 39
- Aranei Americæ meridionalis. 139
- Ardeæ stellares. 127. Servant statâ adventus sui tempora. 126
- Armadillo, ejusque figura & virtutes. 92
- Arsenicum citra grande periculum deglutitulum à circulatoribus. 20
- Aspides. 5
- Assan Calafat*, ejusque clades. 32
- Aves deglutiunt lapides. 119. observant statâ adventus sui tempora. 125, 126
- Aves quæ in pisces abeunt. 192
- Avium oculi læsi sponte sua restituntur. 17, 18
- Aula Hetruriæ. 4

B.

- B**ernacles & Brantes quid? 192
- Boum & vervecum cornua si in terram decipi-

Index Rerum.

decidant an radices emittere valeant. 162.

§ seqq.

Branchiæ Torpedinis, earumque fabrica. 68

Brocards. 154

C.

C Aimani, Indorum Cocodili. 100. eorumque lapides. *ibid.*

Capi oleo peti interempti. 12. alii interempti à Scorpionibus Africanis. 15

Caryophillum Plinii. 168

Cascarilla de la ocha, vulgo *China china*. 179

Cercopithecii, eorumque lapides. 103

Cervæ cornua non gerunt. 144

Cervas cornua gerere monstrosus est. 151

Cervi sine cornibus nascuntur. 153. *§ seqq.*

Cervi, eorumque lapides. 103

Cervi non abscondunt dextrum cornu, si quando decedit. 143

Cervi juvenes castrati nondum emissis cornibus cornua nunquam mutant. 162. masculi cornua tantum gerunt. 144

Cervi infallibiliter cornua quotannis mutant. 154. idque ut plurimum circa medium Aprilem. *ibid.*

Cervi & cervæ in numismatibus Severi, Juliae, Maximiani, Macrini, Elogabali. 145
Saloninae. 151. Philippi. 153. Caligulae, Cæsoniae, & Gallieni. *ibid.*

Cervi in nummis percussis à Veletis, & Ephesis. *ibid. § seqq.*

Index Rerum.

- Cervi primo anno cornua non emittunt, sed
secundo. *ibid.*
- Cervi depositis cornubus, & novis nondum
protuberantibus, vel adhuc teneris, abdita
sylvarum petunt. 158. & quare. *ibid.*
- Cervi in Bavaria & Saxonia majores sunt,
quàm in Thuscia. 157. etiam plures habent
ramos. *ibid. & seq.*
- Cervorum cornua tenera mensis magnatum in
deliciis sunt. 159
- Chelidonia herba nunquam in nidis Hirundi-
num invenitur. 17
- Chelidonia an oculis vulneratis proſit. *ibid.*
- China china.* 179
- Circulator hastam venatoriam inguini impin-
gens, eandem integram cum mucrone &
conto per cervicem transadegit. 34
- Circulatores Mercurium sublimatum & arse-
nicum absque periculo deglutiunt, & quo-
modo. 19, 20
- Circulatores scorpiones & viperarum capita
devorant, & nullo à morſu viperarum
damno afficiuntur, & quare. *ibid.*
- Colica passio, ejusque remedium. 55
- Columbi morſi à viperis. 14. à scorpionibus.
15
- Corona ex ossibus *Piscis mulieris*, Hispanis
Pece Muger. 93, 96
- Cornua Rhinocerotis. 141
- Cornua Alcis. 142
- Cornua cervorum quot ramos habeant. 157
- Cor-

Index Rerum.

- Cornua cervi** nullibi majora quàm *Ambaliæ* visa. 158
- Cornua cervorum** in usu medico. 159
- Cornua cervorum** matura si deciderint, post octo vel decem dies denuo protuberare incipiunt. 155
- Cornua cervorum** vasis sanguineis irrigata sunt. 161
- Cornua** si cervo abscindantur dum tenera sunt, maxime circa basin vel radicem, animal inde frequenter moritur. *ibid.*
- Cornua boum & vervecum** si in terram decidunt an radices emittere valeant, 162
- § *seqq.*
- Cosmus I I I.** Magnus Dux *Hetruriæ*. 4, 78, 145, 153
- Cuniculus**, ejusque intestini cæci fabrica. 65
- CrySTALLINA** vasa *Pisis*, *Romæ*, & *Parisiis* fabricata. 47, 48

D.

- D**Entes *piscis Mulieris*. 93
- Dentes** *Caimanorum*, 113, *Crocodilorum Ægypti*. *ibid.*
- Dervisorum** apud *Turcas* fraus. 30. § *seq.* quomodo detecta. 32
- Digestio** in stomachis avium quomodo fiat. 122, 123
- Dolor dentium**, ejusque remedium. 140

E.

- E**llebore oleum vulneribus infusum veneni expers est. 58. ceremoniæ in colligendo

Index Rerum.

- elleboro olim judicatæ necessariæ. 58, 59
Equus marinus, five Hippopotamus. 96
Experimenta varia circa aquas destillatas. 40.
 ¶ seqq.
Experimenta quæ circa res Medicas fiunt diffi-
cilia sunt, & maxime fallacia. 90. *¶ seq.*
Experimenta circa Cervorum cornua. 144.
 ¶ seqq.
Experimenta circa generationes insector. 143

F.

- F**erdinandus II. magnus Dux Hetruriæ. 4, 79, 102
Pel Torpedinis cataplasmatibus loco alicui cor-
poris membro impositum torporem non in-
ducit. 64. non extinguit libidinem. *ibid.*
Fœniculum Sinense expressum. 172
Folia arborum an in Hirundines mutari pos-
sint. 187

G.

- G**alli gallinacei interempti oleo tabaci. 9
 ¶ seqq. à scorpionibus Africanis. 15
Gallorum gallinaceorum & Indicorum oculi
læsi an ope Chelidoniæ restituantur. 18
Gladius acutissimus à præstigiatore degluti-
tus. 34
Globuli solidæ & vacuæ crysalli deglutiti à
diversis volatilibus. 128. usque ad 134
Globuli plumbei. 138. ex ligno Rhodio. *ibid.*
Gruæ deglutiunt lapillos, & quare. 119. *¶ seq.*
 quo tempore compareant & migrent. 138,
 ¶ seqq. exacte custodiunt quotannis tem-
pora

Index Rerum.

pora reditus sui ad nos. 125

Grues non tantum pascuntur feminibus, sed
etiam herbis & bombycibus. 124

Guanaci, eorumque lapides. 103

Guttæ vitri in aqua temperatæ. 34, 35

H.

H *Ancoban* avis rapax Brasiliæ. 113

Herba *Pusu*, ejusque fabula. 180

Herba *Ginsec*. *ibid.*

Hippopotamus, sive equus marinus. 96

Hirundines. 17. custodiunt stata adventus
sui tempora 126. pulveri peti involutæ
post paucas horas moriuntur. 54

Hirundinum aliorumque volatiliū oculi vul-
nerati, restituntur beneficio naturæ, semota
omni medicamentorum ope. 17, 18

Hypocritæ apud Turcas. 30. eorum fraus de-
tectæ. *ibid. & seqq.*

I.

I *Acarè*. 112

Jaspis Bohemicus in ventriculis Gallina-
rum. 138

Iguane. 101

Intestinum Torpedinis, ejusque fabrica. 64

Intestinum cæcum piscis Palumbi, Rajarum,
Struthionis & Cuniculi, eorumque fabri-
ca. 65

In vasis crystallinis quæ Pisis fiunt, aqua cin-
namomi destillata, paucis horis turbatur. 47
in iis quæ Romæ & Venetiis fiunt, non nisi
post duos tresve dies. 48

Iognes.

Index Rerum.

Togues, gentilitiæ superstitionis eremicolæ.
L. 82 & seqq.

I Acus Provinciæ *Peking*, ejusque mirabilia.
186. & seqq.

Lapides in stomachis ovium, cercopithecorum, damarum & cervorum. 103

Lapides serpentis *cobra de cabelo*. 5. horum figura expressa. *ibid.* virtus. *ibid.* nullum in istis lapidibus subsidium adversus venenum viperarum & scorpionum 14, 80. tenaciter vulneribus venenosis & non venenosis adhærent. 86

Lapides *Iguane*. 101. eorum figura. *ibid.*

Lapides Serpentis in *Mombaza*. 102. eorum figura expressa. *ibid.*

Lapides *Caimanorum*. 110. aquilini. 109. *Hectorii* & *Chelidonix*. 117

Lapides *Bezoar* in stomachis cercopithecorum, ovium, damarum, & cervorum *Indiæ Orientalis*. 103

Lapides in stomachis animalium, quæ *Vicuñas*, *Tarvas* & *Guanacos* & *Pacos* vocant. 103

Lapides avium in montanis *Malabar* viventium. 116

Lapides in stomachis struthionum. 120

Lapides in stomachis avium digestionem adjuvant. 122

Lignum *Laor* & *Solor*. 179

Lignum *Sassafras* non tollit falsedinem aquarum marinarum. 173

Limo-

Index Rerum.

Linarum Cicutæ & turbatis admixtus illas clares & rapidas reddit. 45

Liquor candidus et terreo & amaro mistus in ingluvie volatiliunde originem habeat. 129. & seqq.

Locustæ marinæ obtinent dentes in stomacho. 131

M.

Machina cujus beneficio aquis inambulare licet. 183

Margaritæ à columbis deglutitæ an antiquum splendorem assument & pretiosiores fiant. 139

Mercurius sublimatus à circulatoribus deglutitus. 19, 20

Militis qui se congelatum & induratum jactabat historia. 24. & seqq.

N.

Nidi avium in usu medico. 116
Nidi hirundinum Coccincinæ, eorumque virtutes. *ibid.* & seqq.

Nummi cuprei in stomacho Struthionis. 138

Nummi percussi à Daldianis, Ephesinis, Vele-
tis, Cauloniatis, & Agyrineis. 153, 154

Nummi Severi & Juliae. 145. Maximiani,
Macrini, Elogabali. *ibid.* Saloninae. 151
Philippi. 153. Caligulae, Cæsoniae, Gallie-
ni. 154

O.

Oleum peti veneno inficit vulnera. 9, 50,
52. non omne tamen. 51

Oleum

Index Rerum.

Oleum peti ore assumatum & in stomachum demissum lethale.	53
Oleum peti qua ratione naturam veneni assummat.	57
Oleum amygdalarum dulcium majoris ponderis quam aqua vitæ.	38, 39
Oleum Euphorbii & Ellebori in vulnera demissum veneni expers est.	58
Ossa piscis mulieris.	93
Ossa Hippopotami.	96. & seqq.
Ovaria Torpedinis.	66

P.

P Acorum & Guanacorum lapides.	103
Palumbus piscis. 65. ejus intestina.	ibid.
Parietaria, ejusque aqua destillata.	43
River Chiapæ vel Tavaſci. 168, 169. ejus figura.	ibid.
Pisces rubri Provinciæ Onam.	182
Pisces qui positis squamis plumas induunt & pennas, & in montes avolant.	192
Plateæ vel Plateolæ quando in Thufcia compareant.	126
Porcellus Indicus à Scorpione percussus.	16
Porcus fluviatilis.	114
Porphyritis frustulum à gallina deglutitum.	138
Præludia experimentorum naturalium Academiæ experimentalis Cardinalis Medicei.	39
Pulvis tonans. 49. ejus confectio.	ibid.
Putei ignei,	181, 182

Index Rerum.

R.

- R** Adix Joannis Lopez Pineiro, 174. ejus
figura expressa, *ibid.*
Radix della Manique, 176. ejus figura, *ibid.*
Radix *queijo*, 177
Radix *Calumbæ*, 176
Rhinoceros, 140. ejus dentes, *ibid.* sanguis,
ibid. pellis, 141. cornu, *ibid.*

S.

- S** Acedotum Beli fraus, . 33
Sigittæ Bantamorum & Macassarorum,
80, 81
Sal in vasis crystallinis efflorescens turbat
aquam cinnamomi destillatam, ut & aquas
destillatas per campanam plumbeam, 48, 49
Sanguis cervorum coagulatur, 160
Scorpiones Africani, 15, 141. manducati à
circulatoribus, 19
Serpens pileatus, 80
Serpens *Gen-to*, 81
Setæ nigræ in cauda Elephantis, 114
Societas Regia Londinensis, 164
Spiritus vitrioli aquis turbatis admixtus illas
non reddit claras & limpidas, 45
Struthio, ejusque duo intestina cæca, 65, 120,
138
Succus Limonum aquis turbatis admixtus, illas
claras & limpidas efficit, 45

T.

- T** Abaci oleum morriferum, 9, 50. & *seqq.*
ejus diversæ species quæ nullum ad-
ferunt

Index Rerum.

- ferunt damnum. 51
- Tabaci pulvis iacifuras & simplicia vulnera
fanat. 53. Serpentes & lacertas interfici-
cit. 54
- Tabaci fumus per canaliculos sub nive sepul-
tos deductus. 55
- Tebaci fumus loco clysteris assumtus. *ibid.*
- Taipe lacus, 184. ejus mirabilia, *ibid.*
- Tavarcarè, 36
- Topazii in ventriculum avium demissæ, 137
- Torpedo piscis si tangatur somnum atque flu-
porem inducit manui, 60. an virtus Tor-
pedinis operetur ex longinquo, 62. ejus ana-
tomia, 63. & seqq.
- Turbationes aquarum naturalium & destilla-
tarum, 39. & seqq.

V.

- V**ainiglias, 178. earum figura, semina &
folia expressa, *ibid.*
- Vervecum cornua si in terram decidunt an ra-
dices emittere valeant, 162, 163
- Vicuñas, 103. earum lapides, *ibid.*
- Vipera, 5, 8, 141. devorata à circulatori-
bus, 19. datur casus quo mordendo non
inficit. 50
- Ungues aranearum Brasiliensium, 39
- Volatilium oculi vulnerati restituuntur bene-
ficio naturæ, semota omni medicamento-
rum ope. 17, 18

FRANCISCI REDI,

Nobilis Aretini,

OBSERVATIONES

D E

V I P E R I S.

SCRIPTÆ LITERIS

A D

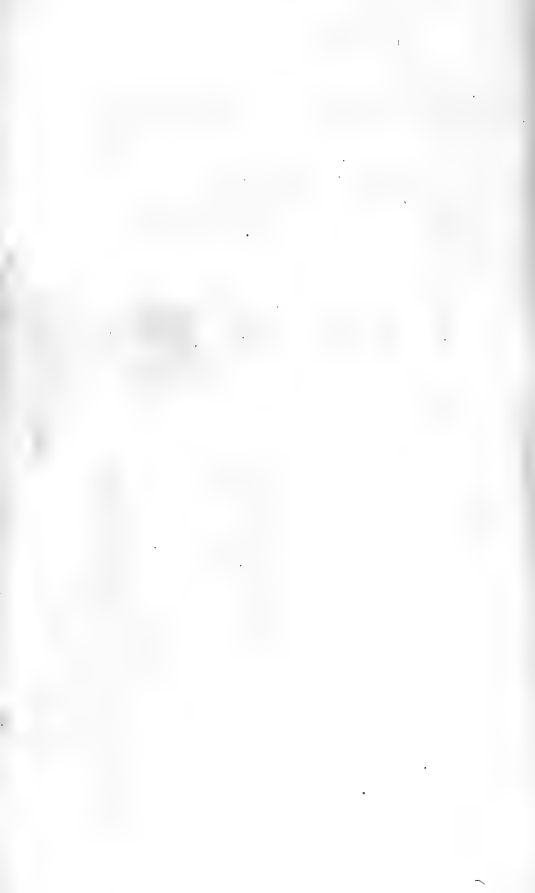
Generosissimum Dominum

LAURENTIUM MAGALOTTI,

MAGNI DUCIS HETRURIÆ

CAMERARIUM.

Ex Italica in Latinam translata,

MI DOMINE.

INdies magis magisque confirmor in meo proposito, me nolle fidem dare rebus naturalibus, præterquam in eo, quod meis propriis ego viderim oculis, & nisi per iteratam & rursus repetitam experientiam idem confirmatum veniat; ideo quod subinde magis animadverto quam difficillima res sit, indagare veritatem sæpius à mendacio circumventam, & quam multi Scriptores tam antiqui quam moderni imitantur oviculas illas, de quibus Divinus noster Poëta:

*Come le pecorelle escon dal chiuso
Ad una, a due, a tre, e l'altre
stanno*

*Timidette atterando l'occhio ,
 e'l muso ,
 E ciò che fà la prima , e l' altre
 fanno
 Addossandosi a lei , s' ella s' ar-
 resta
 Semplici, è quete , e lo il perche
 non fanno.*

Id est :

*Sicut ovicula procedunt ex claustro
 Singula , bina , trina , & reliqua
 stant
 Timidula depresso oculo & ore ,
 Et quod prima facit , & reliqua fa-
 ciunt ,
 Accurrentes illi , si se sistat
 Simples & tacentes , & hoc ideo ,
 quod melius non sciant.*

Simili ex amussim ratione , si
 quisquam veterum sapientum , re-
 tulit in sua volumina aliquam rela-
 tionem , à maxima parte successorum
 excœcata , nec inquirente aliud , illa
 ista

ista credita est, & rursus de novo, sub bona illius primi, qui eam scripserat, fide, scripta est; & sic de die in diem, psittacorum more proferruntur, & scribuntur & leguntur, & creduntur à nimium credulo & inexperto vulgo solennissima litteratorum mendacia, nauseabunda ingenio vigentibus. Ego semper laudabo, &, dum spiritum ducam, celebrabo gloriam FERDINANDI II. Magni Ducis Hetruriæ, *Domi-*
ni mei unici, qui si quando per brevhorium depositis gravissimis Gubernationis curis, exspatiatur in amœnitates philosophicarum meditationum, id haud facit vanæ & otiosæ recreationis causa, imò verò inveniendæ rerum meræ, nudæ, puræ ac simplicis veritatis; & ob id Regia & indefessa magnificentia pluribus Viris præstantibus omnia illa adminicula, quæ ad consequendum finem usque adeo laudabilem necessaria sunt, suppeditat. Et si antiqua

fama olim tantopere liberalem descripsit Alexandrum in promovendis sui Aristotelis studiis ; meus Dominus , sicut in munificentia illi magno Monarchæ non cedit , ita quoad cognitionem rerum , & quoad prudentiam longissimo intervallo illum post se relinquit. Et licet nostro seculo non vivant Aristoteles , Hetrusca tamen Aula semper fovit Subjecta Excellentia & insignia ; & in hodiernum usque diem in tanto à nobis spatio diffitâ Angliâ , multisque aliis remotissimis mundi partibus , provenerunt Viri sublimis famæ , qui cum stupore , etiam doctissimorum , quotidie magis demonstrant se habere

Plenam Philosophie Linguam & pectus.

Hinc est , mi Domine Laurenti , quod non possim unquam sufficienter declarare , quot experimenta in hac Aula , postquam hinc discessisti , facta

facta sint, ipsorumque beneficio
quantis mendaciis larva detracta sit.
Ut salivam *Tibi* moveam, teque ad
festinantem reditum sollicitem, hîc
breviter verbis simplicibus & abs-
que artificio recensebo *Tibi*, ordine,
quem memoria suggererit, obser-
vationes nonnullas quæ septimanis
superioribus circa *Viperas* annotatæ
sunt. Et cum de viperis differendum
est, pro excusando temerario meo
ausu, suscipiente materiam, ad quam
tot tantique Viri præsentis & præ-
teritorum seculorum hallucinati
sunt, perappositè utar verbis Juve-
nis Alcibiadis in Convivio : *Sum,*
(inquit ille) *in eodem statu cum illis*
quos vipera momordit. Dicitur, quod
ipsimet nolint passiones suas propalare,
nisi apud eos, quos idem animal momor-
dit; siquidem dolores ita sunt acerbi,
& convulsiones ita acutæ, quas plaga
maligni dentis imprimit, ut, exceptis
iis qui experimento id didicerunt, omni-
bus aliis incredibiles sint; & graves

angores & miseri clamores pro nimium teneris & puerilibus querelis reputentur. Unde ego, quem acutior morsus vulneravit, scilicet Amor Philosophia, qui nihilo secius quam vipera miserè pungit, imprimis quando ipse juveniles penetrat animos, aut eorum qui penitus ratione privati, aut omnibus sensibus destituti non sunt, animadverrens me solum tibi soli adesse, non erubescam palam tibi facere grave delirium quod me rapit, & quàm sollicitus sim, ut illud cum balsamo veritatis persanetur; optimè sciens quàm profundè, & non minus me, tu quoque compunctus sis. Ineunte Junio afferebantur Neapoli Viperæ pro conficienda theriaca in officinam pharmaceuticam S. Serenissimæ A. in cujus & omnium cæterorum Principum Serenissimorum præsentia cum sermoncinaretur de hisce animalibus & magna illa parte quam habent in compositione admirabilis hujus antidoti, devenit sermo ad eorum venenum,

& quale id esset, & qua corporis parte ejus mineram foverent.

Quidam dixerunt non habere vi-
peras aliud venenum quam suos den-
tes, quos tali figura fabricatos esse
asserebant, ut acumine cuspidis aut
aciei dentium invisibilium in suis
faucibus (fortasse excavatis, aut aliis
ignotis ductibus instructis) faucia-
rent tenellas fibras & subtilissimos,
nervos è quibus in majores ramos
acerbissimi ictus serperent & letha-
les convulsiones derivarent. Alii
acriter impugnata hac opinione affir-
marunt, non esse dentem sive per
se sive ratione figuræ venenosum,
verum vulnus viam aperire veneno,
latente in quibusdam vaginis, qui-
bus viperæ dentes conteguntur, vo-
catis à Græcis τῶν ὀδόντων γιλῶνας; &
in hasce vaginas transmissum esse il-
lud ex vesicâ felleâ per quosdam sub-
tilissimos canaliculos, ex hac in gin-
givas distributos, subjungentes, fel
viperinum potu haustum esse toxicum,

*omnium quæ in mundo reperiri possunt ,
tethalissimum.*

*Alii accusarunt vipera salivam si-
ve sputum , quam prolicit quando
veluti rabiosa , & tota turgens bile
morsum minatur.*

Quidam jocando suggererunt
quod fortè , secundum opinionem
multorum antiquorum , & juxta tri-
viale proverbium , venenum non ali-
bi *quam in cauda* aut extremo ejus
cuspide existeret. Riserunt nonnul-
li Nobilium audientes hanc ultimam
opinionem, & unus eorum subjunxit,
quod è tanta diversitate opinionum
evidenter appareat , illum antiquum
Philosophum fuisse nimium teme-
rarium , qui se omnia scire sibi per-
suaserat, & alterum illum nimis mo-
destum , qui de omnibus dubitave-
rat, utque utriusque nomen promptius
succurreret, dixit cum Petrarcha :

*Vidd' Ippia il vecchiarel, che già
fu olo*

Dir'

Observat. de Viperis. II

*Dir' io so tutto; e poi di nulla
certo,*

*Ma d'ogni cosa Archesilao dub-
biofo.*

Id est :

*Vidit Hippias decrepitus, qui olim
est ausus*

*Dicere ego scio omnia; & post de
nihilò certus*

*Sed de omni re Archesilaus dubio-
sus.*

Sic conjecturis finis imponeba-
tur, quando S. A. Ser. jussit, ut ad
indagandam hujus rei veritatem
omne experimentum adhiberetur,
quodcunque unicuique pro compro-
banda sua sententia facere placeret.
Et cùm major pars videretur adhæ-
sisse (in eo) ut crederent *fel nidum*
esse veneni lethalis, decretum fuit à
felle faciendum initium, & tanto ma-
gis, quia vir doctus quidam & in
lectione Autorum tam antiquorum
a 6 quàm

quàm modernorum multum versatus, omnia sua oppignerasset, nisi quælibet minima guttula fellis viperini epota, hominem ex robustissimis, & quamcunque bestiam ex ferocissimis necaret, addens quod hodie in judicato esset hæc res, quam Galenus medicus docuisset, quam Plinius dictasset litteris majusculis; quod Avicennas opinatus est, parum medicamenta juvasse illos, qui fel viperæ biberant; quod Rhases probaverat, nullum (ap. illos) valuisse ingenium, nec medicum præsidium, sed DEI (ipsis) fuisse necessarium auxilium; quod Haly Abbas affirmavit, tantum non nullum opponi posse remedium, infernali huic veneno; quod idem etiam Albucasi visum fuit, & cum Albucasi & cum cæteris omnibus supra citatis Authoribus (eandem sententiam) retulerunt moderni, Guilielmus de Placentiis, Sanctus Arduinus, Cardinalis de S. Pancratio, Bertruccius Bononien-
sis,

sis, Cæsalpinus, Baldus Angelus Abbatius, Cardanus, Julius Cæsar Claudinus & tot tantique alii, quorum honoranda fama in medicorum ore resonat, & qui supergressi vulgi gregem meritissimo potuerunt

Sedere in Philosophicâ familiâ.

Et licet *Ioh. Baptista Hodierna* in curiosissimis litteris ad doctissimum M. A. Severinum scripserit, se dedisse feli buccellam panis felle viperino intinctam, citra quod videret effectum veneni, neque tamen hæc sola experientia sufficiebat evertendæ opinioni tot solidorum ac principum Doctorum. Præterea spectaculum quotidianum est, feles cum laceris, omnis generis, & cum serpentibus ludere, & quod illos deglutiant, etiamsi Albertus Magnus cum magistrali demonstratione id neget, fortasse persuaderi quis posset, quod felis non fuerit

animal proportionatum pro facienda tali experientia, quemadmodum etiam proportionatus non fuit pul-
lus ille gallinaceus, cui supradictus Severinus deglutiendum dedit fel
(viperæ,) quoniam sæpissimè lacer-
tas, serpentes, araneas, & alia ani-
malia venenosa devorant.

Interea auscultandi gratiâ stabat
in angulo quodam *Iacobus Sozzi* vi-
perarum captor, homo comparan-
dus antiquis Marfis & antiquis Psyl-
lis, qui risum vix tenens, subriden-
do prehendit fel viperæ, mistumque
dimidio cyatho frigidæ, illud gulæ
infudit vultu intrepido, ac conspi-
ciendum dedit, quam fuerint de-
lusi supra dicti Autores, seque obtu-
lit, ad ebibendum omnem eam quan-
tatem fellis, quam maximam po-
scerent. Veruntamen eum quidam
crederent, quod bonus Jacobus se
præservasset, quanquam id liberri-
mè negasset, aut cum Mithridatio,
aut Theriaca, aut alio Alexipharma-
co,

co, opportunum visum fuit faciendi alia experimenta, & ob id duobus pipionibus grandioribus ad deglutendum datum est, utrique sine nocumento, & quod majus est, & quasi non credibile, canis cui dimidia uncia fellis per vim infundebatur, ne minimum accidens exinde passus est, & sanus & alacer adhuc hodie vivit, & nisi aliud malum ipsum occidat, ceterum vivet. Pullis quoque gallinaceis bona fellis quantitas data est, & ipsemet fella bina intrusi gutturi pavonis & galli Indici, & quatuor viscera integra, non removendo fel, feli devoranda dedi, qui, quod affirmare possum, delicatulæ sibi labia lungebat.

In aliis animalibus sæpissimè idem expertus sum, attamen semper in diversa specie, quoniam, uti optimè nosti, multæ sunt res, quæ aliis animalibus pro cibo sunt, & aliis veneno, aut alia accidentia insolita & noxia causantur.

Et ut nihil dicam de cicuta devorata à Sturnis , & de Helleboro à Coturnicibus & Capris, referam *Tibi* quod pauci dies elapsi sint quod observaverim , medium granum hostiæ illitæ oleo Ricini Simiolo concitasse vomitus , dejectiones alvi, & hypercatharses anxias & terribiles ; & tamen sex guttæ ejusdem olei commissæ gutturi galli , ipsum non tantum non necarunt, sed nec minimum fastidium ipsi aut nauseam aut alvi dejectionem excitarunt. Per has observationes plurimis vicibus factas , manu palpatum cum esset, fel viperæ ore assumptum neutiquam necare; digressum est ad considerandum , an instillatum vulneribus , ipsa veneno inficeret, & post multa experimenta in pluribus pullis gallinaceis & columbinis , & privatim à me in cuniculo , agnello & lepore, animadversum est , quod nulli illorum aliquam noxam inferendi vi præditum sit ; æquè ut nec vim habeat utilitatem ali-

aliquam conferendi, nec juvare mor-
su viperæ impositum, quicquid in
contrarium dicat *Baldus Angelus*
Abbatius Cap. 5. & 7. & Schröderus
in sua Pharmacopœa.

Cæterum in fundo duarum illarum
vaginarum (seu cavitatum) intra
quas repositos viperæ habent dentes
humor quidem stagnat colore & sa-
pore simillimus olei amygdalorum
dulcium, & hunc crediderunt, uti su-
pra scripsi, transmitti per certos
quosdam canales ex vesica fellea.
Certum est & à me multoties obser-
vatum, quod, quando vipera evagi-
nat dentes & morsum minatur, neces-
sario effundat super vulnus liquorem
illum flavum, non idèd, quod vaginæ
rumpantur, quemadmodum statuit
Mercurialis, Grevinus & alii, qui in-
venerunt quasdam vesicas sub lingua
nunquam visas, sed quia semetipsas
vaginæ se comprimunt, & ringuntur
sive contorquentur, non aliter ac
follis flatum emittens aut canis labra
rin-

ringens five dentibus hirriens, quando morsum minatur.

Quæsitum est an liquor iste ore assumtus queat negare? & à quibusdam constanter affirmatum est, sed ab aliis eadem constantia negatum, & idem supradictus Jacobus Viperarius obtulit se ad ebibendum ejus cochleare plenum, & dictum factum, visus est illud delicatissimè & per vices degustare five elambere.

*Iam si quisquis es, Lector, creditum
& tardus*

*Hoc quod dicam, non mirabere
Quod ego, ut vidi, vix mihi credidi.*

Jacobus Viperam ex maximis, & ferocissimis & iratissimisprehendit, & curavit ut in dimidium vini cyathum non solum omnis liquor quem in vaginulis habebat, proflueret, sed insuper omnis spuma omnisque saliva, quam serpentulus hic exagitatus, percussus, compressus, iratus
reji-

rejicere potuit, & sic bibit hoc vinum, ac si esset tantum julebus perlatus; & sequenti die cum tribus viperis contortis inter se, denuo eundem lusum exhibuit, sine ullo metu, quia ipsi haud erat causa timoris, namque

*Timeri debent solum ea,
Quibus est potentia nocendi,
Non alia, quia terribilia non sunt.*

Ob id ego quatuor capita viperæ semiviva, & sanguinem stillantia & squalida, immersi in scyphum aquæ plenum, & cum gladiolo (*lancetta*) resecai omne pulpamentum palati & maxillarum, & curavi, ut omnis humiditas quæ ibi continebatur inde scaturiret, donec aqua redderetur spumosa, turbida & abominabilis, postea quasi totam una cum intrito infudi in stomachum hœdi, & residuum, quod supererat, anati fiebat jusculum commodum, sed nec hæc nec ille ullum veneni accepti signum dederunt. Non

Non itaque erit temeritas, si dicatur, quod delusus sit Albertus Magnus, eruditissimus Mercurialis, subtilissimus Capi vaccius, & celeberrimus Zacutus, quando dicunt, vinum in quo suffocata sit vipera, esse semper pessimum venenum & lethale, & qui his prior deceptus fuit Aëtius, & Aëtio prior Dioscorides, affirmando id non solum de vino illo, in quo mortuæ sint viperæ, sed & hoc, in quod hæ bestiolæ caput, bibendi causa, immerferint. Sed non vidi (has bestiolas) adeo cupidas hujus pretiosissimi liquoris, uti Aristoteles & Dioscorides ipsas faciunt, nec novi quomodo urceoli vino intra fepes absconditi ad capiendas illas decipulæ sint accommodatissimæ; quandoquidem asservans nonnullos cyathos (vino) plenos, in cistis ubi viperæ degebant, non solum nunquam lassus fui in observando, an viderem ipsas unicam guttulam lambere, verum nihilo secius diligentissime obser-

observavi, an si non adessem, inde bibissent; tractu tamen plurimi temporis non vidi plus consumi quàm quod calidissimus aër ambiens potuisset exhaurire. Et hoc è contrario multas difficultates mihi movit ad credendum veram esse historiam à Galeno recensitam *lib. I I. de simpl. Medic. Fac.* quod, cùm aliquando ampulla vini messoribus quibusdam delata, & in campum, (loco non longè ab illis distante) collocata fuisset, ubi illi ex ea infundere in scyphum voluissent ut biberent, vidissent viperam irrepisse & suffocatam fuisse. Propterea dico, si vipera potuisset intrare in illam ampullam, necesse fuisset, ut fuisset aperta; & si aperta fuisset, eadem facilitate, quâ intraverat, iterum regredi potuisset; eadem planè ratione, quâ sæpius vidi vipersas ex lagenis longissimi colli tam vino plenis quàm semiplenis, in quas incluferam, evadere.

Concedatur tamen, accidisse hunc casum, quod illa vipera non potuerit

rit viam reperire qua exiret, non ob id sequitur, necesse fuisse, ut illa tam subito suffocaretur; etenim viperæ per aliquod tempus natant in omnibus liquoribus, beneficio cujusdam vesiculæ aëris plenæ, quam in corpore habent, non valdè dissimilem illi aliorum piscium. Nec refert, quod objiciatur odorem vini vaporosum potuisse in momento viperam inebriare & suffocare, quoniam ipsemet viperas immisi in vasa vitrea vino generosissimo Alicanto, & aliis spirituosissimis Neapolitanis & Siculis, & semper observavi, quod vivæ sunt servatæ natando, spatio circiter sex horarum & quando violenter detinui omnimode ipsas in vinum demergendo, servatæ tamen sunt ibi in vita pariter horam unam cum dimidia; & cum tandem essent mortuæ & plures dies eas servassem optimè clauso orificio angusto vitri, mihi declararunt non esse verum illud, quod *Paulus Emilius Ferrallus* refert,

refert, quod talis modi vasa rum-
pantur ob nimium calorem carniū
viperinarum in iis maceratarum : Et
per consequens debile & vacillans
est fundamentum illud (quantumvis
à Severino consideratione dignum
reputatur) pro decernendo quam
calidi temperamenti sint hi serpen-
tuli ; De quibus tandem hoc *Tibi* di-
cam, quod diutius vivi conservan-
tur in aqua, quàm in vino, cùm plu-
rimi in aqua tertium diem attige-
rint, & ulterius detenti sub aqua plu-
rimi duodecim circiter horas super-
vixerint ; quo tempore exacto cùm
morerentur & ipsorum cadavera
aperirentur, & cor inspiceretur, sem-
per inveni auriculam utramque mul-
to majorem ipsimet cordi factam
esse, licet in statu naturali sint mini-
mæ, usque adeo, ut quidem minus
acutos adhibentes oculos pro vero
dixerint, Cor viperinum habere uni-
cam auriculam. Sed prætermiſſa hac
digressione, redeo ad descriptionem

liquo-

liquoris illius flavi, qui intra vaginas dentes contegentes invenitur; De hoc cum ore assumtus neque hominibus neque brutis lethalis sit, pergam inquirere an fortassis vulneri instillatus causa mortis existat? Et verum est, spatio trium quatuorve horarum mortuos esse omnes gallinaceos omnesque columbinos pullos, quorum vulnera eo infecta fuerunt, tamque necare liquorem viperarum vivarum quam desumptum è palato & vaginis viperarum mortuarum, etiamsi mortuæ sint ante 2. vel 3. dies. Ejus rei experimenta plus quam centum in diversis animalibus faciens, omnia me confirmarunt, ut credam Cleopatram, tunc, cum mori constituisset nullatenus ab Aspide se morderi passam esse, ut quidam Historici referunt, potius verò, quod illa, modo magis expedito, magis securo, magisque secreto, postquam ipsa se vulnerasset aut suum admordisset brachium stillaverit super vulnus

nus (uti narrat Autor Libri de Theriaca ad Pisonem) venenum, quod ex Aspide expressum in pyxidula, in talem eventum parata, conservabat: Vel quemadmodum refert Dio, quod illa vulnerarit brachium acu venenata, quam crinibus ornamenti causa infigere consueverat, eratque illud venenum talis naturæ, ut nemini noceret, nisi quando acus puniendo sanguinem attingeret.

Et confirmor in hac opinione, quoniam licet dicant Aspidem multo venenosiores esse Viperâ, quod in præfenti concedam, nullatenus tamen illa (Aspis) est ex hac prosapia serpentum, qui (juxta mentem Nicandri, Æliani & aliorum) habent dentes caninos opertos vaginis, in quibus venenum asservant, & illud venenum profluit totum si non primo, saltem secundo morfu, sic ut tertius (sæpius hoc compertum est) non venenosus sit, & ob hanc causam circumforanei & agyrtæ

sine periculo se morderi à viperis patiuntur : proinde Cleopatra una sola Aspidē mortem inferre Naëræ & Carmionæ suis famulis, & demum se ipsam enecare non potuit, & tanto minus quoniam sæpè tali animalculo primo morfu dentes evelluntur. Adde sis, quod mortua Cleopatra in illo cubiculo serpens homicida non inventus fuerit, & nemo non naturalem horrorem novit quo fæminæ omnes adspectum, nedum conrectationem serpentum abominantur. Nec ullius ponderis est, quod in Augusti Triumpho viderint Romæ Cleopatrx imaginem, tenentis manu Aspidem, jam jam vulneraturam brachium, sic enim ludit Sculptor sive Pictor, qui alio magis evidenti modo, populo delineare non poterat modum mortis, quem Regina sibi elegerat ad effugiendam servitutem Victoris Augusti. Non disparem licentiam satis crebro sibi hodierni Pictores sumunt, atque inter

ter alias ejusdem argumenti Petrus Victorius illos vituperat, quod Cleopatram pingant ab Aspide mammas demorsam, Plutarcho, Propertio, Paulo Orosio, & Paulo Diacono referentibus, quod non pectus, sed brachium admorderi passa sit.

Et hac licentia pictoria non solum hodierni sed & antiqui usi sunt, quandoquidem apud Gorleum gemma invenitur, cui insculpta visitur Cleopatra vulnerata ab Aspide in mamma. Et licet Petri Victorii censura reprehendatur à Baldo Angelo Abbatio, affirmante quod verisimilius sit, quod permiserit sibi pectus commerderi, tanquam partem cordi viciniorem, nihilominus perdoctè Victorius defensus est a *Casparo Hofmanno* Philologo & Medico nostri temporis eruditissimo *lib. I. var. lect.* Sed ut ad nostrum propositum redeam, valdè miror quod sapiens & optimus senex Marcus Aurelius Severinus, in cognitione viperarum

versatissimus & experientissimus, indubitanter dicat, quod ille liquor flavus, vulneribus illitus, ea non veneno inficiat; persuasus solis duobus experimentis, uno in crista galli, altero in manu vulnerata cujusdam sui famuli: quia oportet confiteri quod tentando experimenta

*Vera sæpius apparent res,
Quæ dubitandi dant falsam materiam*

De veris causis, quæ sunt abstrusæ.

Et sæpius accidit, quod hæ veræ causæ, propter quædam impedimenta ignota, aut non observata, non possint demonstrare suos effectus. Possum quoque affirmare Tibi, me usu didicisse, quod oves, canes, pulli gallinacei meo instinctu rabiose demorsi à viperis, paucos ante dies in campis meridie ardentissimo captis, non sint mortui; & e contra, demorsus à Vipera, mortuus est pullus gallinaceus, cui plagam dentibus infligitam,

Etiam, exsecueram, & optima diligentia curaveram, ut ille malignus liquor, qui in vaginis absconditur, excerneretur. De his omnibus pulvis gallinaceis columbinisque, quarum plagis venenum fuit affricum, evasit aliquando unicus, & evasit fortè, quia, quando punctura subtilissima cultelli rasorii (seu scriptorii) eum fauciaui, incidi venam majusculam, ex qua abundanter profiliante sanguine, potuit ex accidenti fieri, ut venenum ad interiora non penetraret, quin potius cum regurgitante sanguine, tanto spatio, quantum *capiat* una vel altera hora post egressum, toxicum ex corpore fuerit propulsum.

Hinc ergo equidem colligo, quantum possit juvare illos, qui à Viperis sunt demorsi, scarificare juxta præceptum antiquorum, locum commorsum, ad evocandum sanguinem, aut applicare cucurbitulam, aut admoveere unam aut duas hirudi-

nes benè purgatas , aut etiam exsurgendum præbere homini vulnus. Observes etiam *Dn. Laurenti*, Avicennam animadvertere , ne ille , qui exsugit ejusmodi vulnera , habeat dentes corruptos & cariosos ; Et ante Avicennam valdè judiciosè Cornelius Celsus & Aëtius admonuerunt (etiamsi Severinus se decipiens judicet hanc cautelam esse frivolam) ne ulcera aut vulnera in ore habeat , quoniam venenum exsuctum mortem causari posset, quod aliàs, etsi in stomachum descenderet, neque sanitati neque vitæ officeret. Et hæc nullatenus nova est doctrina , sed factis antiqua, & à modo nominato *Celso* nobis suppeditata dicente : *Nam venenum Serpentis , ut quedam etiam venatoria venena , quibus Galli præcipuè utuntur , non gustu sed in vulnere nocent.* Post Celsum idem etiam animadverterunt *Galenus lib. 3. de Temperam. & Autor de Theriaca ad Pisonem cap. 10.* Sed inter omnes bel-

bellissime *Lucanus* tunc, quando descripsit *Catonem* deducentem Romanum exercitum per *Libiæ* arenosa deserta :

—— *Iam spissior ignis ,*
Et plaga , quam nullam superi mortalibus ultra
A medio fecere die, calcatur, & unda
Rarior : inventus mediis fons unus
arenis
Largus aquæ ; sed quem serpentum
turba tenebat
Vix capiente loco , stabant in margine sicca
Aspides, in mediis sitiebant dipsades undis.
Ductor ut aspexit perituros fonte relicto ,
Alloquitur : Vana specie conterriti lethi
Ne dubita miles tutos haurire liquores :
Noxia serpentum est admixto sanguine pestis ,

*Morsu virus habent, & fatum den-
te minantur.*

*Pocula morte carent: dixit, dubium-
que venenum*

Hausit. — —

Pro confirmatione hujus veritatis, si tibi non sufficerent omnes supra allegatæ probationes & auctoritates, scito, quod diversæ personæ coxerint & comederint hilariter omnes universos illos bonos pullos gallinaceos & columbinos & omnia reliqua animalia, quæ Viperæ morderant, quicquid dicat Matthiolum non posse id fieri sine manifesto veneni periculo; utque omne tollatur dubium omnisque scrupulus, de crudis etiam & jam jam occisis viperis, ipsas devorandas objeci cani, Civettæ seu hyænæ odoriferæ, & cuidam ex avibus rapacibus, Tinunculo, quem Itali *Gheppo* vocant. Pariter expertum est quod terribilia, horribilia, & hominibus lethalia jacula

cula Incolarum Insulæ Bantam feriendo per-brevi tempore mortem concilient, sed epoto vino aut alio liquore, in quibus plures dies steterè infusa, ne minimam alterationem sanitati inducant.

Legitur in supra citato *libro de Theriaca ad Pisonem*, quod Dalmatæ & Sacæ venenarint jacula, fricando ea super Helenium, & cum illis saltim leviter vulnerantes, dummodo sanguinem tetigerint, occiderint, cum tamen Helenium ad comedendum fuerit ipsorum cibus innocentissimus, & cervos & reliquas feras iisdem telis occisas, omnimodè securè comederint. Quomodo igitur, si venenum Viperarum gustatum non solum non est lethale, sed nec ullo modo noxium, quomodo, inquam, poterit esse vera historia Matthioli, aut illa altera Amati Lusitani, duos juvenes vulneratos à vipera mortuos esse, quod ipsi sibi exsuxissent plagam morfu inflictam? Meo arbitrio

probabile videtur dictu, quod illi mortui sint, non quia sua sibi vulnera exfluxerint, sed utique quia à Vipera erant morfi, aut sugendo non omnem extraxerant venenositatem, aut quia in ore habebant quoddam vitium sibimet illam communicarunt, aut denique quia ipsis non præsto erant alia necessaria medicamenta interna, quemadmodum tempore, quo Pompejus Rufus Ædilis fuit, Romæ accidit circumforaneo cuidam, ut in medio foro Alpibus brachium ei commorderet; qui, licet sibi morsum exsugeret, nihilominus duorum interstitio dierum vita privatus est: Quod ipsi evenit, Æliano teste, quod ejus æmuli abstulissent aut effudissent aquam quandam medicatam, quam sibi pridem præparaverat pro potu, non verò pro collatione oris, quoniam in defectu hujus aquæ, poterat flagitante necessitate lavare se aut vino aut aqua ex proximo fonte hausta; atque etiam si dicat

dicat Ælianus, quod huic ipsi, priusquam exspirasset, computruerint, & gingivæ & facies; nihilominus hoc non est argumentum sufficiens ad probandum, fuisse (putredinem) effectum suctionis, quoniam Dioscorides, Actuarius & Cæsalpinus docent, quod illis qui à Vipera sunt vulnerati, præter alia accidentia, etiam gingivarum morbus superveniat, & exhalet, quemadmodum Aldrovandus loquitur, flatus gravis & putridus ex ipsorum ore; & juxta Avicennam, inflentur ipsorum labia, id quod non accidit, sicut per experientiam vidi infinitis vicibus, illis qui absorbent aut deglutiunt venenum ex Viperis. Immo canis, cui affricari jussi morsum in extremo naso, usque adeo illum lingua deterfit, ut mortem evaserit, nec tamen linguæ nec gingivis aliquid mali accidit. Etiam antiquitus homines erant qui pretio conducti artem ex fugendi morsus venenatos profiteban-

bantur. Et in hoc argumento succurrit mihi exemplum pulcræ charitatis simulatæ Augusti, qui (quemadmodum legitur apud Suetonium & Paulum Orosium) Cleopatra defuncta, mandavit ut à Marfis & Psyllis ejus fugeretur vulnus, & hanc fictam pietatem abundanter illis temporibus usitatam invenio, circa initia Magnorum Imperiorum; quare non multos annos ante subversam Alexandriam,

*Cæsar, postquam proditor Ægypti
Sibi fecit donum honorati verticis,
Celans gaudium apertum,
Planxit per oculos publicè, sicut est
scriptum.*

Cato etiam in Africa, refert id Plutarchus, sustentabat in suo exercitu multos Psyllos, ut medicarentur vulneribus serpentinis, exsugendo ex illis venenum: ne verò persuadeas Tibi, ac si Psylli, Marfi, & Ophiogæ illorum temporum magis peculiari

liari & propria virtute præditi fuerint illá, quam quivis homo neglectissimus hodierno die. Et quamvis Plinius pluribus in locis, & Aulus Gellius recensent, quod illud fuerit donum providæ naturæ, solis illis populis concessum, quibus etiam in more erat positum probandi pudicitiam suarum Uxorum, exponendo tenellos filiolos in medium ferissimorum serpentum, nihilominus haud adducor, ut hoc credam; verum multò magis fidem dare malo Cornelio Celso, qui multis annis ante Plinium & Gellium nobis scriptum reliquit : *Neque herculè, scientiam præcipuam habent hi, qui Psylli nominantur, sed audaciam usu ipso confirmatam.*

Et mox : *Ergo quisquis exemptum Psylli secutus id vulnus exsuxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem præstabit.* Et ipsi Psylli non minus quam alii homines mordebantur à serpentibus, & pro sanatione opus

habebant alexipharmacis, quod colligo ex illo libro, quem Damocrates Medicus & Poëta Græcus scripsit de Antidotis, inter quæ unum legitur, de quo ipse affirmat, quod illo utantur Pssylli, tunc quando erant à viperis morfi.

Σφόδρα ἀγαθὴ δύναμις, ἥ καὶ χρωμένους
Πίνοντας αὐτὰς οἶδα, δηχθέντας κακῶς
Τοῖς ἀρλιθήροισι ἔχισι τὰς καλυμένους
Ψυλλίς.

Illius est vis optima, quâ uti ipsos bibentes novi, cum malè se habebant, à viperis laesi, qui vocantur Pssylli.

Et an ille Ophiogenes, Æsagon vocatus, evaserit sanus & salvus ex dolio pleno serpentibus, in quod, ut suæ virtutis experimentum daret, jussu Romanorum Consulium inclusus erat, sit fides veritatis apud Plinium, qui hoc refert. Adhuc hodiè considerem cum homine, quicunque

que is sit , aut alio animali facere simile experimentum , dummodo mihi concessa sit electio serpentum; & prætermiſſis multis aliis , recorderis illorum serpentum , qui in angusta spelunca prope Braccianum circumvolvunt se circa nuda corpora illorum , qui se eò deferri patiuntur , convalescendi causa à quibusdam morbis contumacibus & chronicis , sæpeque suam intentionem consequuntur, nescio an propter serpentes implicatos adhærentes , aut, quod mihi credibilius videtur propter sudorem quem copiosissimum calor specus provocat, saltem interea me submitto prudentissimo iudicio illorum Autorum , qui de hac specie serpentifera accuratissimè scripserunt, & speciatim Doctissimi & nunquam satis laudati Thomæ Bartholini, & curiosissimi Athanasii Kircheri. Fuit semper in mundo magna quantitas illorum Marſorum & Psyllorum non quasi essent ex
pro-

profapia illorum, qui gloriabantur de fabulosa origine ex Filio Circës, & ex Rege Psyllo; veruntamen quia, quod observat celebris *Thomas Reinesius in Var. lect.* illis temporibus idem nomen sibi arrogabant omnes illi, qui profitebantur artem exsurgendi venenata vulnera, & capiendarum viperarum.

Et Galenus mentionem facit cujusdam ex his, qui primus in Asia instituerit artem hujus venationis; & Romæ in Aula Imperatoria erant servi huic soli officio destinati; referente supra nominato Galeno, se medicatum esse uni, qui demorsus à Vipera Ictericus evaserat. Erant itaque omnes vilis & abjectæ conditionis. hinc est quod *Martialis* ad retundendum fastum superbi Cæcilii, ipsum ita alloquatur.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.

Non es, crede mihi: quid ergo? Verna es.

Hoc quod Transiberinus ambulator,
Qui

*Qui pallentia sulfurata fractis
Permutat vitreis : quod otiosa
Vendit qui madidum cicer coronæ :
Quod custos , dominusque vipera-
rum :
Quod viles pueri salariorum : &c.*

Dum hætenus demonstravi Tibi ,
quod sine periculo possint morsus
viperini exfugi , colligere hinc po-
tes, quæ fides dari queat omnibus il-
lis quæ recensentur in infra scriptis
Epigrammatibus , quorum Autores
videntur scripsisse, id quod ipsis vi-
sum est fore ut contingeret , si tales
casus darentur. Atq; quemadmodum
(credo) mundum semper eodem
modo stetisse, sic credere juvat, quod
sicut videmus hodierno die multis
Versificatoribus aliquid in mentem
venire, quod aliquid insoliti aut acu-
minis ipsorum palato fovere videat-
ur, subito adaptant conceptum Car-
mini (quod *Sonnetum* vocant) : un-
de observamus sæpissimè primos
qua-

quaternos & quandoque primum ternarium (versuum) esse texturam, haud illi similem quâ Petrarcha & alii Poëtæ meliores utuntur, sed contrasum ex conceptibus & nobilioribus sententiis, & tandem suppletam verbis, nequaquam realibus, sed solummodo sufficientibus ad cogen- dos ultimos illos tres Versus, qui fuerunt occasio & materia Carmi- nis; sic fortasse potuit contigisse in illis temporibus, ut cum illi Auto- res formassent suum conceptum de planta, fingentes morsum à Vipera inflictum uberi Cervæ & Capræ sil- vestris, hinc Medicina Veneno per- fectum suorum partuum lactentium, & tandem hisce mors, ac matribus vita reddita. Epigrammata sunt se- quentia:

Π Ο Λ Υ Α Ι Ν Ο Υ

Δορκάδ' ὁ ἀγρίϊόκοιο τιθηνηήροισ' ἔθηκε

Ἐμπλοιοι εἰδῶσα πικρὸς ἔτυψεν ἔχισ.

Νεβρὸς δ' ἰομιγῇ θηλὴν σπάσσε, καὶ τὸ θυ-
σαλθὲς

Τραγύμαλ' ἐξ ὀλοῦ πικρὸν ἔβρωξε γά-
λα ,

Αδην δ' ἠλάξεν αὖτο , καὶ αὐτίκα νήλει μοίρῃ ,

Ἦν ἔπορεν γαστήρ , ματὸς ἀφείλε χάριν .

Id est :

*Grande recens foeta cum cerneret
uber alumnū*

*Forte fero caprea vipera dente fe-
rit.*

*Hinculus hinc mamma trahit im-
medicabile vulnus*

Et lac de diro vulnere triste bibit.

Sic illi mortem crudelia fata dedere ,

*Quodque alvus dederat sustulit
uber ei.*

ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΙΑΛΟΥ.

Κεμμάδ' ἀριτόκῃ μαζοῖς βρέθκει γά-
λακτ'

Ἠφορέη δακρυῶν ἰὸν σὺνῃκεν ἔχισ .

Φαρμαχθὲν δ' ἰὼ μετῆς γάλα γαστρός ἀ-
μέλξας

Χείλεσι , τὸν κείνης ἐξέπειν θάνατον .

Id est :

*Cervæ forte recens foeta turgentia
laete
Ubera*

Ubera lethifero vipera dente ferit.

Hinnulus at subito fugit lac triste labellis

Interitum matris semianimisque bibit.

Præter suctionem vulnerum, utilissimum etiam existimo esse ex Consilio Galeni, si fiat stricta ligatura, non procul à vulnere, in parte superiore, videlicet ne per sanguinis circulationem venenum ad cor feratur, totaque sanguinea massa inficiatur. Nec refert quicquam an ligamentum sit ex lana aut lino, aut serico, aut corio: fuit etenim illecebra hominis simplicis, vel potius nimium superstitiosi, quando Gilbertus Anglicus scripsit, plus juvare ligaturam cum corrigia ex pelle Cervino. Proinde laudabile erit, fidem non dare ejusmodi nugis, quales invenire est apud Plinium, Aëtium, & Quintum Serenum Sammonicum,

cum , quod caput recenti viperæ avulsum , sicque calidum & cruentum morficaturæ impositum antidotum sit mirabile ejusdem veneni. Ridebis procul omni dubio , quia audeo dicere esse infantilem simplicitatem, siquidem multa & repetita experimenta cum ratione conjuncta, mihi non imposuerunt. Deceptus sanè esset, qui prospiciens sibi remedio pro morfu venenato, solummodo confideret mirabili efficaciam quam Scriptotes Citrio pomo tribuerunt, unde legitur apud Athenæum, duos criminum reos , condemnatos ut ab Aspidibus icti morerentur , & ab his sæpius rabiosè demorfos, nihilominus vim veneni non sensisse , ea de causa, quod paulò ante, quam infelices illi accessissent ad patibulum, quædam condolens & misericors fœmella , ipsis comedendum exhibuisset malum citrium. Infeliciores illis fuerunt duo gallinacei pulli, qui à me quatuor diebus continuè nutri-

nutriebantur hordeo infuso in decocto Citri, ultimo eorum gutture impleto frustulis citriorum & citrato, elapsis duabus horis curavi ipsos à Viperis duabus morderi & unxi insuper Vulnus unius cum Q. Essentia Corticum Citri, ast intra tres horas morientes ambo ansam mihi colligendi dederunt, hanc medicinam esse frustraneam, & historiam Athenæi fabulosam. Fabulosum etiam nihilo secius est, quod de astrali (sicuti vocant) & magica virtute signaturarum in plantis somniati quidam Authores sunt, & in primis præstans, & si unus celebris nostro tempore, & à me multum æstimatus Chymicus Oswaldus Crollius, ejus rei prius aliquod experimentum edidisset nunquam pennâ excidere permisisset, quod, quia Spinæ Capparum signaturam habent dentium viperinorum, ea de causa Cappares esse summum & præsentissimum remedium ad sanandos Viperarum mor-

morsus. Ego feci experimentum, non ideo quod sperarem vel crederem verum esse effectum, sed ut possem cum veritate scribere, me comperisse; & ipsissima hac veritate confiteor *Tibi*, quod optimo studio expertus sum aliquot alias celebres herbas à Dioscoride & Plinio descriptas, semperque delusus sum; nec unquam mihi contigit videre magna ea miracula, quæ illis (herbis) attribuant: Unde placuit mihi credere, aut quod illæ non habuerunt tantas facultates, aut saltem habuerunt

Temporibus antiquis quando boves loquebantur, & Cælum plures benignitates produceret, quàm nunc solet.

Fortè illis temporibus felicibus, verum erat, quod caput viperæ jugulatæ filo serico carmesino, & collo appensum, sanitatem restitueret anginâ laborantibus, & præcaveret, ne unquam hoc ferino, & præcipiti mor-

morbo infestarentur, sicuti scribit cum multis autoribus Abimeron Abinzoar, vulgo dictus Avenzoar, & sicut hoc sibi vulgus persuadet: Equidem novi virum in civitate non procul à Florentia dissita, qui pro quovis pretiosissimo thesauro, non deponeret à collo Viperæ caput, quod perpetuò appensum gerit, quanquam singulis annis, circa principium Aprilis infallibiliter hoc morbo vexetur, & nisi Medicus ipsius, citra moram succurreret largis venæ sectionibus & aliis efficacibus remediis, videtur, quod suffocatus permanens, verum redderet, ex parte, pronunciatum Avenzoar. Fortasse in illa antiqua ætate non erat mendacium, sicut hodie est, quod recenset M. A. Severinus, quod capi demorfi & interemti à Viperis, & comesti à quartana laborantibus, sint præsens medicamentum ad extinguendum focum febrilem, qui spatio plurium annorum contumaciter
aliàs

alias solet vigere in humanis corporibus, in contemptum omnium illorum remediorum, quæ à Medicis fuerunt subministrata.

Ut jam redeat eo, unde digressa erat mea Epistola, videtur investigatione dignum, An revera venenifer ille liquor, scaturiens ex vaginis dentium, transmittatur ad illos (sicuti cum multis aliis credit Baldus Angelus Abbatius, & inter plurimos modernos eruditissimus Samuel Bochartus in sua doctissima Geographia Sacra) ex thesauro fellis, mediantibus quibusdam minutissimis ductibus ad caput derivatis: & licet ad videntes illos sæpius atque sæpius accuratè intendissem supercilia, sicut senex Sartor ad crenam acus; nihilominus tamen illos cernere non fuit possibile; Proinde certissime opinor, non habere viperam ejusmodi ductus ex felle in caput, nisi quos pia meditatione quidam Scriptores sibi imaginati sunt. Hoc vero mihi persuadet

c

suadet

suadet color fellis, tinctus ex viridi fatis florido, qui sanè debebat visum adjuvare : mihi persuadet etiam consideratio, quod fel judicio saporis prædictum, est vellicante & asperâ amaritie : ubi ille alter liquor, qui funditur in Vaginis dentium insipide-dulcis est, &, quemadmodum supra dixi, fatis convenit cum oleo amygdalorum dulcium. Insuper, si quidem canaliculus quidam ibi sit, qui ex jecore in fel procedit, is factus ad deferendum humorem biliosum ex jecore in vesicam ipsius fellis, non verò in vesicam partium superiorum ; & quo omnimoda certitudo afferri queat, prematur vesica fellea, & sentietur esse impossibile, ut humor biliosus possit versum superiora currere : contra verò, si prematur versus inferiora, paulatim videtur omnis exstillare ad intestina.

Nisi paderet quidquid illud cogitanti incidit scribere, dicerem
for-

fortasse citra reprehensionem , istum liquorem flavum non alia via mitti ad caput (in supradictas vaginas dentium) quam per illos ductus salivales , novissime inventos à celeberrimo Thoma Warthono , & in hac Aula à Laurentio Bellini, juvene doctissimo & maximæ expectationis , & monstratos in aliis animalibus , excepto homine , & speciatim in Cervis & Picis ; præter quos inferius ad fundum illarum vaginarum binæ exstant glandulæ , à me in omnibus Viperis inventæ. Noli ergo criminis arguere hanc meam opinionem , quasi posset esse quædam Chimæra ; sicut Chimæram credo esse opinionem illorum , qui dixerunt , illum liquorem in faucibus viperæ reddi venenatum , posito , quod refert Aristoteles , Pausanias , & Autor libri *de Theriaca ad Pisonem* , Viperam vesci herbis lethiferis , Scorpionibus , Cantharidibus , Bruchis & aliis vermiculis & insectis venenosis.

noſis. Chimæram, inquam, credo eſſe: quoniam citra repetitionem ſufficiat dicere, quod Vipera, quicquid ipſa aliàs edat, vivit in pyxidibus, octo, novem, & plures meſes ſine cibo, & tamen poſt adeo diuturnum jejunium mordendo venenat: Imo Galenus in illo tractatu, quem ſcripſit ad Pamphilianum *de uſu Theriaca*, vult ipſam eſſe magis venenofam ita famelicam, quam tunc, quando recens capta eſt: & Autor libri de *Therica ad Piſonem* credit, quod minus turgeat veneno poſtquam devoraverit illas cantharides.

Inſuper ipſa experientia id confirmat. Accipe Viperam ex illis, quæ diutius in pyxidibus fuerunt aſſervatæ; fac mordeat bis terve pullum gallinaceum, uſq; dum mordendo omnem liquorem contentum intra vaginas excreverit: Si ut ab eadem vipera alius pullus mordeatur curaveris, hic ſecundus non morietur. Repone poſt Viperam in ſuam pyxidem, reſpi-

respice post quatuor aut quinque pluresve dies , & deprehendes fundum vaginalium plenum solito liquore ; Sique tunc Vipera denuo momorderit , inferet mortem , & tamen dictis istis diebus jejuna permansit , nec voravit insecta venenosa , ex quibus potuisset generari in faucibus venenum.

Sed quid *Tibi* dicam de dentibus ? Quam plurimi parvi videntur in faucibus Viperæ dentes , tam in maxilla superiore , quam in inferiore. sed de his impræsentiarum nil dicam , solummodo differam de illis majoribus , qui canini vocantur ; Quot eorum vipera habeat ex libris discere nequeo. Nicander vetus Poëta , qui floruit tempore Ptolemæi VII. & Attali , ultimi Regis Pergami , scripsit masculum habere duos dentes , & foeminam habere plures quam duos , sed numerum non declarat :

Τὸ μὲν ὑπὲρ κυνόδοντες δύο χροὶ τετραίρον-
ται

Ἰὸν ἱερὸ γόμφου , πλείονες δέ ται ἀιέν
ἐχιδνης.

*Huic gemini apparent dentes in car-
ne venenum*

*Fundentes dirum, sed fœmina pluri-
bus atrox.*

A Nicandro penitus dependet, & universim ab ejus græco Scholiaste, Autor libri de *Theriaca ad Pisonem*, Rhafes, Avicenna, Actuarius, Johannes Gorræus in *Notis ad Nicandrum*. His adhæret pariter magnam partem Autor illius græci tractatuli qui inscribitur.

ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥΣ ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΦΑΡ-
ΜΑΚΩΝ.

Hoc opusculum nondum typis excusum prostat, sed conservatur Florentiæ in famosissima Bibliotheca Medicea ad S. Laurentium, in pulpito LXXXVI. in illo Codice in
quo

quo scripta exstant Commentaria Michaëlis Ephesii de Partibus animalium. Si liceret meum dare iudicium de hoc scripto, dicerem, illud falsò ab amanuensibus attributum fuisse Dioscoridi, & multò potius esse Opus Eutechnii Sophistæ Græci, qui compilavit Paraphrases ex Nicandri libris, nondum in lucem datis & conservatis in jam dicta Bibliotheca, in supra citato Codice Michaëlis Ephesii. Persevero dicere me non credere quod fallor, nisi nervus scribendi Eutechnii me fallit, aut quisquis sit Autor illius Paraphrasis, & certa ipsi consueta & interrupta continuatio ordinis à Nicandro observati. Quod reliquum, opus non re ipsa hoc præstat, quod titulus promittit.

Aëtius determinavit numerum binarium in masculis, & quaternarium in foemellis, eandemque cum ipso Aëtio sententiam foverunt Isaacus, Franciscus Caballus Brixienfis, Za-

56 FRANCISCI REDICUTUS, Mercurialis, Amatus Lusitanus, Franciscus Sanches, Casparus Hofmannus, & alii minoris famæ,

[*Quos nominare perdere laborem foret.*]

Paulus Ægineta, Haly Abbas, tam masculo quam foemellæ tantum *binos* adscribunt, Vincentius Belluacensis numerat *tres*, Baldus Angelus Abbatius & Veslingius *quatuor*: & Albertus Magnus affirmat, Viperam marem habere *duos dentes* in superiore maxilla, & *duos* in inferiore, correspondentes sibi invicem. Johannes Hodierna in Epistola sua diligenti & curiosa de Dente viperino, postquam dixisset, quod minorum dentium numerentur quadraginta octo, deveniens ad numerationem majorum, illorum numerum silentio transit. Marcus Aurelius Severinus asserit in unaquaque maxillarum superiorum se vidisse ad minimum *tres, quatuor, atque etiam quinque*, fortasse

tasse quoque *sex*. Cuinam jam credere debemus? Dicam *Tibi* hoc quod vidi plusquam in trecentis Viperis. Viperæ unius æque atque alterius sexus habent tantummodo *duos dentes* caninos, quibus mordent, firmos, & solidos, emicantes ex offe maxillæ superioris, singulos pro latere, & operiuntur ab illis vaginis de quibus supra *Tibi* narravi, modo non multum dissimili illi, quo ipsemet ego hoc anno vidi Leones & Feles abdere ac contrahere suos ungues.

Verum itaque est, quod intra has vaginas ad radices supra nominatorum duorum dentium, enascuntur plures alii minores. numeravi hos usque ad septem per totam vaginam; & omnes juncti invicem in uno quasi fasciculo (veluti in pratis nonnulli fungi minores ad radicem fungi majoris) nascuntur, idque inæquali magnitudine, alius alio in ordine minor; nec sunt adeo duri & ra-

dicati in maxilla, sicut dens major, quin imo perparum adhærent, & illi, facillimè excidunt, cum dens major non sine violentia evellatur. Et si quandoque, quod tamen rarò contigit, invenitur aliquis majori æqualis, putandum unum de duobus vacillare, moveri, & casui proximum esse; Proximum casui dico, quoniam dantur Autores, qui doctè affirmant, quod quovis tempore Viperæ dentes excidant & renascantur. Dicti dentes interius sunt cavi & perforati (canalium instar) usque ad extremum apicem, & viderunt eos per Microscopium moderni Scriptores; videri possunt etiam sine Microscopio, quando ficci sunt: ob id leviter contusi finduntur per longitudinem radice, usque ad acumen, in tres aut quatuor festucas, monstrantes ad oculum internam cavitatem, quam etiam antiqui observarunt & præcipuè Plinius, & Autor *de Theriaca ad Pisonem* quando scripsit:

scripsit : καὶ δὲ καὶ μάζας τινὰς ἐπιδιδόντες
 ἐμφρατίσας τῶν ἰδόντων τὰ θρύμματα, καὶ ἔτα
 ῥέτων ἀδενῇ γινέ) τὰ δήματα. Proinde
 non credo verum esse, quod, quia
 interius cavi sunt, illi dentes sint re-
 ceptaculum Veneni, nec quod per
 strictissimum foramen incisionum in
 vulneribus, quas mordendo Vipera
 facit, currat, quoniam apprehen-
 sa vipera & ore ipsius vi divulso, et-
 iam si contegantur dentes, incipit
 flavus ille & pestilens liquor supra
 dentem discurrere, non intra cavi-
 tatem, sed evidenter forinfecus à
 radicibus ad acumen : & de hoc o-
 culi mei multoties plenissimam ap-
 prehenderunt experientiam. Enim
 vero sicut dentes non sunt recepta-
 culum aut vasculum venenositatis,
 sic neque ex se venenati ; quando-
 quidem ab hominibus sunt deglutiti,
 & ego profundæ gulæ intrusi sex
 (dentes) capo, qui non solum non
 mortuus est, sed nec indicium ullum
 futuræ mortis præbuit. Præterea vi-

peræ mortuæ & viperæ vivæ evulsi-
dentes, iisque punxi collum, pectus
& femora quorundam gallorum
(juvenum), qui, licet dentes infixi
in vulnere manserint non tamen
mortui sunt; & nepos supra nomi-
nati Jacobi Viperarii, multoties
his dentibus quolibet tempore e-
vulsis & calidis manus suas com-
punxit, pungendoque inde san-
guinem prolexit; nec aliud malum
supervenit, quam accidere solet
puncturæ ab aciculis aut spinis. Un-
de jam clarescit Baldum Angelum
Abbatium & Schröderum ex pro-
prio cerebello, non vero ab expe-
rientia edoctos, scripisse, quod
dentes viperæ mortuæ interficiant;
itaque vulgus certus esse poterit, esse
illud inventum fabulosum, quod
indies narratur de morte Pharma-
copœi, qui contrectando Caput sæ-
pissime Viperæ, ante annum inter-
fectæ, improvidè se punxerat. Fa-
bula tamen quod referam non est, &
ego

ego testari possum me vidisse, nimirum quod caput Viperæ media hora post detruncationem, dum adhuc quidam motus superest &, ita loquendo, quædam scintillula vitæ, si mordet, occidit, non aliter ac si corpori adhæreret: nec contulerit ad sanationem universa suavis musica famosi Attii Melani, Equitis Cesti, aut argentea vox Ciccolini, cum omnibus instrumentis musicis quæ antiquæ & modernæ Scholæ invenerunt.

Ne rideas *Dn. Laurenti*, nec videar *tibi* quicquam inconcinnum dixisse. Recordare quod nostri quidam Philosophi, & præprimis Pythagorici, fuerunt tam faciles & proclives ad credendum, ut dixerint Musicam esse efficax remedium quorundam morborum corporis: & Theophrastus, quemadmodum in *Noctibus Atticis Anli Gellii* legitur, affirmavit, excellentes Musicos ad exemplum cujuscunque

celeberrimi Medici, posse sanitatem illis restituere, qui à Viperis demorfi sunt, & M. A. Severinus vir Doctissimus & diligentissimus in *Vipera Pythia*, idem repetit & pro vero habet; Et Zacutus lib. 5. *Historia Medic. Princip.* pariter id confirmat, & anxie meditando atque disputando longum & futilem nequit discursum, ut causas naturales reddat; nec recordatur quod Euridice juvencula uxor omnium nobilissimi Musici, compuncta à Vipera vitæ dies finiverit, non juvante canoro marito, aut minimum afferente commodum. Sanè idem accideret Medicis hodierno die, si medicari tentarent per sonum cytharæ morsunculas malignæ illius bestiolæ. Nisi timerem, ne nimium me detineam, commemorarem *Tibi* lepidum jocum, qui accidit juveni cuidam Medico, qui cum legisset quod Ismenias Thebanus sanasset acerbissimos dolores Ischiadicos non alio

(re-

(remedio) quam cantando quasdam amœniores melodias, & ipse flocci faciens remedia excellentissima, hoc solum Musicæ adhibere voluit. Sed de hoc alibi. In præsentī sufficiat, ut ad finem quam primum pergere liceat, *Tibi* narrare, Viperam non habere in cauda aculeum aut spinam aptam qua pungat, sed ab omni homine securè in cibo posse comedi; & licet, quando Viperæ ad conficiendam Theriacam interficiuntur cum capite etiam cauda abscindatur, id fit non quia partes hæ venenosæ, sed quòd ossæ sunt, & carnibus destituuntur: accedit certa quædam superstitio, quæ unde originem traxerit, ignoro, eodem ad amissim modo, referente Severino in *Vipera Pythia*, quo vulgus averfatur esum capitum & caudarum Anguillarum.

Quod si quis esset, qui omnino putaret caudas viperinas esse venenatas, & pertinax esset ab obti-

nen-

nendum, sodalitioque tot ac tantorum cum Antiquorum tùm modernorum stipatum senem Andromachum non potuisse mentiri asserens, quando in *secunda parte sui Poëmatis cecinit*

Ὅλα γδ ἀμφοτέρω φορέειν ἐπὶ τύμμασι
ἄχθη,
Λυγρὸν ὕπ' ἐργαίην ἰὸν ἔχων φολίδα.

*Amborum morsus longi tormenta
doloris
Fert, sub enim caudâ crassa vene-
na gerunt:*

Dicito huic meo nomine, quod quicumque talem sibi imprefferunt opinionem, non viderint, quemadmodum ego vidi, homines & alia animalia comedere non solum capita sed & caudas viperarum coctas & crudas; Quin, quod majus est, dum Viperæ vivunt, ut excandescent & irritentur ad mordendum, vidi ab hominibus caudas ore prehendi,

hendi, & acerrimè admorderi ac lacerari.

Ut itaque omnia brevibus comprehendam, dico Tibi, *Viperam humorem, excrementum, aut partem ullam non habere qua bibita aut comesta interficere valeat; in cauda non habere quo pungat; Dentes caninos tam masculorum quam femellarum non plures esse duobus, eosque cauos à radice ad apicem; nec licet feriant, esse venenosos, sed tantummodo aperire viam veneno viperino, quod tunc demum revera tale est si sanguinem attingat: Venenum aliud non dari nisi illud liquorem qui palatum humectat, & in vaginis, dentes operientibus, restagnat, non ex Vesica fellea eò transmissum, sed generatum in universo capite, & derivatum fortasse ad vaginas per quosdam ductus salivales, quos fortè caput illis communicat. Sed in hoc magis Tibi satisfieri poterit, quando legeris litteras, quas occepi scribere ad Doctissimum*
Do-

Dominum *Carolus Datiū* , continentes *descriptionem anatomicam omnium partium internarum & externarum Viperæ , & aliorum serpentum* , qui non venenosi sunt, & cognoscere poteris quam falsò Autores nonnulli antiqui scripserint, quod his (serpentibus) & viperis deficient quædam partes, quas tamen, si benè vident, habent, & speciatim ductus urinarios, qui, postquam per totam longitudinem à Renibus separati sunt, dehiscunt, non, quemadmodum videtur oculatissimo Joh. Veslingio, in intestinum rectum, sed in parvam & elatam fissuram, sitam in foemellis inter utrumque orificium uteri : Et inter hos canales inveni quandoque quendam parvum calculum, qualem etiam inveni in carne ipsorum Renum. Legeris quoque, viperam non habere cerebrum coloris nigri, quod Baldus Angelus Abbatus credidit; sed quemadmodum album est, ita non est

est tam parvæ molis, tamque leve, uti dictus Autor vult, dicens, quod vix æquet quatuor grana milii: cum ego observaverim, quod ut plurimum usque ad duodecim circiter aut tredecim grana ejusdem milii pendat. Verum in mirabili & subtilissimâ Oculi fabrica nancisceris egregiam occasionem philosophandi & excitandi nobilissimas contemplationes circa originem Nervorum, Tunicarum & Humorum, inter quos crystallinus perfectè sphæricæ est figuræ, ad instar illius in maxima parte animalium in aquis degentium.

Videris jam expectare à me doctum aliquem, subtilem, & maximi momenti discursum, commemorando Tibi quo modo *venenum Viperinum vitam* abigat, & corporibus mortem inferat; *utrum* illud hanc introducat agendi vi occulta, & humano intellectui non penetranda, *an* verò tantummodo ad cor delatum,

tum, excutiens illi atomos calefacientes, omnimodè refrigeret, & glaciet; *an* vice versa multiplicando & magis vividas reddendo easdem atomos (cor) nimium calefaciat, siccet, adeoque resolvat & destruat Spiritus; *an* verò tollat illius sensum; *an* dolorificâ puncturâ irritando faciat, ut sanguis nimium interruptè ad cor rediens ipsum suffocet; *an* impediât motum cordis, congelato sanguine in uno aut altero suo ventriculo, ita, ut amplius non possit se vel constringere vel dilatare; *aut* solum id præstet, ut Sanguis non tantum coaguletur in ventriculis cordis, sed & in universum omnibus venis detineatur. Si hoc à me flagitas, falleris; Sufficit enim mihi hoc ex illis tot tantisque rebus esse, quas nec scio, nec ut scire, possim spero: quoniam post tot captatas experientias, hoc solo fine in Canibus, Felibus, Ovibus, Capris, Pavonibus, Columbibus & aliis animalibus,

bus, non tamen hucusque inveni certi aliquid, quod plenissime mihi satisfaceret, quodque pro vero scribere possem. Et licet in quibusdam animalibus necatis à Vipera inveniatur tale coagulum sanguinis in ventriculis cordis, id tamen non semper in omnibus inveni; imò è contrario idem coagulum sæpius vidi multis in animalibus non hoc modo mortuis. Vidi id in corde hominum mortuorum ex morbo naturali, & postremo in cane occiso sagitta ex *Bantam*. Et liceat mihi in transitu *Tibi* dicere, quod iste Canis post mediam horam quum erat percussus, frequenter vomuerit, & cum labore, tandemque cum ululatibus & convulsionibus horribilibus mortuus sit. in univērsis visceribus ejus nulla omnino reperiebatur læsio, & ille ipse locus in femore, in quem sagitta se insinuaverat, nec minima sui parte colorem mutaverat; & præterea *Tibi* dicam,
di-

diligentissimum & excellentissimum Anatomicum Tilemannum, dum hunc canem secaret, diuque & exquisitissimè omnia interiora manibus versaret, non sensisse fastidium aut morbum; & tamen aliquando mihi narraſti, quod valdè egregius Vir *Tibi* commemoraverit, quendam juvenem, qui Canem simili sagittâ interemtum diſſecuerat, graviter ægrotasse. Potuit contingere ipsum ea de causa ægrotasse; verùm ego solum refero viſa. nec commovet me quod alius scripſit; nam amor veritatis eſt qui vetat me credere illis,

*Qui potius ad verbum quam verum
dirigunt vultus,
Et ſic confirmant ſuas opiniones.*

Præſentes fuerunt huic operationi illi gemini doctiſſimi & famoſiſſimi Angli, celebriſ Mathematicus Joh. Alphonſus Borellus, & ingenioſiſſimus Antoninus Uliva, & ſi potuiſſent

sent inveniri isti autores qui docuerunt, quod illi, qui corpora veneno infectorum demortuorum tractent, se exponant manifesto vitæ periculo, credo ipsos confessos fuisse, quod istorum suspicio vana esset; etsi Capi vaccius foveat eandem opinionem, dicendo, quod apud veteres condemnati ut biberent venenum, morem habuerint, ut antequam venenatam potionem haurirent, se lavarent, ea de causa, ne illi qui mortuos hos lavissent post mortem, & ad quos hoc officium spectabat, inficerentur; & pro hujus confirmatione quædam verba adduxit ex divino Philosopho in Phædone à Socrate prolata; excusationem peto à Capi vaccio, quod non consentiam hic cum ipso, scriptore alias magni nominis & famæ: nam cum autumat Socratem credidisse quod ex corpore suo veneno infecto posset exire aliquis lethalis halitus, noxius illis quibus incumberet ut ipsum la-

varent, injuriam facit magnam sapientissimo huic Viro, qui (quod perspicuè declarant verba à Phædone relicta) non eam ob causam lotionem instituit, ut crederet has nugas, nec monstrant quod hoc crediderit prudentes isti viri ipsi adstantes : Sed se lavabat tum ut eximeret quædam dubia vulgaribus istis mulierculis, quæ debebant ipsum mortuum lavare, quæ tanquam nimis formidolosæ, sordidæ, & lucrosæ, solitæ erant spargere multos rumores & proclamare foetores cadaveris, quando fortè ipsis injunctum erat lavare eorum cadavera qui veneno fuerant sublati: tum, quod mihi perquam verisimile apparet, Socrates lavare se volebat, ut dum seipsum vivum posset lavaret, fastidiosum laboris aliis ac præsertim istis fœminis præriperet. Et ut videre possis; quod à veritate non sim alienus, non intermittam verba ipsissima Socratis adscribere, ut in lingua græca fue-

fuerunt consignata, & à me quoque in nostrum idioma translata: καὶ χεδόν τι μοι ἄρα τραπιάς πρὸς τὸ λυγρὸν. δοκεῖ γὰρ ἡδὴ βελτίον εἶναι λεσάρῃον πίνειν τὸ φάρμακον, καὶ μὴ πρᾶγμα ταῖς γυναιξὶ παρῆχεν νεκρὸν λῆειν. *Nunc tempus est ut eam ad lotionem: namque mihi convenientius videtur bibere venenum postquam fuero lotus, quàm ut negotium facessam mulieribus mortui lavandi. Nollem quenkum in eam devenire sententiam, ut putaret me in animo habere, Capivaccio, & reliquis nominatis Authoribus imminuere illam maximam existimationem, quam suo merito tenent: talis non sum; nec valens quoque ut hoc efficerem: & comparatione facta cum illorum quopiam, sum in istis rebus stupidus. Quid, quod in omnibus ferè Scriptoribus similes parvi momenti nævi facilè inveniantur, & speciatim in iis, qui multa scripserunt.*

Omnes sumus homines, & consequenter subjecti erroribus, solus

DEUS sapiens est: quod optimè cognovit Pythagoras, quando respuit nomen *Sapientis* & assumsit aliud, nempe *Amatoris sapientia*. Laudo omnes sectas Philosophorum, & in omnibus invenio plurimas res, quæ ubi denudatæ, monstrant veritatem; sed etiam in iis invenio multa quæ cum veritate parvum vel nullum habent consensum. Amo Thaletem, amo Anaxagoram, Platonem, Aristotelem, Democritum, Epicurum, omnes illos Principes sectarum philosophicarum; attamen hoc non fit ut velim serviliter jurare in illorum verba, & pro veritate habere omnia illa quæ dixerunt, aut scripserunt: sicut quotidie fieri solet à vilissima plebe petulantissimorum sectariorum, qui præ nimio, aut, ut ita dicam, rabioso amore, quem gerunt erga caput suæ scholæ, negant audire illi contrarias opiniones: & si constringantur ut audiant, & evidentibus rationibus convin-

cantur, cum non alium exitum rep-
riunt aut subterfugium, ad cavilla-
tiones, scommata, sophismata, &
sub finem ad clamores deveniunt:
& si quis ipsis cupit experimentum
exhibere, manibus oculos conte-
gunt. Et certè scio quod egregius
Magister in scriptis Peripatetico-
rum, & Vir venerandus, ne co-
geretur confiteri veras esse antea
non visas stellas, & alias curiosas no-
vitates in cœlo à Galileo repertas,
noluerit unquam Telescopium ocu-
lo admove. & alius cui dixeram,
quod parvi isti bufones qui æstate
quando pluvia incipit decidere, sal-
tant in publicis pulverulentis viis,
non nascantur in ipso momento
quo incorporatur pluvia cum pul-
vere, sed quod jam ab aliquot
diebus nati fuerunt; & promitte-
rem, me ipsi daturum experi-
mentum verum hujus rei, ut pos-
set videre & tangere manibus, quod
omnes illi quos videret & putaret

hoc ipso momento natos, gererent stomachum herbis repletum, & intestina similiter excrementis; non tamen potui eum edò inclinare ut concederet aperire unum quem ipse in præsentia elegisset. Melior mos fuit Potamonis Alexandrini, qui Auctor fuit Sectæ Electivæ dictæ. Hujus prudentis Philosophi, modò addisceret Veritatem, nihil intererat an ipsam inveniret in Schola Jonica ex ore Anaximandri, aut in Italica ex cathedra Pythagoræ: sic ex omnibus Sectis indifferenter decerpebat pulcherrimos flores veritatis, aut minimum opiniones probabiliiores. Eodem modo procedendo ipsum imitor: quandoquidem sciam, quod quotidie posset non sine causa mihi objici,

*Sed quis tu es, qui vis sedere in
sella*

*Ut è longinquo judices à multis mil-
liaribus,*

Cum visu vix spithamam longo?

Ni-

Nihilominus abhorrendo à mendaciis, vivam ipse mecum maxinè contentus cumque mea naturali inclinatione; quæ in laboriosa indagatione Veri

Tanto plus potest, quanto bona intentione adjuvatur.

Jam mecum constitueram finire Epistolam, sed hoc mihi denegavit nova Series rerum curiosarum, quæ non sunt indignæ ut innotescant. Ex his est, quod quidam referunt, quod in *Viperarum femellarum intestinis*, quamvis sint vivæ, non *innascentur lumbrici* aut Vermes; sed Experientia docuit me contrarium, & præteritis diebus inveni plus quam triginta vivos in stomacho, in intestinis, etiam in ipsa Aspera Arteria in una eademque vipera femella: quorum minores lumbrici longitudine & crassitie erant instar fusorum exiguorum, quos Fœminæ adhibent Colis; at majores erant longi qua-

tuor digitos transversos, & crassi instar chordarum quæ adhibentur fidibus majoribus pro cantando Basso. Primi erant coloris albi, alteri subrubentes, & postquam ex ventre viperæ fuerunt exemptæ, vixerunt adhuc per tres horæ quadrantes: & de his vermibus non intelligendus est meo iudicio locus Senecæ *lib. II. Natur. quæst.* quando dicit: *In venenatis corporibus vermis non nascitur. Fulmine icta intra paucos dies verminant.* Etenim manifestè videtur, quod Seneca loquatur de vermibus nascentibus ex carne putrefactorum corporum mortuorum, dum mentionem facit corporum fulmine percussorum, & per consequens de interemtis, quæ post paucorum dierum spatium possunt vermibus scatere intelligendus. Et si meipsum fallo, in explicatione loci hujus Senecæ prævalebunt Mercurialis & Severinus, qui statuunt Senecam intelligere illos Vermes, qui nascun-

scuntur in corporibus animalium venenatorum viventium. Sed quicquid sit, negari non poterit, Senecam, sive hoc sive altero modo intelligatur, non multum abesse à vero: nam, sicuti dixi, sæpè in viperis vivis tam masculis quam foemellis inveniuntur isti vermes; & cadavera demortuorum vermibus scatent, licet fulmine non sint tacta : nec solum verminosa fiunt illa cadavera quando putrescunt, sed & processu temporis, aridi pulveres viperini verminationem experiuntur, licet, inquam, sicci, cum Elixir vitæ spirituofo quasi conditi fuerint.

Post hoc non penitus erit nostro proposito incongruum, si inquiretur, an corpora Viperarum, aut loca ubi se abscondunt, aut Cistæ in quibus conservantur verè exspirent odorem foetidum, & abominabilem, uti Aldrovandus statuit, cum plurimis Recentiorum, & olim quoque Martialis.

*Quod vulpis fuga, Vipera cubile,
Mallem, quam quod oles, olere,
Basse.*

Quibus respondeo, quod neque viperæ, neque excrementa ipsorum Intestinatorum foetorem redolent, neque exinde exhalant malum odorem in locis iis ubi habitant, egoque in cistis in quibus conservantur, modo non sint in illis mortuæ, aut cistulæ nimis angustæ & sine debitis spiraculis pro aëre, nunquam illum sensi teterrimum foetorem cujus meminit Aldrovandus. Hoc quidem affirmo, si viperis masculis, sicut & aliis serpentibus, comprimuntur duo membra genitalia, & foeminae viperis duæ istæ vesiculæ seminales, quæ vicinæ dependent ad duas portas uteri, exilire exinde aquam subtilissimam odoris feri, foetidi, detestandi, & proprie serpenti: & exinde errorem suum hausit Gesnerus, qui non potuit distinguere,

re,

re , num foetor iste veniret ex excrementis Intestinorum, an ab ista aqua: quod melius observarat *Ælian. lib. 9. Histor. Anim.* *μεινύμενοι ὃ ἀλλήλοις ὁ ὄφεις βαρυτάτην ἀφίεσι* Unde pro stabilienda autoritate Martialis posset forsitan dici , eum explicare malum illum odorem, quem habebat Bassus in istis partibus , de quibus melius est filere , quam dicere ; cum sine fundamento aliàs illi hunc quem exspirant Viperæ è locis generationi destinatis eo magis prætulisset; quod vox *Cubile* à *Martiale* adhibita non solum significet locum ubi dormit & requiescit Vipera , sed proprie magis accipienda est in illa significatione , quâ multi Latini utuntur , & præsertim Cicero plurimis in locis ; & de filia Regis Nisi apud Ovid. lib. 8. *Metam.*

*Nam pereant potius sperata Cubilia, quam sim
Proditione potens.*

Et Atalanta lib. x.

— — Quod si felicior essem
 Nec mihi conjugium fata importu-
 na negarent,
 Unus eras, cum quo sociare cubilia
 vellem.

Ea ipsa significatione legit Vul-
 gata versio in Genesi : *quia ascen-*
disti Cubile patris tui, & maculasti
stratum ejus. Et verbum *cubitare*
 in Plaut. *Curcul.* in *Pseudol.* in *Sticho*,
 nec non verbum *cubare* in *Amphitr.*
 eandem habent significationem : &
 ut relinquam Græcos, ne nimis ex-
 travagari videar, nostri Florentini
 quoque adhibuerunt *à jacere* in eo-
 dem sensu. Exempla sunt apud Boc-
 cat. in *Relat.* 29. tit. *Giletta jacebat*
cum ipso, & habebant exinde duos
filios. & *Relat.* 63. 67. 72. item in Ma-
 gistro Aldobrandino : & hoc probat
 per experientiam, quam ille profert,
 quod cui inciduntur due Vene, quæ
 sunt retro aures, his venis incisis &
 apertis

apertis non habet potestatem jacendi cum fœminis : & ex manuscripto antiquissimo de Vita S. Antonii. Tu jacuisti, ô mala fœmina, cum amasio tuo, & non times appropinquare altari sancto. Itaque ex solis partibus genitalibus viperæ provenit malus odor, & non ex toto corpore, nec ex ipsorum halitu, nec ab excrementis intestinorum, quæ ut non habent fœtorem, sic nec odorem ullum, quod omnis, qui curiosus est, investigare poterit. Unde nescio ex qua causa delicatæ fragrantix stercoris viperini Lucius Meinerus argumentum desumserit, quod temperamentum Viperarum sit siccum; & doctissimus Petrus Castellus in *libro de Hyæna odorifera*, quando scribit, quod *stercus quorundam serpentum odorem Moschi habeat*: si loquendo de Serpentibus simul Viperas includat, credo quod sit delusus: idem dico de eruditissimo Joh. Rhodio, qui in *Observat. medic.* affirmat certissi-

num se esse redditum de odore isto stercoris serpentini in itinere quodam quod tunc faciebat in monte Baldo, quem observaverit abundasse maximè Viperis.

Si huc illuc cursem & sine ordine ac confusè agam, quæso ne supercilium erigas & tædio afficiare; sed recordare, me initio statim præfatum, scripturum quicquid hîc memoria suppeditaret. Memini itaque Galenum & alios egregios viros modernos docere, quod esus Carnium Viperinarum inextinguibilem & ardentissimam sitim inducat. Hæc doctrina passa est exceptionem in optimo & nobilissimo Viro, cui corporis habitus gracilior, idque vernante ætate, qui hac ipsa æstate per quatuor septimanas continuas singulis matutinis horis bibere solitus drachmam unam pulveris viperini infusi in *brodio* facto cum media Vipera capta ex Collibus Neapolitanis; circa prandium

dium assumpsit jusculum cujus intrita erat panis immertus in *brodium* viperinum, loco salis conditum erat pulvere viperino, id edulcabatur corde, hepate, & carnibus concisis hujus Viperæ, ex qua *brodium* factum: Bibebat Vinum in quo suffocatae erant Viperæ: circa merendam, sumpsit Emuls præparatam cum carnis viperinæ decocto, & sub cœnam jusculum simile priori in prandio sumpto; & tamen confessus est quod nunquam toto illo tempore habuerit sitim, ne dum appetitum ut continuo biberet, nec plus biberit, quam quod ipsi videbatur necessarium pro sanitate. Sic septuagenarius quidam nulla siti infestabatur, qui tamen in mense uno cum dimidio absumpsit plus quam nonaginta vipers æstate captas, & tostas eo modo quo solent coqui præparare anguillas. Idem accidit Fœminæ annos natæ 25. Et ipse curavi, ut torrerentur pro curiositate mea explenda ali-

d 7ⁱ quot

quot Viperæ, nec unquam odoratus sum illam suavissimam fragrantiam, quam quidam viri fide digni Severino dixerunt exspiratam fuisse ex tostis Viperis, usque adeo ut omnis vicinia accurrerit propter insolitum & delicatissimum hunc odorem.

Num porro comestio carniū Viperarum producat in juvenibus fœminis, ut quidam Authores statuunt, illam partem convenientem proportionem & colores, quam pulchritudinem vocant, & an illam cum senio perditam, restituat, id hætenus mihi non innotuit: imaginari tamen possum, quòd, quoad proportionem & agilitatem partium, Vipera non inferior sit Lepore, de quo Martialis jocando ita loquitur:

*Si quando Leporem mittis mihi,
Gellia, dicis*

*Formosus septem, Marce, diebus
eris.*

*Si non derides, si verum, lux mea,
narras:*

*Edisti nunquam, Gellia, Tu Lepo-
rem.*

Multi viri docti, sapientesque pro certo affirmant, quod in præparatione trochiscorum viperinorum *pro usu Theriacæ, rejicienda* sint, tanquam inutiles & noxiæ, omnes viperæ *quæ gerunt in corpore ova*; fundamento innitentes Galeni scribentis; non debere in compositionem Theriacæ ingredi carnes viperarum gravidarum. Ego, loquendo tamen semper cum debito respectu, contrariæ opinionis sum, & credo, si nostri diligentes Pharmacopœi vellent componere Trochiscos ex viperis sine ovis, opus esset, ut sumerent tantum masculos, & non foemellas; cum omnibus foeminis ova insint, & præcipuè, si captæ sint in pratis, illo ipso tempore quod opportunum judicat Damocrates, Crito, & Galenus.

Ani-

Animadverterunt hoc doctissimi illi Medici, qui Anno 1597. delegati fuerant ad correctionem Antidotarii Florentini; idemque cognovit Aldrovandus, qui scribit viperas fastidium non ciere si ova habeant, modo non sint à masculis compressæ: & quod animadvertatur, hoc pro signo gemino notat, si ova non sint grandiora quam semen papaveris aut grana milii;adjungendo, quod si foeminae nunquam fuerint conjunctæ cum masculis, ova nunquam excedere dictam magnitudinem: & similis sententiæ fuisse quoque Correctores jam memoratos Antidotarii apparet, quando rejiciunt solum viperas quæ habent ova grandia & sanguineis lineis inscripta. Sed ut iterum fatear, meis experimentiis non convenit dictum Aldrovandi; siquidem in fine mensis Januarii multas viperas aperui, & in omnibus inveni ova grandiora fructibus olivæ, sanguineque variegata; & tamen cre-

credibile, quod ista ova nondum fuerint fecunda, aut, ut ita dicam, pullis foeta, namque si talia fuissent, viperini isti foetus non demum mense Augusto nati fuissent. nec semper certissimum & indubitatum signum est fecunditatis, striata sanguinis inscriptio; cum & in ovis non editis, quæ inveniuntur in ovariis gallinarum castratarum, & aliarum gallinarum, quæ non admiserunt gallum deprehendatur illa striatim variegata sanguinis inscriptio. Itaque postquam observavi, quod circa illa tempora quæ venationibus viperarum opportuna judicaverunt Damocrates, Crito & Galenus, alique Græci & Arabes, qui ex priorum scriptis sua transcripserunt, semper inveniantur in istis serpentulis ova majora & crassa, crediderim Galenum, quando loquitur de viperis prægnantibus, intellexisse solum illas, quæ in utero habent viperillas ovis adhærentes, co-
do

do , aut non ita multum differente , quo , si memoria adhuc tenes , anno præterito unà vidimus in pisce *Squadro* dicto, & in aliis piscibus marinis. *adeoque exceptis his quæ viperillas habent in ventre , omnis vipera assumi poterit ad Theriacam , parva an grandior , etiamsi habeat ova ; cum haud verum sit , quod illæ , quæ grandiora ova habent , macræ sint , exhaustæ , & inefficaces : nam tales inveni sæpe crassissimas & majores reliquis, & plus robustas: atque ex occasione crassitie illarum , dignissimum est consideratione , quod postquam tenuerim quasdam vipers per novem menses sine cibo inclusas , tandem cum ipsas exenterassem invenerim multo pinguiores in eâ parte quæ *Rete* dicitur , à Medicis omentum appellatum & *Zirbus*.*

In hisce meis naturalibus observationibus , absumsi maximum numerum viperarum, faciendo singulis diebus

bus stragem grandem ; & ut extrahe-
rem , quod dicitur , subtile à subtili,
semper seposui & conservavi omnem
earum carnem & ossa : ex quibus in
furno siccatis, & postea ad ardentem
ignem longo & laboriosissimo opere
exustis, & in cineres redactis, cum
aquâ fontanâ sal extraxi, illudque
purificando reduxi quasi in crystal-
los. volui exinde experimenta face-
re de ipsius virtutibus; & inveni cer-
tò, idem illud præstare quod omnia
alia salia ex cineribus animalium &
plantarum extracta, quæ indifferen-
ter exhibita ad pondus duarum
drachmarum cum dimidia præter
propter, corpus evacuare solent; non
aliter ac si bibitum fuisset unum de
consuetis & ordinariis medicamen-
tis quæ Lenientia Medicis vocan-
tur. Hæc salia ex cineribus parata
in purgando habent omnia parem
& æqualem inter se virtutem,
quod vel centenis vicibus vidi, tam
de rhabarbaro, senna, turpetho,

agarico, jalapa, mechoacanna & aliis
 similibus, quam de plantagine, cy-
 presso, lentisco, subere, cortice man-
 dragoræ, sorbis & cornis; nec un-
 quam aliam differentiam potui inve-
 nire nisi in figura, quæ nihilomi-
 nus (quantum curiosâ diligentia
 potui observare) nec magis vivi-
 dam, nec magis debilem reddit ipso-
 rum facultatem & vim solvendi.
 Inde non sine ratione elevo illos
 Authores Chymicos, qui habuerunt
 oculos adeo Lynceos, ut potuerint
 invenire tot & diversas & non rarò
 sibi invicem contrarias facultates, ac
 in uno sale quidem plures quam in
 alio; & rideo exiguam experientiam
 tam celebris Basilii Valentini, qui
 in suâ Haliographiâ præter infinitam
 congeriem vanarum imaginatio-
 num scribit, quod sex solummodo
 grana salis rhabarb. aut fennæ, aut
 esulæ sufficiant pro bona & adæqua-
 ta evacuatione. Sed de hac materiâ
 sufficienter verba feci in discursu,
 quem

quem præterito anno et alii, De nature salium & illorum figuris.

Postquam tegeretur in historia animalium Anno 1600, quod ut plurimum bestis venenatis noxia sit salia huiusmodi desiderium me incessit experiri an hoc esset verum, & singulariter in viperis, hocque co magis quod & Nicander idem stabili-
ret, & plurimis non modò Galeni locis, sed & à Plinio, Paulo Ægineta, Serapione, Avicenna & Lucretio probaretur, qui postremus philosophando ita cantat :

*Est itaque ut serpens hominis quæ
tacta salivæ*

*Disperit, ac sese mandendo con-
ficit ipsa.*

Et istis antiquis Philosophis, subsidio ventum à plurimis modernis, & potissimum à Cardinale Ponzetto, à Pertrucio Bononiensi, à Gesnero, à Zacuto, à Thom. Campanella, à Marco Antonio Alaimo, à
Lælio

Lælio Bisciola, & à doctissimo celebratissimoque Ulyffe Aldrovando, qui non solum certissimum esse persuasum sibi habet, quod hominis saliva interficiat serpentes, sed de hoc quoque operosè differens, & rationes dare conatur, reducendo id tandem ad vanum & chimæricum nomen tam decantatæ antipathiæ. Sed Petrus Joh. Faber & Marcus Aurelius Severinus, parum intelligentes antipathiam, adducunt pro efficacissima causa Sal ammoniacum, quo plenissimam esse statuunt omnem salivam, præ reliquis verò omnibus salivam humanam. Inclusi itaque sex viperas electas, in grandiore pyxidem, quibus per quindecim dies, horis matutinis, ordine atque sigillatim omnibus effici aperiri gulam, & procuravi, ut aliquot homines jejuni illam implerent sputo, ac postea recluso per vim ore ipsas adegi ut deglutirent illud, omnes verò supervixerunt

runt, & adhuc vivunt, nec ab ullo morbo unquam fuerunt correpti; sed per dulcedinem novi & inusitati alimenti apparuerunt mihi quasi pulciores, alacres, & præter morem fugitivæ. Et quia Aldrovandus ad hæc scribit, quod circumforanei, statim quando comprehenderunt serpentes, ipsos saliva adspergant, cujus virtute mansuescant, & malignitatem veneni perdant: hujus quoque rei veritatem experturus certò didici parum vel nihil solidi hic subesse: nam moriebantur omnia animalia, quæ admorsa erant à viperis simili modo præparatis; & viperæ, per humectationem cum saliva, ne micam virtutis perdebant, sed per contemptum quasi magis superbæ factæ, vibrabant acutum & bipartitum fulgur linguæ.

Verum hoc non magnam mihi affert admirationem, quod tantis scriptoribus veritas hujus rei fuerit incogni-

cognita: namque accommodantes se
 corporibus eulsi nullum tentarunt ex-
 perimentum. Adque tanto minus,
 quod irritare ova viperarum non sit
 jocus aut ludus puerilis: nam si quis
 ab his mordeatur, læsioni conci-
 nit ludibrium, juxta illud Eccle-
 siastæ: *Quis miserebitur incantatori à
 serpente percusso, & omnibus qui ap-
 proximant bestiis?* Obstupesco ad
 Galeni verba quando l. x. de simpl.
 med. facult. ubi dixit, quod spu-
 tum hominis jejuni scorpiones oc-
 cidit, subjungit, quod hoc pro-
 priis suis oculis vidit, & hanc ex-
 perientiam pluribus vicibus aspe-
 xit comprobata. Si homines &
 scorpiones qui ista ætate Romæ &
 Pergami nascebantur, similes e-
 rant his hominibus & scorpionibus
 nunc in Hetruria nascentibus, lici-
 tum mihi sit dicere, bona cum ve-
 nia Galeni (viri qui alias in Medi-
 cina post Hip. non habuit parem)
 quod mihi nequeam persuadere hanc

rem pro se habere experientiam, & si hoc tentaverit, forte una vice factum fuit, in qua per casum fortuitum & non propter salivam, scorpio mortuus fuerit, namque pluribus vicibus continuavi per 6. dies continuas sputari salivam à jejunis hominibus & sitibundis supra scorpiones, & scorpiones non sunt mortui. Moriuntur equidem certè spatio quadrantis horæ, si singulis illorum supra dorsum tres aut quatuor guttæ olei olivarum instillentur.

Unde propter hoc si admirationem incussit Galenus, multo magis admirationem injicit Albertus Magnus, qui libro de Animal. recenset, quod immerferit aliquando in lagenam olei scorpionem, qui ibi vixit ultra 21. diem se movendo, & in gyrum volvendo in fundo hujus olei. In simili vase, ubi parum abfuit quin esset plenum, ipse inclusi viperam, quæ ibi supernatabat per 60. horas viva, sed tandem victa propter lassitudi-

c

tudi-

tudinem, paulatim sese demittebat ad fundum vasis, & antequam moreretur, conabatur magna vi, quantum ipsi natura concedebat, ut posset ad minimum extremam proboscidis partem extra hunc liquorem proferre, & quando hoc ipsi contingebat, ut posset caput exserere, aperiebat quantum poterat buccam & os, ad imbibendum istum aërem, qui sub oleo ipsi fuerat denegatus. Oleo olivarum violentius operabatur in alia vipera maximè terrificum oleum Tabaci, nam posteaquam celebris ille Anatomicus Tilemannus vulnerasset in pelle & per medium dorsi transfodisset eam, cum acu in extremitate in conum desinente cui filum inductum, quod filum erat intinctum in hoc oleum, & trajiciendo filum per vulnus, spatio minori octavarum partis horæ, post aliquod extraordinarios motus, mortua occubuit, & convulsa, & rigida, sicuti si fuisset ex ære, & in momento postea fiebat

siebat flaccida & flexibilis, tanquam si ante duos saltem dies fuisset interfecta. Per omnia simili morte occubuit vipera alia, cui per gulam erant immerisæ guttulæ 4. aut 5. prædicti olei tabaci, sed quamvis moriebatur ista vipera, non moriebantur quoque quædam anguillæ, quibus per jocum idem experimentum applicabam, & in eo ipso momento aquæ injiciebantur; & tamen prius erant mortuæ antequam subitò aquæ injicerentur multæ anguillæ supra dorsum vulneratæ cum illa ipsâ acu cujus crena habebat filum intinctum oleo Tabacino, & fuit observatum, quod tunc, quando morerentur anguillæ, fierent coloris subalbicantis, quæ vivæ accesserant ad colorem subnigricantem.

Sed relinquo anguillas, & redeo ad vipersas, & alios serpentes, circa quorum naturam infinitæ fabulæ & risu dignæ sunt conscriptæ ab Authoribus, & imprimis à Plinio, quem

admiranda simplicitate subsequitur
 Mercurialis, Matthiolus & Castor
 Durantes, dicentes per experien-
 tiam, quod serpentes publicam &
 privatam exerceant antipathiam
 cum fraxino, & cum ejus umbrâ, &
 quidem tali signo, ut si circulus fa-
 ctus fuerit à fraxino, & in eum im-
 mittatur serpens, & acervus carbo-
 num accensorum, illa bestia luben-
 tius igne se sit immissura, quam fron-
 dibus arboris sibi inimicæ & exosæ.
 Idem Plinius & Castor Durantes ex-
 scribendo ex Plinio, simul cum Sca-
 ligero narrant, quod si in circulum
 factum ex foliis betonicæ immitta-
 tur serpens, quod videretur rabiose
 intorquendo & cum caudâ sese fla-
 gellando se interimere. Credit An-
 dreas Lacuna, quod si vipera sit ta-
 cta cum ramo fagi arboris, remaneat
 attonita & immobilis, tanquam si
 audivisset horrendos, & ut mihi cre-
 dibile videtur, inutiles & mendaces
 susurros incantatorum Marforum,

Constantinus in libr. de Agricult. affirmat, quod moriantur illi serpentes supra quos sint injecta folia quercus, & Aëtius & Autor *medic. simpl.* Paterniani cum magna turba modernorum aliorum dicunt, quod Conyza cum graveolenti suo odore in fugam conjiciat Viperas & reliquos serpentes, & tamen per factam experientiam inveni pluribus vicibus, quod non solum folia fraxini, betonicæ, fagi, quercus, conyzæ, dictamni, calamenthæ & aliarum gravi & foetido odore præditarum herbarum à Nicandro recensitarum, non vitaverint viperæ, sed quod intra illas frondes tam siccas, quàm virides, non solum libenter se contegant, sed & lubentissimè ibi commorentur.

Sed dum hæremus intra fabulas non intermittam revocare Tibi in memoriam illam, quæ agit de amoribus viperæ cum Murænâ, & narrat astutias & teneras illecebras amore concitati serpentuli cum natante

suâ amasiâ , eo tempore , quando à
 fervidis solaribus radiis pulchrior
 factus, & ornatu nitidus, exspatiatur
 ad ripam maris, & cum sibilis ama-
 toriis invitat, ut concedat amore se
 prosequi, & dum illa caput ex undis
 elevat, & littori approximat, ille
 cum conveniente moderatione acce-
 dente, evomit supra saxum, & ibi
 quasi in deposito relinquit illum ve-
 nenatum liquorem, quem conclusum
 in ore gestavit, ne amaritudine ulla
 inficiat desiderata sponsalia; quæ
 ubi consummata fuerint, & redierit
 ad locum ubi deposuerit venenum,
 si per infortunium illud non invene-
 rit, tam durissimè affligitur, ut brevi
 tempotis spatio desperatè moriatur.
 Audite quomodo Græcus Versifica-
 tor dictus Manuel Philo in quibus-
 dam versibus ad genium suum con-
 formatis, & dedicatis Michaëli Im-
 peratori Constantinopolitano sub
 titulo : *De Proprietate animalium*,
 omnia ab ipso sint descripta & tam
 libe-

libero & securo stilo , ut appareat
quasi tantum non vera narraret :

Εἵ τις ᾗ καὶ μύρμινα σωδιαζέτω.
Οὐ μὲν πρὸς ἀνὴν τ᾽ ὅπῃς ἐξεργύσας ,
Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐκ βροῆς ἀνησμένη·
Καὶ πρὶν δὲ , Βασιλεῦ συνδραμεῖν εἰς τὸ γά-
μον ,
Ερῆ τ᾽ ἰὸν ὡς γλυκὺς ὁ νύμφι ,
Καὶ τᾷ συρριμεῖ ταῖς ἰούξει ἀνίκα
Παρχαλεῖ πρὸς γε λέκτρα τὴν ἐρωμένην·
Καὶ τᾷ παρ᾽ ἀμφοῖν σωλιεσθέντι γα-
μεῖ ,
Οὐ μὲν τ᾽ ἰὸν αἰθέρι ἐνιμήσατο ,
Ἡδὲ καλὰ τ᾽ γῆς Θάπτον ἐργύσας ἰδυ ,
Ἡδὲ πρὸς ὕδατος ἀπειρήχαιο πρίβου :

*Murana serpenti incola nubis equo-
ris ,*

*Ad luttus udoque satiebat à salo
Amans latebram deperibatque ab-
ditam*

*Serpens , priusque quàm coiret livi-
dum*

Ponebat omne virus, ô invicte Rex,

*Stridentibusque vocabat amantem
sibilis,*

*Confecto ab ambobusque matrimo-
nio,*

*Serpens repetebat virum atque an-
trum suum,*

*Murana vero ad mare redibat hu-
midum.*

Diffusius adhuc & cum majore dexteritate præ hoc, Oppianus in illis libris, quos de piscatione Imp. Anton. Caracallæ Inscripsit, quamvis appareat, quod non solum ad viperas se alliget, sed loquatur in genere de omnibus serpentibus:

Ἀμφὶ ᾧ μυραίνης φάτις ἔρχεται σὺν αἰδη-
λῷ,

Ὡ μιν ὄφιν γαμέει τε, καὶ ἐξ αἰλῶς ἔρχεται
αὐτὴ

Πρόφρων, ἰμέρυστα παρ' ἰμέροντι γάμοιο.

Ἦτοι ὁ μὲν φλογέη τεθωμένῳ ἔνδοθι λύσ-
σῃ

Μάινεται εἰς φιλότηλα, καὶ ἐκψύθει σύρεται
ἀπ' ἧς

Πικρὸς ὄφεις· τάχα ᾗ γλαφυρὴν ἐσκέψατο.
πέτρω :

Τῇ δ' ἐνι λοίγιον ἰὸν ἀπήμισε, πάντα δ' ἐν
ὁδόνων

Ἐπ' ἴσσε πούκεδανὸν ζαμνῷ χόλοι, ὄλβον
ὀλέθρου,

Οφρα γάμω περὺς τε καὶ ἐνδιῶ ἀνλήσειε.

Στάς δ' ἄρ' ἐπὶ ῥηγμῖνι ἰὸν νόμον ἐρροί-
ζησε

Κικλήσκων φιλότῃα, Θεῶς δ' ἐσάκχεσε κε-
λαινή

Ἰὺ γὴν μύραινα, καὶ ἔσσυτο θᾶσσοις ἕϊσθ'.

Ἡ μὲν ἄρ' ἐκ πόντοιο τιταίνε)· αὐτὰρ ὁ
ποίη

Ἐκ γαίης πολιοῖσιν ἐπερμβαίνε βοθείοισιν.

Ἄμφω δ' ἀκλήλοισιν ὁμιλῆσαι μεμαῶτε

Συμπεπέτλω· ἔχειῶ ᾗ κάρη κατέδεκτο χα-
νῆσα

Νύμφη φουσάουσα· γάμω δ' ἐπιγνηθήσαντε,

Ἡ μὲν ἀλὸς πάλιν εἰσιμίτ' ἤθεα· τ' δ' ἐπὶ
χέρσιν

Ολκὸς ἄγρ' κρυερὸν ᾗ πάλιν μεταχέυεσθαι
ἰὸν

Λάπῃων ὃν πάρεῶ ἦκε καὶ ἐξήφυσσεν ὁδόν-
των·

Η' δ' ἄρα μή τι κίχη κῆνον χόλον ὄντις
 ὀδίτης
 Ατρεκέως ἰσιδών μιν , ἀπέκλυτον ὕδατι λά-
 βρα·
 Αὐτὰρ ὄγ' ἀχαιλὼν ρίπτει δέμας , ἐσώκει
 μείραν
 Λαυγαλίοιο λάβη(ι) αἰώϊσε θανάτοιο ,
 Αἰδέμευ· ὅτ' ἄκακ' ὅπλων γένεθ' , οἷς
 ἐπειποίθε
 Ε' μιν ὄφιν· πίπτει δ' ἐσώλυσεν καὶ δέμας
 ἰῶ.

*De myrana vero fama fertur non
 obscura ,
 Quod cum ea serpens copuletur , &
 ex mari prodeat ipsa
 Prompta, prope cupientem concubi-
 tus.
 Ibi ipse quidem flammea exaspera-
 tus rabie
 Furit in amorem , & prope litus ad-
 voluitur
 Acerbus serpens: mox autem cauum
 speculatur saxum :
 In quo exitiale virus evomit, omnem-
 que è dentibus*

Ex-

*Expuit funestam ac vehementem bi-
lem, thesaurum interitus*

*Dum conjugio mansuetus & serenus
occurrit.*

*Stans autem ad litus, suum modum
perstrepit*

*Vocans concubitus : Statim autem
inaudit nigra*

Vocem murana, & ruit ocys jaculo.

*Illa quidem ex mari profilit : at ipsa
maris*

*Ex terra cana supergreditur fluenta,
Ambo autem inter se congredi cu-
pientes*

*Concurrunt ; serpentis autem caput
recipit hians*

*Sponsa spirans : nuptiis autem ga-
visi,*

*Illa quidem maris iterum tendit ad
consuetudinem hunc autem ad
terram*

*Tractus fert, horridum autem resor-
bet virus,*

*Deglutiens quod prius ejecerat &
expuerat dentibus.*

*Si verò non deprehendat illam bilem,
quam viator,*

*Certo intuitus eam, abluit forte aqua
rapida :*

*Tum ipse indignabundus jactat cor-
pus, donec fatum*

*Funesta accipiat & improvisa irre-
meabilis mortis,*

*Pudore suffusus, quod imparatus
jam sit armis, quibus confidebat,*

*Esse serpens : ad saxum autem unà
perdit & corpus cum veneno.*

Prætermitto studio cum silentio
alias fabulas circa coitum & partum
viperarum, quod illæ jam sint erudi-
tè refutatæ à multis Authoribus &
potissimum à M. A. Severino, & an-
te ipsum à Francisco Ferdinando de
Corduba in cap. 12. *Didascalie*. Sed
non possum tacere narratiunculam
Portæ, quod sonus chordarum facta-
rum ex intestinis harum bestiolarum
causa sit, quod gravidæ abortiant, &
fœtus pereant : nec illam quam re-
censet

censet Aristoteles : quod si serpenti sit cauda detruncata ; rursus regerminet & renascatur , & quod ipsis oculi exenti repullulent.

Et Rhasis , qui intra Arabes Medicus est magni nominis , narrat , quod ad solum intuitum eximii smaragdi oculi serpentum liquefiant , & profiliant ex fronte.

Bone Deus ! & invenias scriptores classicos , quasi in omni facultate , qui undique contendunt , has nugas esse veras , propter verendam Authoritatem Veterum , & eandem fidem adhibent , quæ adhiberi solet manifestissimæ veritati : & crederent omne hoc quod de regione de Bengodi , & de lapide Heliotropio aliquando fabulabatur Masus Saggius cum simplici & credulo Calendrino , & si invenirent typis impressum , pro certo tenerent , quod turres campanariæ , tanquam novi Dædali nostræ ætatis , per aërem volare possint. Sed mundus semper mansit

in eodem statu, & usque à temporibus Pythagoræ inventa fuit talium simplicissimorum hominum caterva, judicii infirmi, & omni credulitate impleti, quorum animæ, sicut sub finem dialogi *Timeo* scribit Plato, post mortem ex corpore transferantur, ut hospitentur in avibus, unde non est mirum, si tales homines adhuc hodie in Hetruriâ per risum appellentur *Grandes volucres*.

Non loquamur de illis, sed observemus, & progrediamur, lubens enim abrumpo fabulas, quia optimè scio, quàm *Tibi* infensæ sint, *Dominæ Laurenti*. & ex adverso omnes sciunt quàm sapienter sis providus, ut non statim omnia credas, quæ in libris Philosophorum scripta sunt, & ubi non conveniunt cum geometricis demonstrationibus, cum validorum argumentorum robore, & repetitis sæpius experimentis, facile nil persuadent; unde spero quod historia de naturalibus experimen-

tis,

tis, quæ per plurimos annos, cum nobili & gloriosa recreatione in Academia Philosophica aulæ Florentinæ facta sunt, cujus compilatio *Tibi* demandata est, omnem applausum sit expertura ab iis, qui seridò sunt veritatis amatores. Et hic sit terminus tam longæ & tædio plenæ Epistolæ, nolo enim cum similibus rebus inanibus & parvi momenti *Tibi* amplius molestiam creare, nec tempus perdere,

*Nam tempus perdere ei, qui plus
scit, plus displicet.*

F I N I S.

INDEX RERUM

ac

VERBORUM

Quæ in tractatu de Viperis continentur.

- A** *ctuarius* de veneno viperæ. 35. de numero dentium in vipera. 54
- Ægineta* (Paulus) de numero dentium in vipera. 56. de saliva humana. 93
- Ætiii* error de veneno viperæ. 20. admonitio de exsuctione veneni ex vulnere à vipera. 30. de cura hujusmodi vulneris per caput viperæ ei impositum. 45. sententia de numero dentium. 55
- Albertus magnus* refutatus. 13, 20. ejus sententia de numero dentium in vipera. 56
- Aldrovandi* error de fœtore viperæ. 80. de vi salivæ humanæ in venenatorum animalium interfectione. 95
- Amati Lusitani* error de numero dentium in vipera. 56. refutatus. 33
- Andromachi* error de venenositate caudæ viperæ. 64
- Ars* capiendarum viperarum antiquitus servilis erat. 40
- Ars* exsugendi morsus venenatos antiquitus in usu. 35
- Aspis* an venenosior vipera. 25
- Athenæi* error de usu citri in vulnere à vipera. 46
- Au-

ac Verborum.

Augusti Cæsaris simulata charitas in Cleo-
patram defunctam. 36

Aula Hetrusca semper fovit viros literatos. 6

Avicennæ sententia de fellis viperæ veneno-
sitate. 12. de exsuctione veneni ex vulne-
re à vipera. 30. de numero dentium in vi-
pera. 54. de salivæ humanæ vi in venenati
animalis interfectione. 93

B.

Baldi Angeli Abbatis sententia de felle vi-
peræ 13. error de veneno viperæ. 17
de liquoris venenosi circa dentes collectio-
ne. 49. de numero dentium sententia. 56
de eorum venenositate error. 60. de cere-
bro viperæ. 67

Bellinus (Laurentius) ductuum salivalium in-
ventor. 51

Bochartus (Samuel) de liquoris venenati cir-
ca dentes viperæ collectione. 49

C.

*C*api demorfi & interempti à viperis, &
comesti à quartana laborantibus an
focum febrilem extinguant. 48

Cappares an sint presentissimum remedium
ad sanandos viperarum morsus. 46

Caput viperæ jugulatæ filo serico carmesi-
no & collo appensum an sanitatem resti-
tuit angina laborantibus. 47

Cauda viperæ securè in cibo comedi potest.
63. cur in confectioe Theriacæ abscin-
datur. *ibid.* Caudæ

Index Rerum

Caudæ viperarum irritatorum ore prehensæ. 64

Causæ veræ aliquando non demonstrant suos effectus propter impedimenta ignota. 28,

U seqq.

Cicuta devorata à Sturnis. 16

Circulatores cur impune se à viperis morderi patientur. 26

Citri usus in vulnere à vipera. 45

Cleopatra non ab aspidē se morderi passa, sed vulneri venenum ex aspidē instillavit, &c.

24. *U seqq.*

Corn. Celsi admonitio de exsuctione veneni ex vulnere à vipera. 30. iudicium de Psyllis. 37

Cucurbitulæ utiliter admoventur moribus viperarum. D. 29

D Almatæ & Sacæ veneno inficiunt jacula, fricando ea super Helenium. 33

Dioscorides de morbis morsui à vipera supervenientibus. 35. ejus error de veneno viperæ, de cura morsus. 47

Ductus salivales à quibus inventi. 51

E.

E Sus carniū viperinarum an ardentissimam sitim inducat. 84. an pulchritudinem senio deperditam restituat. 86

Ex carne viperæ sal. 92

F.

F El an nidus sit veneni lethalis. 11. ore assumptum non negat. 15, 16. instillatum

ac Verborum.

tum vulneribus diversorum animalium
nulli eorum noxam intulit. *ibid.*

G.

Galenus. 30, 52, 87, 89, 93, 96. ejus sen-
tentia de venenositate fellis viperæ.
12. historia de viperis in vino extinctis. 21

H.

Helenium cibus est salubris, etiam si jacula
eo fricata veneno inficiantur. 33

Hirudines utiliter admoventur moribus vi-
perarum. 29

Humor stagnans in fundo vaginarum seu
cavitatum intra quas repositos viperæ ha-
bent dentes. 17. an ore assumptus queat
necare. 18, 19. vulnere illitus an interfi-
ciat. 28. &c.

I.

Iacula terribilia incolarum Insulæ Ban-
tam feriendo brevi mortem conciliant,
sed epoto vino aut alio liquore, in quibus
plures dies steterunt infusa, ne minimam al-
terationem inducunt. 33

Jacula Dalmatarum & Sacarum venenata. 33

In vipera quid foeteat? 83

L.

Ligaturæ usus in vulnere à viperâ. 44

Liquor flavus intra vaginas dentes vipe-
rarum contegentes hærens, si ore assuma-
tur, nec hominibus, nec brutis lethalis est,
24. vulneribus instillatus causa mortis
existit,

Index Rerum

existit, etiamsi è palato & vaginis viperarum demortuarum defumatur. 28. qua ratione hic liquor ad dentes transmittatur. 49, 65. cujus saporis sit. 50. an in faucibus viperæ reddatur venenatus. 51

Loca, aut cistæ in quibus se abscondunt viperæ an expirent odorem foetidum. 79, 80

Lumbrici an in intestinis viperarum femellarum nascentur. 77. & seqq.

M.

Malum citrium inutilissimum remedium ad morsum venenatum viperarum. 45

Marfi venenum exsugentes quales fuerint. 36
vide Psylli.

Meinerus (*Lucius*) de temperamento viperarum. 83

Morsus viperini citra periculum possunt exsugari. 33, & seqq. sanantur, etiam si circa vulnus fiat stricta ligatura. 44

Musica an sit efficax remedium quorundam morborum corporis. 61, & seqq.

O.

Odor ferus & foetidus in partibus genitalibus & vesiculis feminalibus viperarum delitescens. 80

Ophiogenæ, *vide Psylli.*

Ova viperarum cujus magnitudinis. 88

P.

Plinii sententia de venenositate fellis viperæ. 12. de Psyllis. 37. de cura vulneris

neris ex vipera.

45

Pfylli, Marfi & Ophiogenæ. 36. eorum officium in sanandis vulneribus serpentis. 36, 37. an hi peculiari aliqua virtute essent præditi ut à viperis lædi non possent. *ibid.* qua ratione probarent pudicitiam uxorū. *ibid.* unde sic dicti. 40. servi olim fuerunt. *ibid.*

Pulveres viperini verminationem experiuntur. R. 79

Rebus naturalibus non esse dandam fidem, nisi quæ vel visæ, vel experientia confirmatæ. 3

Rhodii (Joannis) error de odore viperæ. 83
S.

Sacæ jacula sua veneno inficiunt fricando ea super Helenium. 33

Sal viperinum. 91

Saliva humana an bestiis venenatis noxia sit. 93, & *seqq.*

Saliva viperæ. 10

Scarificatio loci commorfi à vipera, juvat ad evocandum sanguinem, & ne venenum ad interiora penetret. 29

Schröderi (Joan.) error de veneno viperæ. 17. de dentium venenositate. 60

Secta Electiva. 76

Severini (Marc. Aurel.) observatio de felle viperæ. 14. Error de calore viperæ. 23, error de venenositate liquoris circa dentes viperæ

Index Rerum

viperæ hærentis. 28. de numero dentium
in viperâ sententia. 56. de musicæ efficacia
in cura morsus viperæ. 62. de salivæ hu-
manæ vi. 94

Sozzi (Jac.) fel vipera sine noxa adsumpsit. 14

Sputum hominis jejuni an scorpiones occi-
dat. 96

Stercus viperinum an sit delicatæ fragran-
tiæ. 83

V.

Valentini (Basilii) figmenta. 92

Vasa in quibus demortuarum vipera-
rum carnes maceratæ sunt non rumpuntur
ob nimium earum calorem. 23

Venenum uni animali quod est, tale non est
alteri. 15, 16. id exsugentes olim erant
servi. 40. Viperinum quomodo mortem
inferat. 67

Veneno insectorum corpora tractantes an se
exponant periculo. 71

Vermes in intestinis viperarum femellarum
an nascantur. 77

Veslingii sententia de numero dentium in vi-
pera. 56

Veterum in verba jurare indecens. 74

Vincentii Belluacensis opinio de numero den-
tium in vipera. 56

Vinum in quo suffocata vipera, vel in quod
bibendi causa caput immersit non est ve-
nenum. 20

Vipera

Vipera non habet in cauda aculeum aut spinam aptam qua pungat. 63. non habet humorem, excrementum, aut partem ullam quæ bibita aut comesta interficere valeat. 65. aliud venenum non habet nisi liquorem illum qui palatum humectat, & in vaginis dentes operientibus restagnat. *ibid.*

Viperæ amores fabulosi cum Murænis. 101

Viperæ cor duplicem habet auriculam. 23
ejus caput collo appensum an proffit angina laborantibus. 48

Viperæ quot dentes habeant. 53. & *seqq.* an venenati. 59, 65. cavi sunt. 58, 65. quovis tempore excidunt & renascuntur. *ibid.* eorum descriptio. 57. an sint veneni receptaculum. 59

Viperæ mordendo non semper mortem inferunt. 53. natant in omnibus liquoribus. 22. eadem facilitate qua intrant lagenas, regrediuntur. 21. in generosissimis vinis natando servatæ sunt per 6. horas. 22. diutius vivæ servantur in aqua quam in vino. 23. & quamdiu. *ibid.* vivunt in pyxidibus, octo, novem & plures menses. 52. lædunt post adeo diuturnum jejunium. *ib.* ideoque venenatis alimentis suum non debent venenum 52. an virtute salivæ humanæ mansuescant. 95

Viperæ anatomia. 66. & *seqq.* non delectantur vino, adeoque urceoli vino pleni non sunt

Index Rerum ac Verborum.

sunt decipulae aptae ad eas capiendas, *ibid.*
Viperæ quæ ova in corpore gerunt an in con-
fectione Theriacæ rejiciendæ. 87

Viperarum carnes absque ullo periculo com-
meduntur. 32. an expirent odorem fœ-
tidum. 79, 80. an calidæ? 23. an sitim
inducant inextinguibilem comestæ. 84. an
pulchritudinem. 86. an earum venenum
sit in cauda. 63

Vulnera à moribus viperarum inflicta utili-
ter exsuguntur. 30. modo qui exsugit non
habeat dentes corruptos aut cariosos. 30.
vel ulcera aut vulnera. *ibid.*

W.

W *Aribonus* (Thomas) ductuum saliva-
lium inventor. 31

Z.

Z Acuti Lusitani error de veneno vipe-
ræ. 20. ejusque curatione per mu-
sicam. 62. per salivam humanam. 93.
ejus sententia de numero dentium. 56.

F I N I S.

FRANCISCI REDI,

Nobilis Aretini,

EPISTOLA

AD

Aliquas OPPOSITIONES

factas in suas OBSERVATIONES

circa VIPERAS:

Scripta ad

D. ALEXANDRUM MORUM,

&

D. ABBATEM BOURDELOT,

Dominum de Condé & de S. Leger.

Ex Italica in Latinam translata.

D O M I N I.

EX Dominationum Vestrarum benignitate ad manus meas pervenit liber, cujus titulus: *Nova Experimenta circa Viperas*, eruditè congestus à congregatione virorum nobilitate & virtute præcellentium, qui in Ædibus Dn. DE CHARAS ad hunc scopum paucis abhinc mensibus conveniant. Legi ipsum sæpiusculè cum summa satisfactione & delectatione animi mei, quod iidem egregii eruditi dignati fuerint laboribus suis illustribus confirmare veritatem illarum observationum, quas egomet quoque circa viperas usque ad annum 1664. tentaveram: Et certè debitorem me agnosco tantæ ingenui-

A 2

tatis,

tatis, & lubentissimè fateor, quod quantum splendorem invenerit simplex ille & incultus liber, ille omnis ipsi accesserit propter testimonia honoratissima, quibus Gallia ipsum decoravit, ubi abundantissimè florent, & vigentissimè florebunt semper optimæ Scientiæ & Artes honoratæ ab illis, qui easdem in aliis Europæ partibus profitentur. Rogo itaque Dominationes Vestræ, ut mihi concedant hanc gratiam, ut possim exhibere meas sinceras & ex intimo corde profectas cogitationes, & simul manifestare maximum honorem, quo dictum librum prosequor, cujus authoritas apud me tanta veneratione colitur, ut postquam observaverim pauca quædam, quæ directè contraria essent meis experimentis, sæpius de me ipso dubitaverim & crediderim, quod tantum non somniaverim, quando ea vel tentaverim, vel scripserim. Etiam si autem litterati aliquot viri,
amici

amici mei, qui sæpius meis laboribus & experimentis interfuerunt, irriserint hanc meam opinionem, & jocando mecum, mihi confirmaverint, quod hæ experientiæ haud in somno obtigissent: nihilominus absque ullo respectu, volui easdem iterare & reiterare, cum tanta quidem & exactissima diligentia, ut mihi & ipsi Veritati maximam inferrem injuriam, si jam non liberimè confiterer Domin. VV. quod singulæ Observationes quater vel quinquies, quæ iisdem Eruditis in Gallia non veræ comparuerunt, mihi in Italia verissimæ comprobatæ sint & infallibiles: & contra non veritati consonæ inventæ illæ, quæ in Gallia tentatæ fuerunt, & meis contrariæ. Et quia Dom. VV. fortè curiositate ductæ scire desiderant, quænam illæ sint, brevem hîc earum faciam enarrationem; quod certus sim, non futurum hoc ingratum veritatis cultoribus, & in specie *Author. libri Novar.*

Experientiarum, qui non alium scribendi sibi præfixerunt scopum, quam desiderium aut confirmandi, aut inveniendi veritatem in materia hac maximè curiosa, quam tot sapientes viri tractare, & de ea scribere adamarunt.

In Epistola mea continente *Observationes circa Viperas*, inscripta Illustriss. Dn. Laurentio Magalotti, dum loquerer de veneno serpentulorum horum, quale illud sit, & in qua corporis parte inveniatur, affirmabam (quod & adhuc affirmo) venenum illud viperinum non esse aliud, quam certum liquorem flavescensem, qui stagnat in istis vaginis contegentibus dentes viperæ majores; & quod ille liquor non solum venenosus, quando è vipera viva ejaculatur, dum mordet, sed etiam quando colligitur ex vipera mortua, & per aliquot dies etiam mortua, modo in ipsa vulnera penetret, ibique remaneat. Ulterius adjungebam, quod ille

ille ipse liquor ebibitus, & in stomachum susceptus, nec mortem, nec damnum inferat. Et hæc erat mea opinio, quam confirmarunt mihi infinitæ experientiæ à me susceptæ, cum tali exacta & accurata diligentia, quam mihi concedebat ingenii & talentorum meorum tenuitas.

Sed Authores Libri *Novarum Experient.* liberrimè scribunt, quod iste flavescens liquor à me suprà memoratus non sit venenosus, sed quod sit pura puta & innoxia saliva. Inde pro indubitata, verissima & experimentis comprobata re affirmant, viperam toto suo corpore, nec membro aliquo possidere humorem aliquem, qui dispositus sit, ut veneno inficiat: sed venenum consistere in sola imaginatione viperæ irritatæ & in iram accensæ, per ideam vindictæ, quam sibi in capite figuravit, cujus medio, commoti spiritus, per motum violentum explosi per nervos & per

fibras versus cavitates dentium:
 per quas cavitates, ubi deportati
 sunt isti spiritus, inficiunt sanguinem
 animalis per apertionem vulneris
 factam ex morfu per ipsarum den-
 tes. Summatim concludunt, quod
 si vipera non sit excandescens &
 irata, & non habeat istam imagina-
 tionem vindicatricem, quod ipsa-
 rum morsus non inficiant, sed sint
 innocentissimi, & non apportent
 damnum aliquod illis, qui vulnerati
 sunt. Hæc namque ipsorum verba
 sunt:

*Considerationes istæ pag. 33. innixæ
 pluribus aliis experimentis, quæ nos
 tentavimus, & quæ postea subjiciam,
 me commoverunt, ut istis glandulis no-
 men dederim salivalium, & attribue-
 rim scaturiginem succi illius flavi, con-
 tra quem adeò debacchati sunt, cujus
 natura ipsis adeò malè perspecta, qui
 tamen nihil aliud est, quàm pura &
 maximè innoxia saliva. Spero quod
 illi, qui operam insumere velint, ut post
 me*

mea tentamina examinent curiosè glandulas istas , & succum hunc gingivarum , calculum suum mihi sint collaturi.

Et pag. 92. *Et ne ulterius inhaereamus principiis istis tam infirmo talò stantibus , & malè fundatis , nobis patrocinator ingens numerus experimentorum , quorum fundamentis innitimur & pronuntiamus : quod hic succus flavus nihil aliud est , quàm pura & simplex saliva , cujus usum jam denotavimus ; & quod hic succus nihil contribuit ad venereum morsus ; siquidem gustu exploratus & deglutitus , quod pluribus vicibus à nobis tentatum fuit , nec homini , nec animalibus ullum infert damnum , immò quod instillatus incisionibus in carnem factis , iisque affrictus optimè , adeoque sanguini immistus , nullam tamen noxam exhibet. Nec obstat judicium Viri cujusdam Clarissimi & Experientissimi , ut in omnibus rebus , sic potissimum in iis , quæ vipera naturam concernunt , qui affirmat , quod plurima*

tentaverit experimenta nostris directè opposita; unde maximum judicium de ingenii capacitate & candore hujus celebris viri, nos impulit, ut majorem curam tentaminibus adhibuerimus, ut confirmemur per infinitum ferè numerum experientiarum, quæ semper fuerunt conformes veritati, quam hic defendendam suscepimus, & cujus testimonia evidentissima & infallibilia apportabimus.

Et pag. 96. Concludimus denique, quod imaginatio vipera postquam irritata fuerit ab idea vindictæ, quam sibi formavit, motum concitet spiritibus qui non potest exprimi, & eos pellit cum violentia per nervos & fibras versus cavitatem dentium, tanquam in infundibulum, qui deinde importantur sanguini animalium, per aperturam vulneris à dentibus factam, ut producant illos effectus, quorum rationem conamur reddere.

Et pag. 97. Quicquid sit, oportet ut in eo consentiamus, quod ista irritatio, in

in imaginatione aut spiritibus viperæ herens, sit principalis causa activitatis & penetrationis veneni, & quod absque illa non producerentur illi effectus tam vehementes, quam sunt illi, de quibus varia adduximus exempla.

Et pag. 122. *Hæ experimenta, dico, probabunt ex una parte, quod flavus ille succus nihil contribuat ad producendum venenum; ab altera verò parte, quod spiritus irritati, beneficio vulnerum, à dentibus grandioribus inflictorum, sint unica & vera causa.*

Hæ ipsorum opiniones confirmantur ab ipsis per quædam experimenta, quæ maximè in eo consistunt, quod instillaverint aliquantulum de liquore isto flavo vulnere pulli columbini, canis, & aliquot pullorum gallinaceorum, qui exinde non mortui, & quod curaverint, ut morderetur columba junior à vipera, nec irritata, nec adirata, quæ ne minimum exinde senserit damnum.

Fecimus experimentum, inquit, (pag. 102.) cum Columba, huic vulnus infliximus sub alis, & sub femore, in uno momento, utrique vulneri instillavimus de flavo liquore extracto ex gingivis duarum irritatarum viperarum, tandem cutim consuimus rursus, ut liquor benè includeretur, & ligavimus utraque vulnera, ut impediretur liquoris egressus. Affirmare possumus, quod columba exinde ne minimum experta sit incommodum, & invenimus, quod supra vulnus femori inflictum, guttula haeserit succi istius coagulati in forma rotunda, ejus dem coloris, qualis illa fuerat antea instillatus & circumcirca sanguinem circa vulneris labia siccum reperimus, & quod statim postea unum alterumque vulnus siccatum & sua sponte consolidatum fuerit.

Fecimus aliud exemplum cum hoc liquore in fele vulnerata eam ob causam in femore, sed nec illa noxam sensit: idem experti sumus diversis vicibus in pullis, & aliis columbis, sed semper
simil

simili cum eventu , & quod exinde nullum illis damnum acciderit. Eadem experientia tribus vicibus diverso tempore repetita fuit , idemque bis in uno die in cane , quem in hunc finem vulneravimus circa fundum auris , unde non poterat vulnus lambere , nihilominus nullum sensu malum.

Possumus adhuc addere hic experimentum aliud , quo demonstratur effectus mortalis spirituum excandescantium , sine ulla communicatione liquoris istius flavi. Curavimus ut una eademque vipera aliquoties morderet frustum panis , comprimendo ipsi maxillas singulis vicibus versus frustum illud , & hoc toties à nobis repetitum , ut non solum liquor ille totus exhauriretur , sed etiam ut sanguis ex gingivis succederet : eodem tempore viperam irritavimus , inde eandem mordere coëgimus columbam in partem corporis maximè pulposam ; observavimus quidem , quod venenum morsus non tam promptè succederet , quandoquidem columba non

moriebatur, nisi post horam cum dimidia à morsu: sed cognovimus pariter, quod dentes vipere erant quasi obstructi cum mica panis ex ejus commorsione, & quod hoc impediverat, quo minus profundius sese insinuassent, & quod ore semi obstructo per poros dentis magna pars spirituum irritatorum non potuerit transire, unde ex hac causa mors columbæ non tam citò supervenit, sed quod nihilominus mors successit absque ulli participatione liquoris flavi, quandoquidem ille penitus fuerat exhaustus.

Et pag. 122. Morsus factus à vipera non irritata, cui maxilla tenebantur, & cujus dentes imprimebantur compressione supra corpus columbæ, cui aderat quoque liquor flavus, nullum tamen successit malum accidens.

Huic experimento non possum opponere aliud, nisi plurima illa, quæ Anno 1664. tentaveram, & recitaveram in supra citatis meis Observationibus circa viperas, & adhuc similiter illas, quas postmodum adducam,

eam, à me hæcenus tentatas, non eo desiderio, ut primas saltem confirmarem, sed potius, ut eas in lucem veritatis deducerem. Et ne opus sit repetere sæpius easdem res, adducam initio generales aliquas Observationes à me factas tum temporis, quando circa viperas occupatus fui.

Vipera occidit facilius columbam, pullum gallinaceum, gallum Indicum, sciurum, glirem, & alias aves, & animalia minora, quàm bestias grandiores, ut sunt vervex, dama, equus, taurus, imò majora ista & pelle durissimâ instructa sæpissimè non occidit.

Secundum magnitudinem animalis, & secundum locum, quem vipera feriit, sequitur mors citius aut tardius, & in specie si locus vulneratus habeat rariorem aut densiorem texturam venarum vel arteriarum; aut si ipsæ venæ & arteriæ sint subtiles vel crassiores. Quod si ex vulnere mul-

multum sanguinis profilit, accidit aliquando, ut ex eo animal non solum non moriatur, sed nec grave patiatur incommodum.

Accidit quoque non rarò, ut animal à vipera commorsum patiatur levissima symptomata à veneno, quæ ipsum ferè ad mortem deducunt, nihilominus tamen non moritur, sed sanatur sine auxilio medicamentorum & per solam operationem naturæ.

Moriuntur citius quædam animalia ab ipsa vipera vulnerata, quàm illa, in quorum vulnera per artem intrusus fuit liquor ille flavescens, sicuti ille, qui per artem exemptus fuit ex vaginis dentium ipsius vipere.

Necessarium est, ut artificium singulare adhibeatur in imprimendo vulnere eundem liquorem prædictum, nam si vulnus nimis est angustum, difficulter in illud penetrat, & si grandiusculum impossibile, ut
non

non exeat sanguis, & cum sanguine
regradiatur liquor, & foras educat
simul venenum. Habebam itaque
insignem apparatus viperarum,
quas ex Regno Neapolitano afferre
curaveram, unde mense Majo hujus
præsantis Anni 1670. postquam fe-
riissem decem pullos palumbinos in
femore, veneno ipsos inficiebam
cum hoc flavo liquore, eo ipso mo-
mento ex ore viperæ vivæ extracto,
& omnes istæ columbæ, quædam spa-
tio unius horæ, aliæ intra mediam,
aliæ intra duas horas moriebantur.
Repetii experimentum in decem
pullis gallinaceis vulneratis in femo-
re, & accidit idem quod acciderat in
palumbinis pullis.

Præcidebam caput duodecim vi-
peris, & postquam omnia capita e-
rant præcisa, & penitus mortua, ex-
traxi inde venenum, & curavi ut pe-
netraret in vulnera octo turturum,
qui spatio dimidiæ horæ omnes in-
teribant.

Mense

Mense Junio cum interfecissem multas alias viperas, & ex vaginis dentium, & ex palato exemissem omnem liquorem flavum & viscosum, qui inerat, ungebam cum ipso & oblinebam aliquas virgulas scoparum, quas acuta cuspidē præparabam in modum minoris sagittæ, & subito cum ipsis pungebam decem pullos columbinos in parte magis carnosa pectoris, relinquebam infixas & absconditas in vulnere istas venenatas virgulas, & columbæ non supervivebant duas vel tres horas. Sed ne quis posset dubium movere, num mortuæ illæ fuerint ratione simplicis vulneris, exasperatis per continuas puncturas istorum virgultorum, eundem ludum cum aliis quatuor columbis repetebam, sed non cum virgulis liquore isto venenoso intinctis, quæ non moriebantur, licet vulnera ista saniosa & purulenta fierent.

Sumebam octo capita viperarum, quæ sex horis ante detruncata fuerant,

rant, & postquam omnimodè defuissent vivere, mordere curavi per plures vices octo turtures in femore, quorum ne unicus quidem evadebat.

Caput præscindere curavi quindecim viperis, & reposui hæc capita in vas vitreum benè coopertum, coacervata simul, ut humida manerent, & non siccarentur: post spatium quatuor dierum ferii cum istis capitibus quinque minores gallos & quinque pullos palumbinos in coxas, & omnes brevissima mora moriebantur. Id ipsum quoque contingebat cum aliis capitibus viperarum, quæ interfectæ ante sex dies probabiliter deposuisse debebant omnem iram, & choleram, & omnes cogitationes vindictæ. Et ut penitus removeatur omnis objectio, quæ circa hoc posset proferri, non intermit- tam recensere Dominationibus Vestris, quod circa principium Augusti, dum sponte, ex proprio morbo aut passione essent mortuæ duæ viperæ, quæ

quæ solæ mihi remanserant in pyxide, curavi ut ipsæ morderent duos turtures, qui & ipsi sicut primi non integræ horæ spatio peribant.

Dicam amplius: Collegeram in vitreo vase omnem omnino liquorem venenosum, extractum ex capitibus 250. viperarum, eum in finem ut variè & commodo tempore possem eo experimenta facere; sed multis occupationibus distractus neglexi, ut illa complerem: unde liquor iste primum factus est instar glutinis, colore succini æmulus, postea transactis 30. diebus exsiccatus fuit, & friabilis factus, ut facilè potuerit pulverisari. Postquam pulverisatus fuit, volui probare, num iste pulvis vulnere immixtus conservaret eandem facultatem veneno inficiendi; & certè, moriebantur spatio brevissimo omnes illi pulli gallinaei & palumbini, & turtures, in quorum vulnera aliquid de hoc pulvere immiseram.

Hoc experimentum ubi tentassem, dubitandi anſam præbuit, num illud venenum ſagittarum Regis Macaſſar in Inſula Celebes, quæ vulgo vocantur *Saette di Bantam* in Java Majore, ſint venenum extractum ex ore viperæ, aut alterius ſerpentis ſpecie viperis non diſſimili, & adhuc naturæ malignioris ob diverſitatem climatis. Parum abeſt, quin hoc credam, & poſſem hoc confirmare, quod legerim in Plinio quod Scythæ ſuas ſagittas veneno infece-
 rint cum viperino veneno. *Scythæ*, inquit, *Sagittas tingunt viperina ſanie & humano ſanguine : irremediabile id ſcelus, mortem illico levi tactu affert ;* & Plinius hoc extraxit fortè ex Ariſtotele, qui in libro cui tit. *Mirabil. Aſcultat.* deſcribit paulò poſt enchi-
 riſin, qualem non auderem pro vera affirmare, aut quod tantæ caute-
 læ & conditiones neceſſariæ eſſent. Et quis penitus cognovit, quales fue-
 rint ſagittæ Herculis, de quibus
 fabu-

fabulantur, quod & ipsæ fuerint imprægnatæ cum sanguine hydræ, nuinne & ipsæ fuerint intinctæ in talem pestem viperinam? Hoc credit Diodorus Siculus, quando scribit τῆς ἀκίδου τὴν ἐκ τῆ ἐχίδνης ἰὸν ἀνειλεφύας. Et Ovidius lib. 9. Metamorph. Hydræ nomen imponit viperæ :

*Pars quota Lernæ serpens eris unus
Echidna?*

& postea :

— — — — *Capit inscius heros :
Induiturque humeris Lernæ virus
Echidna.*

Cui adhuc adjungendum, quod Philoctetes, hæres arcûs & sagittarum Herculis, dum cum navibus Græcorum in bellum Trojanum proficisceretur, & se imprudenter vulnerasset (ut narrat Servius Grammaticus in L. 3. *Æneid.*) cum quadam ex his sagittis in pedem; propter immanitatem doloris, & propter fœtorem intolerabilem vulneris, in terra

ra derelictus fuerit à Græcis in In-
sula Stalimene. Inde Sophocles al-
ludendo fortè ad speciem veneni
cùm modo & phrasi Poëtica recen-
set, quod Philoctetes in India dere-
lictus fuerit, propterea quod à vipe-
ra esset vulneratus.

ὦ τέκνον, ὃ παῖ πατρὸς ἐξ Ἀχιλλεύου
Ὁ δ' ἐγὼ σοὶ κεῖνός, ὃν κλύεις ἴσως
Τῶν ἡρακλείων ὄντα δεσπότην ὅπλων,
Ὁ τῷ ποίαντι παῖς Φιλοκλήτης ὃν οἱ
Διοσσοὶ στρατηγοὶ καὶ Κεφαλλήνων ἄναξ
Ἑρρίψαν ἀιχρῶς ὡς ἐρημον, ἀγρία
Νόσση καὶ αὐθιόντα, τὸ δ' ἀνδροφθόρον
Πληγῇ ἐχίδνης ἀγρίῳ χαράγματι.

Hoc est :

*O fili, ô puer ex Patre Achille
Ille ego tibi sum, quem audis forte
Herculeorum esse dominum telorum
Paantis filius Philoctetes. Quem
Duo exercitus & Cephallenorum
rex
Projecerunt turpiter hîc desertum,
ferô*

Morbo

Morbo marcescentem, homines occidentis

Percussum vipera crudeli morfu.

& mox:

Θάσσον ἄν τ' πλεῖστοι, ἐχθίδης ἐμοί .

Κλύοιμ' ἐχθίδης, ἥμ' ἔθηκεν ᾧδ' ἄπειν.

Hoc est:

*Celerius sane multò inimicissimam
mihi*

*Audiam viperam, quæ me huc posuit
claudum.*

Cicero ipsemet in *Lib. II. Tuscul.*
& *L. de Fato*, & multi alii scriptores sequuntur hanc sententiam, quod Philoctetes à vipera fuerit commorsus, & omnes fortè oculos converterant non solum ad hunc locum Sophoclis, sed etiam ad illum, quem antea protulit Homerus in *xvi. libr. Iliad.*

Et quamvis contra hanc levem, futilem, & frivolum conjecturam posset mihi quis in memoriam re-

vocare, quod venenum viperinum sint blanditiæ quædam respectu illius, quod de sagittis Herculis scriptum est in libris Poëtarum, in quibus legitur, quod non solum habuerint vim occidendi sine ulla exceptione, licet vulnus fuerit parvum vel magnum, sicuti accidit centauro Chironi, & Nesso; sed etiam quod sanguis illorum vulnerum tam pestifer evaserit, ut quaecunque corpus vivum attingens, veneno infecerit, cum tam abominabili violentia, ut carnes ab ossibus discederent. Et hoc ipse Hercules probavit maximo suo damno, cum indusio tincto in sanguine Nessi, unde supra commemoratus Ovidius:

*Victa malis postquam est patientia,
reppulit aras*

Implevitque suis nemorosam vocibus Oeten,

Nec mora, letiferam conatur scindere vestem:

*Qua trahitur, trahit illa cutim (scæ-
dumque relatu)*

*Aut hæret membris frustra tentata
revelli,*

*Aut laceros artus, & grandia dete-
git ossa.*

Et hæc est fabula Poëtica, & huic fa-
bulæ credo innititur relatio de sa-
gittis Macassar, de quibus narratur,
quod perimant hominem illo ipso
momento, quo licet levissimam su-
sceperit puncturam, & quod simi-
liter spatio dimidiæ horæ reddan-
tur carnes demortui sic contritæ &
corruptæ, ut ipsæ ossibus secedant,
& quidem in varias particulas, spi-
rantes tam pestilentem vaporem, ut
si attingat vulnus saltem simplex,
& non venenatum, nihilominus
mortaliter inficiat, & sine ulla ex-
ceptione, ut ei remedeatur. Pos-
sum affirmare Dominat. V. quod
multa experimenta fecerim cum
istis sagittis Indorum, sed non in-
veni

veni illas in Hetruria tam perfidæ & violentæ naturæ, sicuti dictum fuit. Canes, quos cum ipsis vulneraveram, exspirarunt ex iis quidam intra sex horas, alii septem horis, alii duodecim horis, alii denique viginti quatuor. Carnes tamen ipsorum non putrefactæ fuerunt, nec in partes discesserunt, neque ipsorum sanguis, neque ex ipsis exhalans vapor ullo modo mortem acceleravit aliis animalibus vulneratis: sed sæpius observavi, si quis intentionem habeat, ut velit interficere cum his sagittis, non sufficere, ut faciant simplicem incisuram carnis, sed opus esse quodam artificio, ut fixæ & absconditæ per aliquod tempus hæreant in vulnere (quod etiam accidit cum pulvere liquoris flavi ex viperis:) Unde illi barbari fabricant ex ligno cuspides sagittarum illarum, veneno imprægnant, & postea conjungunt hastæ tali modo, ut postquam vulneraverint, rema-

neant nihilominus cuspides in vulnere omnibus vicibus, aut rumpatur prius hasta, ut nullo modo à cujuscunque manu possit extrahi, sicut accidit in obsidione Hierosolymitana Godofredo & Ruperto Heroibus Flandris, de quibus insignis ille Epicus Florentinus:

*Sospingeva il monton, quando è
percosso*

*Al sig. de' Fiamminghi il lato
manco,*

*Si che travia s'allenta, e vuol
poi trarne*

*Lo strale, e resta il ferro entro
la carne.*

Id est:

*Retrorsum jaculabatur aries, quan-
do est percussus*

*Domino Flandrorum sinistrum la-
tus*

Adeo

Adeo, ut ex via deflecteret, quò extraheret.

Telum, & restat ferrum intra carnem.

Necessarium itaque, ut istæ sagittæ per aliquot temporis spatium remaneant in carne, si quis cupiat, ut perimant; unde non capio, quomodo vulgus sibi possit imaginari veneno infici posse gladii laminam. Scio equidem, quod flavo hoc liquore viperarum aliisque rebus, quæ creduntur venenosæ esse, aliquoties superficialiter tantum inunxerim scalprum, & cum ipsa punxerim & inciderim venam alicujus animalis, & tamen nunquam exinde mors subsequuta est. Caveant sibi homines, qui suspicionibus indulgent, à turundis & stuppis chirurgorum magis, cum venenatio scalprorum, & alterius ferri difficilior sit, ut possit mortem inferre. Hinc fabulam sapere auguror, quanquam casus

fit diversus , quod vetula Parisatis Regina Persarum , sicuti scribunt , potuerit veneno inficere Nurus per aulae Magistrum , vel per Præscissorem , qui ab una parte cultellum veneno infecerat , & cum ipso disseccans avem , Reginae juveni comedendam obtulerat illam partem , quam cultellus venenatus infecerat , reliquam à veneno liberam partem verò sibi servaverat. Venena quæ solo & momentaneo contactu aut saltem propter viciniam vitam eripiant , nunquam ea videre potui , etiamsi narretur , quod diversis vicibus venenata fuerint subsequente effectû lethali , stapedes & sellæ equorum & scamna. Credat , qui volet , ego in hanc sententiam non descendo. Et dum aliquis è recentioribus authoribus enarret pro re certissima prodigiosum accidens certorum serpentum nascentium in regionibus Orientalibus , penes ipsum maneat dictorum fides , ita verò ille :

Post-

Postquam feci mentionem serpentum, judico non ingratum, si adducam effectum ipsorum prodigiosum. Si fortè accadat, ut isti serpentes transeant pannum aut indusium, in Sole siccatum, produci solet in renibus illorum, qui hoc panno utuntur, certa species serpentum, qui paulatim succrescentes totum ambiunt corpus, & quando cauda illorum attingit caput, ut circulus uniat, tunc mors est inevitabilis, unde ad evitandum hoc damnum illos novaculis & scalpris interimunt, ne nimium crescant. Feci supra mentionem trium personarum, à sagittis Herculis vulneratarum, nempe Chironis, Nessi & Philoctetis. Primi duo subitò moriebantur, tertius post morbum sat longum mortem evadebat. Si hujus differentiae rationes essent explicandæ, sive historia sit, sive fabula, dicerem, Nessum & Chironem mortuos, quia fuerant vulnerati tùm, quando Hercules adhuc vivebat, cum sagittis

recenter infectis : insuper , quod
Nessus fuerit transfixus per pectus ,
sicut ait Ovidius *Libro IX. Meta-*
morphos.

Iamque tenens ripam missos cum
tolleret arcus ,

Conjugis agnovit vocem : Nessoque
parante

Fallere depositum , quo te fiducia ,
clamat ,

Vana pedum , violente , rapit ? tibi ,
Nesse biformis ,

Dicimus. exaudi : nec res intercipe
nostras.

Si te nulla mei reverentia movit ; at
orbes

Concubitus vetitos poterant inhibere
paterni.

Haud tamen effugies , quamvis ope
fidis equina :

Vulnere , non pedibus te consequar.
ultima dicta

Reprobat , & missa fugientia terga
sagittâ

*Trajecit, exstabat ferrum de pectore
aduncum:*

*Quod simul evulsum est, sanguis per
utrumque foramen*

*Emicuit, mistus Lernei tabe ve-
neni.*

Sed Philoctetes vulneratus fuit
multo tempore post obitum Hercu-
lis? unde credibile est, quod istæ
sagittæ multum perdiderint de in-
signi venenositate, non aliter ac vi-
rus deperdit pulvis totius flavi li-
quoris viperini, pariter vires longi-
tudine temporis deficiunt sagittis
ex Macassar, quæ quamvis venenum
inferant & interficiant, si quis ab
ipsis vulneratus fuerit, attamen ne
minimum damnum apportant, si
quis ipsorum toxicum deglutiverit,
aut in stomachum assumerit. Pro-
bavi experimentum in duobus cani-
bus, quibus exhibui bina frustra car-
nis, aspersi pulvere rasuræ ex tali-
bus sagittis; & probavi hoc pari-

ter in pluribus pullis gallinaceis, quibus aquam bibendam exhibui, cui per longum temporis spatium erat ista rasura infusa, & optimè rursus expolitæ & lavatæ eadem sagittæ.

Sed omitto longam istam digressionem, & redeo ad principalem narrationem. Ex supra relatis probatis experimentis, & repetitione sæpè sæpiusque comprobatis cognoscere poterunt Dominat. V. quod venenum viperæ Italicæ non consistat in idea imaginaria iræ ad vindictam excitatæ, sed potius in liquore isto flavo, qui excernitur è vaginis dentium majorum: qui liquor si per accidens è vaginis dispergatur per os & palatum viperæ, venenatam potest reddere salivam, quæ humectat fauces ipsius viperæ. Quare utilissimum existimarem, ut eruditissimi Authores libri *Novar. Experient. Gallic.* nova tentarent experimenta. Quod si illa invenirent conformita iis, quæ
jam

jam typis evulgarunt, & quod re-
 ipsa & verè meis sint contraria, tunc
 unitis suffragiis fateri possemus,
 quod veritas à nobis inventa fuerit,
 ad hanc usque horam occulta, nimi-
 rum, quod venenum viperarum Gal-
 licarum consistat in idea imaginaria
 iræ ad vindictam excitatæ, & quod
 venenum viperæ Italicæ sedem suam
 habeat in isto liquore flavo toties à
 me commemorato. Sed si contrario
 modo experientiæ in Gallia factæ
 non continuarent, ut veritas iis per-
 petuò assisteret, tunc affirmandum
 esset, quod viperæ Gallicæ non mi-
 nus, quam Italicæ sint unius naturæ,
 & quod unum idemque habeant ve-
 nenum.

Igitur si certò certius in Italia ve-
 nenum viperinum consistit in flavo
 isto liquore, non mendacium erit,
 si id affirmem; quod si vipera inter
 mordendum perdiderit omnem il-
 lum liquorem in istis vaginis resi-
 dentem, & illum adhuc, qui à vici-

nis partibus subministrari posset, non esset mendacium, inquam, si affirmem, quod subsequentes morsus non sint futuri lethales, quod ego à plurimis annis affirmavi, & nunc constanter quoque confirmo, licet à supra citatis Authoribus sit negatum, qui produnt, quod unica vipera irritata & bile turgens valeat occidere, quotquot animalia ab illa admorsa fuerint, innitentes uni Experimentiæ, quando ex unius folius viperæ morſu quinque pullos Columbinos viderint occubuisse: *Speramus* (pag. 122.) quod inter alia experimenta, illa de quinque columbis, ex quibus una post alteram commorsa per unam eandemque viperam, singulis vicibus irritatam, & ex quibus ultimò demorsa primò moriebatur, quando vipera maximè erat irritata, & quando maximè erat exhausta liquore suo flavo, &c.

Equidem credo veritatem facti, verùm ad confirmationem illius, defi-

desiderarem, ut illi viri porro curassent, ut commorfi fuissent plures alii pulli, & plura alia animalia, diversa & diversæ magnitudinis ab eadem ipsa vipera, quæ illos quinque pullos interemerat, ut vidissent, num sanè illud Cholericum & iratum venenum præditum foret infinitâ virtute, sicut ego feci, ut in notitiam hujus rei pervenirem. Etenim sub principium mensis Maji elegi viperam foeminam è maximis & robustissimis, eamque incitavi, ut morderet decem pullos gallinaceos, unum post alium, in coxa dextra, quorum primus, secundus & tertius velut in instante moriebantur; quartus videbatur solum malè habere, quintus verò & reliqui omnes non solum non moriebantur, sed nec ulla-tenus mali quid patiebantur: Et tamen singulis vicibus, quoties vipera mordebat, ipsam vehementissimè incitavi contra ipsius volun-

tatem vexatione ad iram & furorem.

Mense Junio repetivi experientiam in quinque anatibus domesticis, ab unica vipera demorsis, quæ eadem immediatè uno impulsu post mordebat tres pullos turtures: Anas prima vulnerata mortua est post tres horas; secunda post quinque horas: sed reliquæ evaserunt. Illud equidem certè verum, quod mortuus primus pullus turtur, non verò pariter duo ultimi. Ex duodecim palumbis una vice moriebantur solum quatuor: sed sequente die ex duodecim aliis moriebantur ferè sex. Ex quinque cuniculis mortui sunt tres, & ex tribus agnis ultimi duo evaserunt, mortuo primo post decem horas, quam fuerat morsus.

Nimium forem molestus *Dominat. Vestr.* si reliqua omnia universa experimenta recensere vellem; unde transeo ad ea, quæ in *meis Observationibus* commemoravi, scilicet
illum

illum liquorem flavum non ex vesicula fellis mitti ad vesicas dentium : proponebam ibidem considerandum, num fortè possit ille eructari eò per aliquos ductus salivales, qui illorum principio infererentur ; quod tanto magis visum est credibile, quoniam in omnibus viperis infra fundum illarum vesicularum semper inveni duas glandulas, quales à nemine, quantum scio, observatæ fuerunt aut descriptæ. Supra quod inventum Autores *novarum experientiarum* affirmant, tales glandulas à me nominatas se nunquam potuisse videre ; verùm loco earum se invenisse duas alias, quas illi vocant salivales, de quibus sequentibus verbis scribunt :

Pag. 29. *Credebam initio ad imitationem Dn. Redi, quod vipera possit habere vesiculas salivales, quales postea quoque inventa fuerunt in homine & in aliis animalibus ; ita quidem ut post plurimas inquisitiones summa cum*
patien-

patientia & applicatione in capitis viperinis factas, tandem denique visu obtinui glandulas illas dispositas, ad formandum & emittendum succum illum ad gingivas. Et postquam de his optimè persuasus fuisssem, monstravi easdem aliquot eruditissimis Medicis, qui nuperrimè anno præterito penes me congregatifuerant. Illi Medici ipsimet voluerunt in hoc negotio magis sese informare, itaque examinantes probè illas particulas, quas ipsis monstraveram, non solum veritatem dictorum invenerunt, sed etiam viderunt parva alia vasa in frequentiori numero, quàm antè non apparuerant, ex quibus alia, quæ sunt arteria & vena, glandulas supergrediuntur, alia quæ sunt vasa lymphatica, infra descendunt. Unde judicarunt, quod audacter & pro certo possem affirmare & describere glandulas illas, quas salivales nominabam, & quas mecum conspexerunt: quamvis Dominus Redi non ausus sit, de iis affirmativè loqui, quia ipsas non de-

texerat, & quod illæ non fuissent descriptæ ab ullo Authore vel ipsis, vel mihi noto.

Et pag. 32. Quod attinet parvas glandulas, quas Dn. Redi observavit in fundo vesicularum, quæ succum hunc continent, possum asserere, quod ipsas summa cum dexteritate inquisiverim, & quod quidem invenerim in iis apparentiam glandularum, sed postquam fuissent apertæ, nihil aliud ibidem vidi, quam parvos dentes ibidem inclusos, & qui sunt ex numero illorum, quos nominavi dentes expectationis (sapientiæ aliàs dictos), adeo ut nihil glandulosi in iis invenerim, aut quod forma, substantia, aut qualitate glandulas accedat, quas jam descripsi, &c.

Ego nullatenus miror, quod scriptores isti non repererint glandulas à me nominatas, quando illas quæsierunt intra vaginas dentium, & intra earum fundum: Ego enim nunquam pronunciavi illas (gland-

(glandulas) reperiri interius, quamvis dixerim, illas situatas esse infra fundum istarum vaginalum : in genuina enim Dialecto Hetrusca aliud significat (*nel fondo*) in fundo, aliud (*sotto 'l fondo*) infra fundum hæerere.

Quamobrem quando quæsi-
runt ibi, ubi determinavi illas (glandulas) inveniri, facilè illas detexerunt, & sunt illæ ipsæ, quas describunt, nec aliæ glandulæ spectabiles sese produnt in capitibus viperarum. Neque ullatenus poteram scribere, (glandulas) esse collocatas in fundo vaginalum, cum opinarer, liquorem flavum derivari in ipsas vaginas, postquam fluxisset per ductus salivales; saltim videbantur mihi oriri posse (vaginæ) ex illis duabus glandulis, à me visis, aut cum iis connecti, oportebat ergo eas necessariò dissitas esse paululum à vaginis, non verò in fundo ipsarum hæerere. An verò istæ glandulæ

dulæ hoc fungantur officio atque usu, in præsentî de eo nolo unicum proferre verbum. Ut ut sit, res est nimium levis, ut plura de ea confabulemur. Confiteor, Dominat. V. quod periculosæ experientiæ circa vîperas me tanto fastidio confecerint, tantamque abominationem illarum mihi creaverint, ut firmiter mecum statuerim, me nolle posthac cum illis ullum negotium exercere, nisi ad id tentandum me movisset desiderium, quod nuper cogitationi meæ obtulit, ut explorarem per experimentum, an Sal volatile viperinum, chimica enchirisi præparatum & acquisitum, illa præsentanea & infallibili virtute sanandi morsus viperinos præditum sit, quemadmodum scriptores dicti affirmant; quandoquidem ejusmodi genius mihi contigit, ut rebus, quæ prius mihi experimento non inclauerunt, parum fidere sim solitus, etiamsi eas temerè, tanquam falsas,

fas, non statim rejiciam : potius, quoniam desidero scire, an sint veræ, ideò aggredior tentamina per experientiam, nec in una sola, aut in paucis aliquibus admodum quiesco, sed cupio plures atque plures videre, semperque mihi met timeo, semperque vereor, ne aberrem, uti sæpè mihi contigit, quando uni soli præcipitanter factæ Experientiæ fidere volui. Et ut veritatem proferam, mense Juniò parum abfuit, quin egomet mihi imposuissem in probatione experimenti, quod modò Dominat. V. referam, postea finem impositurus tædio, quod fortè hacce mea Epistola moveo.

Cum legissem in Libro *novarum Experientiarum*, quod caput viperæ comestum ab animali ab alia vipera vulnerato, certissimè illud sanaret, & vitam ei servaret; atque videretur mihi res utilis, grata & mirabilis, desideravi ejus facere tentamen, ut possem idem constanter affir-

affirmare , non obstante , quod iidem egregii viri fecissent duo experimenta.

Pag. 105. *Constitutum erat eodem tempore , ut veritatem probaremus , num vipera comesta ab animali , quod illa prius momorderat , sanaret illum morsum : unde curavimus torrere aliquantulum caput viperae , cui adhuc adhaerebat circumferentia ad latum digitum colli adhuc recenter à corpore separati , deinceps curavimus mordere tribus vicibus canem in aurem per viperam benè irritatam , adeò ut sanguis ad omnes tres puncturas efflueret : ipsi initiò projecimus caput & collum , quæ erant tosta & adhuc calentia : canis qui erat famelicus , & qui non senserat statim effectus trium horum morsuum , apprehendebat statim caput , cum dentibus conterebat , & deglutiebat : expectavimus inde sat longum spatium , ut videremus , an tres illi morsus prevalerent comestioni capitis & colli devorati ; sed canis liberabatur per aliquem*
livo-

livorem, & per parvum tumorem circum regionem commorsam excitatum, qua tamen omnia spatio trium vel quatuor dierum disperebant.

Curavimus adhuc ut tribus ictibus morderetur alius canis eodem in loco, & omittentes tostonem capitis viperini, quod ipsum momorderat, caput ipsi projecimus, putantes, quod illud devoraturus esset, tanquam qui per plusculas horas nihil comedisset: sed canis adversabatur nauseabundus, nec idem attingebat: Hac de causa consilium iniuvimus, ut caput istud in mortario tereretur, & postea per vim ipsi intruderetur, quod etiam factum est, & punctura ipsi benè fricata fuerunt cum sanguine illius viperae: eventum expectavimus, qui fuit talis, quod crudum hoc caput & contritum adjuvento simul sanguinis viperini (si cui ita visum sit) morsui applicatum eosdem effectus produxerit, quales praecedens, quod leviter erat tostum, siquidem canis per eadem saltem incommoda, uti
præ-

factum, liberabatur, & postea in tota sanitati restituebatur, ut videretur nunquam demorsus fuisse. Si hæc duo experimenta à nobis tentata fuissent, antequam Nobilis ille Externus esset à vipera commorsus, minori curâ & labore ipsius saluti prospicere potuissimus.

Et paulò ante scripserant : *Pro-
bavimus, quod ubi curavimus mor-
dere circa regionem aurium magis den-
sam per viperam valdè irritatam fe-
lem juvenem sed macram, quæ come-
debat ova, uterum & intestina vipe-
ræ, morsus quasi erat nullæ efficaciæ,
& apparebat saltem parvus tumor, &
parvus livor ea in parte, ubi morsus
erat factus.*

Et pag. 138. *Est res certissima, quod
caput viperæ tostum & deglutitum
morsum penitus sanet : partes quedam
corporis, Cor & Epar ejusdem sunt
efficaciæ; ratio & experientia confirma-
runt experimentum, unde in periculosa
occasione ad hanc Medicinam confu-
giendum.* Et

Et pag. 140. *Putamus solum, quod Epæ deglutitum vires habeat, ut possit sanare morsum viperæ, eâ ratione, ut cor, caro, & alia partes, de quibus sermonem instituimus, & quod possit multum accelerare partum fœminarum, eo modo, quo Epæ Anguillarum.*

Accinxi ergo me ad operam, imitando eosdem viros, & postquam comedendum dedissem caput viperæ semicoctum cani, curavi eum illicò vulnerari in auricula dextra ab alia viperæ, verùm canis non mortuus est, nec videbatur aliud malum pati, quàm quod staret attonitus, hirriens, & tristis quatuor aut quinque horarum spatio. Repetii consultò idem Experimentum in alio cane, qui cum coactus deglutivisset caput viperæ crudum, & in mortario contritum, non dedit indicium magni veneni, habuitque paucissimum & quasi nullum incommodum. Proinde constituebam nunc numerare hoc experimentum inter res
com-

comprobatas & veras, quando natum mihi dubium me compulit, ut curarem duorum aliorum catellorum admorderi auriculas, qui etiam si non devorassent antidotum, caput scilicet viperinum, nihilominus mori noluerunt. Eapropter auctâ apud me suspicione afferri jubeo caput viperæ crudum, & dextrè infarcio gulæ junioris galli; eidem curavi admorderi sinistram coxam à vipera, subitoque concidit in terram, & mortuus est spatio paulo majore unius octavæ partis horæ. Hinc magis increvit suspicio, atque circa decimam matutinam dedi caponi devoranda duo capita viperina cruda, & postea circa duodecimam curavi, ut deglutiret duo alia, & sine interposita mora temporis curavi, ut à vipera semel tantum admorderetur coxa, & capo mortuus est extemplo, non inveniens remedium convalescen-

lescendi ex alexipharmaco illorum quatuor capitum : Sequenti die præparavi duobus catellis jusculum sapidum ex capitibus viperarum leviter elixis , sed noluerunt devorare , faciebatque multum negotii violenta ejus infusio. Paulò post canis minor mordebatur in coxa propè inguina , ac major in lingua , & uterque moriebatur. Pari ratione moriebantur octo pulli gallinacei , duo feles catuli , duo lepusculi , & sex turtures etiam vulnerati à viperis , & non solum medicati harum capitibus tam crudis , quam coctis , sed etiam lavatis vulneribus sanguine viperino. Recor- dor etiam , sex illos turteres non fuisse demorsos à viperis vivis , sed à capitibus viperarum demortuarum , & quidem ante duos dies mortuarum. Insuper perstiti per tres dies continuos infarciendo simili- ter duabus columbis carnem vipe-
rinam ,

rinam, nec alium potum ipsis dedi, quam jusculum illarum carni-um, & tamen non potuerunt evadere mortem, postquam essent à vi-pera vulneratæ. Hinc fit ut faciliè inducar ut credam, quasi in He-truria carnes viperinæ non ferant auxilium, nec Medicam præserva-tionem, ad minimum saltem no-tabilem, in animalibus demorsis à viperis. Itaque appello ad doctri-nam, experientiam & auctoritatem illorum nobilissimorum ingeniorum, quibus lubentissimè submitto has & omnes alias meas meditationes, & cum quibus nunquam velim con-troversias agere. Etenim vererer, ne accideret illud, quod Marcus Tullius de Catone dicere solebat, scilicet, quod non minus fastidio-sum esset respondere auctoritati Ca-tonis, quam ejus fortissimis argu-mentis. Quod restat, precor im-pensius Dominat. V. ut nolint re-

spuere inconcinnitatem harum litterarum, exinde enim cognoscent, quod hæc scripserim magis occupatus, quàm otiosus; sed solummodo æstiment puritatem veritatis, quam sine omni affectu profiteri constitui.

FRANCISCI REDI,
Nobilis Aretini,
OBSERVATIONES,

Circa illas

GUTTULAS & FILA

ex vitro

Quæ, rupta in quacunque sui parte, penitus atque penitus comminuantur.

Ex Ms. Italico Latinitate donatæ.

FRANCISCI REDI,

Nobilis Aretini,

OBSERVATIONES.

I.

Observavi omne genus vitri aut crySTALLI, ex quacunque constet massa aut colore, sive albo, sive rubro, sive cœruleo, sive flavo &c. aptum esse ad confectionem illarum *Guttularum* aut *Filorum*.

II. Sufficere pro confectione illorum, ut *vitrum cum dexteritate* projiciatur in aquam: nec referre, aqua ista frigida sit aut tepida: etiamsi appareat, quod aqua existente tepida

da Guttulæ fiant meliores & facilio-
ri negotio.

III. Instillari jussi vitrum *in vi-
num* rubrum, album, in oleum,
in acetum, in omphacium, in aquam
falsam, in aquam arena turbidam,
in aquam admodum sacchara-
tam, in aquam sale nitro alumi-
ne, & vitriolo imprægnatam, &
guttulæ ac fila belle ceciderunt,
quemadmodum in aqua pura, &
comminutæ sunt eadem ratione:
quantumvis minima quædam dif-
ferentia in particulis comminutis sit,
cum videantur mihi guttulæ in aqua
factæ comminui in minutias subti-
liores, quàm illæ guttulæ factæ
in aliquo modo enumeratorum li-
quorum.

IV. Quando conficiuntur gut-
tulæ in aqua & prædictis liquoribus
non toties, quoties projicitur vitrum
fusum, illæ omnes suam perfectio-
nem assequuntur, quoniam quando-
que rumpuntur, & sæpius sponte in
mi-

minutias abeunt in ipso liquore, antequam inde extrahantur. *Quædam* diffiliunt pariter eo momento in minutias, quo extrahuntur è liquore: *Quædam* rumpuntur paulò post, quàm sunt extractæ: *Alia* perseverant aliquot horas, aut aliquot dies: *Alia* in menses durant: Et memini equidem, è nonnullis Hamburgi confectis, mihiq; à *Serenissimo Mogno Duce* donatis, unam inopinato diffiliisse.

V. Curavi fieri guttulas aut cucurbitulas diversæ magnitudinis & crassitie in aqua pura; ita ut quædam maximarum accederent pondere 18. ad 19. denarios. Tam magnæ, quàm parvæ eodem pollent effectû, nisi quod major exoritur violentia & rumor, dum magnæ, quam dum parvæ, rumpuntur.

VI. Tam magnis guttulis, quàm parvis curavi fieri caudulas diversæ longitudinis; & quævis guttula comminuebatur, cum frangeretur

in extremitate caudulæ, etiamlibet longissimæ; dummodo caudula ista non supra modum subtilis esset, verum ad minimum tam crassa; & magis quàm filum, quo literæ obsignantur. Quædam illarum guttularum habens caudulam 26. digitos transversos longam, se comminuebat ruptâ caudâ, ad vigesimum secundum digitum: Alia se comminuebat ad decimum octavum digitum, & alia ad decimum sextum, alia ad decimum quintum.

VII. Cauda harum guttularum, aut lacrumarum, aut cucurbitarum, uti dicuntur, haud vacua est, uti quidam autores crediderunt & scripserunt, sed est solida & plena, quemadmodum totum reliquum.

VIII. Jussi vitrum fustum projicere *in ceram flavam* liquatam ad ignem, & Guttulæ in ea optimè ceciderunt, & majore facilitate, quàm in ullo alio liquore. Sanè quidem verum est, hasce *guttulas*, quando
fran.

franguntur, diffindi in particulas majores, nec acquirere tam subtilem diminutionem, qualem faciunt aliæ Guttulæ confectæ in aliis antè recensitis liquoribus : *Fila* quoque confecta in prædicta cera non diffringi in adeo subtiles minutias, quàm alia confecta in aliis memoratis liquoribus, sed in particulas satis crassas, & quæ ferè comminuendo se longitudinem æquant transversî digiti. Et sanè inter ista fila & inter alia intercedit maxima differentia, & multò major illâ, quæ intercedit inter guttulas confectas in cera, & alias confectas in aquis.

IX. Tentavi guttulas conficere in *liquata cera* impura & nigra, & pariter in hac idem successit, quod in cera flava ac virgine.

X. In cera guttulæ possunt confici crassissimæ, & à me quædam illarum factæ sunt, quarum una pende-
bat quatuor uncias.

XI. Tentavi conficere *guttulas*

in melle ad ignem liquefacto, sed non benè ceciderunt, nam ex ducentis vix una confecta est; verùm ut conficiebantur, ut rumpebantur sponte, digitis prehensæ in collo comminuerunt se eodem modo, sicut illæ factæ in cera, idemque contingit etiam *filis*.

XII. In confectione guttularum in cera, unam contigit esse natam, quæ in superficie medii sui corporis habebat foramen tam largum, ut intraret granulum milii: hocque foramen penetrabat interius in magnam cavitatem, quæ recepisset 70. grana milii. In tota hac guttula non videbantur plures, quàm tres parvissimæ bullæ; Diffregi ejus caudam sive collum, & illico tota comminuebatur.

XIII. Jussi aliquid vitri fusi & candentis ex catino vitrario extrahere, ac supra marmore curavi ex eo formari parvas placentulas rotundas, benè unitas & subactas, ac
postea

postea subito curavi projici in ceram liquefactam, & nascebantur sine magnis bullis, & cum paucissimis illorum punctulorum, quæ communiter videntur in vitris.

XIV. Miscui cum aqua gypsum plastrarum, & inclusi ei guttulam, prominere sinens caudulam. Postquam gypsum induratum, consolidatum & exsiccatum est, confregi caudam: hinc abrafo gypso, ubi crassissimum erat circa corpus guttulæ, inveni ipsam totam in minutiis, citra tamen figuræ destructionem.

XV. Iterando jam dictum experimentum, accidit semel ut gypso non benè consolidato ac firmo, guttula rumpendo vim basin versus faceret, & in ea parte laceraret gypsum, ac si vis rupturæ originem caperet à principio caudæ, iretque semper impellendo versus basin aut fundum guttulæ.

XVI. *Immersi in plumbum liqua-*
C 7
tum.

tum & subtepidum aliquot guttulas, & postea consolidato plumbo, confregi caudulas, quæ prominebant extra plumbum : hinc separans id à guttulis, ipsas inveni comminutas, sed absque destructione figuræ. Itaque verum est binis vicibus accidisse, ut invenirentur integræ, sed id fortasse fuit effectus plumbi, non sufficienter tepefacti, quando illas immerfi.

XVII Diffregi fila & guttularum caudas in iis locis, ubi nullæ erant bullæ, aut certè haud visibiles oculo, semperque effectus comminutionis consecutus est.

XVIII. Fila observavi, quod quo sunt magis crassa, eò facilius confracta in minutias per totam suam longitudinem abeunt.

XIX. Quando fila sunt subtilia aut capillaria, manu confracta diminuuntur solum per longitudinem ad duos vel tres digitos transversos, remanente reliqua sua longitudine integra.

XX. Cum

XX. Cum cote versatili infinitis vicibus attrivi fundum sive basin guttularum, & sub manibus dum sic versarentur, & attererentur, observavi me devenisse ad loca, ubi multæ exstabant bullæ, citra quam diminuerentur guttulæ. Ea propter oportet dicere, quod quando nonnunquam deveni ad quandam è maximis bullis, *guttula* est diminuta, verum non diminuta est eo momento, quo comparuit foramen bullæ, sed quando bulla ista major quasi finem attritionis consecuta est. Itaque hæc res accuratiore & prolixiore consideratione opus habet, quandoquidem multis vicibus non vera evadit.

XXI. Attrivi aliquando super quodam lapide fundum seu basin guttularum : aliquot vicibus diminutæ sunt, uti supra num. xx. & aliàs successit attritio totius guttulæ usque ad caudam.

XXII. Versando guttulam valdè violenter supra columnam è lapide

de fabuloso, incaluit guttula adeò intensè, ut hominis manum attingendo cum ea, illum combusserit tanto-perè, ut evidentia signa adustionis manus impressa reliquerit. Abrumpens postea caudulam istius guttulæ, in minutias abivit, tanquam non experta fuisset excedentem impressionem caloris, qui fortè non æqualiter per totum vitri corpus se insinuaverat, sed majorem vim nacta erat in illa parte superficiei, quæ, inter circumrotandum, lapidem attigerat.

XXIII. In iisdem circumrotationibus & perfriktionibus (super cote versatili) observavi, quod dum Guttulæ attererentur, vitrum ipsarum iterum iterumque dissiliret à fundo, & squamulæ vitreæ abscederent, permanente politâ & splendidâ illâ parte ejusdem fundi, à quo evellebantur, & resaliebant illæ squamulæ.

XXIV. Cum filo ex Orichalco, in arcum adaptato, & cum Smiride, tentavi

tentavi diffecare guttulas per medium sui ventris, sed vix filum permeavit medium ventris, cum guttulae sunt diminutae.

XXV. Tentans refecare caudas guttularum aut fila, in pyxidem illa recondendi gratia, facillimè fecabit ad fornacem cum vitro fuso sine periculo ut comminuantur, aut admoveantur candelae, & in illa parte, quam flamma tetigit, fecare licebit.

XXVI. Guttulae aut fila per horae quadrantem in fornacis camera frigida (De Moel-aven) in loco ubi non possunt candescere recondita, omnimodè perdunt effectum ac vim se comminuendi, & redeunt in statum crysalli aut vitri communis.

XXVII. Idem accidit, si guttulae aut fila tantillum temporis supra carbones ignitos detineantur.

XXVIII. Quin etiam idem contingit guttulis super flamma candelae aut lampadis detentis.

XXIX. Non.

XXIX. Non ita res procedit, si guttulæ aut fila forti ebullitione coquantur octo aut decem horis continuis in aqua, ita ut semper maneant operta aqua ebulliente; propterea non perdunt facultatem se comminuendi ex omni minima fractura caudæ.

XXX. Tentavi illa coquere in lixivio forti, in aqua alumine imprægnata, in decoctionibus variarum herbarum, & idem evenit, quod in coctura in aqua simplice.

XXXI. In fundum vasis ænei immisi bonam quantitatem cinerum cribratorum, & sepelivi in illis guttulas aliquot, tandem implevi vas aquâ, & posito eo diutius ad coquendum à latere vasis, tandem extraxi guttulas, quæ neutiquam perdiderunt facultatem se comminuendi: eam verò perdunt sanè, si sepeliantur in cinere sicco & abundanter carbonibus operto.

XXXII. Sæpiùs tribus horis
con-

continuis aliquot guttulas coxi in melle, sed non sunt alteratæ, nec perdiderunt facultatem se comminuendi.

XXXIII. Implevi vasculum spiritu vini (rectificato,) in quem spiritum immisi cucurbitulam, ita, ut pars caudæ aut petioli extra spiritum prominere; hoc facto substruxi ignem spiritui vini, & sibi flagrare per tertiam horæ: Dehinc illo extincto cucurbitulam extraxi & deprehendi totam illam partem caudæ aut petioli, quæ prominuerat extra spiritum vini, esse alteratam, & frangebatur, quemadmodum vitrum commune: reliquum verò cucurbitulæ, quod delituerat in spiritu vini, conservaverat facultatem se comminuendi.

XXXIV. Fila vitrea aut Crystal-
lina subtiliora, cocta aut frixa diutius in oleo olivarum, omnimodè se alterarunt; sed non pariter fila crassiora, qualia bonam partem
sue

suas temperaturas conservant.

XXXV. Guttulæ frixæ in oleo spatiò duarum aut trium horarum, ita ut sint admodum opertæ oleò, multa mirabilia exhibent: nam quandoque postquam ebullivissent dimidiam horam aut paulò amplius, ipsæ sponte suâ ruperunt infra oleum. Quæ non rumpuntur, & se servant solidas, alterant se totaliter in extremitate subtiliore caudulæ, sed in reliqua cauda & in corpore guttulæ aliquam partem facultatis comminuendi se sibi servant. Dixi aliquam partem, quoniam volenti ut una dictarum guttularum redigeretur in pulverem, opus est illam frangere in tribus aut quatuor locis, sic diminutio non procedit ultra longitudinem unius digiti transversi, ibique acquiescit, remanente reliquo vitri integro & sano.

XXXVI. Frigendo guttulas in oleo, fortuitò accidit, ut oleum
ignem

ignem conciperet : hoc casu facto, deprehendi aliquoties guttulas disruptas : aliquoties inveni illas integras, & amisisse quodammodo naturam suam : & aliquot aliis vicibus inveni, quod omnimode perdiderint eam, & discesserint in naturam crysalli aut vitri vulgaris.

XXXVII. Observavi, quod, quando guttulæ coquuntur in aqua aut alio simili liquore, refrigerantur illico, atque sunt extractæ ex liquore illo fervente, sed coctæ in melle & in oleo, diutius conservant calorem.

XXXVIII. Duabus guttulis flammâ rescidi caudulas, easque deinde duabus anatibus domesticis deglutiendas præbui, ut experirer effectum, quem producturæ essent, si fortè disrumperentur in illarum ventriculis. Elapsis duodecim diebus jussi jugulare unam ex illis anatibus, atque inveni guttulam in-

integram, solummodo claritate orbatam. Ob id duodecim alios dies abstinui à jugulatione secundæ anatis, in cujus ventriculo reperi utique guttulam integram eodem modo, atque inveneram illam in ventriculo primæ. Cumque curiositate inducerer probandi num duo ista vitra perdidissent facultatem comminuendi se, deprehendi experientia, quod eam servaverant: propterea cum eas confregissem forcipe illicò in minutias abierunt.

XXXIX. Deglutiendam præbui aliam guttulam caponi, elapsoque termino quadraginta dierum, jugulari cum jussi, reperi que vitrum integrum, quod violenter ruptum cum forcipe totum redactum est in pulverem, quemadmodum in pulverem abibat alia quædam guttula, quæ 80. dies commorata erat in ventriculo alius caponis.

XL. Ponderavi duas guttulas,
pon-

ponderatasque immisi in gulam duorum caponum. Deinde post triginta dies cum utrumque jugulasset, vidi guttulas incolumes, & cursum ponderando illas cognovi unius ponderi duo cum dimidio grana decessisse, atque alteram tribus granis imminutam esse. Simile experimentum feci & repetii multis vicibus, semperque rediit defectus ponderis ad duo cum dimidio grana, usque ad tria vel paulò plus: diligentem adhibui operam, ut guttulæ essent quasi omnes ejusdem ponderis, antequam à caponibus deglutirentur.

XLI. Liquatam in igne unam dictarum guttularum, quæ ponderabat octavam Unciæ partem, deglutendam dedi caponi. Post quatuor dies caponem jugulari jussi, & librando denuo guttulam, perspexi, quod ipsi decesserant quatuor grana. Quare eandem denuo immisi in guttur alius caponis, & jugula-

to

to eo post sex dies, guttulæ decesserant novem grana. Exinde juxta magnam partem, si non de toto, potest argumentari, quantò durius sit vitrum guttularum liquatarum, quàm illud non liquatarum.

F I N I S.

D E
AVE DIOMEDEA
DISSERTATIO,

*Cum Verâ ejus effigie ari incisa,
ex Muséo*

D. FRIDERICI LACHMUND
HILDESHEIM.

Ad Cl. Virum,

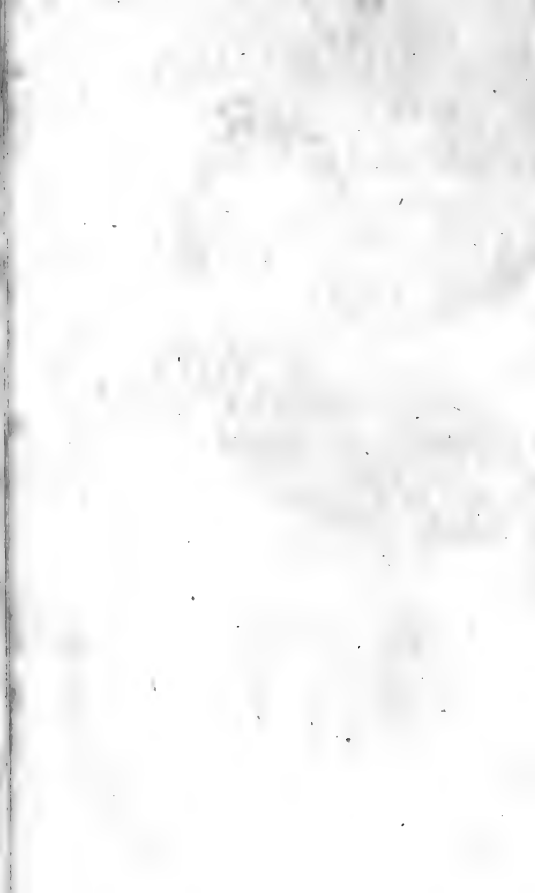
Dn. D. JOHAN. DANIELEM
MAJOREM,

In Acad. Kilon. Anatom. &
Botan. Prof. P. & Ordin.

*Rever. & Seren. Episc. Lubec. Archiatrum,
nec non Collegii naturæ Curiosorum
Adjunctum.*

AMSTELODAMI,
Apud ANDREAM FRISIUM, 1674.

Quum ante bien-
 nium Avis hæc
 peregrina , quæ
 DIOMEDEA nomina-
 tur , ad me missa esset , di-
 ligenter equidem Autores , à
 quibus mentio facta esset de
 illa , evolvi ; Inveni au-
 tem , præter admirandam
 metamorphosin , ab Augusti-
 no pro verò quasi habitam ,
 à Bocatio autem rectius ex-
 plicatam , quòd omnes , ex-
 cepto Aldrovando , de fi-
 gura & specie incerti sint &

disfentiant. Et licèt Aldro-
vandus pro ut ex Ornitholo-
gi literis ipfe cognoverat,
eam fatis rectè describat, ta-
men effigies minùs rectè est
delineata. Nolim autem,
L. B. te mirari, vel mihi
vitio dare, quòd in hac Dif-
sertatione Variorum Auto-
rum testimonia de hac ave de
verbo ad verbum adduxerim
& exfcripferim. Sic enim ha-
beto; factum illud effe, ut
eò meliùs eorum diffensus de
hac ave rara Orbi literato
& viris naturæ curiosis inno-
tescat. Feci illud exemplo
non

non paucorum virorum do-
ctorum , qui similia ita ex-
cerpserunt. Vnum è multis
memoro, Virum è scriptis no-
tissimum & celeberrimum ,
Casparum Schottum , qui
Physicam suam curiosam to-
tam ex aliis describere non
dubitavit. Interdum quidem
& suum iudicium addit,
quod tamen de hac arte in-
certum est, & errore non va-
cat.

Magnopere igitur abs Te
peto , L. B. ut conatum hunc
meum mihi laudi potiùs,
quàm vitio ducas , méque
A 3 hac

*hac ratione ad alia (utpote
de lapide Judaico, de quo
jam tractatum meditor) e-
denda inflammes, atque
tam diu effigie, hætenus à
nemine rectè delineatâ, sis
contentus, donec illi, qui-
bus op̃abilior se offert occa-
sio, fabulas in verum con-
vertant. Vale & fave L.B.*

CLARISSIMO VIRO,
D. JOHANNI DANIELI
MAJORI,

S. P. D.

FRIDERICUS LACHMUND.

 Atis mirari nequeo, quòd in Variis Tuis, iisque pereruditis scriptis aliquoties fiat mentio Rariorum meorum, tam Artificialium, quàm Naturalium, à me partim in itinere collectorum, partim in patria repertorum, partim verò ab amicis communicatorum; sed quoniam nondum ad eam quantitatem pervenire, nec tanti æstimanda sunt, ut mereantur Tuis inseri, non possum aliter existimare, quàm

8 DE AVE DIOMEDEA
quòd fuerit humana quædam &
amica adhortatio, quâ animum
meum magis magisque ad hoc stu-
dium *jucundum & utile* inducere &
invitare voluisti.

Fateor equidem, quòd hoc
instinctu factum fuerit, nec infe-
lici progressu. Quemadmodum
enim ipsemet Musæum meum,
quantum fieri potuit, propriis
sumptibus, in tam exiguo tempo-
ris spatio selectioribus rebus ex tri-
bus regnis illustravi, in qua re
curiosi quidam amici mihi deesse
non voluerunt; sic à Te, Vir
Clarissime, ex regno minerali mi-
hi transmissa sunt nonnulla, in-
ter quæ species quædam est lapi-
dis Judaici, suo tempore *Tracta-
tui meo de lapide Iudaico* cum effigie
inferenda.

Mineralia etiam haud pauca ad
me misit D. Dr. *Augustus Schefferus*,
Hal-

Hallensis, jam apud Magdeburgenses Medicus, ex quibus notatu dignissimus est lapis, figurâ aëtiti similis, colore fulvus, cujus materia est arenosa, loco lapidis vel terræ, in se continens arenam candidam naturâ in pulverem redactam.

Ludum verò *Helmontii*, Terram Iken, ovum aliàs philosophicum dictum, nec non corollam precariam de sale Cardonensi ex Hispania, nuper accepi à D. Dr. *Martino Fogelio*, apud Hamburgenses Practico celeberrimo.

Adhuc alia mineralia habeo ex donatione D. Dr. *Andree Behrens*, Medici & Senatoris Reipubl. nostræ Hildesheimensis, qui præter hæc me donavit nummis duobus æneis, quorum alter est *Vitellii*, alter *Gordiani*. Ex his primus propterea rarus & notatu dignus.

10 DE AVE DIOMEDEA
est, quòd illo confirmantur ver-
ba illa Suetonii: *Vitellius Germanici*
cognomen recepit, *Augusti distulit*,
Cæsaris in perpetuum recusavit; meus
tamen nummus exhibet *Titulum*
Augusti, & ideo rarior est. De
hoc vid. Cl. *Spanhemius* in aureo
lib. de præst. & usu Nummism.,
qui propter raritatem pag.m.851,
nummi effigiem addit, à quo
meus nummus tamen differt,
quòd illius inscriptio ab altera
parte est: PAX GER ROMA,
mei verò: HONOS ET VIR-
TVS.

Celeberrimus D. Dr. *Theodorus*
Conerdingius, qui inter inferioris
Saxoniae Medicos facilè primas te-
net, & Sereniss. Principis ac Dⁿ.,
Dⁿ. Georg. Guilielmi, Brunsv. &
Luneb. Ducis, Archiater est, è
Celsissimi Principis Vivario, quod
Cellis est, & quidem ipsius Du-
cis

cis concessu , præterlapso anno ad me misit *Phasianum versicolore*. Versicolorem dico , ad differentiam *Phasianorum candidorum* , qui ibidem etiam quotidie possunt videri ; de quibus maximopere miror , quòd nemo Ornithologorum hætenus , quod sciam , eorum faciat mentionem.

Ex Vegetabilibus , Animalibus , & Mineralibus simul quædam satîs curiosa aliquoties accepi à Pharmacopœo nostro , D. *Adolpho Windhorn* , qui hæc ex Batavia attulit.

Quam *jucunditatem* autem hoc studium habeat , monstrant Musæa , Galleriæ , Pinacothecæ , Dactyliotheçæ , Bibliothecæ , & alia rariora Regum , Principum , & privatorum hominum , quorum catalogus reperitur in Tractatu Tuo Germanico sub titulo: See

fart nach der Neuen welt ohne
 schiffe und segel.: cui meritò addi
 debet Bibliotheca Augusta Sere-
 niss. Principis ac Dⁿ., Dⁿ. *Rudolphi*
Augusti, Ducis Brunsv. & Lune-
 burg., à Sereniss. Patre *Augusto*,
 gloriosissimæ memoriæ, incepta,
 & in tantam multitudinem re-
 ducta, ut anno 1661 fuerit nu-
 merus omnium Voluminum
 28415, & summa librorum sepa-
 ratorum 116351, uti testatur Cl.
 D. *Conringius* in Epistola de Bi-
 bliotheca Augusta; nec non Se-
 reniss. Fratris, D. ANTON. UL-
 RIC I Gaza, in quainter alia,
 quum præterito anno, Sereniss.
 Principis permissu, illam perlu-
 strarem, summopere mihi place-
 bat, Imperatoris LOTHARII
 pomum imper. (Reichs apfel:) ex
 ferro, nî fallor, in Cœnobio
 Regio Lothariensi, Germ. Kō-
 nigs

nigſ Luther / in ſepulchro ejus
 repertum, item brachium artifi-
 cioſum ex argento, etiam poſt
 cineres Celeberrimi Herois, Se-
 reniſſ. Principis ac D. Domini
 CHRISTIANI p.m., Duc.
 Brunſv. & Luneb., qui in acie bra-
 chium perdidit, unde ſuprà no-
 minato argenteo brachio uſus eſt.
 Ipſius adverſarii & hoſtes tum
 temporis hujus infortunii dupli-
 cem cauſam fuiſſe, judicârunt;
 alteram, quòd cudi juſſiſſet impe-
 riales, & florenos aureos, quo-
 rum alteri parti impreſſa fuerunt
 hæc verba: CHRISTIAN
 HERZ. ZU BRAUNSCHW.U.
 LUNEB. in medio verò GOT-
 TES FREUNDT DER PFAF-
 FEN (in florenis PAFFEN:)
 FEINDT; alteri parti brachium
 armatum cum gladio, inſcriptio
 verò TOUT AVEC DIEU 1622.

14 DE AVE DIOMEDEA
alteram, quòd vexillum habuisset, quod vocant *Leib standarde* ex serico candido factum, in quo sequentes aureæ figuræ & literæ acupictæ, nempe, corona Pontificis, pileus Cardinalis, mitra Episcopi, & alia &c. infrà verò hæ literæ majusculæ: EXTIRPANTOR! Vexillum hoc Romam adductum, & in Ecclesia, *Maria de la victoria* nominata, suprà portam appensum, quod ipsemet Anno 1660 vidi. De morbo & morte hujus Herois etiam multa falsò sunt dicta, propter maculas circa umbilicum repertas, quas tamen ex putredine & vermibus exortas, inde suspicor, quòd statim in initio morbi excreverit partem lumbrici lati $3 \text{ \& } \frac{1}{8}$ uln. longi, quam partem chartæ affixam teneo ex donatione Cognati mei, D. Julii
Dör-

Dörren , Icti & Advocati Brunov. Viri (Excellent. D.Dr. Joh. Dörren , in Civitate & Ducatu Brunsvic. Medici olim celeberrimi, filii: post mortem verò altera pars quinque circiter ulnas longa in intestinis reperta , & à D. Dr. Samuele Satlero servata est. Sed hæc obiter : item unicornu , quod omnia , quæ hætenus videre licuit , pulchritudine & magnitudine superat ; nec non caput capreoli naturâ geminum , in Hercynia sylva reperi-
tum : in his enim quasi in Theatro possunt perlustrari tum artificiosa , tum præcipua naturæ miracula , quæ aliàs magnis sumptibus & periculosis peregrinationibus , non nisi in quatuor mundi plagis possent reperiri.

Præterea horum beneficio cum magna *utilitate* , multa obscura ,
du-

16 DE AVE DIOMEDEA
dubia , monstrosa , fabulosa ,
quæ aliàs aut pro veris , aut fabu-
lis habita sunt , nobis solvuntur ,
explicantur & notiora & certiora
sunt.

Ex artificiosis exempli loco no-
bis est aurum & argentum che-
micum. De hac arte quot dubia
& controversiæ extiterint , satès
notum est , unde à plurimis pro
αἰδυνάτοις sunt habita , quæ de illa
traduntur. Sed dubium hoc ali-
quo modo solvunt nummi qui-
dam aurei & argentei ; Ex illo-
rum genere est *ducatus* quidam
Regis Sueciæ Gustavi Adolphi , He-
rois incomparabilis , quem alle-
gat *Borrichius* de ortu & progres-
su Chemiæ pag. 141. it. Epheme-
rides Collegii naturæ curios.
ann. 1. observat. 17. cum fig. æri
incisa ; ex horum verò genere est
Imperialis Reverendiss. & Sereniss.
Prin.

Principis, D. *Maximiliani Henrici*,
Electoris Colonienſis, Episc.
Hildef. & Leod. &c. in cujus una
parte cuſa ſunt inſignia, in altera
verò Electòris effigies, ſupra ca-
put verò ſigna \triangle & X qui ambo
apud me ſunt.

Naturæ verò miracula quod
attinet, quis non obſtupescat, ſi
aspiciat Naturam artem tam in
mineralibus, quàm Vegetabili-
bus, ita operantem, ut etiam
celebres pictores & ſculptores il-
lis cedant.

Mineralia arte naturæ picta &
ſculpta permultis in locis in Mu-
ſéis reperiuntur, & multa exem-
pla exhibet *Kircherus* in *Mundo*
ſubterranean. & nuper editæ *Ephe-*
merides naturæ curios. in quibus ob-
ſervat. 113 *minera ferri* exhibentur,
cum imagine B. Virg. Mariæ & filioli
JEſu, nec non *patera ex achate*,
cui

18 DE AVE DIOMEDEA
cui nomen Christi à natura est inscri-
ptum; ambo ex Gazophylacio In-
victissimi nostri Imperatoris, quem
DEUS contra hostium insultus,
unà cum S. Romano Imperio, per-
diu conservet!

Vegetabilia verò rariùs occur-
runt; attamen exempla cum ico-
nibus habent etiam *Ephemerides*,
ubi *observat.* 48 describitur rapa,
quæ repræsentat fœminam nudam
sedentem, manibus & pedibus
flexis. *observat.* 101 crucifixus è
radice crambes enatus. *observat.*
116 radix exhibens crucifixum
cum duabus parvis imaginibus.
His non incongruè addi potest
asserculus politus ex radice juglan-
dis, quo me donavit D. *Joachi-*
mus Lüdemann, civis & mercator
apud nos primarius, qui vario
naturæ penicillo, non aliter, ac
marmor Florentinum, præter
cæte-

cætera eleganter exhibet mulierem togatam.

In regno verò Animalì heu quot dubia & fabulosa olim extiterunt ! quemadmodum *Unicornua*, quæ passim in Thesauris servantur, tam diu pro terrestribus habita, donec *Olaus Wormius*, magnum Academiæ Hafniensis in Dania decus, ipsum cranium, cum unico cornu, vel rectiùs, dente, vidit, quod tamen non erat ab animali quadrupede & terrestri, sed aquatili, & quidem à Ceto, septentrionalibus *Narhual* dicto, cujusmodi integrum quoddam Anno 1670 naves Groenlandicæ Hamburgum secum adduxerunt, unde etiam hodie hi dentes vocantur unicornua Groenlandica.

De *Basilisco* multa etiam dicuntur, sed omnes, quos hætenus vidi,

vidi, fuerunt ex *Rajis parvis* confecti, qualis etiam apud me est, aspectu horridus. Ex *Raja* etiam fuit ille, quem ante biennium quidam *Brunovici* & in aliis locis, sui quæstûs causa, pro verò *Basilisco* ex *Africa* allato, multis supposuit: Ejusmodi etiam impostor hîc apud nos *Hildesiæ* fuit hoc anno 1672 mense *Januario*. Fabula etiam est, *Basiliscum* ex ovo galli gallinacei nasci; verum autem est, gallum annosum ovum edere, qualia tria apud me sunt, unum minus, alterum verò magnitudine & figurâ simile illi, quod describit *Thomas Bartholinus*, *Casparis* filius, celeberrimus *Anatomicus*, & singulare ornamentum *Academ. Hafniensis*, centur. 1. *Histor.* 99. tertium verò est incurvum, & planè simile illi, quod habet *Hafenrefferus* de cutis

A 204

Fig. A.

cutis affectibus pag. m. 414 sub titulo ovum, ex quo Basiliscus excluditur, unde & ego figuram addo, (Fig. A.) Hoc autem ovum anno 1672 in ædibus Ampliss. D.Dr. Herman. Störren/Cl. Idti, fuit repertum, quod fractum solummodo albumine fuerat impletum.

Quis etiam *avem Paradisiacam*, quæ ante hac *ἄπας* credita fuit, pedes habere affirmâisset, nisi jam in multis locis in Muséis prostraret, & ocularis inspectio accederet, qualem etiam vidi *Guelpherbyti* in Muséo Sereniss. Principis ac Dn., Dn. *Antonii Ulrici*, Ducis Brunsv. & Luneb. Distinguunt quidem nonnulli inter has aves, & alias vocant simpliciter *aves paradisiacas*, quas pedes habere dicunt, alias *Regulos*, quas pedibus carere, & loco eorum habere filamen-
ta

ta duo dorso firmiter annexa, quibus instar pedum sese arboribus annectant, vid. *Adam. Olearius* in der Gottorff. Kunst-Kammer. Distinctio autem hæc mihi probari non potest, illæ enim aves, quæ pedibus instructæ sunt, similiter ut apodes falsò ita creditæ, filamenta habent, quarum avium duas species asservo in Museo meo, unam satîs grandem & maximè alatam cum filamento uno: (alterum enim filamentum est extractum, & licèt pedes non habeat, tamen manifestè apparent vestigia abscissorum pedum) altera verò parva & adeò elegans est, ut meritò regulis annumerari possit, pedes verò ita accuratè abscissæ sunt, ut nulla vestigia appareant; diligentius autem tractata, & pennis accuratiùs divisis, pars ossis cruris, imprimis in latere sinistro, reperitur. Sed

Sed venio ad avem *DIOME-*
DEAM. De hac, præter multas
 veterum fabulas, tantus error est,
 ut alii putent fuisse similem *Fulicæ*,
 alii *Cygnæ*, alii *Ardeæ*, alii *Cico-*
niæ.

De nomine etiam non conve-
 nit inter Autores; *Servius* Lati-
 nis vocari dicit *Diomedias*, Græ-
 cis ἐρωδιός. *Juba* apud *Plinium* vo-
 cat *catarrhactas*.

Catarrhactes autem *Gesnero* avis
 est ex genere *Larorum*, seu *gavia-*
rum; alii *Falconem album* vocant
catarrhactam. *Aldrovandus* *Arten-*
nam hodie vocari, & in insula *S.*
Mariæ de Tremiti tantum inveniri
 scribit.

Quoniam autem potissimum
 hi errores nascuntur ex interpre-
 tatione vocis *catarrhactæ*, lubet
 hîc inferere de verbo ad verbum,
 quæ habet *Doctissimus D. Sam.*

24 DE AVE DIOMEDEA
 Bochartus part. 2. Hierozoic. lib. 2.
 cap. 21. pag. 278. Et (καταρράκτης)
 inquit, quandoque est Epithetum a-
 vium prædatricum, quæ cum impetu
 in prædam ruunt, & quodammodo se
 præcipites conjiciunt. Ita Sophocles
 in Laocoonte aquilam καταρράκτην,
 & in Phineo Harpyjas καταρράκτας
 appellaverat. Hesychius, καταρράκ-
 τος, ὄχετος, ῥύαξ, καὶ αἰτός
 Σοφοκλῆς Λαοκόοντι, καὶ τὰς Ἀρπύγας
 ἐν Φινεΐ. Et in Cassandra Lycophronis
 καταρράκτῆς, quod idem est,
 accipitris est Epithetum. Verba
 sunt versu 168.

Τὸν δ' αὖ τέταρτον αὐτομάιμον
 ὄψεσθαι

Κίρκης καταρράκτῆρος.

Quartum porro consanguineum vi-
 debit accipitris catarrhactis, seu
 catarrhactis. Diomedæas quoque a-
 ves Juba vocat catarrhactas, ut ha-
 betur apud Plinium libri decimi
 capite

capite quadragesimo quarto; quia in *Aristotelis Mirabilibus* leguntur *Gracis* parcere, sed venientes barbaros καταρράσσειν.

Tamen ut *Hebraeis* יָשׁוּ, (*salach*,) ita *Gracis* καταρράκτης avis est certa species, cui peculiare est hoc nomen. *Suidas*, καταρράκτης, εἶδος ὀρνέος θαλασσίης: *Catarrhactes*, avis marina species. *Eustathius* in *Dionysium*, πὶ ὀρνέον αἰετῶδες καταρράκτης καλεῖται. *Avis* aliqua *aquilini generis* *catarrhactes* vocatur. *Aristophanes* in *Avibus*, καὶ ἐρωδιῶ, καὶ καταρράκτη, ἢ μελαγκορύφῳ. Et *ardea*, ἢ *catarrhacta*, ἢ *melancorypho*. Et ibi *Scholiastes*, καταρράκτι εἰςὶ παρὰ Καλλιμάχῳ ἀναγεγραμμέναι. *Catarrhacta* à *Calimacho* describuntur. *Aristoteles Historiæ* libri 2. cap. 17. Νῆττα δὲ, καὶ χλω, καὶ λάρας, καὶ καταρράκτης, καὶ ὥπῃς τὸν σῶμαχον εὐρύνῃ πλατύν

B

ὅλος

ὅλον ἔχουσι. *Anas autem, & anser, & larus, & catarrhaetes, & otis totum stomachum amplum & latum habent. Et lib. 9. cap. 12: ὁ δὲ καταρράκτης ζῇ μὲν περὶ θαλάτταν. ὅταν δὲ καθῇ ἑαυτὸν εἰς τὸ βαθὺ, μένει χρόνον ἕκ ἐλάττονα, ἢ ὅσον πλέθρον διέλθοι πρὸς. ἔστι δ' ἐλαττον ἱέρακος τὸ ὄρνεον: Catarrhaetes quidem circa mare vivit. Cùm autem in profundum se demisit, manet non minùs temporis, quàm quo iugerum quis transierit. Est autem avis Accipitre minor. Oppianus in Ixeuticis Accipitri Palumbario περὶσόμοιον similem esse scribit. Apud Eustathium vocari dicitur Catarrhaetes, ὡς ἄνωθεν καταρράσσω ἐν τῷ θηρεύειν τὰ ὄρνεα, tanquam supernè irruens, cùm venatur aves. Perperàm, cùm Catarrhaetes non nisi pisces venetur. Præstat igitur nominis rationem aliunde addiscere. Et commodum*

dùm se offerunt *Gesneri Excerpta ex Oppiani Ixeuticis*, quæ quidem hodie non extant. Sed illorum *Græcam paraphrasin* legerat manu exaratam, in qua hæc maximè ad rem: 1. *Catarrhactes scopulis & littoribus, & petris, quas χοιράδας* vocant, supra aquam eminentibus, insidet, &c. Et ubi pisces aliquot nantes viderit (perspicacissimus enim est, vel ad fundum usque maris) altiùs volat, & pennis omnibus contractis, in mare tanquam delapsus, per medium aëris interval- lum quovis telo celerior fertur, & ad ulnæ spatium immergitur, donec comprehensum piscem extraxerit, quem mox evolans palpitantem adhuc devorat. Quæ Græcè ex MSS. suo sic citat vir Doctissimus *Vossius* noster in eximio illo in *Melam* opere paginâ 73. Πρὸς ὕψος ἑαυτὸν αἶρει, ἢ τὰ πτερὰ πάντῃ συσείλας,

εἰς τὸν πόντον οἷα πίπλων οἴσεται ,
 διατεμὼν τὸν αἶρα παντὸς ἂν ἔποις
 βέλγς ὀξύτερον , ἢ καταδύεται
 μέχρι ὀρυγῶς , ἢ ἢ πλέον , ἐοθ'
 ὅτε συλλαβὼν τὸν ἰχθὺν ἀνασσῶ , ἢ
 ἀνιπλάμενος ἐπὶ πάλκοντα κατεοίει

2. Mors catarrhactis gravior,
 quàm ulli ambigux vitæ avium
 contingit. Acies enim oculorum
 senio confectis obtusa , in causa
 est , ut in mare se præcipites fer-
 ri ad piscium prædam arbitantes ,
 scopulis ac præcipitiis illidantur
 & pereant. 3. Catarrhactas i-
 maginibus piscium super tabulas
 pictis capiunt. Nam , dum im-
 petu in illas , seu vivos pisces fe-
 runtur , illisi pereunt. 4. Mas
 ova , unde marem procreandum
 conjicit , fœmina unde fœmi-
 nam , in sublime ferunt , un-
 guibus comprehensa. Inde mit-
 tunt in pelagus , atque hoc sub-
 inde

inde repetunt per dies aliquot. Hoc motu concalefactis ovis, pulli excluduntur. 5. Pulli Catarrhaetæ, mox ut lucem aspexerint, nullâ in nidis morâ, parentes volatu sequi contendunt. A parentibus autem suscepti in mare demittuntur, & rursus illicò extrahuntur, ut sic facilius auxilio parentum hoc genus exercitii ipsis reddatur. Vides, Lector, quàm meritò Hebraicè *וְשִׁלַּח* dicatur, & Græcè *καταρράατης*. Cùm modò describatur *וְשִׁלַּח גִּבּוֹר* *ἐαυτὸν καταρράασσων*, *seipsum dejiciens*, aut certo consilio in mare, unde victus illi suppetit, aut per errorem, vel in scopulos, vel in tabulas pictas, unde illi certa perniciēs: modò *אוּ בְנוֹ מְשִׁלִּיךְ* *ova sua projiciens*, aut pullos suos in mare demittens, ad quod ultimum fortasse *τὸ καταρράασσειν* non

30 DE AVE DIOMEDEA
ita pertinet, quia id cum impetu
non fit: sed Hebræum השליר tam
significat *leniter demittere*, quàm
cum impetu projicere. De projectione
in præceptis usurpatur *Jona* 11. vers 4.
ubi Propheta hoc verbo usus,
queritur, se projectum fuisse in pro-
fundum & in cor maris. Et 2 Pa-
ral. 25. vers. 12. ubi legitur de de-
cem Idumæorum millibus וישליבם.
Et projecerunt eos de petreæ vertice,
& illi omnes crepuerunt. Proinde
Græci reddunt, ἡ κατεκρήμνισον
αὐτούς. & Hieronymus præcipita-
veruntque eos. Sed pro demissione
sumitur cùm de *Jeremia* scribitur
Jerem. xxxviii. 6. אוהו אל חבור
וישליבו Et jecerunt eum in foveam, id
est, demiserunt. Sequitur enim
ἐπεξηγητικῶς illum demissum eò
fuisse funibus. Catarrhactes igi-
tur etsi pullos suos in mare, for-
tasse etiam ova, non tam projici-
at,

ciat , quàm demittat , tamen etiam eo nomine שלר dici potuit. Et hujus historiæ putaverim aliquid *Hebræis* suboluisse , cùm tradunt Auctore Aben Ezrâ שלר avem esse , quæ soleat ליליה שלר pullos suos projicere. Hæc de Græca versione ; quæ quia vera est , reliquas quoque libet ad eam expendere.

Similia ferè habet Gerard. Joh. Vossius , Princeps ille omnium Grammaticorum in lib. de Origine & progressu Idololatriæ lib. III. cap. 82. pag. 1174. ubi dicit : Opera interim est cognoscere , quid tota de hac re censeat Cæsar Scaliger commentario in Aristot. lib. IX de histor. Anim. cap. XVI. sect. CLXI. Diomedæas , inquit , aves fabulosas puto ; sunt mendacium Græcorum. At aliter est , si Diomedææ sunt aves , quæ hodie dicuntur Artenæ , ut Da-

*lecampio (ad Plin.) annotatum. Sed miror, eum dicere, hasce aves Aristoteli Charadrios vocari. Nusquam enim Aristoteles, quantum meminisse possum, id charadriis tribuit (nempe quæ Plinius habet de hac ave) Adde quòd charadrii variis agant terris ac sint, quæ aliter ἰκτεροι vocantur. At Diomedææ, ut Plinius ait, uno in loco totius orbis visuntur. Nempe Insula contra Apuliæ oram, in editis, qui nunc ad manum, Plinii codd. (excepta Parmensi) reperio à Juba dici catarrhactas. Nam Aristotel. lib. Audit. mirand. ubi idem refert, eas ait, aves Barbaris in insulam advenientibus αἰωρημένους καταρράσσειν αὐτὰς εἰς τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ex alto cum impetu irruere in capita eorum. Facileque assentio Doctissimo D. Salmasio, hoc ipso ex loco à Juba eis esse catarrhactarum vocabulum impositum: etsi alioqui
 sciam,*

sciam, cunctis avibus prædatricibus id nominis competere, atque Aristoteli particulatim catarrhactas dici aves alias accipitre minores, seque in mare mergentes, ac tanto spatio in eo manentes, quanto opus sit ad jugerum transeundum; Eas verò Aristotelis catarrhactas ab illis Fubæ catarrhactis esse diversissimas, apertius est è jam memoratis, quàm ut insistere illi sit opus.

Vocatur autem *avis Diomedea* à Diomede Tydei ex Deiphyle filio, & Ætolix Rege, qui ad Trojam militavit, & multa præclara gessit, Venerem adjuvantem Æneam percussit; at finito bello, propter adulterium uxoris Ægiales cum Cyllabaro, Stheneti filio, redire in patriam noluit, sed in Apuliam profectus, Adriam condidit: ibi Venus irata socios Diomedis in

34 DE AVE DIOMEDEA
aves mutavit : vide Homerum
Ia. §.

De hac fabula sequentia habet
Aristoteles lib. de mirabil. Auscult.
In *Diomedéa* insula (inquit) maris
Adriatici ferunt templum quoddam
& admirandum, & religione sacrum,
ab avibus in circulum obsideri, ma-
gnitudine vastis, rostris & pralongis
& turgidis; quæ Græcis quidem ac-
cedentibus quietem agant; Caterum
Barbaris, qui accolunt, venientibus
subvolent, ac pedibus rostrisque ca-
pita eorum lacerent, inflictisque mul-
tis vulneribus interimant. Fabulan-
tur, has quondam ex sociis *Diome-*
dis extitisse, circaque eam insulam
facto naufragio, Ducem amisisse, ab
Aenea, gentium illarum Rege, dolo
necatum.

Et *Augustinus* lib. 18. de civit.
Dei cap. 16. Nam & *Diomedem*
fecerunt Deum, quem pœnâ divini-
tus

tus irrogatâ perhibent ad suos non revertisse , ejusque socios in volucres fuisse conversos , non fabuloso poëticoque mendacio , sed historicâ attestatione confirmant , &c. Quinetiam templum ejus esse ajunt in insula Diomedéa , non longè à monte Gargano , qui est in Apulia ; & hoc templum circumvolare , atque incolere has alites , tam mirabili obsequio , ut rostrum aquâ impleant , & aspergant : & eò si Græci venerint , vel Græcorum stirpe progeniti , non solum quietas esse , verùm & adulari : si autem alienigenas viderint , subvolare ad capita , tamque gravibus ictibus , ut etiam perimant , vulnerare ; nam duris & grandibus rostris satis ad hæc prælia perhibentur armatæ. Idem Augustinus cap. 18. de his avibus inter alia sic scribit : Diomedæas autem volucres , quandoquidem genus earum per successionem propaginis durare

perhibetur, non mutatis hominibus factas, sed subtractis, credo, fuisse suppositas, sicut cerva pro Iphigenia, Regis Agamemnonis filia. Neque enim Daemonibus iudicio Dei permissis, huiusmodi prastigia difficiles esse potuerunt, sed quia illa Virgo postea viva reperta est, suppositam pro illa cervam esse, facile cognitum est. Socii verò Diomedis, quia nusquam subito comparuerunt, & postea nullo loco apparuerunt, perdentibus eos ultoribus Angelis malis; in eas aves, quæ pro illis occultè ex aliis locis, ubi est hoc genus avium, ad ea loca perductæ sunt, ac repente suppositæ, creduntur esse conversi. Quòd autem Diomedis in templum aquam rostris asserunt, & aspergunt; & quòd blandiuntur Græcigenis, alienigenas persequuntur; mirandum non est, fieri Daemonum instinctu: quorum interest, persuadere, Deum esse factum Diomedem, ad de-

cipien-

cipiendos homines , ut falsos Deos , cum veri Dei injuria , multos colant , &c.

Bocatius verò lib. 9. Genealog. Deor. Cap. XXII. De Diomede Tydei filio pag. 229 , aliam opinionem habet de hac metamorphosi , quando ait : sed quid sub fictionibus lateat , videndum est. Diomedem Martem vulnerasse , ideo dictum puto , quia forsàn cum Hectore pugnans , qui , ob insignem ejus virtutem militarem , meritò Mars dici poterat , illum vulneravit. Sic & Venerem , quia Æneam , Veneris filium , vulnerasset. Socios autem in aves mutatos dicit Theodontius , ideo fictum , quia pyrata effecti sunt , adedè veloci cursu , remorum suffragio discurrentes maria , ut volare viderentur ; eosque Græcis servatis , reliquis nationibus fuisse infestos.

Ad quod genus verò avium referendum maximè , ut suprà

38 DE AVE DIOMEDEA
dictum , dissentiunt Autores.

Plinio lib. 10. Nat. histor.
cap. 44. est genus è Fulicis : Nec
Diomedæas (inquit) præteribo aves ;
Zuba , catarrhactas vocat , eis esse
dentes , oculosque igneo colore , cæ-
tero candidas , tradens. Duos sem-
per iis duces ; alterum ducere agmen ,
alterum cogere. scrobes excavare ro-
stro , inde crate consternere , & ope-
rire terrâ , quæ antè fuerit egesta ;
in his sætificare. Fores binas omnium
scrobibus : Orientem spectare , qui-
bus exeant ad pascua ; occasum , qui-
bus redeant. Alvum exoneraturas sub-
volare semper , & contrario flatu.
Uno hæ in loco totius orbis visuntur ,
in insula , quam diximus nobilem
Diomedis tumulo atque delubro , con-
tra Apuliæ oram , fulicarum simi-
les. Advenas Barbaros clangore in-
festant , Græcis tantùm adulantur ,
miro discrimine , velut generi Dio-
me-

*medis hoc tribuentes : ademque eam
quotidie pleno gutture madentibus
pennis perluunt , atque purificant :
unde origo fabula , Diomedis socios in
earum effigiem mutatos.*

Item Solino polyhistor. cap. 8.
his verbis : *Insula , quæ Apulia
oram videt , tumulto ac delubro Dio-
medis insignis est , & Diomedæas a-
ves sola nutrit. Nam hoc genus ali-
tis , præterquam ibi , nusquam gen-
tium est , idque solùm poterat memo-
rabile judicari , nisi accederent non
omittenda. Forma illis penè , quæ Fu-
licis , color candidus , ignei oculi ,
ora dentata. Congregatæ volitant ,
nec sine ratione pergendi. Duces duæ
sunt , quæ regunt cursum ; altera
agmen anteit , altera insequitur ; illa
ut ductu certum iter dirigat ; hæc ,
ut instantiâ urgeat tarditatem. Hæc
in-meantibus disciplina est. Cùm sæ-
tificum adest tempus , rostro scrobes*
ex=

excavant, deinde, surculis inversum superpositis, texta cratium imitantur, & sic contegunt subtercavata. Et, ne operimenta desint, si fortè lignorum casas venti auferant, hanc struem comprimunt terrâ, quam egresserant, cùm puteos excavarent. Sic nidos moluntur bisori accessu, nec fortuito, adedò, ut ad plagas cœli metentur exitus, vel ingressus. Aditus, qui dimittit ad pastus, in ortum destinatur; qui excipit revertentes, occasum versùs est, ut lux & morantes excitet, & receptui non denegetur. Levaturæ alvum adversis flatibus subvolant, quibus proluvies longiùs auferatur. Judicant inter advenas: si Græcus est, propiùs accedunt, & quantum intelligi datur, velut civi, blandiùs adulantur. Si quis erit gentis alterius, involant, & impugnant. Ædem sacram omni die celebrant studio hujusmodi: aquis imbuunt plumas, alisque impendio madefactis.

factis confluunt rorulenta; ita eadem excusso humore purificant, tunc pennulis superplaudunt, inde discedunt, quasi peractâ religione. Ob hæc ferunt Diomedis socios aves factos: sanè ante adventum Ætoli Ducis nomen Diomedæ non habebant. inde sic dictæ.

Ovidio & Alberto Magno est Cycno similis: Ovid. XIV. Metamorphos. v. 507. 508. 513. 514.

Magna pedis digitos pars occupat,
oraque cornu

Indurata rigent, finemque in acumine ponunt.

Si volucrum quæ sit dubiarum forma requiris,

Ut non Cycnorum, sic albis proxima Cynis.

Albert. Magn. lib. 23. de animal. in litt. D. Diomedæ aves sunt, quas ad augurium vocavit Rex Diomedes. Albæ sunt, igneis oculis, quantitate Cygnorum, rostris acutis cavant molliora rupium,

42 DE AVE DIOMEDEA
pium, in quibus nidificent, & tecta desuper ex tegulis & pulvere componunt, ad modum magni cippi. Exitum dirigunt ad orientem, procedunt & revertuntur ad ostium nidi dispositum ad occidentem, per aliam viam redeuntes ad casas, sed quando querulas emittunt voces, significare dicunt augures, aut ipsarum, aut Regis, Patriæ, aut utrorumque excidium. Hæ aves, ut quidam dicunt, Græcis accedentibus blandiuntur, & omnes alias impugnant nationes, ad suos nidos venientes.

Servio, Stephano Grammatico, Isidoro, nec non Salmasio, teste Jonstonio, histor. nat. de avibus, est genus *Ardea*.

Bellonio, *Onocrotalus* sive *Pelicanus*, Aldrov. lib. 19. ornithol. *Süida*, *Ciconia*, aut huic similis Schott. phys. curios. pag. 1173.

Item ipse curiosus Schottus existimat,

stimat, fuisse *Ciconiis* aut *Ardeis* similes; quem Virum aliàs lynce perspicaciorem miror, quòd ex sola conjectura hanc avem *Ciconiis* aut *Ardeis* similem esse putet, cùm tamen eas nunquam viderit.

Tandem *Aldrovandus* aliquomodo rectiùs, prout ab Ornithologo (: ipse enim non vidit :) accepit, describit, dum ait: *Describit nostram avem Diomedeam Ornithologus, prout amicus quidam ejus, qui illis in insulis vixerat, ei retulit. In Diomedis insulis, inquit aves quedam raræ, vulgo Artennæ dictæ, nec alibi reperiuntur, ut amicus quidam, qui in illis aliquandiu habitavit, quantum meminisse poterat, nobis per literas significavit. Fatebatur autem, omnium exactè se meminisse. Magnitudine, inquit, sunt, quæ gallinæ, satîs corpulentæ, sed collo & cruri-*

*cruribus longiusculis ; color eis fuscus ,
 vel cinereus obscurus , & (nisi fallor)
 non nihil albi habent sub ventre , ut
 columbi sylvestres , quandoque (mea
 avis tota ferè prona candicat) , rostrum
 prædurum , & aduncum , ut aquila
 ferè : non aded tamen colore egregiè
 rubrum , si bene memini (ego sanè hoc
 eum non bene meminisse existimo ; nam
 id in mea ave luteum est , præter un-
 cum qui nigricat) oculi formosi , igneo
 colore , non admodum magni. Vidi
 enim aliquando unam , quæ virgâ
 percussa in capite oculos aperiebat , &
 clamabat : sed mox recludebat , cùm
 lucem solis ferre non posset. Et rursus :
 color earum non simpliciter albus est ,
 ut Plinius scribit , sed ad cinereum
 vergens , ut in fulicis (larorum gene-
 ris) etiam , quibus eas compârat ;
 dentatæ an sint , non observavi. Ro-
 strum sanè habent validum , & lon-
 giusculum. Hac ille , quæ exactè ferè
 avi*

avi meæ, cujus iconem exhibeo, conveniunt, quæ, nisi rostrum haberet aduncum, non ineptè quis, eam ex larorum majorum genere esse judicaret: adeò hos cum toto corpore, tum alis potissimum, refert; pedes ejusdem coloris sunt, cujus rostrum: sicuti tibiæ quoque: hætenus Aldrovandus; ex quo & non nullis suprâ citatis Autoribus breviter collegit, quæ Fostonius habet in histor. natural. de avibus pag. m. 128, quæ tamen non carent dubiis.

Unde sepositis de hac ave fabulis & erroribus, dico, quòd non sit *Onocrotalus*, non *Fulica*, non *Ciconia*, non *Cygnus*, nec ex horum genere. Non habet etiam, ut *Fulica*, in fronte notam, quibus ideò fortassis *Plinius* & *Solinus* similem dixerunt. vid. *Aldrov.* in descript. non *dentes*, ut suprâ *Plinius*, & ex eo *Solinus* habet.

non

46 DE AVE DIOMEDEA
non *ungues aduncos* vid. *Aldrov.* in
victu, *color* etiam, ut *Plinius*
habet, *non est albus*, sed est avis
aquatica palmipes sui generis.

Avis, quæ Muséum meum
ornat, colore tota est cinerea,
alæ verò aliquantulum obscurio-
res, venter non nihil ad albedi-
nem tendit, longa spithamarum
II palmam I, lata spithamar. II.
Oculi orbitæ (: oculi enim sunt
exsiccati:) quo ad proportionem
avis parvæ, crura II digit. longa,
lutea, ut & digiti unguiculis pa-
rùm uncis præditi, rostrum etiam
cum unco luteum, & satîs vali-
dum, trium ferè digitorum lon-
gum, corvi aquatici more, in-
curvum (talis corvus Anno 1666.
& 67. in nostro tractu Hildes-
heim. est transfossus, aliàs his
oris peregrinus, unde in princi-
pio à paucis cognitus, cujus cra-
nium

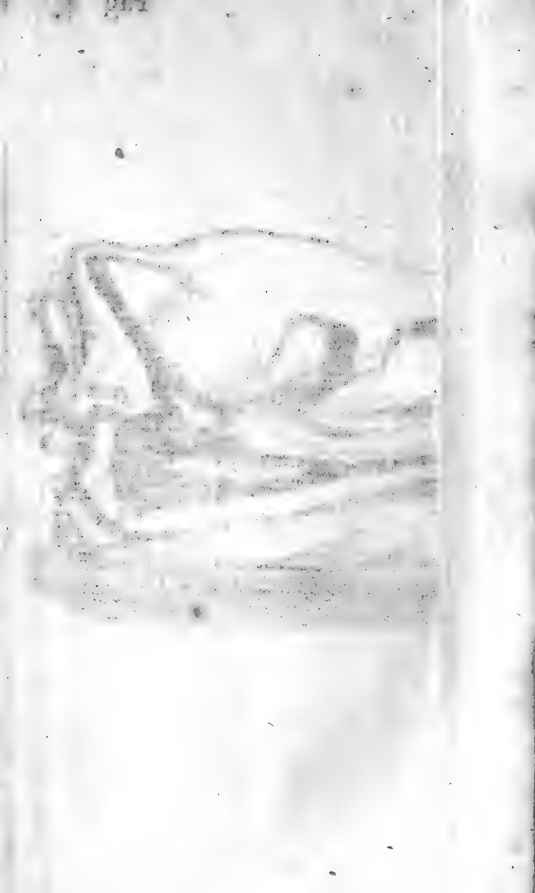
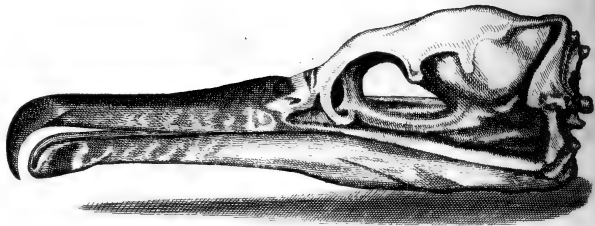

Fig. B.

nium ad me missum est , in quo certè , præter officulum trium digitorum longum ex occipitio natum , quod tenue , latiusculum ab ortu sensim in acutum mucronem gracilescens à *Schwenckfeldio* observatum , & nullâ alia avi , quod sciam , commune , maximè miratus sum , narium meatuum angustiam , est enim avis magna , sed minimæ avis nares imò *Reguli* illos superant. Hujus cranii effigiem , tum propter narium angustiam , tum propter similitudinem rostri , quam aliquomodo habet cum *Ave Diomedea* , apponendam esse existimavi.)

Fig. B.

Est etiam peculiare quid in utraque mandibula observatu dignum , quòd non consent , ut aliarum avium rostra , ex osse continuo , sed duobus ; uncus enim

48 DE AVE DIOMEDÆA
enim alteri ossi, non aliter, ac
unguis digito, est annexus, in-
feriori verò mandibulæ triangu-
lare os est adjunctum cum cavita-
te, quæ excipit linguam; in a-
pice verò foramen conspicuum,
quod excipit forsan unci acumen;
Nares aliàs, contra avium pro-
prietatem, habet prominentes,
amplis odorandi meatibus prædi-
tos, colore & duritie corneos,
longitudine unius digiti: Quo-
niam autem meliùs hæc in figu-
ris apparent, quàm possunt de-
scribi, tres additæ sunt imagines,
quarum prima exhibet totam a-
vem, altera caput & rostrum ad
justam magnitudinem, tertia ve-
rò pedem itidem justâ magnitu-
dine.

Fig. I. II. III.

Licèt autem hæc avis aliquot
jam annos exsiccata sit, tamen,
instar

Fig. 1.

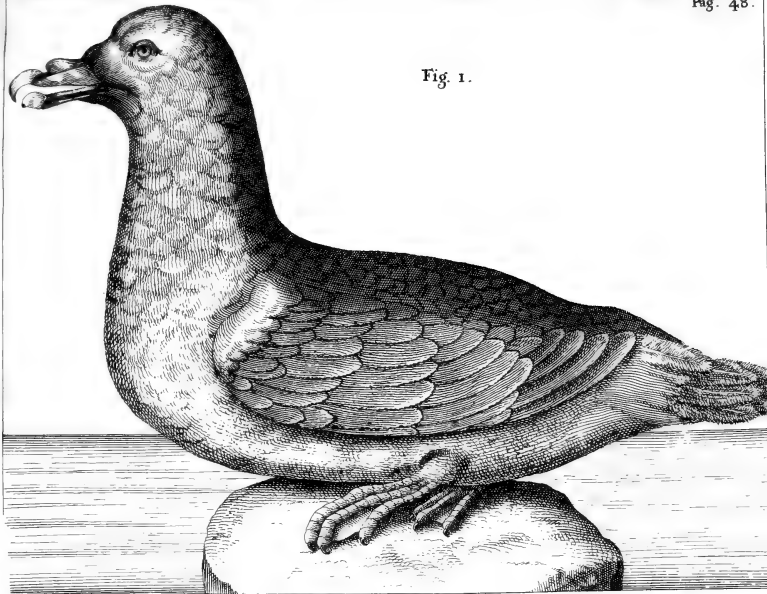
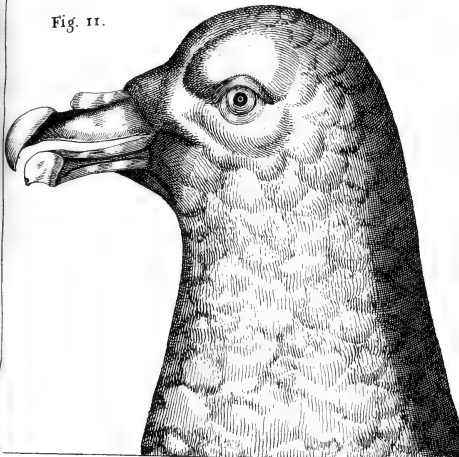

Fig. II.

77 900

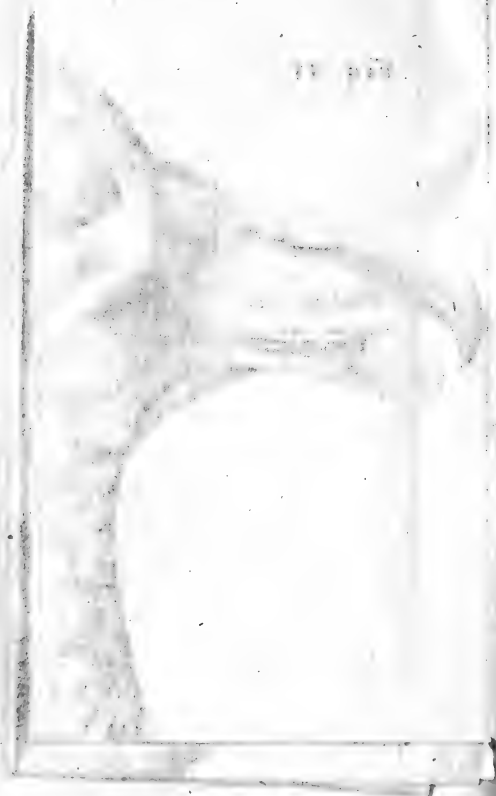
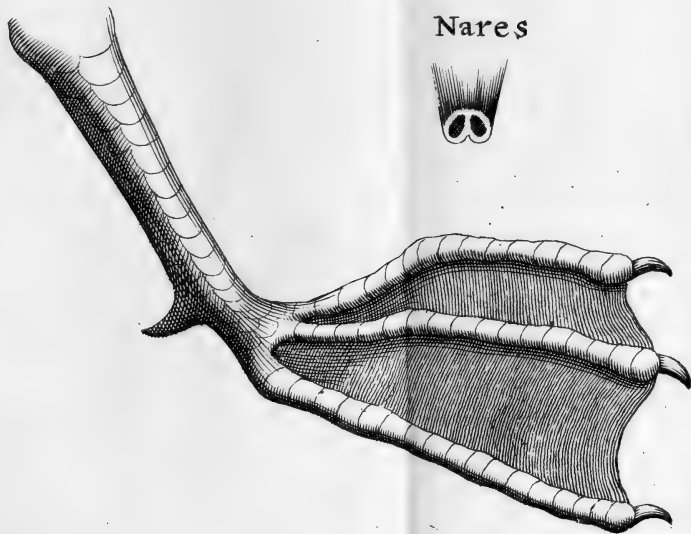

Fig. III.

instar anatum Turcicarum, moschum redolet.

His lubet addere ex *Aldrovando*, usum in cibo & medicina: *Antenna* caro (inquit) in cibum non venit, propter virus piscium, quod resipiunt. Eradunt autem immodicè pingues, ita, ut visæ aliquando sint, quæ præ pinguedine pedibus se sustinere non possent. Ex hoc pingui unguentum fit colore croceum, odore gravissimo, nervorum morbis salubre, convulsioni, arthritidi, ischiadi, omnibusque defluxionibus frigidis, & multis aliis malis, quæ humores frigidi procreant; Egregiè enim calefacit, ideoque morbis calidis non solum inutile, sed etiam noxium. Canonicum quendam ejus loci olim quotidie hoc unguento ventriculum sibi inungere solitum ajunt, ut melius concoqueret. Deplumatas exenteratasque aves in sole suspendunt, & adipem destillantem colligunt.

Ad volatum, morem, nidum, incubatum, vocem, quod attinet, tam diu contenti erimus illis, quæ de iis suprâ citati Autores memorant, donec tandem illius loci incolæ, vel accolæ, toti orbi literato, qui absque dubio hoc avidè expetit, certiora communicent. Cùm & ego similia petere vellem ab amico, qui erat chirurgus celeberrimus, à quo hæc avis rara erat missa, quæ ipsi essent nota, ecce subita mors, quæ ipsum absumferat, spem meam frustrabatur.

Hæc sunt illa, Vir Clarissime, quæ Te celare nec volui, nec debui, de hac ave perrara collectanea rara; Rarior tamen adhuc est ejus vera effigies, quam ex Museo meo obscuro, sed Tuâ auctoritate claro, addendam esse autumavi.

Differ-

Dissertatio hæc forsan , Tibi in summa illa occupatione , Viro Curioso , & rerum exoticarum æquo Censori inscripta & dedicata , efficiet , ut posthac complures alii Curiosi Viri diligentius in hanc avem inquirant.

Sed manum de tabula. Religio mihi enim est TE pluribus tenere. Ignoscere interim TE velim dissertationi forsan justo longiori. Epistola enim , disertissimo Romuli nepotum , Tullio teste non erubescit.

Fac valeas , Vir bono publico nate , Academiæ & studiorum juvenum publicæ utilitati , & splendori nunquam satis laudandi Collegii naturæ Curiosorum , Tuamque illam singularem in me benevolentiam porrò posthac conserves. Quod

52 DE AVE DIOMEDEA, &c.
votum meum ut pondus habeat,
Deum O. M. veneror pro Tua
Tuorumque salute!

Dabam Hildesf. d. XII. Aug.

A. C. MDCLXXII.

IN-

I N D E X

R E R U M

E T

V E R B O R U M.

* Notati sunt Autores allegati.

A.

A	<i>Chates, cui à natura Christi nomen inscriptum.</i>	pag. 17, 18
*	<i>Albertus Magnus.</i>	41
*	<i>Aldrovandus.</i>	23, 43
*	<i>Aristoteles.</i>	34
	<i>Artenna.</i>	23, 43
	<i>Afferculus ex radice juglandis, cum natu- rali effigie mulieris.</i>	18
	<i>Avis Diomedæa.</i>	23, 33
	<i>Paradisiaca habet pedes.</i>	21
*	<i>Augustinus.</i>	34
	<i>Aurum chemicum.</i>	16

B.

B	<i>Asiliscus.</i>	19
*	<i>Bartholinus.</i>	20

C 3

Bello-

I N D E X.

* <i>Bellonius.</i>	42
<i>Bibliotheca Guelpherbytica.</i>	12
* <i>Bocatus.</i>	37
* <i>Bochartus.</i>	24
<i>Brachium argenteum Christiani Duc. Br.</i>	
& <i>Luneb.</i>	13

C.

C <i>Apereoli caput naturâ geminum.</i>	15
<i>Catarrhactes avis.</i>	23
<i>Christi nomen naturaliter in achate.</i>	17, 18
<i>Christiani Duc. Br. & Luneburg. brachium</i>	
<i>argenteum.</i>	13
<i>Florenus aureus.</i>	ibid.
<i>Imperialis sive Thalerus.</i>	ibid.
<i>Leibstandarde.</i>	14
<i>Lumbricus admiranda longitudinis.</i>	ibid.
<i>Macula, post mortem circa umbilicum reperta.</i>	ibid.
* <i>Conringius.</i>	12
<i>Corvi aquatici cranii figura.</i>	46
<i>Crucifixus è radice crambes enatus.</i>	18

D.

D <i>lomedéa avis, aliis est similis fulica,</i>	
<i>aliis cygno, &c.</i>	23
	Non

I N D E X.

Non est fulica, sed avis sui generis. 45

Quare ita vocetur. 33

Ejus effigies. 47

Ducatus ex auro chemico. 16

E.

* **E** *Phemerides natura curiosor.* 16

F.

F *Erri minera, cum imagine Mariae & filioli Jesu.* 17

Florenus aureus Christiani Duc. Br. & Luneb. 13

G.

* **G** *Alli gallinacei ova.* 20

H.

* **H** *Afenrefferus.* 20

* **H** *Homerus.* 34

I.

I *Con ovi gallinacei.* 21

Cranii corvi aquatici. 47

C 4 Dio-

I N D E X.

<i>Diomedea avis.</i>	48
<i>Capitis & rostri Diomedea avis ad justam magnitudinem.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Pedis Diomedea avis ad justam ma- gnitudinem.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Iken terra.</i>	9
<i>Imperialis ex argento chemico.</i>	16, 17.
<i>Christiani Duc. Br. & Luneb.</i>	13
* <i>Ionstonius.</i>	42
* <i>Isidorus.</i>	<i>ibid.</i>

K.

* K <i>Ircherus.</i>	17
-----------------------------	----

L.

L <i>Apis concavus arenam in se continens.</i>	9
<i>Lotharii Imperatoris Reichsapfel.</i>	12
<i>Ludus Helmontii.</i>	9
<i>Lumbricus Christ. Duc. Br. & Luneb.</i>	14

M.

M <i>Aria Virginis & filioli Jesu effigies in minera ferri.</i>	17
<i>Mulieris effigies in radice juglandis.</i>	18
Num-	

I N D E X.

N.

N	<i>Ummus ex argento chemico.</i>	16
	<i>Auro chemico.</i>	<i>ibid.</i>
	<i>Christ. Duc. Br. & Luneb. ex argen-</i>	
	<i>to.</i>	13
	<i>Auro.</i>	<i>ibid.</i>
	<i>Vitellii.</i>	9

O.

*	O	<i>Leavius.</i>	22
		<i>Ova galli gallinacei.</i>	10
*		<i>Ovidius.</i>	41

P.

	P	<i>Hasianus albus.</i>	11
		<i>Versicolor.</i>	<i>ibid</i>
*		<i>Plinius.</i>	38

R.

R	<i>Adix exhibens crucifixum cum dua-</i>	
	<i>bus imaginibus.</i>	18
	<i>Rapa naturaliter representans fœminam</i>	
	<i>nudam sedentem.</i>	<i>ibid.</i>

S.

*	S	<i>Almasius.</i>	42
*		<i>Schottus.</i>	<i>ibid.</i>
		<i>Schwenck-</i>	

I N D E X.

* <i>Schwenckfeldius.</i>	47
* <i>Servius.</i>	23, 42
* <i>Solinus.</i>	39
* <i>Spanhemius.</i>	10
* <i>Stephanus Grammaticus.</i>	42
* <i>Suidas.</i>	ibid.
* <i>Suetonius.</i>	10

T	T.
* <i>Tullius.</i>	51

V.

V <i>icelli nummus.</i>	9
* <i>Vossius.</i>	31
<i>Unicornu in Gaza Anton. Ulric. Duc. Br.</i>	
<i>et Lüneb.</i>	15
<i>Unicornua sunt dentes cetorum.</i>	19

W.

* W <i>ormius.</i>	19
---------------------------	----

F I N I S.

